

Colecţie coordonată de >
Livta Szăsz

JEAN DES CARS

SAGA DINASTIEI DE WINDSOR

DE LA IMPERIUL BRITANIC LA COMMONWEALTH

Traducere din franceză de
MONICA GRĂDINARU

TREI

Editori:
Silviu Dragomir Vasile Dem. Zamfirescu
Director editorial: Magdalena Mărculescu
Redactor:
Florin-Răzvan Mihai
Director producţie: Cristian Claudiu Coban
Dtp:

Ofelia Coşman Corectură:
Mădalina Geambaşu Maria Muşuroiu
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României DES CARS, JEAN
Saga dinastiei de Wmdsor / Jean des Cars; trad. din franceză de Monica Grădinaru.
— Bucureşti: Editura Trei, 2018 ISBN 978 – 606 – 40 – 0322 – 5
I. Grădinaru, Monica (trad.)
94
Titlul original: *La Saga des Windsor*: *De l'Empire britannique au Commonwealth* Autor: Jean Des Cars

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti Tel.: + 4 021 300 60 90; Fax: + 4 0372 25 20 20 e-mail: comenziedituratrei.ro www.editura trei.ro

Pentru Victoria, regina mea

Cuprins

Mulţumiri

Pe parcursul cercetărilor şi al călătoriilor mele pentru pregătirea acestei cărţi, am beneficiat de ajutor din partea multor persoane. Ţin să-mi exprim recunoştinţa mai ales faţă de Janet Sayers, călăuza noastră de-a lungul diverselor vizite la castelul Windsor, care a răspuns numeroaselor mele întrebări cu o rafinată pertinenţă. Preţioase au fost, de asemenea, informaţiile pe care mi le-au oferit Alain Decaux, de la Academia franceză, François Kersaudy, Ursula Painvin, Rudolf von Ribbentrop şi Pierre Joannon.

De asemenea, doresc să-mi arăt recunoştinţa faţă de angajaţii Editurii Perrin, căci, din cauza unei dureroase încercări de ordin personal, redactarea acestui volum a fost mai îndelungată decât se prevăzuse iniţial. Mulţumesc următorilor: Benoît Yvert, director general, Laurent Theis, director editorial, Céline Delautre, corector-şef, Yann Rigo, corector-asistent, Marguerite de Marcillac, responsabilă de ilustrarea cărţii, Marie de Lattre, de la departamentul artistic, Jean d’Hendecourt şi Lysiane Bouchet, de la departamentul producţie. Toţi au avut încredere în mine şi şi-au unit eforturile. Mulţumirile mele se adresează în egală măsură echipei de la Nord Compo, echipei de fotografi, gravorului NB şi angajaţilor tipografiei Firmin-Didot. Mulţumiri agenţiei Voyages à la Une (Denis Plé, Céline Plé-Mosconi şi Cecilia Hoffmann).

În sfârşit, Monique, soţia mea, m-a inspirat, cu tandreţe, prin excelentele sale sfaturi şi remarci, pe cât de atente, pe atât de întemeiate. Ea m-a susţinut continuu şi m-a ajutat într-o veritabilă cursă împotriva timpului.

Cuvânt-înainte

În 29 aprilie 2011, mulţumită celor o sută de camere de luat vederi şi celor cinci sute de tehnicieni de la BBC, două miliarde de telespectatori din 180 de ţări au urmărit căsătoria prinţului William de Wales, nepotul reginei Elizabeta a II-a, cu domnişoara Kate Middleton. Un public de patru ori mai numeros decât cel care a asistat la căsătoria lui Charles şi a Dianei în 1981. Preşedintele Obama, aflat în vizită oficială la Londra la puţin timp după aceea, a declarat că „ceremonia a fascinat America” Ar fi fost greu să ignori un asemenea eveniment. Din momentul în care s-a anunţat nunta, mass-media i-a urmărit pe viitorii miri pas cu pas, iar internauţii s-au distrat cu parodiile savuroase ce nu au întârziat să apară. Niciuna dintre aceste farse – unele îndrăzneţe – nu a fost cenzurată, dovadă că monarhia şi democraţia nu sunt incompatibile. Republicanii, puţin numeroşi, promiteau să protesteze, iar casele de pariuri, după o tradiţie britanică încă în viaţă, anunţau cotele… inclusiv pentru a pronostica cine îi va succeda la tron Elizabetei a II-a: fiul ei Charles sau nepotul ei William, atât de popularul mire? Se zvonea că 76% dintre britanici credeau că William ar fi un rege mai bun decât tatăl lui. Necruţătoare faţă de Charles şi flatându-l pe William, sondajele nu mergeau până la a proiecta eventualitatea unei abdicări a moştenitorului în favoarea fiului său, căci aceasta ar fi declanşat o criză constituţională comparabilă celei din 1936, atunci când Eduard al VIII-lea renunţase la domnie pentru a se căsători cu o americancă de două ori divorţată, ai cărei soţi – circumstanţă agravantă – erau încă în viaţă.

Întrebarea se punea totuşi, de vreme ce regina, care îi succedase tatălui ei George al VI-lea în 1952, domnea de 59 de ani. Şi de aici şi întrebarea subsidiară: avea oare Elizabeta a II-a să bată recordul reginei Victoria? Aceasta, ajunsă pe tron în 1837 şi decedată în 1901, în plus împărătească a Indiilor, a domnit 64 de ani; o durată comparabilă celei domniei împăratului Franz Joseph, monarh de Habsburg timp de 78 de ani; fără a-l uita pe

Ludovic al XIV-lea al Franţei, campion al tuturor categoriilor în Occident, cu o domnie de 72 de ani!

În acea zi de 29 aprilie 2011, Elizabeta a II-a, în ţinută de gală, cu pălărie şi mănuşi de culoare galben pai, afişa, la vârsta de 83 de ani, un zâmbet de bucurie. Era vizibil satisfăcută şi o arăta, ceea ce se întâmplă rareori. Majestatea Sa, mobilă şi prietenoasă, după cum afirmă şi imnul *God Save the Queeriy* se bucura de prestigiul regăsit. Acesta avusese de suferit după moartea, intens mediatizată, a fostei sale nurori, legendara şi deranjanta Diana. Fusese nevoie de timp, după acel 31 august 1997, pentru a recuceri respectul poporului, nemulţumit şi profund contrariat de aparenta indiferenţă a suveranei. Regina nu înţelesese că acel sfârşit brutal – misterios pentru mulţi – o transformase pe Diana într-un simbol universal. Prinţesa era „sacrificată”, poporul „bulversat” şi suverana „distantă în faţa teribilei dureri”. Se trăsese concluzia că regina, obligată să nu îşi manifeste vreodată nici sentimentele şi nici emoţiile în public, nu avea inimă şi nu cunoştea compasiunea. Aceşti Windsori păreau invulnerabili la emoţie.

Mai târziu, impresionantul film al lui Stephen Frears, *The Queen*> a arătat cum imensul omagiu popular a obligat-o pe regină să iasă din izolarea ei afectivă, la sfaturile insistente ale prim-ministrului ei Tony Blair. Emoţiei populare i se opunea răceala regală. Prestigiul Elizabetei a II-a fusese pătat. Se putea chiar crede că monarhia era ameninţată... din cauza unei imense neînţelegeri. Apoi prinţul Charles, care îşi refăcuse viaţa, s-a comportat ca un tată atent, ocupându-se bine de cei doi fii orfani de mamă; el s-a ridicat în ochii oamenilor, ceea ce a contribuit la îmbunătăţirea imaginii familiei Windsor.

De ce această căsătorie din 29 aprilie 2011 (numită, exagerat, în Franţa, „căsătoria secolului”) a suscitat atâta interes, atâtea pasiuni şi discuţii, şi a provocat tot felul de reacţii, începând cu un spectaculos ataşament popular faţă de familia regală şi deci faţă de monarhia pe care o

încarnează? De ce această nuntă a unui cuplu modern – viitorii soţi, a căror poveste de dragoste fusese dezvăluită de către revista *The Sun* în 2004, se cunoşteau bine, trăiseră deja despărţiri şi crize în analele unui regat el însuşi confruntat cu diverse turbulenţe economice – a făcut publicul să viseze atât de mult, prins între o idilă romantică şi un spectacol magnific orchestrat? Pentru că această căsătorie a reprezentat o şansă pe măsură pentru regalitate: să ofere una dintre acele reprezentaţii pe care ea singură le poate propune. Fără îndoială şi datorită faptului că de această dată, contrar uniunii aranjate dintre Charles şi Diana, publicul a simţit că era vorba despre o căsătorie din dragoste, ce reda Coroanei o imagine de basm. Această căsătorie leagă Casa de Windsor şi familia Middleton, primii „plebei” care cunosc o asemenea onoare în 350 de ani. Dar în prezent, atunci când se căsătoresc, capetele încoronate o fac adesea din dragoste şi nu din interes dinastic, diplomatic sau politic, cum a fost cazul până la începutul secolului XX. Dacă dragostea este în joc, opinia publică este însă mai exigentă şi orice despărţire este mai dramatică decât înainte de 1914. În anii 1990, deznodământul căsătoriilor celor trei copii ai Elizabetei a II-a a provocat serioase daune notorietăţii Casei de Windsor, comparabile (în intensitate, dar nu prin consecinţe) cu tulburările pe care Eduard al VIII-lea le-a provocat când a abdicat în 1936 pentru a se căsători cu Wallis, fostă Simpson. După numai nouă luni de domnie, fiul cel mare al regelui George al V-lea a renunţat la toate drepturile sale. I s-a găsit un nume care părea o sinteză britanică: ducele de Windsor. A fost primul care a purtat acest titlu şi va rămâne fără îndoială singurul, într-atât a fost înconjurat de romanesc, cu siguranţă, dar şi de scandaluri, de situaţii compromiţătoare, chiar de trădări înainte şi în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Enigmatica ducesă de Windsor nu a avut niciodată dreptul latidul de Alteţă Regală”, o umilire pe care ea a acceptat-o cu greu.

Esenţa regalităţii este durata sa. Dar longevitatea, dacă este respectabilă şi impresionantă, este o capcană. „Pentru că totul se schimbă, trebuie ca nimic să nu se schimbe", scria prinţul de Lampedusa, autorul romanului *Ghepardul*. În primăvara lui 2011, familia de Windsor trebuia să schimbe fără a zdruncina nimic; mai ales nu trebuia ca ei să rateze această întâlnire dintre seculara lor raţiune de a fi şi mândria naţională. Era cu atât mai esenţial cu cât, în mod paradoxal, importanţa acordată căsătoriilor regale (după cum acoperirea mediatică obligă) a crescut paralel cu declinul puterii reale a monarhiei. Puterea efectivă a fost concurată, dacă nu chiar înlocuită, de cea a imaginii, cu o influenţă imediată şi foarte greu de stăpânit. Ea ne face să visăm, dar se poate transforma în coşmar.

În ajunul căsătoriei lui William şi Kate, toate sondajele confirmau ataşamentul britanicilor (mai mult de 76%) faţă de Coroană, căci ea contribuie la unitatea ţării şi proiectează o bună imagine a ei, mai ales în străinătate. Chiar şi *The Guardian*, important cotidian de centru-stânga fondat în 1821, constatând că monarhia rămânea de neatins în inimile oamenilor, rezuma sentimentul prin formula: „Marea Britanie nu are chef să declanşeze o revoluţie". Singura revoluţie reuşită s-a petrecut cu trei secole şi jumătate în urmă: a fost tentativa republicană a lui Oliver Cromwell pe fondul unui război civil ce s-a soldat cu execuţia regelui Carol I în 30 ianuarie 1649. De atunci, dincolo de Canalul Mânecii, a fost îndeajuns că dinastiile s-au schimbat.

În acea primăvară a lui 2011, familia regală, adesea supranumită „Firma" din gelozie sau în derâdere, nu mai avea prin urmare dreptul la greşeală. Nu era vorba despre o încoronare, despre o celebrare de stat, aşadar, ci despre o ceremonie dacă se poate spune „familială", dar la scară planetară, sub protecţia vigilentă a cinci mii de poliţişti şi soldaţi şi sub lupa indiscretă a mii de jurnalişti. Se aştepta deci mult de la acest eveniment. Cârcotaşii, mereu aceiaşi,

ai căror trimişi speciali şi corespondenţi pândeau cu o ură jovială rateurile şi catastrofele, denunţau, cu sarcasm, o punere în scenă şocantă, în vreme ce fervoarea naţională, la toate nivelurile, era entuziastă şi se încăpăţâna să rămână aşa. Ba mai mult: era satisfăcută.

A fost maiestuos, impunător, cu o doză justă de omenesc şi de umor britanic, astfel încât zeci de milioane de zâmbete să acompanieze cele cinci ore de festivităţi publice. Unii au văzut în numele de fată al lui Kate (căreia i-ar plăcea să ne amintim că adevăratul ei prenume este Catherine) un semn de echilibru. Născută Middleton, ea este tânăra „căii de mijloc”, nici prea frumoasă, nici prea exuberantă, nici prea strălucitoare, dar simpatică, sănătoasă, directă. Cu talentul de a face ce trebuie acolo unde trebuie şi la momentul oportun.

Ceremonia de căsătorie a prinţului William cu drăgălaşa Catherine nu a cunoscut nici cel mai mic incident. A fost fără cusur. Nici măcar cea mai infimă întârziere în orarul precis fixat de protocol (la căsătoria ei cu Philip, în 1947, Elizabeta, pe atunci prinţesă moştenitoare, avusese un minut de întârziere). La sosirea prim-ministrului David Cameron şi a soţiei lui în faţa abaţiei Westminster, şeful guvernului a avut dreptul la aplauze. Ele au surprins cu atât mai mult cu cât locatarul din Downing Street 10* anunţase restricţii bugetare foarte severe şi o cură de austeritate greu de suportat. Dar în acea zi de 29 aprilie criza nu fusese invitată la nuntă! Era o sărbătoare pe care nicio zână rea nu ar fi putut-o strica. Alte vesti supărătoare, scandaluri politico-mediatice urmau să fie dezvăluite puţin mai târziu.

Şi nicio nuntă regală fără caleașcă: la ieşirea din Westminster, era deschisă, căci cerul se arătase îngăduitor. În acea zi de 29 aprilie, monarhia a împăcat în mod inspirat tradiţia cu inovaţia: dinaintea miilor de persoane adunate în faţa Palatului Buckingham, sosind în balconul împodobit în roşu şi auriu, mireasa, radioasă, a murmurat „uau!” – doar dacă n-a fost un mai protocolar „O,

Doamne!” –, ceea ce nu fusese stabilit, dar cu siguranţă era copleşită de valul de entuziasm cu care au fost întâmpinaţi. Soţii s-au sărutat de două ori, cel de-al doilea sărut, plin de dragoste, fiind înregistrat cu precizie la 13: 27, ora locală. Să fi spus William „*Kiss me, Kate*\ titlul unui faimos cântec dintr-o comedie muzicală? Acest sărut a declanşat un val de exclamaţii şi urale, devenind una dintre imaginile pe care istoria le va reţine. A fost pe prima pagină a ziarelor. Mai mult de şase sute de mii de persoane veniseră, unele de departe, ca să trăiască acea clipă pe loc. Apoi, pentru a inova, cuplul a plecat într-un superb Aston Martin decapotabil aparţinând prinţului Charles (nu chiar cel al lui James Bond, dar pe aproape!), având scris pe plăcuţa de înmatriculare din spate, *Just wed*” şi fără vacarmul obişnuit al cratiţelor agăţate de bara de protecţie, ci cu numeroase baloane roz, unele în formă de inimă. Tuturor le-a plăcut mult, s-au recunoscut, s-au regăsit în propriile lor amintiri, visuri, nostalgii. Un antract între grijile de zi cu zi. Totul a fost impecabil, simpatic, fără greş, cu ţinută dar fără rigiditate, ceea ce nu era garantat de dinainte. Un cocteil inteligent, aşa cum cei de dincolo de Canalul Mânecii ştiu să prepare. Iar comentariile ce avansau ideea că două treimi dintre britanici erau indiferenţi faţă de această ceremonie au fost contrazise. William şi Catherine, de acum numiţi ducele şi ducesa de Cambridge, un titlu ce datează din secolul al XVII-lea, au trecut cu brio primul lor examen în public. Şi ce public! Fără îndoială faptul că simpla şi graţioasa, eleganta şi joviala Catherine nu provine din aristocraţie contează mult în această reuşită. Partea cea mai dificilă, desigur, urmează. Cel mai greu va fi să aibă o existenţă cât mai simplă cu putinţă.

În mod evident, amintirea Dianei nu a fost absentă, de vreme ce ea fusese soţia prinţului Charles şi deci mama ginerelui. Amintirea ei a revenit în comentarii. Nefericirile „prinţesei inimilor”, cum o numise Tony Blair, prim-ministru în momentul dramei, al sfârşitului ei tragic,

durerea copiilor ei foarte tineri nu puteau fi uitate. Rochia lui Catherine, rafinată, sobră, croită pe corp, a fost comparată cu cea a defunctei Diana. Trena rochiei lui Catherine a fost mai scurtă (2, 70 metri) decât cea a Dianei, interminabilă; ea o amintea puţin pe cea a lui Grace Kelly când devenea prinţesă de Monaco în 1956. Dantela a fost brodată la Caudry, în nordul Franţei, semnalând parcă un secol de „antantă cordială”[1]. Începând cu a doua zi, comenzile de dantelă de lux au început să curgă la dantelăriile din Caudry şi, graţie Internetului, în câteva ore, copii ale rochiei ce fusese un secret de stat au devenit disponibile la preţul de 2 700 de euro. Un chilipir, în comparaţie cu cei 45.000 de euro ai originalului! Dar fără îndoială nu va exista o copie a diademei purtate de Kate. împrumutată de regină, ea a fost creată în 1936 de Cartier. George al VI-lea i-o oferise soţiei sale Elizabeth, viitoare regină-mamă, şi această bijuterie i-a fost transmisă fiicei lor la împlinirea vârstei de 18 ani. Faptul că a purtat-o Kate a fost dovada că regina aproba această uniune.

În ceea ce priveşte spectacolul popular şi mediatic, o astfel de căsătorie nu este o reuşită decât dacă oferă câteva surprize bine pregătite şi, desigur, de bun gust. Apariţia lui Pippa, splendida soră mai mică şi domnişoară de onoare a miresei, a fost un şoc. Frumuseţea ei i-a făcut serios concurenţă lui Catherine. Face parte din tradiţie şi ca un soldat, epuizat, să leşine, chiar dacă această slăbiciune nu are nimic glorios. Dar ca un fotbalist să îndrăznească să poarte o decoraţie pe o redingotă, şi în plus pe reverul drept (!), este de neiertat. Nu era nimeni din protocol care să împiedice acest gen de gafa? Pentru a-l scuza, se va spune că David Beckham este un sportiv, puţin obişnuit cu obiceiurile de la Curte. Dar chiar şi aşa, merită un cartonaş roşu.

O doză mică de originalitate era necesară. Ea a fost

1 „L’Entente cordiale“ în franceză, denumind blocul politico-militar creat la începutul secolului XX. (N.t.)

asigurată de Sir Elton John, venit cu soţul său. Ne-am întrebat atunci de ce steaua muzicii nu s-a îmbrăcat într-o rochie. Dar nu are importanţă: era atât de britanic! Premiul prostului gust a revenit, fără ezitare, pălăriilor celor două fiice ale prinţului Andrew. Pălăria, suprarealistă, purtată de Beatrice de York, semăna cu un amestec de trofeu de vânătoare şi o instalaţie de protecţie pentru hornuri! Din fericire, a fost scoasă la licitaţie pe site-ul www.e-bay.com şi suma – 93 579 de euro – a fost vărsată, potrivit ziarului *The Daily Telegraph*, unei asociaţii caritabile... Veritabilul şoc al programului va rămâne transformarea, fără precedent, a unei părţi a Palatului Buckingham într-o discotecă pentru trei sute de invitaţi, cu o sferă comandată de Pippa şi un DJ angajat de Harry, fratele lui William. S-a dansat până în zori. Au fost necesari litri şi litri de cafea tare pentru a-i repune pe picioare pe supravieţuitorii petrecerii la ora micului dejun.

Că vrem sau nu, vechea monarhie, ce a văzut atâtea, a întinerit. Ea s-a regenerat, s-a umanizat. Inevitabil, a fost criticat costul festivităţilor, dar impresia ar fi fost dezastruoasă dacă s-ar fi făcut rabat la calitate, iar familia lui Kate a reglat cu eleganţă notele de la hotel şi de la restaurant. Uniformele, domnii şic, după moda de pe Saville Row, strada marilor croitori londonezi, incredibilele pălării cum numai Curtea de la Saint James (numele ei oficial) incită femeile să poarte, tot acest fast nu era oare deplasat? Cu siguranţă nu. Trebuie ştiut că, deşi lista civilă[2] a Coroanei pare destul de costisitoare, monarhia aduce mult economiei Marii Britanii: mai mult de 500 de milioane de euro pe an. Turiştii (aproximativ 30 de milioane anual) sunt atraşi de spectacolul oferit de tradiţia monarhică, mai ales al celebrei schimbări de gardă de la Palatul Buckingham şi al defilărilor ecvestre. Să precizăm în plus că, în ciuda unei idei preconcepute, aceşti soldaţi

2 The Court of Saint James s în engleza — deoarece până azi monarhia britanică are sediul oficial în palatul Saint James (St Jamess Palace). (N. red.)

purtând tunica roşie şi căciula din blană de urs, precum membrii Regimentului Royal Scots, nu sunt figuranţi de operetă, ci veritabili combatanţi ai căror regimente au, pe rând, onoarea de a asigura serviciul de ordine al suveranului, atunci când nu sunt angajaţi în războaie îndepărtate, cum ar fi în Afghanistan.

Să îndrăznim s-o spunem: alegerea preşedintelui republicii franceze costă scump de asemenea, dar ea aduce mai puţin bani, din punct de vedere strict economic. Generalul de Gaulle, cel care urma să confere funcţiei prezidenţiale o prestanţă demnă de o regalitate, se amuza în faţa unui paradox: francezii şi-au ghilotinat regele, dar iubesc într-atât prinţii că merg să-i vadă în străinătate şi vor să îi primească în mod demn. Un deputat laburist, Tristram Hunt, de asemenea istoric, a declarat pentru *Le Figaro*: „Lumea a putut admira o Mare Britanie mândră de instituţiile sale şi de trecutul său. Nimeni nu stăpâneşte splendoarea şi tradiţiile unei astfel de căsătorii la fel de bine ca britanicii”. Putem doar observa că ziua liberă oferită supuşilor Majestăţii Sale (închiderea uzinelor, a birourilor şi magazinelor) a slăbit creşterea economică a celui de-al doilea trimestru, dar ar fi nedrept şi prostesc să facem tânărul cuplu răspunzător. Petrecerea a fost perfectă şi nimic altceva nu trebuie reţinut.

Acoperirea mediatică atât de vastă, deşi prinţul William nu este decât al doilea pe lista succesiunii la tron şi deci moştenitorul moştenitorului, se datorează calităţii reginei Elizabeta a II-a de şef de stat al unui număr de şaisprezece dintre cele 52 de ţări ale Commonwealth-ului, unele imense, precum Canada şi Australia, altele mai mici, ca Noua Zeelandă, Lesotho, Brunei sau Bermude, unde guvernatorii generali şi guvernatorii o reprezintă pe Majestatea Sa. Chiar dacă Imperiul Britanic a făcut loc Commonwealth-ului britanic al Naţiunilor, chiar dacă epoca dominioanelor autonome, dar care rămăseseră apropiate Marii Britanii pe parcursul celor două războaie mondiale, s-a încheiat după 1945, încă există colonii,

printre care Gibraltarul rămâne o mândră emblemă. Din 1704! Departe de Londra, influenţa britanică şi-a pus amprenta inimitabilă, mai mult sau mai puţin vizibil, fie şi numai prin limbă şi prin volanul pe dreapta. Şi dacă niciuna dintre aceste ţări nu consideră necesar, până astăzi, să trimită această influenţă la muzeul istoriei, este pentru că monarhia aduce din punct de vedere moral mult poporului. De la deces la căsătorie, de la încoronare la întronare, monarhii deţin un prestigiu magic care valorează cât toate puterile politice: ei garantează unitatea poporului lor. Este vorba despre forţa simbolurilor. În schimb, membrii familiei regale – „*the royatix* cum sunt desemnaţi în Albion – trebuie să fie exemplari, ireproşabili, trebuie să nu şocheze şi să nu dezamăgească, fiind altminteri pedepsiţi la stâlpul mediatic al infamiei; se ştie cu ce vigoare redutabilele tabloide de mare tiraj îşi vând informaţiile şi opiniile pe pagina întâi. Ele au o capacitate de a rezuma ce spune multe. Această presă care îşi asumă riscuri este nemiloasă, adesea pe propria cheltuială, iar metodele ei nu sunt întotdeauna recomandabile. Am văzut de curând adevărata faţă a ziarelor grupului Murdoch.

Cu ocazia căsătoriei lui William şi Kate, dintre toţi comentatorii francofoni de pe canalele de televiziune franceze, cel mai inspirat, mai amuzant şi mai insolent a fost Karl Lagerfeld. Cu impertinenţă şi precizie, dar şi din grijă pentru adevărul istoric, el a amintit, cu accentul său german ce face bucuria imitatorilor, ca familia Windsor, această familie ce încarnează Marea Britanie în bucuriile, dar şi în nefericirile sale, nu este de origine engleză, nici galeză, nici scoţiană, nici chiar irlandeză, ci… germană. Şi nu este ceva nou! Într-adevăr, după dinastiile normandă, Plantagenet, de Lancaster, de York, Tudor şi Stuart, în 1714, odată cu regele George I, accede la tron Casa de Hanovra. Apoi, în 1840, căsătoria tinerei Victoria cu prinţul Albert de Saxa-Coburg şi Gotha a reînnoit înrudirea germanică a monarhiei engleze.

Saxa-Coburg şi Gotha este un patronim greu de

purtat şi de impus când izbucneşte Primul Război Mondial şi când Marea Britanie se bate

y împotriva imperiului Kaizerului. În plus, războiul este şi un conflict familial, Wilhelm al II-lea fiind, prin mama sa, nepotul legendarei regine Victoria. Trebuia făcut ceva pentru a sufoca bănuielile de simpatii germane şi pentru a înlătura orice ambiguitate. Să îşi schimbe numele fără să îşi schimbe familia este artificiul găsit de regele George al V-lea. Un nume se impunea, unul singur: Windsor, cel al extraordinarului castel din sudul Londrei, pe malul drept al Tamisei, nici prea aproape, nici prea departe. De ce Windsor? Pentru că de zece secole el este sinonim cu Anglia, într-o istorie deosebit de complexă. Windsor este cea mai vastă fortăreaţă din lume încă locuită şi singura din insulele britanice care a fost mereu locuită. Cu cele opt sute de încăperi ale sale, dintre care două sute optzeci şi cinci de camere, plus o sută cincizeci şi unu de scări şi coridoare, fără a mai vorbi despre comorile sale, Windsor înglobează, sintetizează, reconstituie şi pune în scenă toată istoria Angliei începând cu William Cuceritorul. La sfârşitul secolului al XVI-lea, teatrul lui Shakespeare s-a servit de el ca de o scenă prestigioasă, de vreme ce în jurul anului 1599, numele de Windsor a cunoscut o celebritate neaşteptată datorită comediei *Nevestele vesele din Windsor*. Eroul, Sir John Falstaff, pe care îl întâlnim şi în alte opere şi tragedii shakespeariene, este un personaj buf implicat în relaţii cu două burgheze de care este îndrăgostit. Păcălit de cele două femei, el este de asemenea hăituit în pădurea de la Windsor de către populaţia care le susţine pe cumetre, totul într-o ambianţă feerică şi comică deopotrivă.

În seara acelei zile de 29 aprilie 2011, de vreme ce cumetrele nu mai aveau nimic de spus, regina a plecat să se odihnească la Windsor, reşedinţa ei favorită. Este perioada unuia dintre sejururile sale preferate, împreună cu cel din luna iunie a curselor de la Ascot, hipodromul eleganţei, care se află în apropiere. Atunci când regina se

află la Windsor cu titlu oficial sau privat, pavilionul ei flutură pe turnul rotund, un vechi donjon masiv, în locul drapelului britanic. Acolo, Elizabeta a II-a regăseşte liniştea pe care secole de istorie o impun. Ea este al 41-lea monarh britanic, dintre care 39 au locuit cu regularitate în castel. Windsor este locul unde bate inima monarhiei engleze.

1

1917: George al V-lea, regele Angliei.

NU MAI ESTE DE ORIGINE GERMANĂ!

Londra, marţi, 17 iulie 1917. Secretariatul regelui George al V-lea.

Primul Război Mondial a început cu aproximativ trei ani în urmă; ne aflăm în cea de-a 348-a zi de lupte, suferinţe, eforturi, victorii scump plătite şi înfrângeri tragice. Bătălia de la Verdun – care a durat din 21 februarie până în 13 decembrie 1916, adică 300 de zile de lupte fără armistiţiu – a costat deja vieţile a 300.000 de oameni, francezi şi germani deopotrivă. Diferite evenimente, legate de conflict, au agravat situaţia Aliaţilor înainte de a le schimba destinele într-un mod pozitiv. În Franţa, mişcările pacifiste, revoltele şi grevele muncitorilor uzinelor de armament, mai ales în lunile ianuarie şi mai, au afectat moralul trupelor şi au compromis strategia operaţiunilor militare. Liderii răzvrătiţilor sunt executaţi de regimentele de infanterie. În Irlanda, revolta populară din 24 aprilie, ziua Paştelui, condusă de naţionalişti împotriva Marii Britanii, a fost înăbuşită în sânge. Guvernul de la Londra i-a acuzat pe germani că erau în spatele insurecţiei. De fapt, aceste mişcări sunt ecoul revoluţiei ruseşti care a izbucnit la începutul lui martie[3] şi a provocat abdicarea ţarului Nicolae al II-lea, a cărui soţie este una dintre nepoatele reginei Victoria şi al cărui imperiu, încă din vara lui 1914, precum fusese convenit, participa la război alături de

3 Stil vechi: 23 februarie-3 martie 1917; stil nou: 8-16 martie 1917. (N. red.)

francezi şi britanici. O lună mai târziu, la începutul lui aprilie, Statele Unite ale Americii declară război Germaniei, iar primele trupe americane sosesc în Europa în iunie. Soldaţii ajunşi pe bătrânul continent strigă cu entuziasm: „La Fayette, iată-ne!” Nu mai este un război european, ci unul mondial.

Încă de la începutul ostilităţilor, opinia publică britanică începuse să respingă tot ceea ce aparţinea civilizaţiei şi culturii inamicului, inclusiv câinii din rasa ciobănesc german. La fel ca în timpul ocupaţiei provinciilor Alsacia şi Lorena de către imperiul lui Wilhelm al II-lea, să mănânci o *choucroute* putea fi considerat un act de sabotaj… Chiar şi cuvântul *Sauerkraut* fusese înlocuit cu o expresie surprinzătoare, *liberty cabbage* („varza libertăţii”): un destin neaşteptat pentru această legumă! Dintr-odată, un apropiat al familiei regale, primul lord al Amiralităţii, amiralul Battenberg – tatăl viitorului ultim vicerege al Indiilor, lordul Louis Mountbatten – devenise victima acestui boicot. Numele comandantului suprem al Marinei Regale avea o consonanţă prea germanică. De asemenea, în tot Imperiul părea de neconceput ca suveranul cu reşedinţă la Palatul Buckingham să fie de origine germană. Mai mult, era culmea ca războiul să opună direct doi nepoţi ai legendarei regine Victoria: într-adevăr, Wilhelm al II-lea şi George al V-lea erau veri… primari!

În vara lui 1914, decenii de resentimente şi de neîncrederi, înfăşurate în alianţe de circumstanţă, inclusiv căsătorii fuseseră pulverizate de interesele superioare de stat, ca să nu mai menţionăm rolul „negustorilor de tunuri”. Această stranie situaţie nu era decât prelungirea tensionată a unei încurcături dinastice care începuse cu exact două secole în urmă.

Din 1714, suveranii Angliei sunt… germani în lunga sa istorie, începând cu William Cuceritorul, câştigătorul Bătăliei de la Hastings, din 1066, Coroana britanică a cunoscut diverse dinastii. Regilor normanzi le-au succedat

casele Plantagenet, Lancaster, York, Tudor şi Stuart. În 1714, un principe elector[4] de Hanovra, în vârstă de 54 de ani, a urcat pe tronul Angliei sub numele de George I. Reprezentant al ramurii protestante celei mai apropiate de dinastia precedentă, el era strănepotul lui Iacob I, singurul catolic din Casa Stuart. Fără să cunoască limba engleză, noul rege era mai interesat de ţara sa de origine decât de Anglia, unde locuia foarte rar. Din perioada domniei lui datează tradiţia Cabinetului de a depinde esenţial de Parlament, în loc să fie supus voinţei monarhului. Dezvoltarea parlamentarismului dincolo de Canalul Mânecii începe din acea epocă. Patru suverani mai târziu, la vârsta de 18 ani, în 1837, Victoria îi urmează la tron unchiului ei George al IV-lea, un dandy vicios, complet discreditat de viaţa scandaloasă pe care o ducea. Printre realizările demne de consemnat ale domniei prestigioase şi excepţional de lungi a reginei Victoria sunt stabilizarea monarhiei şi alegerea castelului Windsor ca loc de refugiu – chiar dacă reşedinţa oficială a suveranului britanic, încă de la încoronarea reginei în 1837, era Palatul Buckingham[5] La Windsor, ea trăieşte şi primeşte oaspeţi, conferindu-i fortăreţei refăcute o celebritate definitivă. De acest castel, unic din toate punctele de vedere, se leagă atât fericirea, cât şi autoritatea ei. În momentul întronării ei, Victoria este considerată capricioasă şi puţin nebună, ceea ce dăunează prestigiului monarhiei, fragile şi contestate. Oare nu este ea nepoata „regelui nebun”, George al III-lea, un alt suveran din Casa de Hanovra, care îşi pierduse şi minţile, şi coloniile americane în timpul războiului acestora pentru independenţă, susţinut de Ludovic al XVI-lea?

---

4 Membru al colegiului care îl alegea pe împăratul Romano-German. (N. red.)

5 Totuşi, până astăzi, curtea Angliei poartă încă numele oficial de „Curtea de la Saint-James“, referindu-se la Palatul Saint-James, o rezidenţă a Tudorilor dorită de Henric al VIII-lea şi refăcută mai târziu. Chiar dacă palatul nu mai adăposteşte decât serviciile lordului şambelan, ambasadorii sunt în continuare acreditaţi pe lângă Curtea de la Saint-James.

Această regină scundă, măsurând doar un metru cincizeci, este plină de energie şi foarte inteligentă. Trebuie să ajungă repede să fie iubită şi respectată de supuşii ei. Victoria se impune prin autoritate, prin activitatea şi prin calităţile ei. La 11 ani, scrisese: „Voi fi înţeleaptă”. Presimţea că urma la tron, de vreme ce, la încoronarea unchiului ei George al IV-lea, Victoria de Hanovra devenea moştenitoare prezumtivă. Încoronată la abaţia Westminster, în 28 iunie 1838, tânăra regină îşi arogă trei drepturi esenţiale, pe care niciun guvern, fie el conservator sau liberal, nu va putea să i le retragă: „dreptul de a fi consultată, dreptul de a încuraja, dreptul de a avertiza”. Fără să fie ea însăşi atotputernică, ea va încarna puterea.

După regretabilele rătăciri ale predecesorilor săi, Victoria oferă o nouă înfăţişare Coroanei şi îi aplică un adjectiv: există o eră victoriană, după cum existase o epocă elizabetană. Monarhia victoriană ne pare acum mecanică şi, câteodată, impersonală, deoarece trebuia să fie înălţată pentru a se proteja şi întări, într-un cuvânt, pentru a se impune.

Regina Victoria lansează o modă: se mărită în alb!

Tânăra Victoria duce o adevărată bătălie pentru a-şi elibera regatul de orice influenţă continentală. Din acest motiv, îşi alungă de la Curte propria mamă, încă impregnată de originile sale germane. Pândită de nenumăraţi pretendenţi, cea supranumită „trandafirul Angliei” nu se poate căsători decât cu un protestant. Din culise acţionează Leopold I, primul rege al belgienilor. Şi el provine din bogatul rezervor al familiei de Saxa-Coburg şi Gotha, care a legat deja mai multe alianţe cu membri ai Casei Regale a Marii Britanii. Înainte de a fi ales rege al belgienilor în 1830, pentru o scurtă perioadă de timp Leopold fusese soţul prinţesei Charlotte-Augusta[6], unica fiică a prinţului regent, viitorul George al IV-lea. La

6 Prinţesa Charlotte-Augusta a murit la prima naştere, la un an după ce se căsătorise cu Leopold. (N.t.)

Windsor Victoria cade sub farmecul vărului ei Albert, în 10 octombrie 1839, când notează în jurnal: „Albert este de o frumuseţe izbitoare. Este foarte amabil şi fără afectare. Într-un singur cuvânt care să spună tot: este fermecător”.

Duminică, 10 februarie 1840, Victoria se căsătoreşte cu Albert de Saxa-Coburg şi Gotha, după o indispensabilă formalitate privind starea civilă. Într-adevăr, guvernul şi Parlamentul s-au grăbit să voteze un proiect de lege prin care soţul a fost naturalizat. Regina nu se putea mărita cu un străin, ci doar cu unul dintre supuşii săi. Schimbând obiceiul de până atunci, Victoria îi oferă soţului ei titlul de Alteţă Regală şi rangul de mareşal, dar în acelaşi timp reduce lista civilă de la 50.000 la 30.000 de lire sterline anual, sumă alocată până atunci soţiilor precedenţilor monarhi. Victoria, care va simboliza atât de multe tradiţii, începe prin a le schimba: înfăşurată în satin alb şi dantelă, regina se mărită în alb, modă care va fi adoptată în Occident. Şi, pentru a simplifica statutul lui Albert, hotărăşte prin decret că el va avea întâietate imediat după ea, „exceptând situaţia că un alt rang i-ar fi fost acordat de Parlament”.

Chiar dacă, oficial, Victoria se căsătoreşte cu un englez, coroana din trandafiri şi flori de portocal împletite cu un fir de mirt, cu care este împodobită, este o veche tradiţie germană. De vreme ce Maria Tudor fusese catolică, Elizabeta I rămăsese celibatară, iar Anna Stuart era deja soţia lui George al Danemarcei când a ocupat tronul în 1702, pentru prima dată, o regină a Angliei se mărită după ritul anglican.

Şi tot la Windsor a vrut să petreacă tânăra regină câteva zile din luna de miere cu scumpul ei Albert – o noutate pentru acea epocă. În ciuda unei migrene sâcâitoare în dimineaţa celei de-a doua zi, ea a notat în jurnal: „Ce fericire să ai un asemenea soţ!” înţelegem de ce Windsor a rămas de atunci atât de apreciat de familia regală…

Tot acolo, în 10 octombrie 1844, Victoria l-a primit pe

Ludovic-Filip I, în cinstea căruia a oferit a doua zi, în St Georges Chapel, un mare banchet. Regele francezilor i-a oferit suveranei trăsura cu banchete albastre în care sosise, iar vehiculul, odinioară tras de patru cai, este păstrat astăzi în grajdurile regale ale Palatului Buckingham. Nicolae I al Rusiei, „ţarul de fier” care se considera jandarmul Europei, a venit de asemenea acolo în vizită oficială şi, impresionat la rândul său de obiceiurile englezeşti pe atunci foarte la modă, a plecat cu ideea de a construi un *cottage* în parcul palatului său de la Petrodvoreţ (Peterhof), pe malul Mării Baltice.

La Windsor, Napoleon al III-lea jură credinţă reginei Angliei!

După ce a ezitat pentru o vreme, într-un final, sedusă de farmecul lui Napoleon al III-lea şi de eleganţa împărătesei Eugenia, Victoria i-a invitat la Windsor în 18 aprilie 1855, într-o perioadă în care Marea Britanie şi Franţa erau aliate împotriva Rusiei în Războiul Crimeii. În minunata capelă St George, Victoria l-a onorat pe împăratul francezilor, căruia i-a oferit panglica albastră a Foarte nobilului ordin al Jartierei, cea mai distinsă dintre decoraţiile Coroanei, creată în secolul al XIV-lea cu deviza, nu mai puţin distinsă, „*Honni soitqui malypense*”[78]. Pe bună dreptate, ce părere ar fi avut unchiul destinatarului, adică Napoleon I? Nepotul său a depus un jurământ de credinţă… faţă de regina Angliei, într-o epocă în care ultimul monarh francez care fusese investit cu acest ordin ce se reuneşte o dată pe an la Windsor era un Bourbon, Ludovic al XVIII-lea, pe atunci aflat în exil. Cel puţin, Napoleon al III-lea era la putere şi în mod sincer anglofil.

Dar să mai şi oferi apoi suveranilor francezi un bal în splendida sală gotică vecină (30 x14 metri), construită în anii 1820 – 1830, reprezenta o serioasă provocare

---

7 Casă mică, elegantă, la ţară. (N. red.)

8” „Blestemat fie cel ce gândeşte de rău“ sunt cuvintele rostite de Eduard al III-lea, pentru a opri zâmbetele maliţioase ale celor din jur, când l-au văzut culegând de pe jos jarteaua pierdută de iubita lui, contesa de Salisbury. (N.t.)

diplomatică. Într-adevăr, sala, numită oficial „Waterloo”, este pavoazată cu portretele (pictate de Thomas Lawrence) ale principalilor regi, conducători politici şi şefi militari care contribuiseră la victoria finală asupra lui Napoleon, în 1815. Să-l primeşti acolo pe nepotul celui mai îndârjit dintre adversarii Angliei, amintindu-i de greaua înfrângere, era delicat! Pentru ca oaspeţii să nu fie ofensaţi, pe durata galei Sala Waterloo a fost redenumită Sala istorică… Prin această manevră abilă nimeni nu era jignit. Până la urmă, orice dineu la Windsor este o pagină de istorie.[9]

Uniunea dintre Victoria şi Albert este fără umbră, binecuvântată de nouă copii, dar spulberată de moartea prematură a prinţului-consort în 1861. Victoria rămâne neconsolată şi cade într-o apatie vecină cu nebunia. Purtând doliu, Victoria, regina văduvă – pe care prim-ministrul ei favorit Disraeli a proclamat-o împărăteasă a Indiilor în 1877 –, devine un formidabil exemplu de stabilitate a statului. Garantă a echilibrului instituţiilor şi a principiului alternanţei la putere, ea se desolidarizează câteodată de prim-miniştrii săi, aşa cum s-a întâmplat în anumite situaţii cu Palmerston şi Gladstone. În timpul celor 64 de ani cât Victoria s-a aflat în fruntea Marii Britanii, Franţa a cunoscut 12 şefi de stat, două dinastii şi trei revoluţii, Prusia cinci monarhi, Spania patru suverani, două dinastii şi nenumărate lovituri de stat într-un nesfârşit război civil (primul dintre ele). Prin longevitatea domniei sale, Victoria nu numai că a stabilizat monarhia, dar până la urmă i-a oferit şi caracterul englezesc într-un mod magistral. A fost epoca de aur a castelului Windsor;

---

9 Tradiţia acestui efemer schimb de nume este încă folosită în cazul oaspeţilor francezi. Aşa s-a întâmplat în 2004, cu ocazia vizitei preşedintelui Jacques Chirac, care a asistat la o reprezentaţie a celebrei comedii muzicale ce facea furori la Londra, Les Misérables. Cu ocazia dineului de stat în ţinută de gală şi rochie lungă, oferit de regină în 26 martie 2008 în onoarea preşedintelui Nicolas Sarkozy, a soţiei lui şi a unei delegaţii a guvernului francez, doamna Rachida Daţi, pe atunci ministru francez al justiţiei, a făcut senzaţie cu o rochie foarte decoltată — se poate verifica vizionând filmul care rulează în buclă pentru milioanele de vizitatori.

acest vast loc în care monarhii îşi petreceau vacanţele s-a metamorfozat într-un magnific palat menit să-i primească pe şefii de state străine. Situat aproape de Londra, la mijlocul secolului al XIX-lea Windsor a devenit, prin voinţa reginei, o veritabilă ambasadă a tradiţiilor englezeşti în serviciul relaţiilor externe, cărora suverana le acorda o atenţie deosebită.

Suverana posedă nişte calităţi psihologice rare. Lordul Salisbury, succesorul lui Disraeli din 1885 până în 1892, mărturiseşte: „Atunci când ştiam ce gândea regina, aproape sigur ştiam părerea supuşilor ei şi mai ales a clasei de mijloc."[10]

Din respect pentru obiceiurile britanice, Victoria o sfătuia pe fiica sa Vicky, devenită prinţesă moştenitoare a Prusiei, să nu bea decât ceai englezesc în castelul ei de la Potsdam, de lângă Berlin! Până la sfârşitul zilelor sale regina nu a avut încredere în Wilhelm al II-lea, membru al Casei de Hohenzollern, rege al Prusiei şi împărat al Germaniei, care îi era nepot. Acelaşi sfat la prudenţă în ce-l privea pe Wilhelm l-a oferit şi fiului ei, prinţul de Wales, pe care l-a ţinut mereu departe de afacerile de stat. Eduard a fost foarte răbdător, de vreme ce mama lui nu s-a stins decât în zorii secolului XX, în 22 ianuarie 1901. El avea deja 60 de ani când a fost încoronat rege, sub numele Eduard al VII-lea.

Regele Angliei Eduard al VII-lea, un francofil entuziast

De o jovialitate molipsitoare şi entuziasmantă, noul suveran îşi dezarmează adversarii prin observaţiile lui foarte chibzuite. Inteligent şi vizionar, este bine informat în ceea ce priveşte situaţia internaţională. Chefliu, iubitor al plăcerilor lumeşti, este renumit pentru cuceririle sale la Paris. Într-o seară, într-una dintre incursiunile lui la Moulin-Rouge, pe vremea când încă era prinţ de Wales, a

---

10 Andrew Roberts, Salisbury, Victorian Titan, Weindenfeld & Nicolson, Londra, 1999.

oferit reginei cancanului, faimoasa Goulue[11], o sticlă mare de şampanie. Dansatoarea îl apostrofase cu tot sarcasmul de care era în stare: „Hei, al galezilor[12], plăteşti tu şampania?” Aventurile galante ale prinţului şi dezinvoltura lui făceau deliciul cabaretelor din Montmartre. Într-o altă seară, fiul Victoriei stătea la una dintre mesele de la Le Chat Noir, local renumit de pe bulevardul Rochechouart al cărui patron, Rodolphe Salis, îşi găsea plăcerea în a-şi insulta clienţii. Avertizat de poliţişti cu pălării melon, amfitrionul a acceptat să nu se lege decât de longevitatea reginei: „Aşadar, *Monseigneur*, cum mai e mămica? Tot aşa de bine se ţine?” Cel interpelat i-ar fi răspuns zâmbind: „Slavă Domnului, da! Vă mulţumesc, domnule dragă”.

În sfârşit ajuns pe tron, Eduard al VII-lea nu s-a mai arătat interesat doar de francezi şi de agitata „viaţă pariziană”. Acest francofil era neliniştit de rolul mondial pe care Germania se pregătea să-l joace. Din domnia lui scurtă (1901 – 1910), dar decisivă, istoria a reţinut mai ales că acest monarh amabil, excelent vorbitor de franceză, îi fermecase pe „mâncătorii de broaşte”[13], inclusiv pe preşedintele Emile Loubet, un meridional rotofei mai scund decât regele, care l-a primit într-o vineri, în 1 mai 1903, în gara din Bois de Boulogne. Eduard al VII-lea venea să negocieze constituirea faimoasei Triple înţelegeri. Dar auspiciile nu erau favorabile. Într-adevăr, cu patru ani mai devreme, cucerirea Africii Centrale de către britanici îi constrânsese pe francezi să evacueze Fashoda, în Sudan. În Franţa incidentul a fost considerat o umilinţă. Regina Victoria îşi amânase *sine die* sejurul anual pe Coasta de Azur. Încă şi mai grav: exista temerea ca englezii să nu renunţe la plimbarea lor la Nisa. În fine,

11 La Goulue (Gurmanda) a fost numele de scenă al Luizei Weber, renumită dansatoare de cabaret, cunoscută şi ca „Regina Montmartre-ului“ (N.t.)

12 în original, „d’Galles“, o traducere în franceză a titlului de Prince of Wales. (N. red.)

13 Poreclă dată francezilor de englezi şi germani, calc lingvistic după englezescul frog-eaters. (N. red.)

nenumăraţi francezi se alăturaseră burilor în războiul din Transvaal.[14]

Prima zi a vizitei de stat a lui Eduard al VII-lea la Paris fusese punctată de o serie de gesturi ostile. Pe bulevardul Flandrin, regeştile urechi au auzit strigăte precum „Trăiască Ioana d'Arc!" – o problemă veche de patru sute de ani. Seara, la sosirea la Comédie-Française, monarhul a fost primit în fluierăturile anarhiştilor. Când regele a apărut în loja oficială, spectatorii l-au întâmpinat în picioare, dar în tăcere şi chiar cu răceală. Nimeni nu a schiţat vreun gest, în afara „aplaudacilor", deconspiraţi şi ridiculizaţi de ceilalţi oameni prezenţi în sală. Majestatea Sa nu era binevenită. Dar atmosfera s-a schimbat în timpul antractului. Eduard al VII-lea s-a dus în foaier ca să fumeze un trabuc, unul dintre obiceiurile sale princiare; observând-o pe fermecătoarea Jeanne Grenier, cu vocea sa puternică şi bine timbrată i-a spus: „Domnişoară, îmi amintesc că v-am aplaudat la Londra. Aţi reprezentat acolo toată graţia şi întregul spirit al Franţei".

După cum era de aşteptat, complimentul a făcut înconjurul teatrului. Când suveranul s-a întors în lojă, spectatorii, în picioare, l-au aplaudat călduros, fără intervenţia „aplaudacilor". Într-o singură oră întregul Paris era la curent cu ceea ce se întâmplase. A doua zi, de dimineaţă, prin intermediul ziarelor, francezii au aflat despre curtenitoarele atenţii ale regelui Angliei cu spirit reconciliator. A doua zi, la primărie, oaspetele a declarat chiar că se simte ca acasă la Paris. Este adevărat că venea adesea acolo, în cea de-a treia zi, din gara de la Bois de Boulogne, trenul său special a plecat în zgomotul manifestărilor de entuziasm ale francezilor. Devenit favoritul parizienilor, atât de capricioşi când vine vorba să aclame pe cineva, Eduard al VII-lea s-a dovedit un expert în relaţii publice. El a reluat chiar şi ideea – foarte veche! –

14 Referire la Primul Război al Burilor (1880-1881), între Imperiul Britanic şi burii de limbă neerlandeză, în timpul căruia au fost înfiinţate două republici independente: Republica Orange şi Republica Sud-Africană, numită şi Transvaal. (N.t.)

a tunelului pe sub Canalul Mânecii!

Fără Eduard al VII-lea.

Tripla înţelegere nu s-ar fi putut încheia

Regele a jucat rolul unui catalizator. Fără abilitatea şi personalitatea lui prietenoasă, Antanta ar fi rămas un proiect teoretic. Dar a fost nevoie de încă 11 luni de târguială aprigă şi de întoarcerea vizitei, efectuată de preşedintele Loubet, pentru ca acordul să fie concretizat. Antanta cordială a fost deci semnată în 8 aprilie 1904, în prezenţa ministrului francez al afacerilor externe Théophile Delcassé, un individ chel, cu mustaţă, purtând lornion, fost jurnalist, calm şi prudent, intrat în politică în 1889. Chiar dacă ambasadorul Franţei, impetuosul dar descurcăreţul Paul Cambon, era foarte apreciat de Foreign Office (Ministerul britanic de Externe) şi de ministrul său lordul Lansdowne – care-l menţiona pe Talleyrand printre strămoşii săi, fapt deloc neglijabil –, a fost necesar ca Eduard să intervină cu toată influenţa sa, cu toată dragostea pentru Franţa şi teama lui de Germania, pentru a pune capăt izolării diplomatice a Franţei.

Antanta cordială, pact în patru articole, era mai degrabă o lichidare a diferendelor coloniale decât un tratat de alianţă, dar avea avantajul de a confirma rolul internaţional al Franţei după ce se încheiase şi alianţa franco-rusă. În paralel, o apropiere între britanici şi ruşi dădea speranţe pentru schiţarea unei Triple înţelegeri între Regatul Unit al Marii Britanii, Republica Franceză şi Imperiul Rus. Depeşele trimise de ambasadorii germani la Paris şi la Londra revelau această strategie ce va distruge opera lui Bismarck.

Eduard al VII-lea, prin cuvintele sale clare şi spiritul fin, îi convinsese pe republicanii galici. La Camera Comunelor, un parlamentar saluta perspicacitatea regelui. Era triumful „dictaturii tactului". Zece ani mai târziu, ea se va fi transformat într-o acţiune organizată şi într-un imens sacrificiu.[15]

---

15 Britanicii au avut cele mai multe victime în Franţa, mai ales în

Din vara lui 1914, Tripla înţelegere devenise o alianţă strategică şi tactică, chiar dacă obiectivele şi mijloacele nu i se armonizaseră întotdeauna.

Un război fratricid, aproape tribal în multe privinţe. Cine îl putea prevedea? Cine l-ar fi putut împiedica?

Berlin, 1913: ultima întâlnire dintre suverani înainte de război

Cu 14 luni mai devreme, miercuri, 21 mai 1913, fiul lui Eduard al VII-lea, devenit regele George al V-lea, şi soţia sa, regina Mary, se duseseră la Berlin, la căsătoria unicei fiice a Kaizerului. În timpul călătoriei cu vaporul şi apoi, când s-a îmbarcat în trenul său special, suveranul era îmbrăcat în civil, elegant, cu un melon pe cap şi cu umbrela în mână. Un gentleman. Apoi, pentru a-l onora pe Kaizer, s-a îmbrăcat în uniformă de general prusac, având panglica portocalie a Ordinului Vulturului Negru. Wilhelm al II-lea nu rămăsese cu nimic mai prejos în privinţa etichetei vestimentare: purta uniforma stacojie a Dragonilor Regali, având casca aurie cu bentiţă peste bărbie şi coamă neagră. Îi plăceau toate ţinutele militare... Acest schimb de bune maniere era un exerciţiu puţin forţat al diplomaţiei între rude, care în curând se va dovedi derizoriu şi incapabil să împiedice declanşarea războiului şi să înlocuiască înrudirile, jenate câteodată, cu alianţele militare.

Ţarul Nicolae al II-lea, o altă rudă, li s-a alăturat a doua zi. Englezul şi rusul se comportau ca în familie; Wilhelm al II-lea se distingea prin mustăţile-i care desenau, se va spune, iniţială prenumelui său, un amplu „W”. Cei trei suverani care stăpâneau jumătate din lume erau veri. O fastuoasă sărbătoare de familie, ultima de genul acesta. „Ei încă nu ştiau, dar această căsătorie urma să fie pentru ei ultima ocazie de a se întâlni înainte de Primul Război Mondial.”[16]

---

timpul Bătăliei de pe Somme. între 4 august 1914 şi 11 noiembrie 1918, 780 000 de soldaţi britanici au murit şi de două ori mai mulţi au fost răniţi.

16P aulus Kruger (1825-1904), preşedintele Republicii Transvaal. (N.t.)

Animozităţile dintre Londra şi Berlin erau mai vechi, dar obsesia lui Wilhelm al II-lea de a construi o flotă importantă le reaprinsese acum. El nu suporta ca englezii să controleze mările. Această ambiţie, care fusese lăsată în grija amiralului Tirpitz, a înveninat relaţiile germano-britanice cu mult înainte de atentatul de la Sarajevo, din 28 iunie 1914. Competiţia militară nu a exclus gesturi pacificatoare din partea Kaizerului. Astfel, în 1908, într-un interviu răsunător publicat de foarte conservatorul ziar *The Daily Telegraph*, Wilhelm al II-lea luase partea Regatului Unit al Marii

Britanii în Războiul Burilor, un gest total opus faţă de sprijinul pe care îl acordase lui Kruger\ în 1896, atunci când acesta voise să-i gonească din Transvaal pe coloniştii britanici. Spectaculoasa schimbare de poziţie a împăratului, dintr-odată favorabil Londrei, exasperează opinia publică germană şi slăbeşte autoritatea suveranului, părăsit de cancelarul său von Bülow. Atitudinea contradictorie a Kaizerului, care trece de la ameninţări la surprinzătoare manifestări de simpatie, pune în evidenţă suferinţa psihică a monarhului, provocată sau agravată de complexul său fizic, un braţ atrofiat pe care îl ascunde vederii celorlalţi prin tot felul de artificii vestimentare. Acoperindu-şi cu plăcere capul cu o cască având aripi, inspirată din întâmplările mitologice ale operelor wagneriene, care îi accentua ostentativ forma răsucită a mustăţii, el dovedeşte că îndrăgeşte apariţiile ceremoniale, teatrale şi de un romantism exagerat. Tatăl său, Frederic al III-lea, ginerele Victoriei, doborât de boală după numai 99 de zile de domnie, îşi considera fiul, pe Wilhelm, imatur. De fapt, vărul lui George al V-lea nu este incompetent; este mai degrabă lipsit de inteligenţă decât belicos, însă te poţi aştepta la orice din partea sa, fără să înţelegi nimic din ceea ce face!

Marţi, 17 iulie 1917, Palatul Buckingham. George al V-lea, nepotul Victoriei şi cel de-al doilea fiu al lui Eduard al VII-lea, lucrează la redactarea unei iminente declaraţii

istorice, cântărind fiecare cuvânt. El domneşte de şapte ani, dintre care trei în timpul unui război numit „mondial”, primul de acest fel. Dintre toţi monarhii britanici ai secolului XX, el rămâne fără îndoială cel mai puţin cunoscut de către francezi. Parizienii îi cinstesc memoria dând numele lui unei străzi şi unei staţii de metrou. Iar sportivii îşi amintesc că dublul campion olimpic de echitaţie Pierre Jonqueres d’Oriola, dispărut în iulie 2011, câştigase la Londra, în 1947, foarte râvnitul trofeu al regelui George al V-lea. Ce ştim noi cu adevărat despre acest om care nu fusese pregătit să devină rege, dar care a fost unul dintre cei mai demni şi mai curajoşi şefi de stat într-o perioadă de mare tumult ce a grăbit prăbuşirea unei lumi – Europa –, a creat clivaje în societatea britanică şi a subminat Imperiul Britanic? Acest suveran cu barba şi mustaţa încă şi mai dese decât cele ale ţarului Nicolae al II-lea, căruia îi seamănă atât de mult, are un destin format de revelarea antigermanismului său. Am putea să rezumăm domnia sa la două hotărâri importante, pe plan intern şi extern deopotrivă, dar care dezvăluie aceeaşi stare de spirit: pe de o parte, el declară război unei rude pe care o detestă, Kaizerului Wilhelm al II-lea; pe de altă parte, încălcarea neutralităţii Belgiei regelui Albert I de către Germania îi determină pe George al V-lea şi guvernul său să se alinieze de partea Franţei. Ambele decizii fuseseră luate cu trei ani în urmă. În 17 iulie 1917, George al V-lea se pregăteşte să renege public orice legătură cu rudele sale germane.

George al V-lea nu trebuia să domnească; va fi totuşi un rege curajos

George al V-lea, Georgie, cum îl alintau apropiaţii, încarnează, pentru prima dată, spiritul rezistenţei britanice. Este regele care spune nu: nu la trecutul dinastiei şi nu prezentului care îi ameninţă viitorul. Prin George al V-lea, pentru inamicii săi Albionul nu rămâne numai simbolul perfidiei, ci devine şi simbolul încăpăţânării. Moştenitor al tronului după decesul fratelui

său, George s-a căsătorit la 28 de ani, în 1893, cu o verişoară, prinţesa Mary de Teck, căreia i se spunea şi May pentru că se născuse în luna mai; ea este strănepoata regelui George al III-lea, acel prinţ de Hanovra care cumpărase palatul ducelui de Buckingham în 1762 şi fusese atins, mai târziu, de o nebunie incurabilă. Aşa cum se întâmpla în acea perioadă în lumea înaltei societăţi, mai întâi Mary fusese logodită cu fratele lui George, prinţul Albert Victor, duce de Clarence. Era un alt nepot de-al reginei Victoria, cu o reputaţie execrabilă de libertin care frecventa persoanele cele mai îndoielnice şi provoca scandaluri ce ameninţau aparenta demnitate victoriană, deja zguduită de talentul, sclipitor şi distrugător, al irlandezului Oscar Wilde în satira sa împotriva moravurilor aristocraţiei. Înainte de 1900, Wilde demonstrase cât de important era să fi impertinent. Pentru o clipă, s-a zvonit chiar că ducele de Clarence ar fi Jack Spintecătorul cel imposibil de prins şi care teroriza cartierele sărace din East End, asasinând prostituate. Dubiosul duce de Clarence murea în 14 ianuarie 1892 de pneumonie, după o versiune acceptabilă pentru buna societate, de sifilis aşa cum afirmau sursele poliţiei, mai puţin ipocrite[17].

Născut în 1865, George, cel de-al doilea fiu al lui Eduard al VII-lea, de-acum moştenitor al tronului, este foarte diferit de celebrul său frate mai mare. Din partea mamei, Alexandra a Danemarcei[18], bine-cunoscută pentru frumuseţea sa şi, de asemenea, pentru – vai! – surzenia ei, a moştenit un caracter liniştit, dar de o rară fermitate. Regăsim la el trăsăturile care l-au impresionat pe Charles Dickens, care asistase la căsătoria prinţesei daneze cu moştenitorul Victoriei. Prezenţa sa degajează respect şi sentimentul că este gata să îşi joace rolul cu grandoare,

17 în privinţa acestei faimoase enigme, oficial nerezolvate, o teză recentă prezentată într-un film, difuzat pe micile şi marile ecrane, îl incriminează pe chirurgul personal al reginei Victoria...

18 Alexandra, soţia lui Eduard al VlI-lea, avea o soră, prinţesa Dagmar, care era soţia ţarului rus Aleksandru al 111-lea şi mama ultimului ţar Nicolae al II-lea, de unde şi asemănarea fizică a celor doi veri primari.

dar şi cu discreţie. Pe sub pleoapele îngreunate de povara războiului, privirea lui George al V-lea îşi scrutează cu atenţie interlocutorul. Monarhul este recunoscut pentru punctualitatea şi tabieturile sale. În adolescenţă, obişnuia să navigheze în largul insulei Wight. Desigur, a făcut carieră în marină şi, în timpul celor 15 ani petrecuţi în acest domeniu, a arătat o mare determinare. Serviciul pe mare îi convenea perfect. Nevoit să abandoneze *The Royal Navy* ca urmare a decesului fratelui său, era oficial dezavantajat de faptul că nu fusese instruit ca viitor rege. Dar circumstanţele dezvăluie caracterul oamenilor; temperamentul său ponderat şi conştiincios, moştenit de la bunica sa Victoria, a reprezentat un atu preţios.

Suit pe tron în 1910, George al V-lea era foarte minuţios atunci când era vorba despre îndeplinirea îndatoririlor regale. Le respecta şi cerea şi celorlalţi să le respecte. Iar voinţa sa era gata să înfrunte toate greutăţile. Şi vor fi numeroase.

Căsătoria sa cu Mary, care avea toate şansele să fie doar un mariaj de faţadă, câtă vreme ea ar fi trebuit să se căsătorească, de fapt, cu fratele regelui, s-a dovedit o foarte afectuoasă uniune, binecuvântată cu şase copii, dintre care doi viitori regi: Eduard al VTII-lea şi George al VI-lea. De altfel, trebuie subliniat faptul că, prin căsătoria lor dintr-o joi, 6 iulie 1893, sub un cer luminos – legendarul „timp al reginei” de la nunta Victoriei –, George şi Mary reuşiseră să reducă la tăcere nemulţumirile din Parlament. Timp de câteva ore, viile dezbateri de la Westminster, unde camerele reunite ale Comunelor şi Lorzilor dezbăteau chestiunea Irlandei, au încetat şi capitala Imperiului a fost cuprinsă de bucurie. Din 1876, Londra era capitala unui imperiu întinzându-se din Canada până în Indii. În acea zi a verii lui 1893, nu era vorba numai despre dragoste.

De la uniunea Victoriei cu Albert în 1849, nunţile regale reprezentau o pauză, îmbogăţită câteodată de o surpriză. Nepotul ei George, încă duce de York, şi tânăra

sa soţie Mary îşi rostiseră jurămintele într-o capelă mică, cea în care Victoria şi Albert făcuseră acelaşi lucru cincizeci şi trei de ani mai devreme... Era un pelerinaj conjugal.

Am greşi dacă am crede că George al V-lea era un individ şters. Desigur, contrastul cu tatăl său Eduard al VII-lea este frapant. La 45 de ani, George al V-lea are un real talent, pe care predecesorul său nu-l avea: calmează viaţa politică internă agitată, mai ales opoziţia Camerei Lorzilor la proiectul de buget al prim-ministrului Lloyd George. Regele se străduieşte să menţină un echilibru precar între forţele adverse. El predică neostenit pentru unitate şi reconciliere, mai ales între 1911 şi 1914, în privinţa delicatei chestiuni a autonomiei irlandeze, faimosul *Home Rule*. În iulie 1914, suveranul prezidează el însuşi o conferinţă despre viitorul Irlandei „unde toate părţile sunt reprezentate. Patru zile mai târziu, ele se despart, după un eşec total”[19]

Războiul reunifică naţiunea care nu cuprinde doar englezi (există, de exemplu, patru divizii în întregime scoţiene), dar situaţia este dificilă nu doar din cauza grevelor şi a problemei protestanţilor irlandezi fideli Angliei, ci şi din cauza cererii permanente de soldaţi – un milion de oameni pe frontul francez. Sosirea americanilor aduce prin urmare un sprijin masiv şi preţios. Primele lor contingente, comandate de generalul Pershing, debarcate în 8 iunie 1917 la Liverpool, au fost salutate mai ales de către generalul Campbell, în fruntea unui detaşament al regimentului Royal Welsh Fusiliers. Pentru prima dată în ultimele două secole, soldaţi străini pun piciorul pe solul britanic. În 13 iunie, Pershing soseşte la Boulogne. Apoi, în 4 iulie, de ziua sărbătorii naţionale americane, comandantul suprem al corpului expediţionar american, însoţit de o imensă mulţime, se reculege la cimitirul parizian Picpus la mormântul lui La Fayette. În acea zi, lui

19 Philippe Valode, Rois, Reines, Princes et Princesses d’Angleterre, L’Archipel, 2011.

Pershing i-a fost atribuită o frază intrată în istorie: „La Fayette, iată-ne!” Dar, în realitate, generalul ceruse unuia dintre ofiţerii săi, pe care îl considera un bun orator, să spună câteva cuvinte în locul său. Aşadar, colonelul Stanton a rostit faimosul „La Fayette, iată-ne!” În memoriile sale, Pershing va recunoaşte: „Mulţi oameni au crezut că am rostit această frază lapidară şi adesea am regretat că nu eu îi sunt autorul.”[20]

Prin decizia Congresului Statelor Unite ale Americii, conflictul devine cu adevărat unul mondial. Corpul expediţionar venit de dincolo de Atlantic îşi pune, de asemenea, întrebări despre ascendenţa germană a monarhiei britanice. La fel ca în Marea Britanie, chiar şi în domeniul lingvistic, antigermanismul se manifestă tot mai intens: hamburgerul este redenumit *liberty sausagel* Orice relaţie pe care un cetăţean american o întreţine cu germanii devine suspectă, conform *The Spy Act*, lege votată de Senat şi de Camera Reprezentanţilor în 15 iunie. Pentru informarea soldaţilor, importanta şi influenta comunitate germană din Statele Unite ale Americii este însărcinată să explice relaţiile familiale dintre monarhiile angajate în război. Preşedintele Wilson consideră că „acest război a fost hotărât precum vechile şicane: de către un grup de ambiţioşi, nu de voinţa poporului” încă din august 1896, lordul Salisbury, prim-ministrul britanic de atunci, îşi împărtăşise neliniştile într-o scrisoare adresată unui prieten: „Ce spectacol curios prezintă Europa! Un viitor nesigur depinde de voinţa a cel mult trei sau patru oameni”[21] Ciudat continent, într-adevăr, ai cărei suverani pot fi direct, chiar fizic, implicaţi în confruntări; ca la Azincourt, Bouvines, Austerlitz, Waterloo, Sedan… Astfel, la începutul secolului XX, personalităţile pot încă să conteze mai mult decât toate idealurile.

Curtea anunţă noul nume al familiei regale: Windsor

---

20 Jean-Pierre Turbergue (coord.), La Fayette, nous voilà.f, prefaţă de Nicolas Sarkozy, Editura Italiques, 2008.

21 Andrew Roberts, op. cit.

Pentru trupele venind din Wyoming sau din Kansas pentru a-i ajuta pe francezi, britanici şi belgieni nu este simplu. Însuşi cazul Belgiei le pare americanilor un puzzle. Desigur, Germania a încălcat neutralitatea acestui regat atacând Yserul. Eroicul rege Albert I se opune invaziei, devastării, jefuirii şi jignirilor. Spirit remarcabil, bărbat cu o statură impozantă, el comandă armata, evitând ce este mai rău. În ciuda ocupării aproape complete a ţării sale, regele participă şi supraveghează toate operaţiunile, alături de Aliaţi, meritându-şi porecla de „Rege-cavaler" şi totuşi, al treilea rege al Belgiei este şi el un Saxa-Coburg şi Gotha ieşit din această mică, dar veche casă princiară din Franconia Superioară, la fel ca soţia sa Elizabeth, o Wittelsbach, aşadar o ducesă bavareză. Admirabilă în devotamentul şi compasiunea ei, regina este prezentă în tranşee, bandajând rănile soldaţilor, pe care îi încurajează. Un înger în mijlocul ororii. Cum să-ţi găseşti locul în această reţea de rubedenii şi printre aceste tipuri de comportament?

George al V-lea, al treilea rege al Angliei din Casa de Saxa-Coburg şi Gotha, este desigur german, provenit din aceeaşi casă princiară din Franconia Superioară şi văr primar al Kaizerului! O anomalie din ce în ce mai indecentă atunci când sute de mii de morţi şi de răniţi, desfiguraţi, gazaţi, mutilaţi sunt victime ale Imperiului German… Milioane de britanici, militari şi civili, sunt mai mult decât încurcaţi, judecând această situaţie nesănătoasă. Ei sunt şocaţi şi obosiţi de această ciudăţenie care le umbreşte patriotismul. Este evocată cu durere soarta lui „Nicky", fostul ţar Nicolae al II-lea, care tocmai abdică, însă verii săi englezi nu fac nimic pentru a-l primi. Este chestionat în acest sens guvernul care pasează delicata problemă Palatului Buckingham. Să fie primiţi Romanovii exilaţi? înainte de a se putea lua o hotărâre, aceştia îşi încep tragica odisee care nu se va încheia decât sub gloanţele ucigaşilor de la Ekaterinburg.

Marţi, 17 iulie 1917, regele George al V-lea, prin

intermediul jurnalului oficial al Curţii, *Court Circular*, anunţă că renunţă la toate titlurile şi numele germane. Un detaliu de la începutul acestui comunicat este revelator: regele a fost „fericit să informeze Consiliul despre hotărârea sa de a respecta numele Casei şi al familiei sale şi de a se rupe de toate titlurile sale germane”. A fost George al V-lea cu adevărat „fericit” de acest spectaculos schimb de identitate?

Casa şi familia lui îşi iau un nume nou: Windsor. Consiliul privat s-a ţinut la Palatul Buckingham în prezenţa unor personaje importante, printre care ducele de Connaught, arhiepiscopul de Canterbury, lordul cancelar, prim-ministrul Lloyd George şi, de asemenea, lordul Curzon, care fusese vicerege al Indiilor până în 1905. George al V-lea ştie ce greutate au declaraţiile sale în faţa opiniei publice. El a instaurat tradiţia urărilor de Crăciun şi a comunicatelor difuzate la radio pentru popoarele Imperiului. El ştie că, în ochii britanicilor – englezi, galezi, scoţieni şi irlandezi protestanţi –, familia regală nu mai poate simboliza continuarea efortului de război având un patronim cu rezonanţă germană, şocantă în toate privinţele. Oare nu este puţin cam târziu, după trei ani de lupte? Se poate observa că, de la intrarea în război a Rusiei, ţarul – a cărui soţie, născută Alexandra de Hesse, era nemţoaică –, veghease ca Sankt-Petersburgul, capitala rusă cu un nume de sorginte germană, să fie imediat rebotezat, preluând numele rusesc Petrograd. Oraşul lui Petru îşi pierduse simbolistica sfântă[22]...

Proclamaţia regală este publicată a doua zi de toată presa britanică. *The Times* îi consacră o coloană din şase, între succesul francez de la Verdun şi de pe Meuse, retragerea rusă, trimiterea de noi trupe americane în Franţa şi programul teatrelor londoneze. Timp de încă două spectacole, Wagner nu este încă surghiunit din

22 Petrogradul este botezat Leningrad din 1924 până în 1991, an în care, după consultarea locuitorilor, eroicul oraş îşi va regăsi numele imperial Sankt-Petersburg.

repertoriu. Notăm că *Tristan şi Isolda* va fi prezentată vineri seara la Opera de la Covent Garden şi sâmbătă la matineu, ultimele reprezentaţii ale sezonului. În textul său, monarhul precizează: „Am hotărât, pentru noi înşine, pentru şi în numele tuturor descendenţilor bunicii noastre regina Victoria, fie-i amintirea binecuvântată şi glorioasă, să renunţăm şi să întrerupem folosirea tuturor titlurilor şi demnităţilor germane. [...] începând cu ziua proclamaţiei noastre regale, Casa şi

Familia noastră vor fi numite şi cunoscute sub numele de Casa şi familia

de Windsor. Toţi descendenţii pe linie masculină ai bunicii noastre regina Victoria care sunt supuşi ai acestui regat, spre deosebire de descendenţii feminini care se pot căsători sau s-au căsătorit, vor purta numele Windsor. [...] Pentru noi înşine şi pentru toţi descendenţii noştri, folosirea gradelor, titlurilor, demnităţilor şi onorurilor de duci şi ducese de Saxa, de prinţi şi prinţese de Saxa-Coburg şi Gotha şi alte denumiri germane nu ne mai aparţin. *God save the King*".

George al V-lea, primul rege de Windsor, trebuie să îşi corecteze accentul german

Deşi tardivă, iniţiativa este curajoasă şi eficace. Şi originală. Nu este vorba de a ascunde, datorită unei succesiuni sau a unei căsătorii, un vechi nume în spatele unuia nou prin alegerea altui patronim şi a blazonului său. Este vorba despre o ruptură cu trecutul, dar dinastia rămâne aceeaşi. Trecutul dinastic este renegat. Dar poate fi şters? Trebuia un nume care să fie cât mai britanic cu putinţă, de necontestat, credibil şi deosebit de evocator. Nu exista decât unul: Windsor! în comentariul său publicat sub proclamaţia regelui, *The Times* consideră că „Regele nu putea alege un nume mai potrivit, căci Windsor este *par excellence* reşedinţa suveranului, asociată mai îndelung decât orice altă reşedinţă regală cu bucuriile şi cu vieţile regilor şi reginelor Angliei". Prestigiosul

cotidian, fondat în 1785 sub domnia unui rege aparţinând Casei de Hanovra, enumeră dinastiile ce s-au succedat de la William Cuceritorul, amintind că toate au fost legate de Windsor, „uneori în avantajul naţiunii, alteori în dezavantajul ei”. Regina Victoria, ultima reprezentantă a Casei de Hanovra, şi prinţul Albert, un Saxa-Coburg şi Gotha, sunt îngropaţi acolo, după cum şi fiul şi succesorul lor Eduard al VII-lea. La fel, Carol I, un Stuart executat de Cromwell, se odihneşte acolo, iar călăul său politic întreţinuse castelul.

Din punct de vedere arhitectural, Windsor datorează mult celor cinci suverani. William Cuceritorul, un normand, şi-a instalat o fortăreaţă de lemn pe un punct înălţat strategic deasupra Tamisei; Henric al II-lea, un Plantagenet, a reconstruit-o din piatră, i-a ridicat primele ziduri de apărare de unde putea zări mai mult de 12 comitate; în 1344, Eduard al III-lea hotărâse să facă din ea o reşedinţă regală, mărită, dar păstrând planul de origine; Carol al II-lea, un Stuart, ceruse transformări şi ordonase demolarea turnurilor de colţ şi a zidurilor de apărare; în sfârşit, George al IV-lea, un membru al Casei de Hanovra, şi apoi nepoata sa Victoria s-au străduit să regăsească înfăţişarea iniţială a castelului şi i-au conferit aspectul actual, cu anumite influente medievale.

Şi alţi monarhi au marcat profund istoria acestei fortăreţe, de la Henric al VIII-lea, care a dat numele său porţii de intrare, până la Eduard al IV-lea, care a întreprins lucrările de la St Georges Chapel, fără a-l uita pe Henric al VI-lea, ultimul suveran al Casei de Lancaster, care iubea castelul Windsor şi a construit în vecinătatea sa Eton Collège. Aproape toţi regii au îmbunătăţit Windsorul. *The Times* a conchis că pentru punerea în aplicare a hotărârii regale castelul nu are rival: „Pentru prima dată în lunga sa istorie, Windsor devine eponimul unei dinastii”. Jurnalistul, cu o bună doză de umor, se bucură: „Această epocă este propice înnoirii”. Pentru a încheia, el citează un aforism

latin: *„Stet domust"*[23] („Fie ca această casă să rămână în picioare.")

„Windsor" devine un nume naţional. Trebuia să ne închipuim... Un patronim de două silabe pentru a sintetiza toată istoria britanică, nouă dinastii şi 38 de suverani, în momentul în care George al V-lea se desprinde spectaculos de rădăcinile lui germane. Un nume care capătă o nouă semnificaţie: puternica legătură cu ţara sa şi cu prima sa familie. Oare nu este un noroc neaşteptat pentru acest cuvânt, când se ştie că *windsor* este, la origine, un termen anglo-saxon bucolic desemnând „colina aproape de râu"?

În proclamaţia sa, referirea accentuată de George al V-lea la foarte respectata Victoria nu este evident o întâmplare. În realitate, faptul că Windsor devine un nume naţional este rodul unei îndelungate pregătiri. Geniul lui George al V-lea este de a fi intervenit la timp, în momentul în care patriotismul interzice şi cea mai mică îndoială. El, născut în plină expansiune victoriană, este fără îndoială cel mai puţin cunoscut dintre suveranii care au domnit în secolul XX. în epocă, se zvonea despre el că îi place să stea acasă şi că este de o inteligenţă medie. Se mai spunea că, abia ce împlinise 15 ani şi se şi hotărâse pentru o carieră în Marina Regală, marea fiind pasiunea lui; nu a urmat, aşadar, instrucţia clasică a unui prinţ moştenitor. În 1910, acest prinţ în vârstă de 27 de ani i-a urmat la tron fratelui său decedat. Măsurat, conştiincios, înarmat cu o bunăvoinţă fără cusur, fratele cel mic devenit rege este un om care pledează pentru unitate şi reconciliere. Discursurile şi conversaţiile sale stau mărturie în acest sens; detestă conflictele – a dovedit-o deja – şi refuză cu încăpăţânare măsuri represive împotriva muncitorilor grevişti. Acţionând ca mediator şi consilier al guvernelor, el va juca, de asemenea, un rol politic destul de important pentru un monarh britanic al secolului XX. în timp ce tatăl său era strălucitor, monden, frivol, iubitor de femei, dar sclipind de inteligenţă şi vizionar, George al V-lea pare

23T he Times, 18 iulie 1917.

şters, chiar anost. El merită să fie mai bine cunoscut. Şi simţul său de familie, demnitatea sa liniştită, francheţea sa în genul „copilului naiv” sunt trăsăturile definitorii ale acestui bărbat care suportă încercările războiului ce nu se mai sfârşeşte şi care ia această hotărâre istorică. A fost chiar grav rănit în Franţa în 28 octombrie 1915: în uniformă, inspecta un detaşament atunci când calul său, speriat de ovaţiile trupei, s-a speriat, trântindu-şi cavalerul jos din şa. George al V-lea a avut câteva coaste rupte şi o fractură de bazin. A suferit însă fără să se plângă.

În septembrie 1917, deci la două luni după alegerea noii sale identităţi, regele, îmbrăcat mereu în uniformă, a prezidat o întâlnire cu mareşalul Joffre, cu Poincaré (singurul îmbrăcat în civil), preşedintele Republicii, cu Foch (care nu este încă mareşal) şi cu generalul Haig, erou al bătăliei Flandrei şi unul dintre puţinii care a prezis debandada germanilor în 1918, produsă pe fondul epuizării cauzate de război. Toţi poartă cizme şi sunt zâmbitori şi încrezători.

Or, deşi discret până la această decizie istorică din 17 iulie 1917, nepotul Victoriei pasionat de filatelie demonstrează că este un suveran sincer patriot. Un adevăr susţinut şi de un alt fapt: George al V-lea este primul rege al Angliei al cărui accent german este relativ discret atunci când se exprimă în engleză! El se corectează în permanenţă, căci intonaţiile sale guturale îi aduc deservicii. O limbă vorbită într-un mod caricatural este mai rău decât orice mărturisire, mai ales pentru un om căruia îi place să se facă înţeles.

Printr-o frază amabilă, Sacha Guitry, care în 1 iunie 1919 a jucat împreună cu Yvonne Printemps în faţa Majestăţii Sale în piesa *Tatăl meu avea dreptate*, a confirmat cu ironie patriotismul lingvistic al suveranului: „Dintre toţi regii pe care mi-a fost dat să-i cunosc, el este singurul care dă impresia că este de aceeaşi naţionalitate ca supuşii săiw. Sacha Guitry avea dreptate: dacă numele de Windsor s-a impus atât de spontan – deşi cu întârziere...

–, aceasta se datorează celui mai vechi simbol naţional.

2

1918 – 1935: George al V-lea SAU UNIUNEA NAŢIONALĂ

Extraordinara primire populară rezervată acestei hotărâri este o uşurare pentru rege. El şi familia sa sunt în sfârşit spălaţi de o pată care, de trei ani, alimenta bârfe, bănuieli, îndoieli şi observaţii dispreţuitoare ale membrilor guvernului. Windsor, acest nume atât de vechi, fixat în secole de istorie, oferea un nou început. Aparţinând lui George al V-lea, această idee a fost excelentă. În anumite privinţe, a zecea casă domnitoare a insulelor britanice era cea mai inovatoare. Un monarh constituţional, chiar dacă nu are o putere reală, posedă totuşi o influenţă considerabilă. Dacă ştie să o folosească în mod corect, este o forţă nescrisă, nereglementată, dar puternică şi care poate să fie mai subtilă decât un cadru politic bine definit. George al V-lea era conştient de toate acestea. De la decesul tatălui său, în 1911, el constrânsese Camera Lorzilor să-i limiteze chiar ea puterile! O faptă… care făcuse să tremure ferestrele Westminsterului. Orice măsură financiară votată de cealaltă cameră, cea a Comunelor, devenea o lege la capătul unei luni, chiar dacă lorzii, jigniţi să îşi vadă privilegiile trunchiate, refuzau să o voteze. Dezbaterile fuseseră violente şi rămăseseră astfel până la izbucnirea războiului, mai ales în privinţa chestiunii irlandeze. Nu putea fi negat curajul regelui care, temându-se de un război civil, îşi limita rezerva sa constituţională: în 21 iulie 1914, el deschisese şi prezidase o conferinţă cu membrii Cabinetului, cu cei ai opoziţiei, cu reprezentanţii Irlandei protestante şi cu cei ai Irlandei catolice. Patru zile mai târziu, când era evident că nu se putea ajunge la vreun consens, George al V-lea închisese lucrările, acceptând eşecul, dar voinţa sa de a face lucrurile bine îi fusese recunoscută. Fatalitatea se amestecase: era 24 iulie, chiar ziua în care Austro-Ungaria condusă de Franz Joseph I îi trimitea Serbiei ultimatumul

său, aproape o lună după atentatul de la Sarajevo şi patru zile înainte ca, prin mecanismul alianţelor, 15 state să intre în conflict.

Ideea fixă a lui George al V-lea: să împărtăşească grijile popoarelor sale

În timpul războiului, regele stârnise compasiunea supuşilor săi până la graniţele Imperiului, după ce căzuse de pe cal în Franţa, pe când trecea în revistă un corp de aviatori în toamna lui 1915. Suferise mult de pe urma fracturilor, dar şi din cauză că nu putuse reveni pe front înainte de câteva săptămâni, adică în 1916. Dând exemplul unui suveran apropiat de soldaţi şi care nu se adăpostea în spatele prescripţiilor medicilor săi care îi recomandau odihna, „până la sfârşitul războiului regele Angliei va fi avut 450 de apariţii în public, decernând personal 50.000 de recompense pentru acte de curaj. împreună cu regina Mary, a vizitat 300 de spitale, plus 300 de uzine de armament şi şantiere navale”[24] Poporul, militari şi civili în egală măsură, apreciase eleganţa acestor atenţii ale regelui. Cerându-şi scuze că nu putea face mai mult, suveranul repeta trupelor: „Nu este în puterea mea de a împărtăşi calvarul vostru, dar sunt cu voi din toată inima şi în fiecare ceas care trece”[25]

Dar trebuia făcut mai mult. Sfaturile lui Lloyd George, pe care George al V-lea îl numise prim-ministru la sfârşitul lui 1916, erau juste. Acest galez poseda o forţă de convingere, energie şi capacitate de muncă remarcabile. El ştia că regele era sincer. I-a cerut un efort suplimentar în favoarea locuitorilor, mai ales ai Londrei; era vorba de a dovedi poporului că şi cuplul regal era atins de diverse restricţii, de la restrângerea încălzirii şi iluminatului electric la Palatul Buckingham până la folosirea repetată a

---

24 Catrine Clay, op. cit.

25" Sir Frederick Ponsonby, Recollections of Three Reigns, Eyre and Spottiswoode, Londra, 1951. ” Cursă de cai organizată în prima sâmbătă a lunii i ie, pe distanţa de 2 420 metri. (N. red.)

şerveţelelor de masă care aveau un cerc personalizat ca în toate familiile, trecând prin suprimarea vinurilor şi până la folosirea la minimum a apei pentru toaleta Majestăţilor lor. George al V-lea nu mai apărea decât într-o uniformă modestă; ţesătura de postav ordinară înlocuia tweedul atât de elegant şi confortabil al zilelor în care mergea la vânătoare, devenite şi ele rare. S-a renunţat şi la serile de teatru, costumul fiind aranjat într-o husă, iar jobenul repus în cutia sa. Punctualitatea regelui se transformase în manie, din respect pentru personalul aflat în serviciul său, în aşa măsură încât un minut de întârziere era considerat o risipă pentru care regatul trebuia să facă economie. A întârzia la masa, frugală, a Majestăţilor lor însemna că erai privat ba de un ou, ba de un cartof. Te puteai chiar întreba dacă nu cumva regele modifica poziţia acelor orologiilor şi pendulelor; deja erai în întârziere dacă gongul bătea pe când coborai scara ce ducea la sala de mese. Iar regele, ca şi regina, arătau că exactitudinea, politeţea obligatorie a monarhilor, făcea parte din acel *the way of life* al vremurilor de război.

În fiecare clipă a acestor timpuri grele, familia de Windsor a fost discretă, atentă, mulţumindu-se cu puţin dar cerând de la ei înşişi cât mai mult. A pretinde două ouă la micul dejun era nu numai o indecenţă, povesteşte Sir Frederick Ponsonby, care a servit la Curte sub trei monarhi, ci chiar o trădare; şi era evident că după George al V-lea lăcomia ar fi dus la pierderea războiului în Regatul Unit. * Regele şi regina nu dădeau exemplul, ei *întrupau* exemplul. Deşi anumite ritualuri şi solide tradiţii fuseseră suspendate, dineul oferit după neclintitul Epsom Derby** de ia sfârşitul primăverii 1917 scăpase pur şi simplu interdicţiei. Instituit încă din 1780 într-o câmpie din Surrey, această cursă i-a bucurat mult pe cei 32 de invitaţi. Dar convivii au revenit iute la realitatea economiei de război când au consultat meniul: o supă, peşte, pui şi câţiva biscuiţi cu migdale, bineveniţi din momentul în care Italia – care îşi încheiase, în 1915, participarea la

înţelegerea Puterilor Centrale – se alăturase Antantei. Dar, vai! niciun fel de carne roşie nu a fost servit. Chiar şi mai rău: nu li s-a propus mesenilor niciun vin pentru a putea visa la vremuri mai bune. S-a băut doar apă... Care ar fi putut servi şi drept ceai. S-a profitat de ocazie pentru a se parodia un dineu sofisticat organizat la Paris, aproape în acelaşi moment, de către preşedintele republicii, al cărui meniu cuprindea, s-a zis, caviar (cu siguranţă ca omagiu adus bietului Nicolae al II-lea şi armatei ruse, aliata Franţei), calcan, spată de miel, vânat fript, îngheţată napolitană (tot din simpatie pentru acei curajoşi italieni care aşteptaseră un an înainte de a se alătura Aliaţilor), fructe... Era, cu siguranţă, un zvon neplăcut, colportat prin Berlin, pentru a-i face pe britanici să creadă că francezii, incorigibili când venea vorba de pretenţiile lor gastronomice, purtau războiul mai degrabă la masă... Mai veridică era imaginea cu regele şi regina culegând cartofi în parcul de la Windsor, în faţa Frogmore House, fosta reşedinţă a reginei Charlotte în secolul al XVIII-lea[2627]. Astfel, Windsor putea hrăni familia de Windsor. În faţa sentimentelor antigermane, câteodată primitive şi ridicole, care făceau ravagii în Regatul Unit – unde domnul şi doamna Braun deveneau dintr-odată, pentru a evita suspiciunile, domnul şi doamna Brown, iar cei numiţi Schmidt îşi schimbau numele în inocentul Smith –, Kaizerul, cu un umor bine ţintit şi persiflând eforturile lui George al V-lea de a deveni un adevărat englez, a anunţat că va asista, cu plăcere, la o reprezentaţie a *Nevestelor vesele de Saxa-Coburg*", O răzbunare savuroasă! Nu există nicio îndoială că „vărul primar" ar fi mobilizat pana unui nou Shakespeare pentru această adaptare provocatoare... Dar regele nu glumea deloc când venea vorba de Windsor, de vreme ce era primul monarh al acestei Case. El a cerut

26 Regele George al III-lea a cumpărat Frogmore House în 1792 pentru soţia sa, regina Charlotte, care a folosit-o până la moartea sa, în 1818. (N. red.)

27 Trimitere la piesa scrisă de Shakespeare, Nevestele vesele din Windsor. (N. red.)

să fie instalate baterii antiaeriene, mai ales pe terasa de est a castelului, către apartamentele private şi Turnul prinţului de Wales. Din 1905 există un corp de salvare a castelului, de circa 25 de oameni în uniformă, ceva între un *bobby*, celebrul poliţist londonez prin tradiţie neînarmat, şi un pompier. Aceştia aveau misiunea de a supraveghea şi salva locuitorii castelului, fiind în mod evident ajutaţi şi de militari, din cauza riscurilor de bombardament.

Regele se inspiră din principiile Victoriei pentru a cunoaşte opinia publică

Austeritatea impusă de contextul războiului nu prezintă nimic neobişnuit pentru George al V-lea. Omul este modest, regele este simplu. Născut în 1865 în reşedinţa regală de la Sandringham House, el a trăit – şi trăia cu plăcere – într-una dintre dependinţele acesteia, numită York Cottage.

Este o casă fără graţie, fără farmec, cu un singur etaj, cu patru acoperişuri abrupte, cu hornuri disproporţionate şi camere mult prea mici.

Un fals han de sfârşit de secol, dar confortabil, intim şi discret.

Acolo a văzut Georgie lumina zilei, la primul etaj, în camera mamei sale dotată cu un clasic bovindou, un balconaş cu fereastră; acolo şi-a petrecut copilăria şi adolescenţa. Revenise cu soţia pentru a-şi petrece luna de miere. York Cottage fusese unul dintre refugiile ducelui şi ducesei de York, apoi al prinţului şi prinţesei de Wales. La fel era şi pentru George al V-lea şi regina Mary. Regele părea să îşi regăsească acolo energiile. Locul era o imagine tipică a gusturilor importantei *middle-class*, ale cărei aspiraţii şi judecăţi bunica lui Victoria le bănuise timp de şase decenii. Victoria avea un infailibil fler în a presimţi reacţiile majorităţii supuşilor ei. Spre stupefacţia zecilor de miniştri şi a prim-miniştrilor pe care îi investise, ea fusese întotdeauna pe aceeaşi lungime de undă cu opinia publică. Nepotul ei căuta aceeaşi armonie, acel

contract tacit, dar esenţial şi fragil deopotrivă, între popor şi monarh. Faptul că întreţinerea costa disproporţionat nu avea nicio importanţă. York House avea un personal numeros: *esquires*, dame de onoare, secretari privaţi, patru paji, un bucătar-şef, un valet personal, zece lachei, trei pivniceri, majordomi, bone (cuplul regal va avea şase copii), cameriste şi oameni buni la tot… timp de 33 de ani!

Dimensiunea redusă şi decorul mediocru al York House nu o entuziasmaseră pe Mary, dar aşa stăteau lucrurile şi atmosfera de acolo era perfect englezească. Mary, înaltă şi subţire, se obişnuia cu totul, câtă vreme avea la ea umbrela şi cele 20 de şiruri de perle şi nu era obligată să primească persoane divorţate la Curte. Era zgârcită, atât afectiv, cât şi material. Pe scurt, era opusul soacrei sale Alexandra a Danemarcei, o femeie veselă şi elegantă în ciuda vârstei, niciodată punctuală şi nespus de generoasă. George al V-lea, la fel ca soţia lui, detesta fastul inutil şi compania oamenilor gălăgioşi şi bârfitori. Regele situa adevărata grandoare altundeva. Şi una dintre plăcerile sale era să mănânce doar cu soţia lui, la Palatul Buckingham. Într-una din acele dimineţi din timpul războiului, cuplul regal se dusese într-unul dintre cartierele sărace ale East End. El fusese mişcat şi şocat de cozile formate în faţa magazinelor de alimente din cauza raţionalizării. Trei sferturi de oră pentru a cumpăra o varză… Regele îi ordonase secretarului său privat lordul Stamfordham, băţos, îmbrăcat în redingota lui, să trimită imediat o scrisoare la Downing Street, în care se plângea de ruşinea pe care o simţiseră suveranii: „În această dimineaţă, Majestăţile lor […] au văzut oameni stând la coadă [pentru a obţine alimente] şi acest lucru le-a amintit de dificultăţile de care suferă săracii, pe când membrii cei mai bogaţi ai comunităţii nu au de ce să se plângă din acest punct de vedere *

În momentul armistiţiului, semnat la Rethondes în 11 noiembrie 1918, cu excepţia mareşalilor şi a generalilor învingători şi câteodată rivali, Regatul Unit numără două

personalităţi foarte populare şi respectate. Unul reprezintă guvernul: Lloyd George, prim-ministru, un galez care animase aripa stângă a partidului liberal şi pusese bazele viitorului stat preocupat de sistemul de ajutor social, prin instituirea pensiei de bătrâneţe începând cu 1908, urmată de asigurarea obligatorie împotriva bolilor şi şomajului în 1911. Rolul său în timpul conflictului, când a ocupat diferite posturi (ministru al armamentului, apoi al armatei), l-a impus drept veritabilul coordonator al energiilor în vederea victoriei, eforturi răsplătite prin numirea sa în fruntea guvernului. La alegerile organizate în decembrie 1918, Lloyd George câştigă o mare victorie cu 477 de mandate în favoarea partidului său contra 229. Îi rămâne de obţinut o altă pace: cu Irlanda. Reuşeşte prin aprobarea tratatului semnat la Londra, în decembrie 1921, prin care se proclamă statul independent Irlanda. Precum Canada, Irlanda primeşte atunci statutul de dominion. Provincia Ulster, compusă din şase comitate din nord-estul ţării, este înzestrată cu un Parlament având sediul la Belfast, dar rămâne în cadrul Regatului Unit. Lloyd George speră astfel să rezolve un conflict vechi de 40 de ani.

Popularitatea crescândă a regelui consolidează şi unifică monarhia *y*

Celălalt erou al războiului este monarhul, care încarnează statul britanic, pe care l-a transformat şi stăpânit cu o mână fermă până în momentul victoriei. Dar anii 1919 – 1920 sunt critici, datorită agitaţiilor sociale produse de revendicările muncitorilor pe care Lloyd George reuşeşte să le calmeze. Conştiincioşi, George al V-lea şi Mary reiau şi continuă lucrările pe care Eduard al VII-lea le începuse la castelul Windsor. Era avut în vedere mai ales domeniul artistic: Guy Laking, inspector al operelor de artă ale regelui.

Catrine Clay, op. cit. Când Londra va fi bombardată în 1940, atitudinea compătimitoare şi curajoasă a regelui George al VI-lea şi a reginei Elizabeth faţă de cartierele defavorizate îi va face foarte populari.

reaşezase armurile şi trofeele pe marea scară, tapiţase din nou cu damasc de mătase principalele săli de gală şi urgentase restaurarea tablourilor. Dar nu era uitat nici confortul: s-au reparat instalaţiile electrice, ale încălzirii centrale şi ale băilor în apartamentele de gală rezervate oaspeţilor de vază şi ale celor în care locuia familia regală, prin tradiţie inaccesibile publicului. Pentru a prezerva colecţiile, regina Mary arată în permanenţă un zel care se explică fără îndoială prin mândria pe care o simte faţă de istoria familiei şi prin conştiinţa importanţei simbolice a castelului în timpul celor patru ani de război. Şi poate, de asemenea, pentru că ea este de origine germană şi trebuie să facă uitată această „pată”.

O divergenţă se naşte între sentimentul suveranului şi politica prim-ministrului, care conduce guvernul de coaliţie cu Partidul Conservator. Într-adevăr, sprijinindu-se pe dorinţa de pace a populaţiei britanice, Lloyd George a pus sfârşit intervenţiei britanicilor în Războiul Civil rus. Dar regele avea o conştiinţă încărcată pentru că nu îi ajutase pe Romanovi, care fuseseră executaţi fără îndoială din ordinul lui Lenin. Toată lumea, familia regală – deci verii ţarului decăzut –, precum şi guvernul, îşi pasase problema, punând întrebări fără a le aduce soluţii. Unde ar fi putut ei trăi? În ce condiţii? Cu ce mijloace? De fapt, abandonarea familiei imperiale pe mâinile Sovietelor corespundea unei laşităţi a opiniei publice britanice, deja copleşită de propriile sale rele în 1917. Influenţa revoluţiei bolşevice la Petrograd fusese cu siguranţă judecată ca fiind periculoasă, dar numeroşi britanici, ataşaţi principiului monarhiei parlamentare, nu erau favorabili primirii unui suveran considerat autoritar şi mic-burghez, de fapt, depăşit de misiunea lui şi de situaţia generală. Sir George Buchanan, care fusese ambasadorul lui George al V-lea la Sankt-Petersburg, a fost sever la întâlnirea cu Nicolae al II-lea: „A fost ghinionul lui că s-a născut autocrat atunci când felul său de a fi nu corespundea cu rolul pe care îl juca. Întregul sistem era pe moarte, iar el,

biet împărat, nu era deloc în stare să-l repare”[28]. Dar tragedia de la Ekaterinburg îi bulversase pe rege şi regină. Desigur, Nicolae al II-lea comisese numeroase greşeli, inclusiv pe cea mai gravă, de a vrea să deţină comandamentul suprem al armatei sale, precum Napoleon al III-lea în 1870, dar toţi resimţeau ca pe un reproş acea baie de sânge din subsolul sinistrei case Ipatiev[29]

George al V-lea este cuprins de remuşcări. Poate ca el se gândeşte la gestul tatălui său Eduard al VII-lea din 1903, când Regatul Unit rupsese relaţiile diplomatice cu Serbia pentru a protesta împotriva asasinării regelui Alexandru I şi a reginei Draga. Presiunile de la Berlin şi Roma pentru a restabili schimburile de ambasadori între Londra şi Belgrad eşuaseră. Eduard al VII-lea continua să se opună. El considera că opinia publică engleză era prea şocată de aceste crime atât de brutale, dar adăugase o părere personală înţepătoare, pronunţată în parte în franceză, în parte în engleză: „Meseria mea este să fiu rege. Regele Alexandru era şi el, de meserie, un rege. Nu pot să fiu indiferent la asasinarea unui membru al profesiei mele... Am fi obligaţi să ne încetăm activităţile dacă noi, regii, ne-am apuca să credem că asasinarea regilor nu are absolut nicio consecinţă...”[30]

Incontestabil, Eduard al VII-lea era un mare profesionist.

Nicolae al II-lea şi ai săi au fost asasinaţi, alte rude de-ale Romanovilor au suferit o soartă asemănătoare, în schimb, la începutul lui 1919 văduva ţarului Aleksandru al III-lea, mama lui Nicolae al II-lea, moştenitoarea tronului Rusiei este încă în viaţă. Fosta prinţesă Dagmar a Danemarcei – soră a Alexandrei a Danemarcei, mama lui George al V-lea – devenise împărăteasă a Rusiei, adoptând numele Maria Feodorovna. Prin legăturile de familie ea

---

28 Sir George Buchanan, My Mission to Russia, Casell, Londra, 1923.

29’ * Vezi Jean des Cars, Saga dinastiei Romanov. De la Petru cel Mare la Nicolae al II-lea, Editura Corint, Bucureşti, 2013.

30 Sarah Bradford, George VI, Penguin Books, Londra, 2011.

este deci mătuşa regelui englez. După peripeţii dramatice, ajunsese în Crimeea, în mijlocul mulţimilor de oameni care încercau să scape atât de grozăviile Războiului Civil rus, cât şi de germanii aflaţi în retragere. În această primăvară, când încă nu se ştie cum se va încheia conflictul dintre Albi şi Roşii[31], în peninsula Crimeea stăpâneşte haosul.

Regele reuşeşte să-şi salveze mătuşa, mama ţarului Nicolae al II-lea

În ciuda părerii negative a prim-ministrului său, George al V-lea, simţindu-se fără îndoială vinovat că nu-şi salvase la timp verii cu un an mai devreme, încearcă orice pentru repatrierea mamei ţarului. O telegramă este trimisă prin transmiţătoarele scumpei sale Marine Regale în care fusese căpitan de fregată. În 17 aprilie 1918, comandantul forţelor navale britanice din Marea Neagră, care patrulează în dreptul porturilor din Crimeea, se prezintă la împărăteasa-mamă, cu un mesaj din partea regelui George al V-lea; crezând că se află în pericol, el ordonă evacuarea ei imediată. O mică navă de escortă, *Marlborough*, trebuie să o scoată din zonă. Mai întâi Maria Feodorovna refuză, apoi acceptă şi îi invită pe toţi ai săi să o urmeze. Vestea plecării ei se răspândeşte şi mii de persoane se năpustesc, implorând să fie evacuate şi ele. Printre refugiaţi se găsesc prinţii Iusupov, printre care şi Feliks, principalul instigator al asasinării lui Rasputin în decembrie 1916, şi soţia lui Irina, nepoată a lui Nicolae al II-lea. Echipajul vasului o informează pe văduva lui Aleksandru al III-lea că nimic nu se poate face pentru toţi aceşti oameni. Cu grandoare, împărăteasa anunţă că ea nu va pleca dacă cei care vor să procedeze la fel nu au loc la bord. După un schimb de telegrame codate cu Londra, Amiralitatea britanică face cele necesare şi numeroase nave ale Marinei Regale sosesc în portul Ialta. A doua zi, Iusupovii se găsesc şi ei la

31 Cele două armate implicate în Războiul Civil rus au fost denumite astfel: Albii — adepţii regimului monarhic — şi Roşiii — bolşevicii, care declanşaseră lovitura de stat din noiembrie 1917 şi pregăteau revoluţia mondială proletară. (N. red.)

bordul *Marlborough*-*Am*. Ei se întâlnesc cu un alt vapor care îi duce pe ofiţerii monarhişti din Crimeea care se vor alătura Albilor, într-o ultimă încercare de a învinge Armata Roşie. În picioare la prora navei britanice, văduva lui Aleksandru al III-lea îi priveşte trecând, cu ochii plini de lacrimi. Pentru mii de oameni de orice condiţie – aristocraţi, burghezi sau negustori refugiaţi – începe exilul, iar Crimeea devastată este ultima lor imagine cu Rusia aflată în ruină. În total, 19 membri ai familiei imperiale şi servitorii lor sunt îmbarcaţi pe *Marlborough*, cu 15 valize, bijuterii, un serviciu de masă din aur masiv de 54 de piese, câini şi un canar. Exodul lor îi conduce la Constantinopol, apoi la Malta, colonie britanică. În 9 mai, la ordinul lui George al V-lea, ei sunt primiţi, cu onoruri, la baza navală de la Portsmouth. Alexandra, văduva lui Eduard al VII-lea, îşi întâmpină acolo sora cu emoţia pe care ne-o putem imagina. Trenul regal îi conduce apoi până la gara Victoria, unde regele şi regina Mary îi primesc cu un emoţionant protocol. O parte dintre refugiaţi se instalează provizoriu la Palatul Buckingham, conform registrului Curţii din data de 10 mai. Valizele lor, care fuseseră în secret scotocite şi golite de către bolşevici, sunt deschise ceremonios în sala tronului. Decepţie: ele nu conţin decât obiecte fără valoare, lopeţi, harnaşamente şi vechi indicatoare ale căilor ferate ruse. O glumă a partizanilor lui Lenin!

Regele va ordona alocarea unei pensii anuale de 10.000 de lire sterline văduvei lui Aleksandru al III-lea şi o alta de 2 400 de lire arhiducesei Ksenia, sora lui Nicolae al II-lea. George al V-lea îi permite mătuşii sale să trăiască la Frogmore House, în parcul de la Windsor, o casă construită în 1684, pe timpul Stuarţilor şi al regelui Carol al II-lea. Regina Mary a adunat acolo un mobilier original, din *papier mâché* negru cu flori din mătase şi ceară. În sfârşit, prin hotărâre regală, sunt acordate rente şi servitorilor care urmaseră calea exilului. George al V-lea nu putea face mai puţin, chiar dacă tragedia de la Ekaterinburg, care

fusese într-un fel permisă de laşitatea Coroanei coroborată cu cea a guvernului, pătase pentru o vreme onoarea britanică.[32]

La Conferinţa de Pace, care premerge Tratatul de la Versailles, Lloyd George se distinge de alţi participanţi când cere atenuarea condiţiilor impuse Germaniei învinse. Prim-ministrul britanic regretă de altfel absenţa reprezentanţilor Berlinului, care nu au fost invitaţi la masa negocierilor. Este o greşeală, iar istoria îi va da dreptate lui Lloyd George: poţi înfrânge un inamic, dar nu trebuie niciodată să-l umileşti. Diplomat mai bun decât unii dintre colegii săi de la Foreign Office, el preconizează organizarea de referendumuri pentru a stabili frontierele Prusiei. Îi refuză lui Clemenceau, pe care îl supranumeşte „Napoleon", ocaziile pentru ofense inutile aduse germanilor. Pentru că a încercat să modifice textul iniţial – foarte aspru – al tratatului, putem regreta, cu anticipaţie, că Lloyd George a sfârşit prin a trece drept un admirator de-al lui Hitler. Pur şi simplu, el presimţise că „dictatul" de la Versailles conţinea fermentul unui nou război mondial şi că pacea şi insuportabilele ei rigori, impuse de Clemenceau şi idealistul – pentru a nu spune naivul – preşedinte american Wilson, nu vor fi decât iluzii.

Ca de obicei, implacabila Lady Astor are ultimul cuvânt. Câţiva ani mai târziu, cu ocazia unui dineu în reşedinţa sa din Saint-James Square, unuia dintre invitaţi care o întreabă cu naivitate, Acest Hitler, care nu vorbeşte decât despre Germania, nu e cumva născut în Austria? Nu mai înţeleg nimic! Ştiţi, draga mea, unde s-a născut?", ea răspunde: „Hider? Nicidecum, s-a născut la Versailles!"

În 1924, la Windsor este construită o clădire ciudată, Casa de păpuşi a reginei Mary, care este uşor de văzut. În ciuda a ceea ce sugerează o astfel de denumire, nu este

32 Maria Feodorovna se va întoarce în Danemarca natală unde va muri în 1928. Prin acordul dintre regina Margrethe a II-a a Danemarcei şi preşedintele Vladimir Puţin, rămăşiţele ei pământeşti au fost repatriate la Sankt-Petersburg, cu onoruri militare şi religioase, în 28 septembrie 2006. Vezi Jean de Cars, Saga dinastiei Romanov, op. cit.

vorba despre o jucărie. Era o idee mai veche, concretizată de arhitectul Sir Edwin Luytens (1869 – 1944), care dorise să reproducă cât mai fidel posibil o locuinţă aristocratică din elegantul cartier londonez Mayfair în epoca victoriană. Casa, având trei etaje, este incredibilă, de vreme ce dispune de instalaţie de apă potabilă şi de electricitate! înăuntru, mii de obiecte, cele mai multe reduse la o scară de 1/12, au fost confecţionate de mari artişti. Se observă mobile, dar şi cărţi imprimate şi legate în piele, tablouri şi chiar maşini de epocă în garaj! Ansamblul este fascinant prin precizie şi meticulozitate. Prezentată publicului cu ocazia Expoziţiei Imperiului Britanic de la Wembley, această surprinzătoare machetă a fost descrisă ca un „monument de o perfecţiune minuţioasă adunând ce este mai bun din artizanatul britanic”. În ceea ce priveşte grădina, realizată de Gertrude Jekyll (1843 – 1932), ea constituie o altă surpriză: este ingenios aranjată în sertarul subsolului şi poate fi astfel desfăşurată cu uşurinţă. Anul următor, în 1925, casa a fost împrumutată Expoziţiei casei ideale. Mai mult de un milion şi jumătate de persoane s-au grăbit acolo pentru a o admira, plătind un şiling în profitul Fondului de binefacere al reginei Mary[33]

George al V-lea, un rege curajos în faţa tuturor crizelor

Departe de aceste copilării, suveranul înfruntă diverse dificultăţi interne, legate mai ales de plata datoriilor de război ale Regatului Unit. În mai 1923, George al V-lea îl numeşte prim-ministru pe conservatorul Stanley Baldwin, un personaj cu mare greutate politică de

33 Şi astăzi o parte din preţul de intrare este vărsată unor opere de caritate. Ulterior, numele Casa de păpuşi a fost explicat cu ajutorul argumentelor ce ţin de domeniul istoriei. într-adevăr, lângă clădire stau în picioare două păpuşi franţuzeşti, France şi Marianne, îmbrăcate cu o parte din vasta lor garderobă de veştminte şi accesorii: pălării, mănuşi, genţi... Ele au fost oferite regelui George al VI-lea şi reginei Elizabeth pentru fiicele lor Elisabeta (actuala suverană) şi Margaret de către guvernul francez cu ocazia vizitei lor oficiale în Franţa în 1938. Cele mai cunoscute firme de lux s-au întrecut pentru realizarea acestor daruri (Lanvin, Cartier, Hermès, Vuitton).

vreme ce va fi locatar în Downing Street 10 din 1924 până în 1929, apoi din 1935 până în 1937, şi şef ai opoziţiei între timp. În anul următor, monarhul trebuie să accepte dizolvarea Parlamentului, solicitată de Ramsay MacDonald. Pentru prima oară, regele se vede obligat să investească un şef de guvern laburist, partid pentru care MacDonald fusese cel mai dinamic politician în momentul creării sale înainte de război. Acest scoţian, fost ziarist, deţine de asemenea portofoliul de la Foreign Office în timp ce partidul liberal tinde să dispară.

În faţa efectelor devastatoare ale crizei economice din 1929, George al V-lea îşi afişează patriotismul liniştit deşi discret, simţul de familie, demnitatea imperturbabilă şi judecata sigură; obişnuit să îşi conducă ţara prin tumultul ultimelor două decenii, el încarnează stabilitatea statului. Atuuri preţioase, în momentul când greva generală din 1926 a anunţat sfârşitul supremaţiei industriale a Marii Britanii, umilită că nu mai este „atelierul lumii” şi de acum depăşită de state noi, tinere şi dinamice. Cu luciditate, suveranul acceptă, prin Statutul de la Westminster (1931), să transforme Imperiul Britanic în British Commonwealth (redenumită Commonwealth of Nations in 1947, încă în vigoare). Prin Acordurile de la Ottawa, Regatul Unit acordă privilegii vamale importurilor din Commonwealth, în timp ce dominioanele se angajează să acţioneze la fel faţă de produsele britanice. Supremaţia imperială de la Londra este la pământ, dar onoarea este salvată. Şi, mai ales, prestigiul personal al suveranului iese din această încercare, în mod curios, mai puternic: el rămâne legătura personală dintre toate aceste state de o spectaculoasă diversitate, în numele unei loialităţi care nu va fi niciodată pusă sub semnul întrebării.

Tot în 1931, George al V-lea îşi demonstrează din nou calităţile de mediator în apărarea interesului general. După trei audienţe dificile cu liderul laburist Ramsay MacDonald, în 24 august el îl convinge pe acesta să nu demisioneze. Prim-ministrul părăseşte Palatul Buckingham

promiţând că va constitui un guvern de uniune naţională. Într-adevăr, trebuie urgent să se restabilească încrederea în lira sterlină, al cărui curs s-a depreciat şi căruia va trebui să-i crească valoarea. Aceasta implică de asemenea măsuri draconice, prin mărirea impozitelor şi reduceri drastice pe piaţa muncii. Şi asta nu este tot. Cu eleganţă – împlinind perfect rolul său de monarh constituţional –, regele îl primeşte atât pe liderul conservator Baldwin, cât şi pe Sir Herbert Samuel, reprezentantul liberalilor, cu scopul de a obţine un dublu ajutor în faţa unei situaţii critice. Totuşi, fără îndoială din cauza ideologiei sau a fricii de a se compromite, numeroşi laburişti refuză să se alăture coaliţiei. Dacă se poate vorbi despre un relativ eşec politic, cel puţin monarhul afişează sânge rece şi multă hotărâre. Sfaturile sale ar fi trebuit urmate. Ele vor fi salutate de presă în termeni sportivi, căci acest gen de metaforă este frecvent folosit dincolo de Canalul Mânecii: George al V-lea „a marcat un *ining* magnific”, ceea ce în crichet, joc complet neînţeles de nebritanici, ar însemna „un magnific tur de bâtă”[34]!

Magnific şi eroic, căci, în realitate, de aproape trei ani, începând din noiembrie 1928, sănătatea regelui s-a degradat considerabil. El suferă de o congestie pulmonară care i-a slăbit inima şi poate duce la septicemie. În luna decembrie, există temeri pentru viaţa lui. Apoi, el a părut să-şi recapete forţele şi s-a dus în februarie 1929 la Bognor, o staţiune balneară din sud, aproape de Chichester, în vestul Sussex-ului, unde s-a odihnit într-o casă din secolul al XVIII-lea cu o frumoasă arhitectură georgiană. De atunci, în cinstea şederii regelui, locul este cunoscut ca Bognor Regis, un nume mulţumitor pentru mândria locuitorilor săi. În mai, el se întorcea la dragul său Windsor, pentru a-şi relua oficial toate activităţile, sub constantă supraveghere medicală. În ciuda problemelor de sănătate, George al V-lea rămâne rege. Autoritatea statului este asigurată. Până când? Foarte slăbit, părând a avea

34 Philippe Valode, op. cit.

mai mult decât cei 64 de ani ai săi, monarhul nu mai este omul căruia un întreg popor îi laudă – şi îi deplânge deja – calităţile.

George al V-lea, bolnav, este foarte neliniştit în ce priveşte viitorul Regatului

Răul progresează, şi ceea ce ar putea semăna cu o lentă agonie îl va chinui timp de încă cinci ani. Desigur, aparenţele sunt salvate, căci în monarhie, ca şi în republică, sănătatea şefului de stat rămâne o chestiune delicată. Zvonurilor li se opun constatări care se doresc încurajatoare. De exemplu, în 24 martie 1932, în joia sfântă, regele, puţin adus din spate, cu barba căruntă în contrast cu negrul mătăsos al jobenului său, şi regina Mary, purtând una dintre nenumăratele ei bonete, urmează clericii spre ieşirea din abaţia Westminster. Suveranii ţin în mână fiecare câte un buchet. Evenimentul este important căci, pe de o parte, regele apare în public – ceea ce dă siguranţă supuşilor săi – şi, pe de altă parte, este prima oară în două secole când un rege al Angliei distribuie personal pomeni, un gest care surprinde. Cu alt prilej, în 1934, londonezii matinali pot să-l întâlnească pe rege în Hyde Park, cu ocazia uneia dintre plimbările sale călare, însoţit doar de un *esquire*. Amândoi sunt îmbrăcaţi civil, regele în culori deschise, iar escorta sa în culori închise, cu pălăriile lor melon asortate cu ţinuta. La rândul ei, regina impresionează prin ţinută; în ciuda epocii şi noilor mode vestimentare, ea poartă invariabil rochii şi fuste atât de lungi, încât par mulate pe corp. „Parcă ar fi turnate din fier”, îndrăzneşte să sugereze un personaj grosolan ce pretindea că valsase cu regina… Calmul ei este legendar: aflându-se la un târg de antichităţi din Norfolk, un taur care scăpase dintr-un câmp vecin s-a năpustit spre ea, spre groaza anturajului. Regina, ale cărei talente de matador nu îi puteau fi bănuite, şi-a ridicat umbrela de ploaie (umbrela de soare era în concediu în acea zi) precum o sabie de cavalerie şi a calmat animalul furios. Escorta, ruşinată, a reapărut în vreme ce regina îşi reluase deja inspectarea

atentă a etalajelor cu porţelanuri…

Serile sunt liniştite. La Windsor, dacă invitaţii meritau o astfel de onoare, suveranii îi conduceau să vadă comorile adunate în colecţiile regale. Regina Mary, căreia i-ar fi plăcut să fie curator de muzeu, trece drept o expertă. George al V-lea o ascultă cu răbdare şi atenţie, căci ea este mai interesată de amintirile de familie, mai ales de mobilier, decât de capodoperele de artă agăţate pe pereţi, bucată după bucată. Chipul regelui se înroşeşte brusc atunci când soţia lui confundă opere aparţinând statului, deci naţiunii, cu cele care sunt achiziţii personale.

Dimineaţa, în cazul în care nu au invitaţi sau dacă găzduiesc prieteni apropiaţi, George al V-lea se trezeşte devreme, ia cunoştinţă de depeşele şi dosarele sosite în timpul nopţii, de copiile documentelor de la prim-ministru, care au fost aduse suveranului în cutii de piele roşie marcate cu monograma lui – o tradiţie păstrată până astăzi. Este vorba despre secrete de stat, cu tot ceea ce implică aceasta în viaţa naţională şi internaţională. După micul său dejun de lucru, regele apare la 9: 00, cu nedespărţitul papagal Charlotte pe degetul mare al mâinii drepte; apoi citeşte din scoarţă în scoarţă *Times*, iese să vadă cum e vremea şi, urmat de un câine voios, fumează o ţigară scoasă dintr-o superbă cutie Fabergé. Are întotdeauna mai multe şi adesea oferă din ele prietenilor. Pe scurt, şi la ţară duce o viaţă foarte confortabilă, tipic englezească; doar că acest liniştit locatar, care va continua să-şi claseze colecţia de timbre, să verifice curăţenia ţevilor celor două Purdey ale sale, puştile de vânătoare cele mai distinse, nu este un lord fără ocupaţie, ci însuşi regele, iar el trebuie să poată fi în orice moment informat, consultat sau, invers, să sfătuiască şi să informeze.

Seara, ascultă emisiunile la radio – mod de comunicare pe care îl stăpâneşte perfect atunci când se adresează naţiunii –, se amuză cu un roman poliţist sau cu un film în sala de cinema pe care şi-a amenajat-o. Într-o seară din 1934, pe când aventurile *Celor trei lăncieri ai*

Bengalului, un clasic al epopeii imperiale, este în program, unul dintre invitaţi, Sir Frederick Ponsonby, căruia suveranul îi explicase că redusese numărul servitorilor, a numărat 45 de spectatori în plus faţă de familia regală prezentă. Erau servitorii castelului, invitaţi de către Majestatea Sa să se destindă[35]. În timpul proiecţiei, care are loc la ora 18, se bea ceai.

Stridiile prevăzute iniţial în meniu nu mai sunt servite, căci prospeţimea lor este îndoielnică…

Boala regelui nu mai este un secret. Neliniştea populaţiei de rând şi a politicienilor, care oscilează între speranţă şi mâhnire, nu împiedică celebrarea Jubileului de Argint în mai 1935. Se observă că popularitatea regelui se află la zenit şi conduita reginei Mary, ireproşabilă şi exemplară în simplitatea ei, este aclamată.

Şi, fapt excepţional la care sunt martori sute de mii de oameni, regele îi aduce omagiu soţiei: „Nu mă înşel spunând tot ceea ce-i datorez”. Lady Airlie, doamna de onoare a reginei, observă că deşi în public Mary îşi controlează în permanenţă emoţiile, în privat ea ştie să se amuze citind ziare satirice şi să râdă ascultând *La Vie parisienne* sau cupletele, considerate stupide, ale faimoasei *Revue nègre* care o lansase pe Joséphine Baker. Însuşi regele adoră să glumească, dar mai puţin zgomotos decât tatăl său, al cărui râs, se spunea, se auzea prin zidurile Turnului Londrei.

Oraşul, înnegrit de fumul de cărbune provenind de peste tot – încălzire, locomotive, uzine –, este curăţat, înfrumuseţat şi întreaga înaltă societate este foarte mulţumită.

y

Ceremoniile Jubileului de Argint îi epuizează pe toţi. Banchetul de stat este însoţit de 80 de cântăreţi de cimpoi care, după tradiţie, fac de două ori turul enormei mese. Ambasadorul american Walter Hines Page, puţin obişnuit

---

35 Christopher Hibbert, The Court of St. James’s, Weindenfeld and Nicolson, Londra, 1979.

cu universul monarhic, este stupefiat că „regele poate să vorbească precum o fiinţă omenească”. Se poate crede că George al V-lea ar fi fost surprins de mirarea unui astfel de diplomat... Apoi, adresându-se prim-miniştrilor dominioanelor, monarhul, mişcat de căldura, stima şi respectul din răspunsurile lor, are vocea frântă. Lacrimi de recunoştinţă îi curg pe obrajii încadraţi de o barbă ce îl îmbătrâneşte din ce în ce mai mult pe acest bărbat care nu se plânge niciodată de boală. Jubileul este un triumf şi o dovadă. Pentru cei mai mulţi, este o imensă „sărbătoare de familie”, după cum va exclama viitorul prim-ministru conservator din anii 1960, Harold MacMillan, pe atunci tânăr deputat al circumscripţiei industriale Stockton-on-Tees, punct de plecare al primei linii de cale ferată din Anglia, inaugurată în 1825. Mărturia acestui parlamentar este elocventă: „Nicăieri aceste celebrări nu au fost mai remarcabile decât pe străzile sărace ale fiecărui oraş. [...] Drapele erau întinse de pe o parte pe cealaltă a străzii. Bărbaţi şi femei de toate condiţiile şi de toate opiniile se regăseau într-o veselie comună”.

Dar oboseala lui George al V-lea nu mai poate fi disimulată. Vocea îi este încă sigură, în schimb corpul îi pare absent. Medicul lui, lordul Dawson, trebuie să pună trei perne sprijinite de spătarul fotoliului regelui pentru ca acesta să poată semna convocarea unui Consiliu de Stat. Dar, vai! mâna dreaptă a suveranului nu mai răspunde la comenzi. În prezenţa prim-ministrului Ramsey MacDonald, doctorul îi pune, cu greutate, stiloul în mâna stângă. Poate ţine el pana unui rege care trebuie, teoretic, să semneze singur actul extrem de important ţinând cont de repercusiunile lui în viitor?

— Voi semna eu însumi, spune George al V-lea, cu atitudinea unui rege, în ciuda epuizării sale fizice.

La prima încercare, prenumele este ilizibil. La cea de-a doua, îl ajută doctorul, sub privirile îngăduitoare ale prim-ministrului, obişnuit cu orice compromis, de vreme ce conduce un guvern de coaliţie unde conservatorii deţin de

patru ani majoritatea.

Când cei doi bărbaţi părăsesc camera regelui, acesta, după teribila luptă pe care tocmai a purtat-o împotriva lui însuşi, găseşte încă forţa de a le zâmbi afectuos.

Doamna Wallis Simpson, scandaloasa amantă a prinţului moştenitor

Dar o altă grijă îl tulbură pe suveran într-un mod cu totul diferit. De mult timp, fiul lui şi succesorul desemnat la tron, prinţul de Wales, duce o viaţă dezorganizată, învăluită în aburii alcoolului, şi nu arată niciun interes pentru îndatoririle viitoarei sale funcţii. Când tot Regatul se pregăteşte să aprindă focuri de bucurie, lui George al V-lea i se aduc la cunoştinţă numeroase rapoarte ale poliţiei, unele mai copleşitoare decât celelalte. Faptul că prinţul Eduard are o relaţie nu este o problemă specială în regatul răposatului rege Eduard al VII-lea, bunicul lui. Mai scandalos este că amanta e o americancă excentrică, divorţată, recăsătorită şi al cărei soţ dintâi este încă în viaţă. Şi încă mult mai grav este că această misterioasă

Wallis Simpson, care ar fi trăit în China, colecţionează amanţii, după cum indică un raport al poliţiei metropolitane din 3 iulie 1935. Este absolut inacceptabil că moştenitorul tronului se gândeşte să renunţe la rangul său pentru a se căsători cu această aventurieră care îl face „peste poate de fericit”[36]. Despre această poveste de dragoste – care va cauza, se ştie, un imens scandal, nepotrivit în anii tulburi de dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial – s-a spus totul: uneori insinuant, pe baza zvonurilor mai mult, alteori pe baza faptelor. Totul şi nimic. Astăzi încă pasiunile rămân vii şi opiniile despre aventură – contradictorii.

În momentul în care se pregăteşte Jubileul – la începutul lui mai 1935 –, regele îşi convoacă fiul pentru a-l anunţa că „Wallis nu este dorită la balul Jubileului; statutul

---

36 Charles Higham, Wallis Simpson, la scandaleuse duchesse de Windsor, traducere de Eric şi Françoise Deschodt, Jean-Claude Lattès, 1989.

ei de femeie divorţată îi interzice, de asemenea, accesul în incinta regală de la Ascot şi o privează de toate privilegiile familiei regale”[37] Conform unor surse, prinţul de Wales îi jură tatălui că Wallis nu este amanta lui, ci doar „o persoană de elită”. Slăbit şi încrezător în cuvântul fiului său, George al V-lea acceptă într-un final prezenţa doamnei Simpson la balul jubileului. Minciuna prinţului îngrozeşte mai multe persoane din anturajul regal, printre care şi pe lordul Wigram, secretarul privat al monarhului.

În 14 mai, după cum era obiceiul, prinţul deschide balul cu mama lui, dar, de la al doilea dans, spre stupefacţia generală, o invită pe Wallis. Un sentiment de dezgust pune stăpânire pe rege şi regină, scandalizaţi de această lipsă de tact. În faţa comportamentului pe cât de şocant pe atât de iresponsabil al fiului său, nedespărţit de femeia care pare să-l fi vrăjit, George al V-lea suferă, în afară de boală, şi de grava angoasă a unui monarh pândit de moarte: ce fel de om este, aşadar, succesorul lui? Este iresponsabil? Un bărbat atras de femei periculoase care uită că va fi rege? Când află că Eduard a îndrăznit să se prezinte la Palatul Buckingham cu extravaganta Wallis, în ciuda interdicţiei sale, George al V-lea îşi regăseşte forţa şi, cu mânie şi ruşine totodată, exclamă în faţa vechiului său prieten contele de Mensdorff, fost ambasador al Austriei la Curtea de la Saint-James:

— Femeia asta! În casa mea! Amanta de dinainte a fiului meu, Lady Furness, era şi ea imposibilă. Prima, doamna Dudley Ward, avea mult mai multă clasă, măcar aparţinea înaltei societăţi. Fiul meu n-are nici măcar un prieten potrivit şi nu se vede cu nimeni care să fie astfel.

Diplomatul încearcă să-l liniştească pe suveran:

— Sire, prinţul are multe calităţi; este fermecător şi înzestrat.

— Desigur, răspunde George al V-lea, şi tocmai de aceea-i păcat. Dac-ar fi un imbecil, n-am avea nimic de

37I bidem.

spus. Abia dacă-l văd şi habar nu am ce face.[38]

De fapt, nu este chiar exact. Regele este copleşit de nenumăratele informări dezastruoase care îi parvin despre fiul său, documente dintre care unele vor fi contestate, chiar prezentate drept false, în ceea ce se presupune că ar fi dezinformare. Prins în această zarvă fără sfârşit, regele, din ce în ce mai slăbit, suferă o grea pierdere prin moartea surorii preferate, prinţesa Victoria, cu trei ani mai tânără ca el. Drama îl copleşeşte. Şi, culmea prostului gust, primeşte o telegramă de condoleanţe semnată de Adolf Hider!

Ianuarie 1936. Ţara întreagă este acoperită de zăpadă. La Sandringham, George al V-lea, foarte slăbit, suferă din nou de o bronşită care îi agravează tulburările cardiace. În vechiul său halat exotic, regele tremură în ciuda focului intens din şemineul camerei sale. Abia dacă îşi recunoaşte fiul. În 17 ianuarie, bătrânul monarh este aproape de sfârşit. Peste două zile, înainte de a intra în comă, mai are încă forţa să-şi întrebe secretarul, pe lordul Wigram:

— Cum merge Imperiul?

Un Imperiu care nu mai exista de aproape cinci ani, dar această întrebare, înduioşătoare, arată că până în ultimul moment suveranul nu se gândeşte decât la stat şi la viitorul lui.

y

— Totul merge bine, Sire, în Imperiu…

Cât despre rest, catastrofa este iminentă. În anturajul prim-ministrului circulă un avertisment: „Dacă prinţul vrea să o facă soţie pe doamna Simpson – o curvă –, este treaba lui. Dacă vrea să facă din ea o regină, asta este altceva”.

La ora 23, după o scurtă dar penibilă dezbatere medicală deontologică, se ia decizia ca suferinţele muribundului să fie curmate. Un comunicat din partea Palatului Buckingham este citit la radio: „Majestatea Sa regele îşi încheie în linişte viaţa” Un sfert de oră mai

38 ibid.

târziu, primul dintre Windsori îşi dă duhul. La zece minute după miezul nopţii, *Times* pregăteşte deja o ediţie specială având chenar negru. Prinţul de Wales izbucneşte în plâns şi pronunţă o frază care, în alte circumstanţe, ar fi fost normală:

— Sper să fac la fel de bine ca el.

Toţi se îndoiesc. Ninge peste Sandringham, această locuinţă unde s-a născut George al V-lea, regele care, pentru opinia publică, va rămâne acel om drept, măsurat, care a apărat întotdeauna cele mai înalte valori ale statului şi a domnit fără pată. Şi, de asemenea, regele Angliei care a înfruntat Primul Război Mondial.

3

Un print de Wales ciudat *y*

Londra, 20 ianuarie 1936, Westminster Abbey. În faţa catafalcului pe care se odihneşte George al V-lea, mulţimea se scurge ore întregi pe sub arcadele gotice ale celui mai remarcabil edificiu religios al capitalei, atât din punct de vedere arhitectural – chiar dacă a suportat mai multe ajustări şi adăugiri –, cât şi din punct de vedere istoric. Din 1066, toţi suveranii Angliei au fost încoronaţi acolo, cu excepţia lui Eduard al V-lea al Casei de York, mort la 13 ani în 1483. Westminsterul este o impresionantă necropolă unde au fost înhumaţi mulţi monarhi – nu toţi –, mai ales marea Elizabeta I, numită „regina fecioară”, în acelaşi cavou cu sora sa vitregă duşmană, catolică Maria Tudor, numită „Maria cea sângeroasă” Dar la Westminster îşi trăiesc somnul de veci personalităţi ilustre, oameni de stat, savanţi, soldaţi, scriitori (Dickens), muzicieni (Händel) şi chiar poeţi care îşi au „colţul” propriu, precum Chaucer şi Milton. Catedrala este astfel o sinteză a ceea ce reprezintă, separat, Saint-Dénis şi Panteonul pentru francezi. Unii amatori tenace de enigme istorice pretind că Napoleon însuşi s-ar odihni acolo într-un mormânt necunoscut.

Linişte. Tristeţea cuprinde întreaga naţiune, fiind

împărtăşită de 40 de milioane de supuşi. Poporul este mâhnit şi respectă amintirea suveranului defunct, acest bărbat care arătase curaj în toate momentele importante şi avusese un admirabil simţ al datoriei. Ultimul său portret, realizat de Sir Oswald Birley în anul precedent, îl reprezintă pe George al V-lea purtând uniforma Casei de Windsor, o haină cu broderie şi manşete stacojii. Monarhul este reprezentat în picioare, cu mâna dreaptă pusă pe o masă de argint lucrată pentru Wilhelm al III-lea, un rege de la sfârşitul secolului al XVII-lea.[39]

Un incident i-a tulburat pe cei aflaţi aproape de sicriu. În momentul în care acesta, drapat cu blazonul regal, urma să fie depus pe estradă, marea cruce a Ordinului de Malta ce se găsea alături de coroană a alunecat şi a căzut. „O prevestire groaznică”, şi-a spus Sir Harold Nicolson, livid. Noul rege, care luase numele de Eduard al VIII-lea, a fost auzit spunând: „Dumnezeule! Ce se va întâmpla acum?” Un membru al Parlamentului, Walter Elliot, a prezis în faţa colegului său, Robert Boothby: „Asta va fi constanta noii domnii”[40]

A doua zi, noul rege pleacă cu avionul său personal de la Sandringham la Londra. Se duce la Consiliul Coroanei, care se ţine la Palatul Saint-James, unde trebuie să fie consemnată declaraţia solemnă a urcării sale pe tron. Are 41 de ani. Martorii sunt şocaţi de faptul că el se arată „nervos şi stânjenit”.

Regele citeşte textul oficial, ţinând cu o mână tremurătoare o foaie de hârtie, pe care o pune apoi pe masă în faţa lui.

Emoţie normală în faţă imensei responsabilităţi pe care o are de acum încolo? S-ar înţelege. Dar, în realitate, prinţul moştenitor, devenit cu o seară în urmă cel de-al 39-lea monarh al Angliei, este prizonierul unei nelinişti

39 Acest tablou se găseşte astăzi la castelul Windsor, în sala de bal a reginei. Masa de argint expusă acolo face parte dintr-un mobilier foarte rar a cărui modă fusese lansată la Versailles de către Ludovic al XIV-lea.

40 Sarah Bradford, George VI, op. cit.

declanşate încă din copilărie. Adevărul este dramatic: nu a vrut niciodată să fie rege. Nu vrea să fie şi a fugit întotdeauna de această situaţie care îi era promisă. Astfel începe unul dintre episoadele cele mai neaşteptate şi cele mai catastrofale ale istoriei regatului întemeiat de William Cuceritorul. Deopotrivă din dezinteres şi sub pretextul unei iubiri pe cât de irezistibile, pe atât de şocante, un rege, pierzând orice conştiinţă a datoriei sale, va risca să destabilizeze monarhia cea mai respectată pe care tatăl i-o lăsase moştenire şi să provoace, printr-o criză politică majoră, prăbuşirea regimului.

Cine este deci Eduard al VIII-lea? Să nu îl reducem dintr-odată la reputaţia dezastruoasă pe care a lăsat-o în istorie. Prinţ moştenitor, el a fost mult timp foarte popular, iubit şi apreciat. Născut în 1894, elegant, spontan, căutând să placă şi să fie iubit, jovial, acest nepot al lui Eduard al VII-lea are 20 de ani la începutul Primului Război Mondial. El are darul de a atrage cu surâsul lui fermecător. Toată familia îi spune David[41]

Deşi nu a fost crescut cum trebuia şi nu este un intelectual, memoria lui remarcabilă îi permite să recunoască imediat chipurile persoanelor pe care le-a întâlnit fie chiar şi o singură dată şi să nu le uite numele, o atenţie măgulitoare pentru ele şi demnă de politicienii cei mai pricepuţi în contactul cu masele. Cu ajutorul tatălui său, Eduard este trimis ca ofiţer de stat-major pe diferite teatre de operaţiuni în timpul războiului. Guvernul nu este favorabil deciziei, căci prinţul moştenitor reprezintă desigur o ţintă cu totul specială. Prim-ministrul Stanley Baldwin îl pune în gardă. Prinţul de Wales subliniază că are patru fraţi şi că dispariţia lui nu ar fi deci o tragedie pentru viitorul Coroanei. La această explicaţie, morbidă şi sfidătoare deopotrivă, Baldwin îi răspunde cu fermitate: „Sire, nu decesul vostru ar fi lucrul cel mai rău. Aş fi mult mai supărat dacă aţi fi făcut prizonier…!”

41 Vorbind despre el, actuala regină Elisabeta a II-a, nepoata lui, îl va numi întotdeauna „unchiul David“

Obsesia prinţului de Wales: mai ales să nu devină rege!

Prinţul moştenitor pleacă deci să îşi facă datoria. El serveşte în Franţa şi Italia, unde oferă un exemplu de curaj amestecat cu inconştienţă. Se expune inutil, cu o plăcere nesănătoasă parcă, ca şi cum şi-ar căuta moartea. Lordul Lee, un contemporan căruia nimic nu-i scapă, observă că atunci când Eduard este rugat să fie mai prudent, prinţul de Wales răspunde de fiecare dată: „Dar de ce? Fratelui meu i-ar plăcea tare mult să fie în locul meu şi ar fi un rege mult mai bun decât mine”.

Ideea fixă de a refuza destinul care îi este impus, spaima de a nu fi demn de misiunea lui sau pur şi simplu plictiseala şi chiar teama la evocarea viitorului său dinainte stabilit, toate îl caracterizează pe acest prinţ fermecător. Pe scurt, este vorba de frica faţă de datoria omului de stat. După ce războiul s-a încheiat, Eduard – de parcă ar fi fost dezamăgit că nu fusese ucis de vreun glonţ sau vreun obuz german – continuă să îşi rişte viaţa, călărind foarte mult. Căzăturile şi accidentele se ţin lanţ. Dar în această perioadă de pace, caracterizată de optimism şi entuziasm, prinţul devine un personaj foarte iubit, capabil să captiveze mulţimile prin farmecul său. Este dificil să îi rezişti. Nu este foarte înalt, dar are trăsături fine, iar expresia sa trece foarte repede de la tristeţe la un zâmbet dezarmant. Schimbarea bruscă de atitudine îi deconcertează adesea pe interlocutori, dar poate fi pusă pe seama lipsei de experienţă şi a unei bucurii de viaţă prea exagerate după patru ani de război. Pe parcursul anilor 1920, prin numeroase călătorii oficiale în Canada, Australia, India, Noua Zeelandă şi Africa de Sud, prinţul de Wales întăreşte unitatea Imperiului Britanic. Reprezentându-şi tatăl cu acordul guvernului în diversele sale vizite, el oferă o altă imagine a monarhiei: vie, gata să unească popoare atât de diferite. Mama lui ar fi preferat ca el să urmărească viaţa politică internă, dar regele şi premierul au ales să-i încredinţeze acest rol –

clasic – de trimis special al Coroanei, investit cu o misiune de înalt diplomat care anulează frontierele interioare pentru a consolida Imperiul. Trebuie notat că prinţul nu s-a lăsat rugat pentru a duce la îndeplinire acest turneu mondial. Nu era aceasta, de asemenea, o metodă de a se îndepărta de realităţile englezeşti? Eduard pare deprimat, chiar dacă, sărbătorit peste tot, el se arată entuziast, juvenil, chiar prea mult. Câteodată, el scrie că s-a săturat de meseria de prinţ de Wales. O corvoadă care îl epuizează, organizată cu responsabilitate de prim-ministrul Lloyd George, care îi adaugă în program călătorii fără sfârşit, cu discursuri în care prinţul nu poate spune ce gândeşte cu adevărat. Această viaţă publică, începută în 1919 cu orarul ei obositor, îl apasă. Escorta prinţului nu reuşeşte să îi mascheze caracterul imatur, instabil, câteodată infantil, adesea indiscret, dar capabil de o generozitate derutantă faţă de cei care i-au adus vreun serviciu. În acest fel l-a răsplătit adesea personal pe vărul său Louis Mountbatten, care îl însoţeşte peste tot, nedorind ca acest sclipitor ofiţer de marină să fie obligat să îşi taie din soldă pentru a regla câteva cheltuieli neprevăzute. Gestul este curtenitor. Poate că, de asemenea, voia să cumpere tăcerea anturajului care ar fi fost martor la comportamentul bizar al prinţului, mai degrabă jenant, care obişnuieşte ca, din când în când, să se deghizeze.

În anii 1920, monarhia se găseşte într-o situaţie interesantă. Viaţa privată a prinţului de Wales provoacă numeroase comentarii, răuvoitoare sau batjocoritoare în general. În plus, faptul că este încă necăsătorit nelinişteşte profund opinia publică. Fratele său cel mic, ducele de York, se căsătoreşte în 1923 cu Lady Elizabeth Bowes-Lyon, pasionată de istorii cu fantome din Scoţia. Din această căsătorie, foarte fericită, se vor naşte prinţesa Elizabeta în 1926 şi sora ei Margaret-Rose[42] în 1930.

42 Prinţesa s-a născut cu acest dublu prenume la care, fiind copil, ea ţinea în mod deosebit. în schimb, a fost cunoscută — mai ales datorită

Cumnata îl susţine pe Eduard, considerând că tatăl lui, George al V-lea, fusese un „autocrat cu spirit îngust”, o opinie prea aspră. Ea îşi va corecta părerea, exprimându-şi întreaga admiraţie pentru socrul ei care îndurase atâtea greutăţi.

Trebuie adăugat ceva: prinţul este foarte emotiv şi prea sensibil. În realitate, încăpăţânarea lui dezvăluie un om slab, şovăitor, nesigur, influenţabil, uneori capricios ca un copil. Această lipsă de încredere dă naştere adesea unor gafe; astfel, în Bermude, pe care le vizitează în 1931, el refuză să salute mulţimea adunată la trecerea maşinii lui şi se mulţumeşte să privească la dreapta şi la stânga, potrivit obiceiului statornicit, având chipul crispat şi încremenit de parcă fusese petrificat. O îmbufnare copilărească prin care caută să nu devină prea popular.

Cu alt prilej, Eduard şi-a permis să îşi felicite tatăl că acţionase făcând o „bună propagandă”. Expresia a provocat mânia lui George al V-lea, care a considerat acest vocabular deplasat. Şi s-a aruncat într-o viguroasă predică hărăzită fiului, amintindu-i că ceea ce el făcea în viaţă nu avea nicio legătură cu vreo „propagandă”, ci era, pur şi simplu, datoria lui. Datoria? Un cuvânt care îl oripila pe prinţul de Wales, cu privirea fixă şi expresia absorbită de nu se ştie ce reflecţie.

Această personalitate complexă şi în realitate nu prea de încredere îşi chinuise tatăl bolnav în ultimii cinci ani. În noiembrie 1935, cu două luni înainte să moară, George al V-lea îi mărturisise lui Lady Gordon-Lennox: „Mă rog lui Dumnezeu ca niciodată fiul meu cel mare să nu se însoare şi să aibă copii şi ca nimic să nu stea în cale astfel încât Bertie [viitorul George al VI-lea] şi apoi Lilibet [actuala Elizabeta a II-a] să suie pe tron” George al V-lea, lucid, vedea departe, ca şi cum presimţea că rătăcirile prinţului de Wales urmau să provoace valuri de agitaţie care vor avea nevoie de mult timp – mai mult de o generaţie – ca să

---

nefericitelor ei experienţe amoroase — ca Margaret.

se calmeze. Şi la puţine zile înainte să moară, George al V-lea, slăbit, dar cu un spirit vizionar ce îşi păstrase toată vigoarea, l-a anunţat pe Baldwin: „După moartea mea, nu va fi nevoie de mai mult de un an pentru ca băiatul ăsta să se piardă.

Rareori o profeţie politică se va dovedi atât de perfect întemeiată. Să adăugăm că, din 1903, pe când Eduard avea nouă ani, un apropiat al familiei, observându-l pe băieţel, declarase că viitorul suveran nu va rămâne mult timp pe tron. Nu putem rămâne indiferenţi la aceste coincidenţe prevestitoare.

Prinţul îşi întâlneşte prima dragoste într-un adăpost, în timpul războiului

În realitate, acest om rămâne o enigmă cu trei chipuri care corespund celor trei perioade din viaţa sa: mai întâi prinţul de Wales, apoi regele şi în sfârşit ducele de Windsor. În funcţie de acestea, şi faima sa se va schimba: prinţul popular, dar prea inconstant; monarhul scandalos şi compromis; aristocratul exilat care deranjează. „Primul va fi cel mai bun dintre cei trei, deşi această judecată trebuie nuanţată.”[43] Vom încerca să înţelegem această transformare a lui Eduard.

Născut la sfârşitul domniei străbunicii sale Victoria, a avut o copilărie nefericită. Se ştie că pe băiat, chiar şi când se purtase bine, guvernanta avea răutăciosul obicei de a-l ciupi înainte de a-l aduce în faţa părinţilor lui; copilul ajungea deci la ei plângând, ceea ce îi contraria şi îi irita. A fost nevoie de patru ani pentru ca George şi Mary să-şi dea seama că îşi încredinţaseră fiul unei dădace perverse şi răuvoitoare. Dar pagubele pe care aceasta le provocase erau deja ireparabile: băieţelul îşi pierduse toată încrederea în el.

Eduard reuşeşte cu greu să se concentreze şi să analizeze faptele din jurul lui. Nu este deloc studios şi nu are chef să înveţe. Unii dintre preceptorii lui nu au fost poate destul de abili sau de pasionaţi. Va exista mai târziu

43 Hugo Vickers, Behind Closed Doors, Hutchinson, Londra, 2011.

regretul că, din numeroasele lui călătorii ulterioare, el nu a povestit vreodată decât anecdote fără interes. Ne întrebăm ce îi poate reţine atenţia şi suscita curiozitatea. Şi cu greu se poate răspunde la întrebarea esenţială: ce îl interesează pe prinţ? Puţine lucruri, se pare. Îl iubeşte mult pe bunicul său Eduard al VII-lea, acest rege farsor – cu care bunica Alexandra este tandră şi complice – care se amuză să pună toate pendulele înainte cu jumătate de oră pentru a-şi uimi oaspeţii. La bunicii lui el găseşte afecţiunea pe care părinţii lui nu i-o poartă îndeajuns.

Prima sa prietenă adevărată este Freda Dudley Ward, de aceeaşi vârstă cu el. împreună se adăpostesc de raidurile aeriene în cartierul Belgravia, către sfârşitul războiului. Ascunderea celor doi într-o pivniţă, care în alte circumstanţe ar semăna cu un joc de copil, stă la originea unei pasiuni. Freda este o soră, dulce şi feminină; tandreţea ei îl inundă de bucurie pe prinţ, foarte afectat de perioada adolescenţei lui, caracterizată de tristeţe şi protocolul rigid al Curţii. În 26 martie 1918, el îi trimite o scrisoare în care o numeşte „îngerul meu” Binevoitoare, aproape maternă, Freda va fi prima lui amantă.

Într-un fel, în anii 1925, prinţul moştenitor este un revoltat cu reacţii imprevizibile. Politica guvernului îl atrage puţin, în schimb se simte apropiat de lumea muncitorilor şi a familiilor modeste care au suferit îndeosebi din cauza războiului. Prinţul arată sincere preocupări sociale, care nu vor putea fi niciodată puse la îndoială în ciuda existenţei sale duse după eticheta Curţii. Cu ocazia grevei generale din 1926 care paralizează, printre altele, traficul feroviar, în pofida opoziţiei tatălui său, Eduard ordonă şoferului personal să îi umple maşina cu ziare favorabile Cabinetului şi să le transporte în Ţara Galilor, un şiretlic prin care aminteşte tuturor că acela îi este titlul şi fieful. Dar şi un mod, mai degrabă personal decât politic, de a protesta şi, poate, de a se impune în faţa tatălui său. O altă modalitate prin care îl provoacă pe rege şi întreaga familie regală este mania prinţului de a curta

doar femei măritate, chiar şi pentru aventuri de o seară. El le colecţionează, ceea ce suscită diverse zvonuri – deja! – în legătură cu abaterile sale succesive. Cine rupe primul relaţia, el sau ele? Cu multă ingeniozitate, Alan Lascelles, secretarul particular al lui Eduard, reuşeşte să evite scurgerea de informaţii în ziare şi declanşarea scandalurilor, chiar a şantajelor. Trebuie recunoscut că mai multe dintre aceste soţii sunt mulţumite să fie astfel

7

curtate de viitorul rege. Nu este rar ca soţii lor să se aştepte în astfel de situaţii la o compensaţie. Să reţină atenţia prinţului, să îi capteze privirea înflăcărată, să obţină un loc lângă el, apoi o întâlnire, nu este oare măgulitor pentru ele? Desigur. Până în momentul în care prinţul îşi aruncă deja privirea în altă parte. Atunci amărăciunea şi jignirea se transformă în bârfe ce pot lăsa locul dezvăluirilor, reale sau inventate, o dilemă care va fi deseori studiată în această pagină de istorie. În acest stadiu, după un procedeu cunoscut, secretariatul prinţului fluşturatic realizează miracole prin care asigură liniştea şi discreţia. Într-adevăr, chiar dacă este epoca acelor *crazy years* – în care femeile au scăpat de corset, de fustele lungi şi de părul vâlvoi, iar cele cu vârste peste 21 de ani au primit în 1928, în Marea Britanie, drept de vot (un triumf al sufragetelor) –, nu înseamnă că societatea engleză şi-a pierdut pudoarea victoriană şi că manierele de dinainte de război nu sunt bulversate de libertăţile de tot felul, dintre care unele aduse din America. Ipocrizia unor oameni opune încă rezistenţă, aşa cum va demonstra scriitorul D.H. Lawrence în celebrul său roman (sau povestire amplificată?) *Amantul doamnei Chatterley*, unul dintre cele mai faimoase scandaluri literare şi una dintre cele mai frumoase cărţi apărute între cele două războaie mondiale. Dar familia regală, care se opune cu înverşunare acestui libertinaj, ar trebui să rămână la adăpost în faţa oricărei bănuieli. Să fie un model pentru locuitorii Regatului.

Secretarul privat al prinţului îşi doreşte ca acesta să

nu domnească

Martor apropiat al vieţii dezordonate a prinţului şi exasperat de comportamentul său pe care este responsabil să-l corecteze, fără însă a reuşi, Alan Lascelles este de două ori furios împotriva stăpânului său care face sistematic curte tuturor soţiilor întâlnite la un cocteil sau dineu şi care nu se îngrijorează pentru tatăl lui bolnav. Inconştient şi egoist, înşirând una după alta gafe şi fantezii, Eduard refuză să îşi scurteze călătoria în Kenya în 1928, într-un moment când veştile privind sănătatea lui George al V-lea sunt alarmante. Şocat şi revoltat, secretarul prinţului, care îl serveşte încă din 1920 cu răbdare şi devotament, îi descrie soţiei scena care izbucneşte până la urmă între ei doi: „Atunci, pentru prima şi singura dată de când ne cunoaştem, m-am înfuriat: «Prinţe, i-am spus, regele Angliei este pe moarte şi dacă asta nu însemnă nimic pentru voi, înseamnă foarte mult pentru noi». M-a privit fără niciun cuvânt şi şi-a petrecut restul serii cucerind-o cu succes pe o anume doamnă Barnes, soţia comisarului local” Relaţiile dintre prinţul de Wales şi credinciosul său colaborator care ştie şi ascunde tot vor deveni într-atât de tensionate, încât Alan Lascelles, dezgustat, va scrie că cel mai bun lucru ce s-ar putea întâmpla pentru regat ar fi ca Eduard să nu domnească.

În 1929 începe legătura lui Eduard cu vicontesa Thelma Furness, nefericită în căsătorie, mama unui copil. Această *affair*, cum i se spune în engleză, este învăluită în exotismul la mare modă al epocii. Cu ocazia unui safari african, prinţul se reîntâlneşte cu vicontesa, al cărui soţ are eleganţa de a fi absent. La întoarcere, pentru toţi londonezii, este evident că Thelma este amanta prinţului. Toţi remarcă modul în care ea, cu vădită bucurie, îi aprinde prinţului trabucurile. Un semn care nu înşală. Pentru prima dată, această aventură nu se opreşte după o noapte; ea durează.

Mai mult chiar: devine oficială, de vreme ce Eduard îşi instalează noua cucerire într-una dintre reşedinţele sale

situate la marginea marelui parc al castelului Windsor.

Refugiul, aproape de Sunningdale, se numeşte Fort Belvedere. Dominat de un turn îngust, fortul are un aer uşor medieval. Este o casă stranie în vârful unei coline, înconjurată de grădini nesfârşite, care devine ascunzişul preferat al prinţului. Repede, Thelma îşi pune amprenta asupra locului, reamenajând o cameră de oaspeţi pe care o consideră de-acum a sa. Noua decoraţie este de o vulgaritate ţipătoare: totul este roz *shocking* (cuvântul este foarte potrivit!), iar culmea prostului gust o reprezintă instalarea unor pene de struţ – blazonul prinţului de Wales – la cele patru colţuri ale patului! Vicontesa se simte deci ca acasă şi Eduard este amuzat de grosolăniile ei infantile. „Îşi cumpărau urşi de pluş de la Harrods pe care şi-i ofereau după ce se certau, în chip de împăcare."[44] Ne putem întreba care este natura exactă a „jocurilor" celor doi în această stranie cameră de copil. Mai târziu, concubina se va declara dezamăgită, în timp ce va furniza prietenelor ei confidenţe deocheate despre sexualitatea modestă a amantului său. Un bărbat nu prea mare, amintea ea, sigură de efect.

Ianuarie 1931. Prinţul de Wales este invitat de onoare la o vânătoare pe domeniul vicontesei Thelma Furness, la care este, de asemenea, prezentă o prietenă apropiată de-a gazdei: Wallis Simpson, o americancă de 35 de ani, divorţată din 1927 de Win Spencer, recăsătorită după un an cu Ernest Simpson, un american de origine engleză, în vârstă de 36 de ani. Americanca este foarte entuziasmată de ideea întâlnirii cu viitorul suveran. Wallis trece drept o arivistă capabilă de orice pentru a fi primită în înalta societate: iată o ocazie nesperată. Ea este pur şi simplu „nervoasă şi impresionată să-l întâlnească pe prinţul de Wales pentru prima dată", după cum spune mătuşa ei Bessie. Îşi pregăteşte din timp apariţia, petrecându-şi aproape toată ziua la coafor, ceea ce nu o ajută să scape de guturaiul care o supăra. Să fii răcită, să

44 Charles Higham, op. cit.

tuşeşti şi să-ţi tragi nasul când îl întâlneşti pe prinţul de Wales este pur şi simplu catastrofal! Şi apoi, ea se informează despre etichetă: chiar trebuie să aştepte ca el să îi adreseze primul cuvânt? Cum să i se adreseze? Ce să-i spună ca să nu sune banal despre vreme, despre viaţa la ţară, despre cai, despre vânătoarea pe care ea o detestă şi despre alte subiecte inevitabile, se pare, în acest gen de weekend în care te plictiseşti? Şi acea blestemată reverenţă despre care nu ştie nimic, cum să nu fie ridicolă? La Baltimore, unde s-a născut, nu se învaţă astfel de gesturi.

Cu instinct de cuceritoare, în trenul ce o duce la Burrough Court, Wallis, între un strănut, un râset şi nenumăratele zdruncinături de pe această linie ferovìară secundară, repetă în faţa altor invitaţi o serie de reverenţe acceptabile până la sosirea la destinaţie a personalului, în acel sfârşit de după-amiază de iarnă când ceaţa învăluie totul. Americanca este şi mai neliniştită atunci când află că George, fratele mai mic al lui Eduard, va fi şi el prezent. Două reverenţe! Un viitor rege şi o Alteţă Regală! Ce intrare în lume! În acea rezidenţă a Tudorilor, renovată cu un buget substanţial, este oferit un ceai întăritor oaspeţilor proaspăt sosiţi, pe care majordomul îi informează că cina va fi servită abia după ora 21. Wallis şi soţul său Ernest au două ore pentru a se schimba pentru prima dată în acea seară. Sunt momente de nelinişte pentru Wallis, care nu a mai întâlnit vreodată o astfel de situaţie.

9

Doamna Simpson, răcită, îl întâlneşte pe prinţul de Wales la vânătoare

Seara acelei sâmbete, în 10 ianuarie 1931, trebuie judecată ţinând cont de avantajul trecerii timpului. Totul începe în marele salon al lui Lady Furness, unde se serveşte din nou un ceai ca să treacă timpul. Într-adevăr, maşina prinţilor întârzie, din cauza ceţii dense. În sfârşit, sosirea lor este anunţată. Prinţul, care are trei ani mai mult decât doamna Simpson, îi spune „Bună seara”,

strângându-i mâna. Ei îi reuşeşte reverenţa. Of! Este surprinsă să constate că prinţul nu este mai înalt decât ea, dar observă că se ţine foarte drept. Este îmbrăcat în tweed cu carouri, o adevărată ţinută de ţară, dar bine croită. Eleganţa vestimentară a prinţului este deja legendară. Eduard arată la fel ca în fotografiile şi secvenţele jurnalelor de actualităţi pe care ea le vizionase la cinematograf: are nasul ridicat – motiv pentru care mulţi îl ironizează –, având chipul permanent bronzat şi o mină preocupată. Este atât de tânăr! Apoi, toată lumea dispare: este ora ţinutei speciale pentru cină. Obligatoriu bărbaţii poartă *dinner jacket*, pe care americanii şi francezii o numesc vulgar smoching. Wallis se schimbă din taiorul ei de tweed albastru într-o cuminte rochie de seară. Şi-a închipuit că va fi bine aşezată la masă? Este posibil, dar în realitate stă departe de prinţ. Conversaţia este artificială, plictisitoare de moarte, dar normală: cai, vânătoare, câini… Să te abaţi de la aceste subiecte ar fi o greşeală.

A doua zi la dejun, în ciuda guturaiului care o obligă aproape să îşi ţină nasul într-o batistă, Wallis îndrăzneşte. Trece la atac. Negăsind vreo indicaţie pentru dispunerea mesenilor, ea se aşază cu mult curaj lângă prinţ. Galant, văzând cât o jenează guturaiul, vrea s-o facă să se simtă bine:

— Vă lipseşte încălzirea centrală, doamna Simpson?

Este o aluzie la o glumă care circulă în Londra, ale cărei locuinţe sunt în mod tradiţional prost încălzite: un american îşi suna tatăl la New York pentru a-i spune că încălzirea *Mode în England* se numea… frigider! Dar Wallis ştia prea bine că la Fort Belvedere amantul Thelmei ceruse instalaţie pentru încălzire, semn de lux al unei iubiri statornice.

Wallis nu se pierde şi răspunde:

— Sunt dezolată, Sire, mă dezamăgiţi.

— Cum aşa? replică prinţul, mirat de tupeul interlocutoarei, în timp ce invitaţii, inclusiv soţul lui Wallis, sunt consternaţi.

Wallis reia, cu ironie:

— Tuturor americancelor care ajung în Anglia li se pune aceeaşi întrebare. Mă aşteptam la mai multă originalitate din partea prinţului de Wales.[45]

Dacă Big Ben ar fi bătut cele 12 lovituri la ora unu, publicul nu ar fi rămas atât de uimit ca în acel moment.

Prima constatare: Wallis Simpson este de o îndrăzneală şi cu un simţ al replicii de necrezut; ea este, de asemenea, foarte relaxată, prost-crescută, adresându-se ca un ziarist american unei vedete de cinema.

A doua constatare: obrăznicia şi sfidarea ei sunt o lipsă de bun-simţ, dar şi o strategie din punct de vedere psihologic. Prinţului nu-i displace atitudinea provocatoare a unei femei drăguţe. Eventual nu îl deranjează nici să fie prost tratat, aşa cum îi mărturisise primei lui iubite, Freda.

El pare să simtă plăcere în a fi agresat, chiar dominat.

A treia constatare: privirea lui albastră a rămas aţintită pe incredibila Wallis. Nu-i răspunde nimic, fascinat de neaşteptata replică. Remarca aruncată prinţului în faţă nu a provocat niciun răspuns. Desigur, subiectul era surprinzător şi cu totul diferit de discuţiile despre cai şi vânătoare! Dar lipsa de reacţie, să spunem de spirit, a prinţului interpelat este uimitoare. Să fie oare masochist?

Eduard nu s-a arătat indispus. Nici nu a râs, nici nu a plecat de la masă. Niciun aghiotant sau secretar nu a rugat-o pe doamna Simpson să dispară şi eventual să se îndepărteze cât mai repede de Burrough Court, reşedinţa lui Lady Furness – care, să reamintim, este la acel moment amanta „oficială" a lui Eduard, în timp ce soţul ei, vicontele, înfruntă cu mult curaj căderea bursei de pe Wall Street, în braţele unor fermecătoare consolatoare, undeva pe Coasta de Azur.

Se reiau mondenităţile. La o partidă de pocher Wallis pierde opt lire. Ea rămâne impasibilă, ştiind totuşi că tocmai îşi risipise bugetul pe acea săptămână, deja mic.

45 Alain Decaux, L'Abdication, Perrin, 1995; Charles Higham, op. cit.

Conversaţia se împotmoleşte în convenienţe, fără cea mai mică aluzie politică, după cum se cuvine. Un membru al familiei regale nu discută niciodată politică. Rupând convenţia, americanca şi-a demonstrat puterea: ambiţia de a exista, de a se face remarcată. În acea duminică, 11 ianuarie 1931, pare să îşi fi atins scopul. Prinţul de Wales este cu siguranţă stupefiat, paralizat, dar mai ales intrigat de această femeie care nu are niciun complex. Nici măcar nu îi trece prin cap să fie supărat pe ea. Este abia prima lor întâlnire. Soarta i-a adus unul lângă celălalt. Încă nu se ştie că, în acel sfârşit de săptămână, diavolul a tras iţele destinului. În schimb, Wallis are nevoie stringentă de bani, deoarece afacerile soţului ei, curtier[46] maritim, sunt în pericol după faimoasa „joie neagră". Pentru milioane de persoane, viitorul este întunecat. Dar ar fi indecent să vorbeşti despre asta.

Doamna Simpson este ofensată: prinţul nu-şi aminteşte de ea!

Adevărata întrebare pe care şi-o pun unii dintre invitaţi este simplă: cine este, aşadar, americanca în stare de păreri atât de usturătoare despre viitorul rege al Angliei? Unii o întâlniseră deja, alţii doar auziseră vorbindu-se despre ea. Să încercăm să îi schiţăm profilul fizic, psihologic şi social.

Şi, în primul rând, este ea seducătoare? Drăguţă? Are farmec? Asupra acestui subiect putem discuta la infinit, într-atât aceste consideraţii rămân subiective şi evoluează cu timpul. Mai mult, trebuie ştiut cine este martorul care emite opinia. Prieten (a)? Rival (a)? Rudă? Iubit? Cetăţean simplu sau persoană publică? Cecil Beaton, celebru personaj monden foarte snob, care va deveni fotograful Curţii şi va fi înnobilat, a întâlnit-o pe Wallis la un bal oferit de americani cu un an în urmă, în 1930. Pe atunci, o considera „mai degrabă musculoasă, foarte robustă, cu un accent fonfăit", ceea ce nu este deloc flatant! mai rău: „Are

46 Persoană care se ocupă cu negocierea tranzacţiilor de bursă (N. red.)

aerul unei vaci mari brune în catifea albastră”. Şi el adaugă la aceste „drăgălăşenii”: „Era de ajuns să o auzi vorbind. Avea o voce răguşită. O găseam detestabilă, comună, vulgară, stridentă, o americancă ordinară fără pic de farmec”. Doar mâinile lui Wallis au primit note de trecere în ochii acestui estet. Dar cinci ani mai târziu – şi ce ani! –, oare nu acelaşi Cecil Beaton se declară brusc sedus şi apărător necondiţionat al celei care va deveni ţinta avalanşelor de critici? Fotograful are multe talente, printre care acela de a nu se certa cu persoanele care i-ar putea fi folositoare[47]. Aşadar, o va considera de acum încolo „perfectă, îngrijită, proaspătă ca o fată tânără; pielea ei strălucitoare este precum interiorul unei cochilii; părul îi este atât de neted că ar fi putut fi chinezoaică. Ea vorbea într-un mod amuzant, cu fraze repezi punctate de explozii de râsete care îi iluminau faţa şi îi făceau privirea foarte atrăgătoare”. Ce schimbare! Să salutăm talentul său de portretist. Aluzia la exotism va fi importantă. Un alt martor masculin, Henry Channon, o consideră „un şoricel nobil, fermecător şi liniştit, cu ochi mari miraţi”.

Cucerit, el se opune maleabilului Beaton, asigurând că „ea putea să farmece, cu vocea ei încântătoare, pe oricine”.

Să ascultăm acum o femeie, o rivală, cea mai puţin indulgentă posibil, de vreme ce este vorba despre Lady Furness, amanta oficială a prinţului. Părerea ei este ulterioară, descriind evoluţia celei care i-a furat amantul… sau a celei căreia ea i l-a lăsat: „Atunci ea nu avea şicul pe care a ştiut să îl cultive mai apoi. Nu era frumoasă, de fapt, nu era nici măcar drăguţă, dar avea un farmec particular şi un ascuţit simţ al umorului… Ochii ei, vii şi expresivi, erau principalul ei atu. Nu era nici aşa de subţire ca în ultimii ani, fără să poţi spune totuşi că era grasă. Dar era mai puţin colţuroasă. Avea palmele mari şi lipsite de graţie

47 Sir Cecil Beaton (1904-1980), autor al fotografiei oficiale a reginei mamă Elizabeth, văduva lui George al V-lea, va fi, printre altele, şi creator al prodigioaselor costume feminine din filmul My Fair Lady, mai ales al celor purtate de Audrey Hepburn.

când se servea de ele şi consider că făcea prea multe gesturi când voia să precizeze ceva”.

Pe scurt, în acea perioadă, între 1931 şi 1935, Wallis Simpson, soţia unui bărbat resemnat cu apucăturile ei, dar care nu îi oferă siguranţa materială de care ea are nevoie, este o femeie între două vârste, nu cu adevărat frumoasă, dar care seduce prin a sa *„joie de vivre”*[48]. În lumina a ceea ce ar fi trebuit să fie inatacabila educaţie a tuturor acestor *ladies* şi *gentlemen* – care conţine obstacole spectaculoase! –, Wallis afişează o anumită vulgaritate, spune ce gândeşte fără a menaja pe nimeni, se amuză zgomotos, nu ştie nimic despre cum să se poarte în lumea bună, ia în derâdere politica şi istoria Regatului Unit, ceea ce îi este iertat de vreme ce este americancă. Dar are farmec. Este o armă imbatabilă. Doamna Simpson îi seduce pe unii, îi exasperează pe alţii. Este amuzantă, neconvenţională. Încă nu a atins inima prinţului de Wales; îl surprinsese pur şi simplu, dar fără îndoială el a uitat-o deja. Nu se mai întâlnesc până în luna mai a anului următor, când prinţul şi fratele lui George revin dintr-o obositoare călătorie în America de Sud unde, la cererea guvernului MacDonald, Alteţele lor Regale s-au transformat în reprezentanţi ai intereselor industriale şi comerciale britanice. Sunt pieţe care trebuie recucerite, mai ales în contextul în care Imperiul este înlocuit de Commonwealth. Un triumf, chiar o isterie, aşa cum este posibil la sud de Ecuator. Trecerea prinţului de Wales prin Perú este de neuitat, după cum observă Alain Decaux: „La Lima, sunt bătute toate recordurile de eleganţă diplomatică, când se pune pe seama lui revoluţia care se pregătea” La Thelma Furness, cu ocazia unui ceai dat în onoarea prinţului, familia Simpson este din nou invitată să îl întâlnească. Nu este într-un cartier la îndemâna oricui: Lady Furness îşi are reşedinţa în Grosvenor Square, în centrul cartierului Mayfair, în inima înaltei societăţi. Să fii

48 în franceză, în textul unei scrisori a prietenei sale Lady Sibyl Colefax; vezi Alain Decaux, op. cit.

invitat acolo este unul dintre visurile lui Wallis, prima treaptă către „Pământul promis”: Curtea. Mai mult, Wallis se simte ca la ea acasă, pentru că în spatele faţadelor georgiene din secolul al XVIII-lea, până la porţile lăcuite din Grosvenor Square, locuiesc numeroşi americani. Se vorbeşte chiar despre o *Little America*, ca despre *Little Italy* la New York.[49]

Nu se poate spune că această a doua întâlnire, din 15 mai 1931, a fost călduroasă. Zărind-o pe doamna Simpson, prinţul, obosit de turneul său sud-american, pare să aibă o vagă amintire. Mai rău. Wallis îl aude pe Eduard spunându-i gazdei câteva cuvinte de o banalitate dezolantă: „N-am întâlnit-o pe această doamnă deja undeva?”

Întrebarea este cu atât mai supărătoare pentru Wallis cu cât prinţul de Wales are, aşa cum am spus, tocmai reputaţia de a-şi aminti toate persoanele pe care le-a întâlnit. Chiar nu i-a lăsat nicio impresie? Desigur, se întâmplase cu patru luni în urmă, şi între timp prinţul călător a salutat mii de persoane.

Thelma împrospătează memoria invitatului ei. El se apropie de cuplu, iar Wallis nu îşi uită reverenţa. Eduard se corectează repede, asigurându-i pe Ernest şi soţia lui că nu uitase cina luată împreună, după care trece la alţi convivi. Asta-i tot. Ne putem imagina că Lady Furness, strălucitoare într-un lamé argintiu, în continuare amanta oficială a prinţului, se amuză pe seama dezamăgirii prietenei sale.

Ceea ce nu o va împiedica pe doamna Simpson să cosmetizeze puţin adevărul, când va scrie mai târziu cu nonşalanţă: „Acest semn de atenţie ne-a flatat pe amândoi”. În numele mondenităţii, au minţit şi unul, şi

49 Această prezenţă a unei colonii americane se referă la amintirea lui John Adams, primul ambasador al tinerelor State Unite ale Americii care se instalase, în 1785, în Grosvenor Square 9. Apoi el a fost ales preşedinte. Mai târziu, din martie până în iunie 1944, generalul Eisenhower şi-a organizat acolo cartierul general, la casa de la numărul 20, din acelaşi scuar.

celălalt şi s-au minţit unul pe celălalt.

Visul doamnei Simpson devine realitate: ea este prezentată la Curte

În ciuda acestei neînţelegeri, Wallis obţine din partea lordului şambelan, maestru de ceremonii al Curţii, să fie prezentată oficial acolo. Cum a procedat? Datorită unei alte americance căsătorită cu un englez, Mildred Andersen. Wallis exultă când primeşte preţioasa şi somptuoasa invitaţie! Evenimentul se desfăşoară în doi timpi. În primul rând, este vorba despre Epsom Derby, la Surrey, în 3 iunie 1931. Această cursă de cai, una dintre cele mai cunoscute, se organizează încă din 1780 pe hipodromul construit pe o vastă câmpie. Iubitorii curselor de cai se adună prin tradiţie acolo, unde a fost deschis chiar şi un restaurant cu nume francez, Le Cheval d'Or. Mulţumită bunăvoinţei ambasadorului american William Galbraith, Wallis şi soţul ei iau loc într-unul dintre faimoasele autobuze roşii atât de cunoscute în Marea Britanie. Excelenţa Sa este un bun organizator: coşurile de picnic sunt pline cu pui rece, caviar şi şampanie. Doamna Simpson este pe calea cea bună, dar aceasta nu este decât o repetiţie.

Apoi are loc prezentarea la Palatul Buckingham, programată miercuri, 10 iunie 1931. Wallis se autodepăşeşte. Ea nu ezită să împrumute de la Thelma cele trei pene de struţ obligatorii de prins în păr, o rochie de satin de la o prietenă, o trenă din satin alb tot de la Thelma. O broşă de acvamarin şi cristal va ţine penele, însoţită de o cruce mare de asemenea din acvamarin atârnându-i la gât. Are ea posibilitatea financiară de a cumpăra astfel de bijuterii? Nu. Mătuşii sale Bessie, cu care întreţine o corespondenţă continuă, Wallis îi precizează: „Nu este nevoie să adaug că sunt nişte imitaţii, dar de efect”. Rămâne problema automobilului, de vreme ce este în afara discuţiei să sosească pe jos. Un alt american generos împrumută familiei Simpson vehiculul lui cu şofer cu tot. Wallis este nervoasă, dar gata pentru

ceea ce ea numeşte „marea seară”. Colonia americană a ajutat-o mult, în diferite privinţe. Această femeie divorţată a trebuit mai ales să aducă dovezi juridice – ele puteau de acum şi primite – că fostul ei soţ distrusese mariajul.

Să fii primit sau primită la Palatul Buckingham, unde austeritatea concurează cu solemnitatea de la Curte, este întotdeauna impresionant. De îndată ce coboară din maşina lor de împrumut, cuplul Simpson este condus la vestiare. Valeţi în livrea le iau mantourile şi pelerinele, apoi ei păşesc, încet, ca într-un vis, pe marea scară, între două rânduri de *Yeomen of the Guard**, însărcinaţi de asemenea cu paza bijuteriilor Coroanei în Turnul Londrei. În uniforme în stil Tudor, roşii, având monograma suveranului pe tron, ei sunt supranumiţi *beefeaters* (în traducere liberă, „mâncători de vită”, expresie derivată din franceza veche pentru a-i desemna pe „*buffetiers*” – paznicii bufetului regal). Prezenţa lor este obligatorie la toate marile ceremonii la care suveranul este prezent.

Cuplul Simpson este condus la locurile lui, „bune, în primele rânduri”, după cum va preciza apoi Wallis, deopotrivă uşurată şi neliniştită din cauza reverenţei, de două ori regală de această dată, pe care va trebui să o facă în Sala Tronului, în faţa lui George al V-lea şi lui Mary. Regele, aşezat pe tron, poartă uniformă de paradă, iar regina este îmbrăcată în satin alb brodat cu perle, având un colier de diamante. Prinţul de Wales, de asemenea în ţinută de gală, se află în spatele tatălui său; el stă în picioare, lângă fratele bunicului său patern, ducele de Connaught**

Începe solemna şi impecabila paradă a celor prezentaţi, în acompaniamentul orchestrei. Anunţarea numelor şi a titlurilor are loc cu o secundă înaintea reverenţei tinerelor fete şi a doamnelor. Când toată lumea se adună apoi în vastele încăperi, doamna Simpson se află aproape de prinţ care, alături de părinţii lui, spune câteva cuvinte amabile fiecăruia. Wallis are o ureche ascuţită. Ea îl aude pe Eduard spunând ducelui de Connaught:

Gărzile de corp regale. (*N. red.*)

Este vorba despre cel de-al doilea frate al lui Eduard al VII-lea şi ginerele regelui Gustav al V-lea al Suediei.

„Dragă unchiule Arthur, nu găseşti c-ar trebui schimbate luminile astea? Sunt prea crude pentru femei şi le fac pe toate groaznice!”

Această remarcă, justificată după opinia martorilor, este la originea unui nou schimb insolit de replici între americancă şi viitorul rege cu ocazia unei mici recepţii oferite după ceremonie de Lady Furness la ea acasă. Prinţul, cu o cupă de şampanie în mână, se apropie de Wallis, care probabil se simţea mult mai relaxată decât la palat. Îi face un compliment pentru rochie. Doamna Simpson nu s-a schimbat, este mereu gata să atace. Îi răspunde lui Eduard:

— Sire, mi s-a dat a înţelege că ne găseaţi pe toate groaznice!

El zâmbeşte:

— Doamnă, sunt surprins că vocea mea s-a auzit atât de departe!

La 3 dimineaţa, prinţul de Wales îi conduce acasă pe Simpsoni

Cu adevărat, Wallis este incorigibilă! Totuşi – şi acest lucru nu îl vom afla decât mai târziu, chiar din mărturisirea prinţului –, el a fost „frapat de gratia ţinutei şi de demnitatea naturală a mişcărilor ei”.

De acum încolo, nu ne mai putem îndoi: prinţul moştenitor nu o va mai uita pe această femeie. Încrederea ei nu poate decât să-l intrige. Şi fără îndoială nu este o întâmplare dacă Eduard, amuzat de vioiciunea de spirit a americancei, întârzie la acel cocteil. Este deja 3 dimineaţa. Grupul pleacă din Grosvenor Square. Şoferul pus la dispoziţia familiei Simpson este în continuare acolo, cu maşina stăpânului său. Dar prinţul propune să îi conducă acasă la ei. Wallis, brusc mare doamnă, îşi concediază echipajul ca şi cum ar fi al ei. Ea nu lasă norocul să-i scape.

Şi iată-i pe domnul şi doamna Simpson în limuzina prinţului de Wales. Wallis a înregistrat un prim succes. Pe drum, fiul cel mare al lui George al V-lea vorbeşte despre scumpul său Fort Belvedere unde urmează să se ducă. Ajunşi la adresa lor, cuplul Simpson, astfel însoţit, provoacă panica portarului. Prinţul de Wales aici! La această oră! Cu Simpsonii! Un prinţ atât de iubit şi popular… Bietul om nu-şi revine. Wallis propune „un ultim pahar”, dar moştenitorul refuză cu un zâmbet. Din cauza convenienţelor? Nu: „Trebuie să mă scol foarte devreme. Dar dacă doriţi să reînnoiţi invitaţia, voi reveni cu cea mai mare plăcere”.

O promisiune. Prima. Limuzina princiară dispare în Londra adormită. Wallis probabil că a aţipit cu greu. Oare a visat? Nu. Deja plănuia ceva, aşa cum o dovedeşte scrisoarea pe care a trimis-o mătuşii ei Bessie, două zile mai târziu: „Sper să-l primesc pe prinţ într-o după-amiază curând, dar trebuie să las lucrurile să se facă încet-încet şi, bineînţeles, prin intermediul Thelmei”.

Dragă Lady Furness! Fără ea, nimic nu s-ar fi întâmplat.

Odată prezentată la Curte, doamna Simpson există oficial. În 19 iunie 1931, ea sărbătoreşte împlinirea vârstei de 35 de ani. Cu opt zile mai devreme primise cel mai nepreţuit cadou: conducând-o la ea, prinţul a promis că va veni s-o vadă… dar nu a venit. Nu încă.

Poate pentru că este dezamăgită şi pentru că viaţa cu Ernest o apasă din ce în ce mai mult, din cauza grijilor financiare ale cuplului, ea pleacă în sudul Franţei. Această călătorie împreună cu alte femei va suscita diferite comentarii. Soţii nu sunt invitaţi: ei nu mai au mijloacele şi poate că nu au chef să suporte un roi de călătoare hotărâte să se distreze. Doamna Simpson şi prietenele sale trec prin Paris, cheltuiesc o avere pe cumpărături indispensabile – căci nu se poate trăi fără ciorapi de mătase şi parfum –, apoi se suie în legendarul „Tren albastru”, un rapid de lux care, încă din 1929, transportă pe timp de noapte

numeroşi englezi şi americani pe Coasta de Azur. Gineceul se instalează la Cannes, unde Wallis îşi regăseşte dragii ei prieteni, cuplul Rogers, fără îndoială cei care o invitaseră în Franţa. În această vară a lui 1931, programul este lejer: dejun zilnic la Eden Roc, baie, plimbare până la insulele Hyeres cu vaporul cuplului Rogers, picnic.

Două aspecte trebuie menţionate. Primul este atmosfera unic feminină a acestei călătorii. Faptul că Wallis împarte o cameră cu o prietenă nu are nimic suspect. Dar, se spune că o cameristă care a intrat pe neaşteptate în camera Gloriei Vanderbilt a găsit-o pe aceasta sărutându-şi pătimaş prietena, pe Nada. Wallis îi scrie mătuşii Bessie, duminică, 9 august 1931: „Nu prea erau bărbaţi şi nimeni nu se plângea” Nu este neapărat o recunoaştere a apucăturilor safice, care erau atunci la mare modă. Dar, conform lui Charles Higham, autorul unui studiu publicat recent, despre viaţa secretă şi scandaloasă a viitoarei ducese de Windsor, „peste câţiva ani, Wallis va atârna în camera locuinţelor sale de la Paris un tablou reprezentând două femei goale făcând dragoste”. Simplu gust estetic? Preferinţă sexuală? Reacţie oportunistă?

Wallis va fi acuzată de multe lucruri, mai ales de ce este mai rău. Cu scopul de a-i face rău, se va putea deci adăuga, fără dovezi concrete, că era şi lesbiană. Americanca se întoarce la Londra brusc, pentru a nu rata invitaţia lordului Sackville, al patrulea pe numele său, un bărbat de 61 de ani, a cărui soţie, Anne, este una dintre compatrioatele de mare folos ale lui Wallis.

O iarnă sinistră, fără bani şi fără vesti

7 din partea prinţului…

Escapada soţiei în sudul Franţei nu a căzut bine pentru bugetul familiei Simpson. Modul de viaţă al cuplului decade, căci este imposibil să îi urmezi pe cei care mai au încă fonduri pentru a ieşi în lume, a da dineuri sau a călători. Ernest Simpson trebuie să se despartă de şoferul său şi de maşină. Este obosit de călătoriile matinale cu metroul londonez. Palid, absent, el speră să primească

nişte subsidii de la tatăl său, ca să-şi poată permite puţină odihnă, în timp ce modestele economii pe care Wallis le primise de la un unchi s-au topit deja. Toamna lui 1931 este rece, ploioasă, iar Londra este un oraş acoperit de *fog*, legendara ceaţă. Doamna Simpson este bolnavă, rămânând la pat săptămâni întregi. Oficial, ea suferă de o durere de gât. De fapt, este vorba de o suferinţă de ordin psihic şi social: se simte umilită de constrângerile financiare. Să fii prezentată la Curte şi condusă acasă de prinţul de Wales, în continuare absent, nu o ajută în viaţa de zi cu zi. O prietenă îi recomandă un specialist, unul dintre acei medici locuind în Harley Street, strada practicienilor, ca să o opereze de amigdalită. Sărbătorile de iarnă sunt sărăcăcioase, sinistre, fără speranţă. Wallis se întreabă ce e de făcut. Ce va face Ernest, deja divorţat o dată, de care rămâne legată, compensând neputinţa de a-l iubi? Ce se va alege din relaţia lor de cuplu? Greutăţile de fiecare zi sunt tot mai mari. Rata şomajului creşte şi lira sterlină se devalorizează pe zi ce trece.

Wallis nu este interesată nici măcar – şi este regretabil – de o surprinzătoare întâlnire care se desfăşoară în octombrie la Palatul Buckingham. Regele primeşte în audienţă un personaj pe care Churchill îl va descrie ca „fachir pe jumătate gol": Mahatma Gandhi. De necrezut: Gandhi vine să ia ceaiul cu Majestatea Sa!

Îmbrăcat într-o pânză albă, cu picioarele goale, cu ochelarii cu ramă subţire de aur, eroul agitator al celebrului „marş la mare" care s-a opus deja de două ori autorităţii britanice în India – fiind întemniţat – nu este deloc binevenit. Dar guvernul MacDonald a considerat, în realitate fără convingere, că o audienţă regală ar putea influenţa acest „suflet mare" care ameninţă să postească până când se va ajunge la o înţelegere între hinduşi şi musulmani. George al V-lea a acceptat întrevederea pentru că Gandhi, care îşi făcuse studiile la Londra, susţinuse Marea Britanie în 1914. Regele se preface că uită condiţia pusă atunci de Gandhi: independenţa politică a Indiei.

Gandhi îi declară lui George al V-lea că acceptă cetăţenia în Commonwealth, dar nu în Imperiul Britanic.

Fără să aprecieze gestul exoticului oaspete, George al V-lea îl avertizează:

— Tineri minte, domnule Gandhi, că nu mai vreau nicio o manifestaţie împotriva Imperiului.

Maliţios, ascetul care predică forţa spiritului replică la rândul său:

— Nu vreau să intru într-o dispută politică în palatul Majestăţii Voastre după ce am cunoscut ospitalitatea Majestăţii Voastre.

O astfel de vizită era cu mult diferită de plictisitoarea prezentare a debutantelor la Curte... Doamna Simpson nu este interesată de politică, cel puţin în aparenţă. Nu are dreptate: politica – şi încă cea mai rea! – va fi interesată de ea.

Un miracol se produce pentru Wallis la sfârşitul lui ianuarie 1932, când prinţul o invită la Fort Belvedere. În sfârşit! Dar Eduard nu-şi trimite maşina; trebuie deci împrumutată una pentru a ajunge, pe zăpadă, la Berkshire, la vreo cincizeci de kilometri de Londra. Un fort? Wallis este surprinsă. S-ar putea spune că este o jucărie mare sau un decor mic. Lady Diana Cooper, care a locuit frecvent acolo, a descris această construcţie din secolul al XVIII-lea ca „ideea pe care un copil o poate avea despre o fortăreaţă”. Dar nu contează. Wallis, transformată, regăseşte bucuria de a trăi şi speranţa.

În timp ce bagajele sunt luate de un valet în livrea şi doi câini latră încontinuu, prinţul, în kilt, îi întâmpină pe Simpsoni la uşă. Atmosfera este plăcută şi, miracol suplimentar, încălzirea centrală funcţionează eficient, completând focul aprins în şemineu. Wallis îşi uită durerile de stomac, provocate fără îndoială de un ulcer. Thelma este prezentă, desigur. Doar este la ea acasă. În afară de un cuplu de prieteni, mai este acolo aghiotantul prinţului, generalul de brigada Trotter, un bărbat mai în vârstă decât Eduard, erou de război. Foarte amabil, moştenitorul îi

conduce pe Simpsoni la camera lor. Nu sunt decât cinci. A lor este albastră, cu paturi identice şi prevăzută, din fericire, cu o baie. Este deja ora să se îmbrace pentru cină. După ce coboară din nou, invitaţii admiră un Canaletto şi au surpriza de a-l vedea pe prinţ ocupat să brodeze un covor pentru o masă de jucat table. El este foarte concentrat în această îndeletnicire prin tradiţie femeiască, sub privirea atentă a Thelmei, deloc mirată. Pentru a-şi justifica minuţioasa muncă cu acul, Eduard explică timid: „Este viciul meu secret. Singurul, în orice caz, pe care îmi dau silinţa să-l ascund. Prefer asta romanelor poliţiste, dar vă conjur să nu o spuneţi nimănui!”

În personalitatea atât de complexă a acestui om, nu au lipsit bănuielile privind o homosexualitate mai mult sau mai puţin refulată. Diana Cooper va respinge cu vehemenţă această ipoteză: „Ridicol! Eduard şi-a petrecut viaţa între picioarele femeilor!”

Bucuria doamnei Simpson: în sfârşit, prinţul o invită la dans!

După dineu, unii sunt ocupaţi să joace cărţi sau încearcă să termine un puzzle enorm, un hobby la modă, practicat în tăcere. Un fonograf este apoi pus în funcţiune. Discurile cu foxtrot le urmează celor cu rumbe, cântând pe rând ultimele melodii de succes. Iar pentru Wallis soseşte momentul pe care atâta îl spera: prinţul o invită la dans! După Thelma, desigur. Mulţi ani mai târziu, Wallis, încă minunându-se, va spune ce bine dansa cavalerul ei. „Era rapid, uşor, ţinând ritmul”. La miezul nopţii, prinţul se retrage. Doamna Simpson, ca de obicei, nu îşi ascunde decepţia: „Unde este, aşadar, acel prinţ de Wales despre care ziarele vorbesc zi de zi? Unde este celibatarul înverşunat care nu se culcă niciodată înainte de zori?”

Se simte dezamăgită. Oare ce spera? Ştia că prinţului îi plăceau exerciţiile fizice dure, vânătorile interminabile, cursele nebuneşti de cai, tot ceea ce te face să transpiri în timpul efortului; dar atunci când, a doua zi de dimineaţă, el apare în pantaloni de golf, fluierând voios, înarmat cu o

sapă şi o toporişcă şi ordonând tuturor să îl ajute să defrişeze un crâng, nu îi vine să creadă. Invitaţii se prefac că urmează capriciul prinţului. Este oare acelaşi personaj care, cu o seară înainte, broda, zicea el, aşa cum l-a învăţat mama lui şi care, în acea dimineaţă, se transformase într-un energic pădurar după ce îşi arătase talentele de dansator monden? I se povestise lui Wallis că regele George al V-lea şi regina Mary vorbeau despre Fort Belvedere ca despre „o clădire veche ce nu prezintă niciun interes” (ei nu veniseră aici decât de două ori, rămânând doar o oră), dar ce ar fi gândit ei despre acel sport matinal, atribuit de obicei pădurarilor şi grădinarilor acestui domeniu al Coroanei? Suveranii ştiau chiar mai multe... şi erau neliniştiţi de comportamentul adesea iraţional al fiului lor mai mare.

Cu titlu de scrisoare de mulţumire, cuplul Simpson îi trimite lui

Eduard, după o lungă reflecţie, un poem, text elaborat la patru mâini, în care Ernest şi-a folosit tot talentul. Iată traducerea acesteia:

Sire.

Fiţi precaut şi nu grăiţi de rău

Această biată încercare de mulţumire în vers.

Weekendul nostru la Fort Belvedere Ne-a lăsat în compania unor scumpe amintiri Despre ceea ce trebuie să fie în toate sensurile cuvintelor Ospitalitatea princiară.

Orele au zburat prea repede.

Deşi am fi vrut să le ţinem nemişcate.

Şi, regretând modul în care au dispărut.

Vrem să-i mulţumim călduros Alteţei Voastre Regale.

Dar abuzez de timpul vostru şi am onoarea, Sire, de-a fi

(*înainte ca al meu creion poetic să şchioapete prea tare*)

A dumneavoastră supusă servitoare.

Wallis Simpson

Un lucru evident: nu cuplul invitat mulţumeşte, ci doar soţia semnează, singură, recunoscătoare. Gestul este îndrăzneţ, demn de aplombul lui Wallis. Ce părere are Ernest? Ce părere are destinatarul? Nu ştim decât că în acea iarnă, doamna Simpson suie pe o treaptă înaltă pe scara intimităţii. Ea îşi exprimă dorinţa de a-l cunoaşte mai bine pe prinţ. Se pune la „serviciul” lui pentru „a i se supune”. Cuvinte pline de înţelesuri. Ea se consideră aproape de statutul de favorită. Ceea ce Wallis nu ştie este că prinţul, părăsind-o pe Thelma, are alte cuceriri în vedere, înlesnite de deplasările lui oficiale sau semioficiale. I se pun pe seamă diverse aventuri: cu aviatoarea Amelia Earhart, care ţine capul de afiş al ziarelor, fiind prima femeie care a traversat singură Atlanticul; în august, la Monte Carlo, cu o americancă, doamna Barbara Warrick, cu care dansează îndelung *cheek to cheek*; şi cu foarte drăguţa prinţesă Ingrid a Suediei, spre deliciul presei din Stockholm. Este vorba despre foste legături? Despre flirturi imprudente? Despre simple bârfe? Este greu de răspuns. Cert este că prinţul de Wales rămâne fidel reputaţiei sale de bărbat afemeiat lipsit de discreţie şi repede plictisit de presupusele lui amante, asemenea unui Don Juan încontinuu nemulţumit. Popularitatea sa creşte invers proporţional cu nemulţumirea regelui, a cărui sănătate se deteriorează. Oamenii se amuză pe seama acestei vieţi amoroase care îi face să viseze, în timp ce regele şi membrii guvernului sunt tot mai neliniştiţi. Curtea de la Saint-James nu este Hollywood.

Douăsprezece luni de singurătate şi de disperare. Wallis este uitată…

Wallis suferă în casa de la Bryanston Court. Lectura ziarelor o răneşte, durerile de stomac o fac să sufere şi se răzbună concediind, unul după celălalt, servitorii pe care îi mai poate încă angaja, toţi nişte incapabili. Trece un an îngrozitor. Un eşec complet, sfârşitul unui vis. Dar după nenumăratele călătorii ale prinţului, mai mult sau mai puţin în serviciul Coroanei, iată că îi soseşte o nouă

invitaţie la Fort Belvedere. Nu numai că Eduard s-a întors, dar îi invită pe Simpsoni să-l viziteze în refugiul său din copilărie, lumea în care poate să rămână adolescent. Chiar şi câinii sunt fericiţi să-i revadă pe invitaţi, când aceştia coboară din maşină: Cora şi Jaggs nu mai latră la sosirea lor! Simpsonii nu mai sunt nişte străini. Dar, vai! Thelma a recâştigat favorurile prinţului şi această constatare agravează durerile de stomac ale lui Wallis. Totul o irită şi afacerile lui Ernest merg din ce în ce mai rău, obligând cuplul – ameninţat încontinuu cu spectrul sărăciei – la ingineriі financiare. Dar un eveniment important se petrece: Ernest trebuie să plece în Italia pentru afaceri. Informat, prinţul îi invită soţia la Fort Belvedere. Soţul pleacă, indulgent sau distrat şi absorbit de griji. Va fi Wallis singura soţie invitată iară soţ?

Să nu o uităm pe Thelma, inevitabilă guvernantă sentimentală care ştie tot, care deţine supremaţia afectivă asupra atât de tânărului prinţ Eduard. Sosită singură într-o vineri seara, inevitabil întâmpinată de Thelma, Wallis îşi cântăreşte situaţia cu umor: „Am devenit «văduva veselă»!”

Aluzia la celebra operetă a lui Franz Lehăr este deplasată. Iarna este dură, totul este îngheţat. Duminica, prinţul sugerează să meargă la patinaj pe unul dintre heleşteiele acoperite cu gheaţă. Wallis se avântă cu ducele şi ducesa de York[50] pe patinele pe care Eduard i le-a oferit. „Oră excepţională...” foarte departe de operetă. Desigur, aceleaşi patine i le-a oferit şi Thelmei! De altfel, apropierea dintre Wallis şi Thelma este atât de evidentă, încât sunt adesea invitate împreună de cei care „speră [că ele] li-l vor aduce pe prinţ” Un trio monden.

Totuşi, de la începutul anului 1933, dacă weekendurile împreună la Fort Belvedere trec unul după altul, ei sunt încontinuu deranjaţi de invitaţi care se comportă conform protocolului, printre care fratele lui

50 Fratele şi cumnata prinţului, viitorii monarhi George al VI-lea şi Elizabeth.

Eduard, George, şi unii dintre cei care fugiseră din calea Revoluţia Ruse, marele duce Dmitri şi soţia lui. Wallis spune că este prea multă lume şi că ambianţa nu este îndeajuns de destinsă. O reverenţă pe-aici, un „Sire” pe-acolo, „era amuzant, dar cam prea oficial”.

Dacă ne luăm după aceste comentarii, Wallis se simte prizonieră în corsetul uzanţelor monarhice. Fără îndoială este mulţumită să-l vadă pe prinţ, dar ei nu sunt niciodată singuri. Şi el pare abia puţin mai interesat de această americancă aflată într-o situaţie mai dificilă decât era înainte, în toate privinţele. De aceea, o călătorie în Statele Unite ale Americii, din diverse motive familiale, este binevenită. În martie, atunci când cuplul Simpson, la bordul *Mauritaniei*, priveşte cum dispare coasta engleză, un steward gâfâind le aduce o radiogramă. Cine le poate trimite un mesaj atât de urgent? Alte probleme de bani? Textul, sobru, le urează drum bun şi o întoarcere rapidă în Anglia. Semnătura i-a impresionat în mod deosebit pe ofiţerii radio şi pe comandantul pachebotului: „Eduard P”. Pe cât de scurt, pe atât de impresionant. Prinţul a aflat de plecarea cuplului şi aşteaptă întoarcerea lui Wallis. Cel puţin aşa crede ea.

Regăseşte cu bucurie adevărata ei casă şi pe draga ei mătuşă Bessie, confidenta ei epistolară căreia îi povesteşte bucuriile şi tristeţile. Wallis se simte reîntinerită, liberă, ameţită de regăsirea cu ai săi la Baltimore şi apoi cu societatea de la Washington unde, după cum spun martorii, ea flirtează necontenit. Până şi starea de sănătate pare să i se amelioreze, ceea ce ar dovedi că, la Londra, Wallis, parazit semimonden supravegheat de Thelma, obosită că nu a pus mâna pe prinţul prea răsfăţat, era deprimată. Ea îşi prelungeşte şederea în America. Ernest, ca de obicei, este foarte înţelegător şi acceptă să se întoarcă singur.

Atunci când ea revine la începutul lui iunie, Ernest îi confirmă că scăderea dolarului îi dezavantajează încă şi mai mult pe americanii care trăiesc în Regatul Unit. Oare trebuie ascultat Roosevelt, noul preşedinte al Statelor

Unite ale Americii, iniţiatorul programului economic denumit *New Deaţi* Trebuie să plece definitiv din Londra devenită prea scumpă? Wallis se agaţă de visul ei. Nu. Ea va face alte sacrificii, miracole, ea promite să nu pretindă mai mult, atât timp cât amintirea ei nu păleşte în memoria princiară. Trebuie să admitem că era tenace şi curajoasă. Ea rezistă. Vrea să pară ceea ce nu e. O expertiză grafologică a scrisului ei, adică fără posibilitatea de identificare a autorului, va duce, doi ani mai târziu, la această opinie:

Femeie ce manifestă o tendinţă masculină în activităţile ei. Ea trebuie să îşi facă simţită autoritatea. Fără a-şi percepe pe deplin puterea, poate deveni dezagreabilă. În timp ce-şi urmăreşte scopurile, ea poate fi neglijentă şi brutală, dar una peste alta, nu este lipsită nici de nobleţe, nici de generozitate.

Este animată de impulsuri contradictorii. Scrisul aplecat arată că satisfacţiile pe care le caută nu sunt destul de puternice pentru a-i aduce armonie în viaţă. Este ambiţioasă şi cere mai ales ca activitatea ei să fie remarcată şi apreciată.

Această părere ne oferă o dublă informaţie. Pe de o parte, doamna Simpson este dominatoare şi oportunistă, temându-se să treacă drept neînsemnată şi să fie ignorată. Este deci gata de orice pentru a se impune, inclusiv afectiv şi social. Pe de altă parte, expertul grafolog, care publică raportul în 1936, în plin criză politică şi dinastică, este un apropiat al guvernului Stanley Baldwin, pentru a treia şi ultima oară locatar în Downing Street 10. Este puţin spus că miniştrii se informează despre personalitatea doamnei Simpson.

Pentru aniversarea doamnei Simpson, prinţul îi oferă o orhidee

Cuplul Simpson nu mai primeşte oaspeţi decât o dată pe lună, anulează întâlnirile mondene la care este obligatoriu să asişti, printre care pe cea de la cursa de cai de la Ascot, într-o joi, la mijlocul lui iunie. Este păcat

pentru că, în principiu, toată familia regală asistă la acest eveniment. Dar Wallis are un plan mai bun: să vină prinţul să cineze la ea! Lui îi place rochia ei albă. Simpsonii sunt acum ca la ei acasă la Fort Belvedere, îndrăgiţi de câini, ceea ce nu înşală niciodată. Fascismul câştigă teren în Italia? Hitler ia puterea în Germania? Wallis este prea ocupată de cucerirea ei, cea a prinţului ale cărui slăbiciuni le-a ghicit. Cât despre moştenitorul tronului, credincios originii sale sociale, el vizitează diverse locuri ale viitorului regat, se întreţine cu muncitorii şomeri, fiindu-i ruşine că este scutit de chinurile mizeriei atunci când urcă înapoi în maşină. Este aplaudat adesea. Eduard admiră succesul germanilor care au anulat efectele crizei economice datorită căreia se prăbuşise Republica de la Weimar şi inflaţia teribilă; el aprobă lupta lui Hitler împotriva comunismului. Declaraţiile sale în favoarea unei apropieri anglo-germane atrag mânia tatălui său. George al V-lea este furios. Fiul lui a uitat curajoasă şi plină de înţeles schimbare de nume pe care el a impus-o dinastiei sale? Este Eduard conştient de faptul că această iniţiativă a fost larg aprobată de poporul britanic? Răspunsul prinţului are efectul unei bombe: el caracterizează Franţa şi Regatul Unit ca „democraţii de faţadă”. Declaraţia sa loveşte la baza statutului constituţional al monarhiei britanice.*

19 iunie 1933. Doamna Simpson are 37 de ani. Soţul ei Ernest nu are intenţia sau mijloacele de a-i oferi un cadou soţiei sale, în schimb prinţul ia bucuros sarcina asupra sa. Mai întâi organizează o serată la Quaglino, unul dintre acele *night-club*-*în* italieneşti faimoase la Londra. Apoi îi oferă un dar delicat, o orhidee în ghiveci. Superbă. Eduard o asigură – este prinţul-grădinar cel ce vorbeşte – că orhideea va reînflori peste un an, dacă este bine îngrijită. Wallis va aştepta un an, neîncrezătoare, dar natura se va ţine de cuvânt 12 luni mai târziu.

Hazardul îşi are rolul său: aniversarea lui Eduard este la patru zile după cea a doamnei Simpson. Amândoi sunt în zodia Gemeni, au personalitate dublă şi sunt făcuţi

să se înţeleagă unul cu celălalt. Cadoul lui

Wallis este modest, dar intim: un săculeţ pentru aranjarea cutiilor de chibrituri la Fort Belvedere şi o linguriţă aparţinându-i lui Eduard pe care ea a „împrumutat-o” de la majordomul Osborne, căruia nu îi place să te amesteci în treburile sale. După ce o gravează, i-o oferă lui Eduard care este puţin surprins. Trimite cadoul împreună cu o scrisoare în care îi prezintă „urările ei cele mai sincere”.

18 noiembrie 1933. Situaţia financiară a cuplului Simpson devine critică. Presa engleză îl acuză pe Roosevelt că a mers prea departe, că dolarul american se depreciază tot mai mult. „Oricum, este alarmant”, îi scrie Wallis mătuşii Bessie. În 10 decembrie, prinţul oferă doamnei Simpson fotografia lui într-o ramă de piele. Cadourile sunt din ce în ce mai personale. Ca şi relaţia lor. Urmează o masă pentru salonul lui Wallis, de Crăciun. „Eu am ales-o!”, spune ea cu mândrie. Între 1931 şi începutul lui 1934, prietenia dintre Wallis şi Eduard, care nu anunţă nimic bun, devine mai intimă. Diavolul îşi bagă iar coada odată cu plecarea Thelmei în Statele Unite ale Americii în 25 ianuarie. Înainte de a se îmbarca la bordul pachebotului, ea şi Wallis iau prânzul împreună. Două prietene? Două rivale. Potrivit amintirilor Thelmei, la Ritz – desigur! – se va schimba totul.

Wallis:

— O, Thelma! Bărbăţelul se va simţi atât de singur!

Thelma:

— Ei, bine, dragă, ocupă-te tu de el cât lipsesc…

În acel 25 ianuarie 1934 sună ceasul destinului.

Într-adevăr, prinţul nu rămâne mult timp singur. El o invită pe Wallis să cineze alături de câţiva prieteni la Dorchester, un palat ce reprezintă o instituţie londoneză. În acest cadru rafinat, conversaţia se desfăşoară într-un mod suprarealist. Doamna Simpson se nelinişteşte din cauza oboselii prinţului, abia întors dintr-un nou turneu prin uzine închise, cu hangare goale, în faţa şirurilor de

şomeri descurajaţi. Obosit, Eduard? Nicidecum. El este preocupat de condiţiile de viaţă ale proletariatului industrial în întreprinderile devastate de criză. El vorbeşte despre proiecte de ridicare a nivelului de trai, despre oraşe muncitoreşti care trebuie construite de urgenţă, pentru a termina odată cu mahalalele. Este vizibil îngrijorat. Ea îl întreabă despre responsabilităţile lui, despre puterile lui a căror limită el o deplânge. Se pare că în acea seară, în faţa altor persoane, Wallis abordează pentru prima dată situaţia politică a viitorului rege. El are aerul izolat, pierdut, o pomeneşte pe Thelma care îi lipseşte. Apoi încep vizitele pe neaşteptate la Simpsoni, începând cu februarie. Dar unde a fost crescut acest prinţ moştenitor?

Prinţul de Wales apare la familia Simpson fără să fie aşteptat

În mod grosolan, el vine neanunţat la Bryanston Court, pentru câteva minute sau pentru întreaga seară. Apoi nu mai dă nicio veste timp de 15 zile. La început, Wallis se nelinişteşte: să-i fi displăcut ceva? Când revine, întotdeauna după ora 18, el vorbeşte îndelung, vrute şi nevrute, trecând de la un subiect grav, precum deficitul comerţului britanic, la nimicuri, cum ar fi noile plantaţii de la Fort Belvedere sau ultimul disc de jazz sosit din America, ideal ca să danseze cu Wallis. La Fort Belvedere, desigur… Soseşte ora cinei, modeste la Simpsoni. Prinţul îşi dă seama de ora târzie şi sare în sus. Este încurcat. Wallis, gazdă perfectă, îl linişteşte: „Sire, ştiu că vita în aspic nu sună atrăgător, dar am fi fericiţi să cinăm cu toţii”.

Obişnuitul casei este încântat. La fel şi Wallis. El rămâne. Pentru vită >)

şi pentru doamna Simpson.

Soţul este mai întâi curtenitor, rămânând să-l asculte pe prinţ până la 4 dimineaţa. Apoi oboseala şi grijile îl obligă să se retragă, spune el politicos, pentru a lucra în biroul său. De fapt, epuizat, Ernest se duce la culcare,

nemaiştiind dacă trebuie să fie onorat sau să blesteme asemenea maniere ale unui prinţ moştenitor fără ocupaţie. Pentru prima dată, Eduard şi Wallis rămân singuri, câteodată până în zori.

Data de 12 februarie este esenţială, dacă este să dăm crezare scrisorii lui Wallis către mătuşa ei Bessie: „L-am primit moştenire pe prinţ, bărbătelul Thelmei Furness", care a anutant că revine, dar fără a indica o dată precisă. Nu ştim ce sens să dăm acestui anunţ, dar „moştenitoarea" este repede înecată în bârfe. Pentru a se apăra, ea îi scrie o săptămână mai târziu mătuşii: „Nu-mi stă în obicei să-i fur pe pretendenţii prietenelor mele. Ne-am văzut de multe ori şi, desigur, lumea vorbeşte despre asta. Cred că pe el îl amuză. Eu îl distrez şi ne place să dansăm împreună. Ernest este întotdeauna cu mine. Deci nicio primejdie".

Până la urmă, Thelma – reţinută de povestea ei de dragoste intens mediatizată cu prinţul Ali Khan, un cunoscut playboy, fiul lui Aga

Khan – revine abia în primăvară, în martie 1934. Având o reputaţie de amant desăvârşit, acest senior indian ştie totul despre plăcerile unei femei, conform celor mai eficiente metode orientale. Urmează o primire mai degrabă rece din partea prinţului la Fort Belvedere. Mai rău, Eduard şi Wallis schimbă între ei glume şi subînţelesuri. Doamna Simpson îşi priveşte provocator prietena. Fără îndoială, Wallis s-a ocupat foarte bine de „bărbăţel". Misiune îndeplinită! După o explicaţie penibilă şi mai ales inutilă cu Eduard, Thelma părăseşte fortul în care se crezuse mult timp „prinţesa de Wales". Ea va încerca să-i vorbească lui Eduard la telefon, dar operatoarea de la Palatul Buckingham, cu profund regret, anunţă că Alteţa Sa Regală nu poate fi deranjată. S-a terminat. În 15 aprilie, Wallis îi relatează mătuşii întâmplarea, precizând că ea este foarte atentă, de vreme ce prinţul este un om extrem de expus privirilor şi că ea evită să rămână singură cu el; dar adaugă cu plăcere: „Este foarte atent cu mine deocamdată, motiv pentru care,

bineînţeles, că sunt flatată”. O victorie pe care o savurează. Până acum, în rolul soţului falit, folositor şi care nu deranjează prea tare, Ernest a fost răbdător, chiar tolerant. În faţa situaţiei clar favorabile lui Wallis şi net defavorabile finanţelor lui, soţul se îmbarcă pentru o călătorie în Japonia cu „o iubită, lăsându-ne ciuruiţi de datorii şi fără niciun ajutor. Ce monstru!” Dar cine poate să-l condamne?

Wallis se descurcă, fără bucătăreasă, fără nicio bucăţică de vită în aspic! Casa ei nu mai este decât un hotel în care nu mai petrece niciun weekend. Deja ea nu-şi mai aparţine, seratele urmând după cinele cu prinţul. Este ca şi cazată la Fort Belvedere. Desigur, începe să fie invitată peste tot, necunoscuţi declarându-se fericiţi să îi fie gazde. Oare Eduard îşi dă seama de precaritatea materială a celei ce este încă doamna Simpson? Pentru moment, se pare că nu. Ea se luptă cu creditorii soţului pentru a putea să se îmbrace, să fie seducătoare, să nu stârnească mila, mai ales în ochii celor înstăriţi. Mai mult, conştientă de metehnele prinţului, se teme încontinuu de întoarcerea Thelmei – emigrată deocamdată la Paris – sau de faptul că Eduard ar putea cădea în mrejele altei femei. Cu umor lucid, ea îi mărturiseşte prietenei sale Gloria Vanderbilt: „Sunt sigură că sunt cea mai săracă femeie pe care o frecventat-o”. Dar revanşa ei asupra unei vieţi pline de încercări, de ruşine, de viciu, de aventuri trecătoare şi de zvonuri de necrezut care încep să fie evocate în cele mai înalte sfere ale Curţii şi ale guvernului este o strategie. În două luni, Wallis a devenit o altă femeie sau, mai degrabă, a redevenit femeie. Ea o convinge pe mătuşa Bessie că la originea acestei metamorfoze este „o nouă poveste de dragoste la 40 de aniw, o vârstă pe care o consideră înaintată deja. La această vârstă, una dintre eroinele lui Balzac era foarte bătrână şi nu mai avea dreptul să iubească sau să fie iubită. Doamna Simpson va întineri. Dar chiar este vorba despre dragoste?

Prietena prinţului este subiectul tuturor bârfelor

La sfârşitul lui mai, Wallis primeşte de la prinţ un bilet pentru cursele de la Ascot. Ea nu mai îndrăznea să spere. O adevărată căutare a Graalului! Ascot? întâlnirea hipică şi mai ales mondenă a anului la care trebuie să fii prezent, când, îmbrăcat în veşmintele cele mai frumoase, te întâlneşti cu membrii familiei regale. Ascot este spectacolul anului, cel al societăţii britanice în ce are ea mai tradiţional. Evenimentul durează o săptămână întreagă din luna iunie, punctul culminant fiind joia. Eduard este foarte elegant în redingota sa gri-deschis. Îşi ridică jobenul asortat la fiecare sărutat de mână. Wallis supravieţuieşte unei avalanşe de reverenţe. Terenul de curse poate fi zărit prin binoclu de la castelul Windsor, fiind la abia 10 kilometri distantă. Dar în faţa entuziasmului tot mai mare al nepoatei sale la fiecare scrisoare, mătuşa Bessie, care îi trimite grabnic cecuri, speriată de întorsătura evenimentelor, îşi permite să îi trimită de asemenea, gratis, câteva sfaturi de asemenea urgente. Wallis se află într-o totală confuzie!

Doamna Simpson răspunde la „predica” mătuşii. Primul argument: dacă Ernest nu este mulţumit, „îl voi părăsi pe prinţ imediat”. Aflăm că Ernest s-a întors din Japonia, dar că el şi soţia îşi vorbesc puţin. Ar avea totuşi despre ce, mai ales când Wallis scrie, cu o nemaipomenită candoare: „Deocamdată, lucrurile se petrec extrem de bine şi suntem în continuare împreună, toţi trei, în puţinul timp liber de care dispune prinţul de Wales în această perioadă a anului. Nu vă luaţi după bârfitori. [...] Eu mă simt foarte bine şi în sfârşit am luat în greutate. Cred că a contat că am jucat golf şi am stat aici, la ţară. Am încasat cecul, ceea ce îmi permite să-mi plătesc masajul”. Nu, îşi asigură Wallis mătuşa, nu este „cu capul în întregime în nori” Se află la Fort Belvedere, unde „reface o parte dintre cele două case ale prinţului, ceea ce îi ocupă mult timp” Dar Wallis comite mai multe greşeli de ordin casnic: ea creează meniuri, deplasează mobile, intervine în serviciul personalului. Replicile, curtenitoare dar seci, pe care le

primeşte, ar trebui să o pună în gardă. Ea nu este prima femeie care şi-a imaginat că este stăpâna casei la Fort Belvedere. Lady Furness i-a cedat locul. Însă personalul este acelaşi, de la bucătar până la valeţi. Doamna Simpson ar putea să nu fie decât în trecere pe acolo. Osborne, majordomul, este de neclintit: el le-a văzut şi pe altele încercând să devină indispensabile prinţului… pentru ca apoi să dispară din peisaj. Altă „prinţesă de Wales” provizorie?

În vara lui 1934, prinţul închiriază o vilă la Biarritz şi propune cuplului Simpson să i se alăture. Ernest trebuie să se întoarcă în Statele Unite ale Americii. Cum este imposibil ca Eduard să fie singur cu Wallis, faimoasa mătuşă Bessie este chemată. Însoţitoare a nepoatei şi invitată a viitorului rege: acest program este cu totul diferit de viaţa ei la Baltimore. Între Biarritz şi Cannes, cu două escale în insulele Baleare, doamna Simpson şi prinţul aleargă pe plaje. Ca nişte îndrăgostiţi sau ca nişte amanţi? Rămâne imposibil de spus deoarece manierele lor – mai ales cele ale prinţului – sunt câteodată într-atât de puerile, precum nişte farse copilăreşti jenante. Dar în anul 1934, mai ales pe timpul verii, Wallis începe să aibă cu adevărat putere asupra lui Eduard. Ea îl linişteşte, îi alimentează fantasmele, îl pune în valoare şi nu transformă niciodată jocurile lor penibile într-un motiv de umilire publică. În particular, relaţia lor dominatoare-dominat este probabil mai puţin liniştită, dar aceasta rămâne una dintre enigmele, adevărate sau false, ale poveştii lor de dragoste care va intra în istorie. Se aflau la Cannes când, într-o seară, prinţul îi oferă lui Wallis o cutie din catifea pentru bijuterii. Ea o deschide şi găseşte înăuntru un pandantiv de smarald şi briliante, pe care, o clipă mai târziu, şi-l agaţă la brăţară.

Dar după un ocol prin fermecătoarele lacuri italiene, vacanţa prea lungă a prinţului de Wales bate la ochi. Chiar i se aduce la cunoştinţă. El are totuşi angajamente de respectat, cum ar fi lansarea pachebotului *Queen Mary*,

botezat astfel în onoarea mamei sale, primul dintr-o serie de transatlantice impresionante numite *Queen*, dintre care o nouă generaţie le poartă numele[51] Prinţul se îndreaptă spre şantierul naval din Clyde, în timp ce Wallis şi mătuşa ei fac *shopping* la Paris, căci la

Londra „este hotărât”, după ele, că numai bărbaţii pot să se îmbrace. Între patru ochi mătuşa şi nepoata abordează subiectul. Bessie este cea care începe:

— Wallis, nu cumva prinţul este îndrăgostit de tine?

Desigur, ea cunoaşte deja răspunsul, dar Wallis ocoleşte obstacolul:

— Nimic nu m-ar face mai fericită decât să ştiu că se simte cu adevărat legat de mine.

Degeaba o asigură nepoata că totul merge bine, mătuşa Bessie se teme de ce este mai grav; Wallis trăieşte într-un vis sau într-un film al cărui scenariu nu valorează nici 10 dolari. Mai rău, ea se crede prinţesa unui basm.

— Faci cum vrei. Dar femei cu mai multă experienţă decât tine nu au ştiut cum să facă faţă situaţiei. După mine, din asta nu poate ieşi nimic bun.

Evident că mătuşa Bessie a văzut bine, dar ea nu ştie tot. Totul se complică în momentul în care Ernest doreşte să-şi recucerească soţia. Fără îndoială el este gelos şi nefericit, dar în egală măsură neliniştit din variate motive, curând dezvăluite. Prinţul de Wales nu este un oarecine, iar regele George al V-lea este bolnav. Nu este oare neliniştitor că Wallis a trecut de cealaltă parte a oglinzii descrise de Lewis Carroll şi că se transformă în „Alice în Ţara Minunilor”? Regina de pică este periculoasă... De cealaltă parte a oglinzii, există primejdii cu atât mai groaznice cu cât doamna Simpson nu cunoaşte regulile acestei lumi.

Wallis nu răspunde obiecţiilor, dar trebuie precizat că ea simte în ce măsură acel bărbat rămâne de încredere,

---

51 Pentru a deosebi suveranele de pacheboturi (navele sunt de genul feminin în engleză), se scrie, de exemplu, Queen Elizabeth 2 sau Queen Mary 2, în timp ce „Elizabeth 11“, în cifre romane, o desemnează pe regină.

gata să o ajute şi să le salveze căsătoria, a doua – atât pentru el, cât şi pentru ea. În realitate, ei se întrec într-un concurs de copilării, de vreme ce în acelaşi moment (vara lui 1934), Ernest, disperat, o numeşte pe Wallis „copilaşul meu”, în timp ce pe prinţ îl porecleşte „Peter Pan” Din nefericire, Regatul Unit nu este „ţara imaginară” inventată de Sir J.M. Barrie. Ne aflăm departe de acele feerice piese care au atât de mult succes în teatre în perioada Crăciunului. La începutul iernii, Wallis îşi dă silinţa, încă o dată, să îşi liniştească mătuşa din America, îngrozită de ceea ce citeşte în ziare, mai ales printre rânduri: „Nu plecaţi urechea la aceste istorii ridicole. Ernest şi cu mine suntem la o sută de leghe depărtare de un divorţ şi am avut o lungă conversaţie despre legăturile mele cu prinţul de Wales. Am discutat şi cu el şi totul va continua ca şi înainte, adică noi trei rămânem cei mai buni prieteni din lume. Cu siguranţă asta îi va enerva pe cei care, presupun, că şi-ar dori mult să-mi vadă destrămată căsnicia”.

Wallis Simpson este din ce în ce mai prezentă în viaţa prinţului

În spatele protestelor venite de peste tot, doamna Simpson face un joc dublu. Ca întotdeauna. Ea mărturiseşte ca nu poate alege: frica de scandal? Teama, mai ales, de a pierde tot? Nehotărâre, inconştienţă, frivolitate, o modalitatea de a visa cu ochii deschişi pentru a face faţă realităţii sordide? Toate ar fi de înţeles. Dar dovada hotărârii ei reiese din sfârşitul scrisorii din 5 noiembrie: „Voi încerca să fiu destul de abilă pentru a-i păstra pe amândoi”. Şi Wallis este foarte abilă, mergând chiar până la a-i provoca pe cei din jur, ceea ce îl bucură mereu pe prinţ. Să adăugăm o altă remarcă interesantă: prinţul fiind plecat, ea îl însoţeşte pe fratele lui, George, la teatru. Prilej pentru a se lăuda într-un mod exagerat şi absurd: „Am succes cu Windsorii ăştia!”

Istoria va arăta că Windsorii n-au avut noroc cu ea.

Doamna Simpson este din ce în ce mai vizibilă în

viaţa schimbătoare, câteodată prea organizată, altă dată prea searbădă, a prinţului. Ea devine foarte folositoare când, de Crăciun, primeşte misiunea de „a face cumpărăturile şi pachetele pentru cei 250 de servitori ai prinţului”. Ieşirile în trei continuă, bârfele de asemenea; primele sunt obositoare, celelalte repetitive. Vom afla mai târziu că în 28 decembrie 1934 prinţul i-a adresat prima scrisoare de dragoste păstrată în arhive. Este scrisă de la Sandringham, în Norfolk, unde familia regală îşi petrece în mod obişnuit sărbătorile de iarnă, mâncând curcan şi budincă. Dinastia este proprietară acolo încă din 1862. Regele George al V-lea revine întotdeauna cu emoţie în locul în care s-a născut, în 1865, şi de fiecare dată când se întoarce în această casă de ţară victoriană oferită tatălui său, viitorul Eduard al VII-lea, şi trece dincolo de superbul grilaj de fier forjat el declară: „Drag vechi Sandringham, locul pe care îl iubesc cel mai mult pe lume”. Da, în această scrisoare, nu mai este vorba despre prietenie, jocuri, copilării şi despărţire. Tonul este pătimaş, puţin stângaci, desigur, dar plin de avânt:

Iubita mea Wallis.

Ce lungă a fost săptămâna asta şi cât de minunate vor fi lunea şi marţea, şi toate zilele pe care le vom petrece împreună!

O, draga mea, ce mult te iubesc, şi mai mult, şi mai mult. Este minunat să mă gândesc la ziua de luni şi la toate lucrurile pe care le vom face ca să rămânem împreună. Trebuie să pun acum scrisoarea la postă şi să mă îmbrac pentru încă un dineuy pompos şi prostesc, dar aş vrea să citiţi (ştiţi ce anume) că David al vostru vă iubeşte şi că-i lipsiţi.

Prinţul este sincer. Dar ce ştim noi despre o eventuală relaţie fizica dintre cei doi la acea epocă? Puţine lucruri şi indicii, nicio urmă. Va fi, de altfel, una dintre enigmele iubirii lor.

Un cadou al lui Wallis – nu ştim care – este însoţit de un bilet:

Cu toată dragostea mea şi toate visele de copil care au devenit realitate mulţumită vouă. Îndrăznesc să sper că este poate lucrul cel mai bun al acestui nou an.[52]

Un an într-adevăr nou, aşa cum o dovedesc galele şi vacanţele petrecute în staţiunile turistice, doamna Simpson trece drept amanta în titlu a prinţului de Wales. Unii încă se îndoiesc, din cauza „performanţelor dezamăgitoare" ale prinţului cu femeile. Dar cine poate cu adevărat cunoaşte intimitatea cea mai delicată a unui cuplu? Deşi prinţul i-a jurat regelui George al V-lea că nu se culcase niciodată cu ea – ceea ce era poate exact –, Wallis este subiectul marilor titluri din presă, chiar şi în Statele Unite ale Americii, unde mătuşa Bessie este convinsă că a avut dreptate. De la moartea lui George al V-lea, Cecil Beaton, care ţine un jurnal plin de fraze sarcastice, dar foarte perspicace, între două portrete de personalităţi pe care le fotografiază, îşi notează „impresia că Wallis îl iubeşte pe rege, dar nu este îndrăgostită de el" Cuvintele pot surprinde. Vom deduce că Eduard al VIII-lea este în întregime devotat acestei femei şi că se bazează complet pe ea. În toate privinţele. Din cea de-a doua jumătate a lunii ianuarie 1936, relaţia celor doi este pentru unii cel mai mare scandal, iar pentru alţii cea mai frumoasă poveste de dragoste a secolului XX.

Orice am gândi astăzi, această femeie va face să sufere o monarhie care i-a rezistat lui Napoleon, o monarhie pe care Hitler vrea să o stăpânească. O femeie cu spirit ascuţit, vulgară dar întotdeauna în alertă, atentă la propriile interese. În ziua funeraliilor regelui George al V-lea – care o detesta –, intriganta Wallis, prezentată ca sora mai mică a Mesalinei şi a lui Mata-Hari, îmbrăcată în doliu, recunoaşte cu cinism: „Ultima dată când am purtat ciorapi negri a fost ca să dansez *french cancan*".

4

20 IANUARIE-10 DECEMBRIE 1936: Domnia de 325 de zile a lui Eduard al VTII-lea

---

52 Alain Decaux, op. cit.

Este o situaţie inedită şi patetică. Nu numai că prinţul de Wales este disperat că a devenit noul suveran britanic – al 39-lea al Imperiului şi al doilea al Casei de Windsor –, dar el şi mărturiseşte că ar fi vrut să fugă cu Wallis chiar înainte de anunţul decesului tatălui său. La începutul lui 1936, atunci când sfârşitul lui George al V-lea era inevitabil, Eduard, aproape în lacrimi, dorea să ia de soţie pe (încă) doamna Simpson şi să renunţe la toate drepturile de succesiune asupra Coroanei. Dar reacţionase prea târziu, ca de atâtea ori. Prinţ de Wales timp de 25 de ani, el devenise Eduard al VIII-lea după constatarea medicală a morţii tatălui său, la ora 23: 55, în 19 ianuarie. Postul de radio BBC a anunţat decesul abia la O: 15, în 20 ianuarie. Fratele lui Albert (viitorul George al VI-lea) o văzuse pe regina Mary sărutând mâna fiului ei mai mare, în semn de supunere: noua lui domnie tocmai începea. La Sandringham, stindardul personal al lui George al V-lea fusese coborât în bernă, precum toate drapelele britanice de pe catargele clădirilor publice. La radio se difuzau marşuri funerare. Eduard blestema, o dată în plus, pendulele pe care bunicul lui se amuza să le pună cu jumătate de oră înainte, o farsă maliţios menţinută de George al V-lea. De mânie, Eduard uriaşe, isteric: „O să pun orologiile astea blestemate la oră!”, ceea ce rezuma toate resentimentele pe care le nutrea împotriva defunctului său părinte. Noul rege reacţiona ca un copil plângăcios care nu şi-a făcut temele şi caută toate pretextele pentru a scăpa de ele. Era pueril. Se simţea prins în capcana obligaţiilor sale, un coşmar care îl bântuise ani la rând.

Eduard detestase întotdeauna Palatul Buckingham, „cu apartamentele lui de stat, coridoarele şi trecerile fără sfârşit. Nu fusese niciodată fericit acolo”. Alege aşadar să se instaleze la Palatul Saint-James, domiciliul său oficial începând din 1919. Cu ocazia proclamării sale oficiale ca rege de către heraldul Curţii, membrii familiei regale sunt indignaţi când văd în spatele unei ferestre o femeie

îmbrăcată în negru, având capul acoperit cu o pălărie elegantă şi purtând o haină de blană. Ea stă jos pe locul de onoare, în faţa regelui. Fotografia apare în presă a doua zi, fără menţionarea numelui, dar evident este vorba de Wallis Simpson. Puţin obişnuită cu cifrele romane, americanca îi va scrie mătuşii Bessie că noul monarh se numeşte… Eduard al XVIII-lea! Ridicolul mai lipsea din această situaţie scandaloasă.

A doua zi, în 22 ianuarie, Sir Renard Bircham, notarul lui George al V-lea, citeşte testamentul. Eduard se comportă foarte rău, furios să afle că tatăl său, care îi lăsase deja venituri însemnate în ducatul de Cornwall, îi transmitea o rentă pe viaţă asupra Sandringham-ului şi a castelului Balmoral, din Scoţia, dar nicio moştenire în numerar, în timp ce fraţii lui urmau să primească fiecare câte un milion de lire sterline. Desigur, regele ar fi beneficiat de lista civilă şi de un cont familial privat, dar Eduard face o scenă deplasată, obsedat de ideea că banii îi vor lipsi. I se aduce aminte că bunicul său Eduard al VII-lea nu lăsase nicio sumă fiului său mai mare. Eduard al VTII-lea se simte umilit că nu va dispune de o avere considerabilă. Proiectele sale ar putea suferi din această cauză.

Zvonul zilei în Londra:

„Regele este sclavul absolut al lui Wallis”.

Doamna Simpson pretinde că l-a citit pe Balzac. Dar interpretarea pe care o dă acestui prodigios observator social este curioasă, de vreme ce ea vorbeşte despre rege numindu-l „Majestate divină”, expresie pe care o atribuie romancierului. Greşeală de traducere? O lady, ea însăşi foarte balzaciană, observa influenţa totală pe care americanca o exercită asupra lui Eduard al VIII-lea: „Regele este sclavul absolut al doamnei Simpson şi nu va merge nicăieri dacă ea nu este invitată. Iar ea, femeie inteligentă, cu vocea ei stridentă, hainele şic şi simţul umorului, se comportă cum trebuie. Îl încurajează pe rege să întâlnească oameni importanţi şi să fie amabil. Mai

presus de toate, îl face fericit. Imperiul ar trebui să-i fie recunoscător.”[53] Această doamnă este, alături de Lady Cunard (soţia magnatului pacheboturilor) şi Sybil Colefax, una dintre cele trei amfitrioane ale înaltei societăţi londoneze care nu au înscris-o pe Wallis pe lista neagră a persoanelor de evitat. Ele au dreptate: în practică, doamna Simpson nu comite nicio greşeală, în afară de aceea de a exista, de a fi căsătorită şi de a trage după sine o reputaţie nefastă care nu poate fi decât nocivă regelui. Wallis ar avea totul de pierdut dacă nu ar profita de autoritatea pe care o are asupra regelui, care fără îndoială are la bază motive sexuale. Zvonuri nebuneşti circulă despre acest subiect. Pentru mulţi colaboratori apropiaţi de-ai fostului prinţ, „Curtea a murit”. Este mai ales părerea secretarului său particular, căpitanul Alan Lascelles. Inteligent, devotat, dar scârbit până la urmă de ceea ce observă, acest om cu aer demodat îşi dă demisia şi devine asistent al guvernatorului general al Canadei. Este adevărat că Eduard tulbură şi şochează prin comportamentul său. Nu are caracter, îi lipseşte metoda, îi întrerupe pe membrii statului său major fără motiv când aceştia sunt la masa de lucru, se ţine după ei până la baie sau la pat pentru a le vorbi despre vreun lucru fără importanţă. Un incident anume este semnificativ: lordul Wigram, fostul secretar particular al lui George al V-lea, sosit la Palatul Buckingham pentru o audienţă cu succesorul acestuia, are neplăcuta surpriză de a se găsi în faţa doamnei Simpson şi de a afla că regele, speriat de întâlnire, fugise pe o fereastră a palatului şi dispăruse în grădini! Nici măcar un laş amant al Mariei Stuart n-ar fi putut face mai rău! Lordul Wigram, stupefiat, nu este totuşi chiar atât de mirat: îl avertizase pe prim-ministrul Baldwin că regele – deja se ştia la Downing Street 10 – spera să se căsătorească cu doamna Simpson.

Aceasta din urmă se consideră instalată pe treptele tronului, implicându-se în fiecare hotărâre a amantului ei.

53 Sarah Bradford, George VI, op. cit.

O regină din umbră. N-a primit ea de la Eduard bijuterii regale, printre care smaralde în valoare de 100.000 de lire sterline pe care regina Alexandra, văduva lui Eduard al VII-lea, le păstra pentru viitoarea regină a Angliei?[54] Totuşi, greşelile sale sunt cunoscute doar într-un cerc restrâns. Sunt evocate, cu discreţie, demenţa regelui George al III-lea la sfârşitul secolului al XVIII-lea, amantele lui Eduard al VII-lea şi altele asemenea. Dar nu mai sunt aceleaşi timpuri. Regatul Unit suferă o criză economică şi socială foarte gravă. Unele state vecine şi aliate, precum Franţa, o duc rău, confruntându-se cu greve şi revendicări sociale. Iar supuşii Majestăţii Sale britanice au nevoie de un exemplu, de o autoritate cu care să poată fi mândri, în care să se poată recunoaşte, orice diferenţă socială fiind astfel anulată. Când George al V-lea se exprimase pentru prima dată la postul BBC, milioane de persoane îşi descoperiseră monarhul, dar mai ales descoperiseră „un om de nădejde”.

Fiul lui încă este popular. El încarnează speranţa în idei noi; pentru mulţi, extravaganţele lui intime, care rămân puţin sau deloc cunoscute, nu sunt poate un exemplu de urmat, dar dovedesc că este şi el om şi că fericirea este mai rară în sferele înalte ale societăţii decât altundeva. La început, regele este conştiincios, citeşte cu grijă documentele ce îi sunt supuse atenţiei, semnându-le în cazul în care este necesar. El le adnotează pagină cu pagină, cu seriozitatea unui elev puţin depăşit de dificultatea problemei, dar care ar vrea totuşi să reuşească. De fapt, handicapul lui Eduard al VTII-lea este neputinţa lui de a se concentra mult timp. La capătul a trei săptămâni, el consideră această „muncă de birou” plictisitoare şi inutilă.

Regele acţionează dezordonat; colaboratorii lui sunt descurajaţi

Plecând la culcare în zori, suveranul nu apare decât la amiază, deja plictisit, în faţa unui secretariat tăcut dar

54C ristopher Hibbert, op. cit.

consternat, care se încăpăţânează să enumere întâlnirile anulate câteodată de mai multe ori cu persoane care încep să se întrebe dacă trăieşte cu adevărat un suveran într-una dintre sutele de camere ale palatului. Regele este absent, fuge, nu vrea să fie deranjat în fericirea pe care o construieşte cu doamna Simpson. Tronul este gol. Unde sunt timpurile când prim-ministrul Gladstone, a cărui capacitate de lucru se potrivea cu energia calmă a reginei Victoria, sosea punctual la suverană – ea însăşi atentă să nu întârzie – şi îşi permitea să îi spună: „Cercurile puternice în care Majestatea Voastră are influenţe şi contacte personale reprezintă doar o mică parte dintre cei care cunosc opinia generală a electoratului”? Regele nu vede decât adulatori, paraziţi şi profitori care laudă calităţile lui Wallis. Eduard al VIII-lea pierde repede contactul cu opinia publică, deşi britanicii încă îl simpatizează.

Situaţia pe care mulţi o compătimesc este rezultatul întâlnirii dintre un temperament deplorabil, leneş, timid, veleitar şi infantil cu un caracter puternic, autoritar, cu care nu se poate negocia şi destul de descurcăreţ, încât să transforme cel mai mic detaliu într-un eveniment. Greşeala comisă de doamna Simpson, promovată guvernantă a plăcerilor celor mai intime, este de a nu-şi folosi influenţa în serviciul Coroanei. Dimpotrivă, în timp ce propria ei putere creşte deşi nu are niciun titlu, nu este investită cu nicio funcţie sau misiune oficială, ea îl izolează şi îl slăbeşte pe rege. S-a găsit în situaţia de a fi responsabilă pentru inima şi corpul monarhului, dar – şi acest lucru este mai grav – de asemenea pentru spiritul lui. Să ascultăm părerea lui Charles Hardinge. Tatăl lui fusese intendentul lui Eduard al VII-lea, iar el devenise secretarul-adjunct particular al lui George al V-lea în 1920. Fost soldat decorat în 1918, cu o mustaţă *british* şi bune maniere, Hardinge este un om rezervat, cu o excelentă judecată. La 49 de ani, văzuse multă lume, îi eliminase din anturaj pe cei prost-crescuţi, dăduse de urma celor şireţi, îi încurcase

pe cei care păcăleau protocolul, îi demascase pe cei care puneau în circulaţie fel de fel de zvonuri din lumea mondenă, dar nu îşi imaginase vreodată că o femeie, o amantă regală, care nu însemna ceva la Curte, divorţată şi recăsătorită, nici măcar britanică, ar fi avut atâta îndrăzneală şi puteri secrete. Iată ce scrie: „Cu fiecare zi care trecea, devenea evident că orice hotărâre mare sau mică era subordonată voinţei ei… Ea îi umplea gândurile în permanenţă, ocupându-se de tot; în faţa ei, afacerile de stat deveneau neînsemnate” Pe scurt, fiecare intervenţie a doamnei Simpson îi sporeşte importanţa. Se poate concluziona că slăbiciunea lui Eduard şi dependenţa lui de farmecele intime ale lui Wallis explică această situaţie de necrezut.

Regele impune economii, dar îi cumpără bijuterii scumpe lui Wallis…

Americanca aranjează abil programul suveranului. În principiu, regele ar trebui să primească oaspeţi la biroul lui de la Palatul Buckingham, dar în realitate – cât de ciudat este! – el foloseşte Fort Belvedere, unde invitaţii abia îl văd şi unde, lucru de necrezut, sunt lăsaţi cu orele fără a li se servi ceva de băut ori de mâncat! Motivul: Majestatea Sa nu ia micul dejun. În schimb, notează Helen Hardinge în jurnalul ei din martie 1936, în mod paradoxal, deşi impune Curţii economii tot mai mari, regele cheltuieşte o avere pe cadourile oferite amantei sale: un colier de rubine şi diamante de la Van Cleef şi Arpels în valoare de 16.000 de lire![55]

Şi apoi ce să crezi despre acele dineuri în mijlocul cărora, fără motiv, Eduard al VIII-lea hotărăşte brusc să lucreze şi petrece ore întregi la telefon, spre marea stânjeneală a invitaţilor pe care îi abandonează? Primăvara, regele nu mai respectă niciun orar şi dispare la Fort Belvedere câteodată şi câte patru zile. Bunele intenţii nu au durat. Spre disperarea consilierilor lui politici,

55 Aproximativ 400 000 de lire sterline din zilele noastre, potrivit lui Sarah Bradford.

documentele de stat sunt acum pe jumătate citite – dacă sunt citite – şi nu mai sunt adnotate şi trimise înapoi diverselor ministere în termenele necesare. Aspectul cel mai revelator al haosului şi uşurinţei cu care tratează chestiunile publice este restituirea dosarelor cu urme de la paharele de cocteil. Dacă se citise cumva, se băuse de asemenea. Dar cine o făcuse? Aceste informaţii trebuie să fie cunoscute numai de suveran şi de premier. Nonşalanţa regelui, mai ales în privinţa conţinutului faimoaselor „cutii roşii”, de acum însemnate cu monograma lui, îi nelinişteşte curând pe cei de la Foreign Office, convinşi că ochi indiscreţi şi neautorizaţi au luat cunoştinţă de depeşe confidenţiale. Ministerul ia de aici înainte precauţia de a fotografia totul în dublu exemplar pentru securitate înainte de a-i trimite telegramele, mai ales pe cele nocturne, regelui insomniac şi niciodată neînsoţit. Eduard al VIII-lea şi doamna Simpson se află în legătură cu persoane care încearcă să destabilizeze Regatul Unit şi Europa, într-o perioadă în care dictaturile se instaurează în diverse ţări? Anumite simpatii şi declaraţii progermane ale prinţului de Wales înainte de 1936 fuseseră diferit interpretate şi actualitatea le dădea o anvergură crescută şi şocantă. La rândul ei, până atunci, doamna Simpson nu apăruse, pentru societate, ca o femeie implicată în reţelele politico-diplomatice. Ea se mulţumea să fie o curtezană, să fi avut doi soţi şi amanţi, să fie lefteră şi să ceară bijuterii, ceea ce era banal. Dar întrucât de-acum este vorba despre monarh şi despre femeia cu care el spera să se căsătorească, lucrurile se schimbau. Era o chestiune de stat şi chiar de state…

Începând din 1934, comandantul Freddy Winterbotham, director al Air Section din Secret Intelligence Service, se interesa în mod deosebit despre ceea ce se petrecea în Germania. Misiunea lui era să aibă întrevederi cu personalităţi ale regimului naţional-socialist care, oficial, voiau să salveze lumea de comunism. În

Regatul Unit, acest punct de vedere avea numeroşi simpatizanţi, dintre care unii deţineau pârghiile puterii. Astfel, conform lui Martin Allen, Montaque Norman, guvernatorul Băncii Angliei, a acordat împrumuturi substanţiale mişcării hitleriste „şi astăzi ştim că el a făcut totul pentru a-i ajuta pe nazişti să ia puterea şi s-o păstreze” Un climat de înţelegere anglo-german se dezvoltă, sub acoperirea preocupărilor economice şi sociale.

În acelaşi an, Winterbotham îl întâlneşte pe Hitler care îi prezintă concepţia asupra viitoarei diviziuni a lumii, cu aceste cuvinte liniştitoare: „Cerem doar ca Marea Britanie să se mulţumească să vegheze asupra Imperiului său şi să nu intervină în planurile de expansiune ale Germaniei”.

Prinţ de Wales, David fusese informat că în ciuda schimbării de nume impuse de tatăl său, simpatiile şi contactele familiale rămâneau permanente, înainte şi după război. Se bucura de aceasta. La 13 ani, el îl întâlnise pe vărul Karl, duce de Saxa-Coburg şi Gotha, nepot al Victoriei prin tatăl lui. Apoi ei îşi serviseră ţările în război una împotriva celeilalte. Faptul că acest văr german devenise ulterior ofiţer superior al SS nu îl împiedica să vină des la Londra; el stătea chiar în apartamentul surorii lui Alice, la Palatul Kensington.[56] Or, chiar în momentul morţii lui George al V-lea, acest văr care se găsea la Londra s-a dus imediat la Fort Belvedere şi nu a mai plecat de lângă cel care devenise Eduard al VIII-lea. Discuţiile lor, despre care Hider fusese informat, nu aveau decât un scop: să realizeze apropierea dintre Anglia şi Germania, a cărei redresare economică şi vitalitate industrială Eduard, pe atunci prinţ moştenitor, le lăuda întruna. Ce părere ar avea prim-ministrul despre o întâlnire cu noul cancelar al

---

56 Unde se născuse Victoria în 1819 şi unde trăise până la suirea sa pe tron. Mult mai târziu, acest palat a devenit reşedinţa oficială a prinţesei Margaret, sora reginei Elisabeta a II-a.

Reichului? Atunci când ducele german îi pune întrebarea lui Eduard al VIII-lea şi propune ca Baldwin să preia iniţiativa, el îşi atrage răspunsul iritat al lui Eduard: „Cine e rege aici? Baldwin sau eu? Am intenţia să discut cu Hider şi o voi face aici sau în Germania”.

Din cauza atitudinii clare care nu se potrivea deloc cu obligatoria sa neutralitate constituţională, regele a fost din acel moment plasat sub supraveghere. Dar nu era numai el! Serviciile secrete o bănuiau – dar fără dovezi – pe doamna Simpson că ar fi fost o agentă de influenţă a naziştilor. După 1945, s-a stabilit doar că întreprinzătoarea Wallis era în realitate – şi din motive financiare – plătită de ziarele grupului american Hearst, „duşman declarat al Imperiului Britanic”.

Regele şi Wallis sunt supravegheaţi de către serviciile secrete

Dar în 1936, nu este vorba decât despre bănuieli, alimentate, printre altele – dar şi în acest caz fără dovezi –, de obişnuinţa curtenitoare apoi insistentă a seducătorului ambasador al Germaniei von Ribbentrop de a-i trimite lui Wallis în fiecare zi 17 trandafiri roşii[57]. Din cauza contextului istoric, calomniile acestea pot căpăta un alt înţeles, de vreme ce în 7 martie 1936, Hider, încălcând Pactul de la Locarno, dă ordin trupelor să ocupe malul stâng al Rinului, zonă demilitarizată ocupată de Franţa încă din 1920. Regele îndrăzneşte să se felicite. Tratatele de pace nu sunt decât nişte promisiuni încălcate, iar „dictatul” de la Versailles este caduc. Este primul pas al lui Hider către război. Cum am spus, *Court Circular*, ziarul

57 Conversaţiile confidenţiale dintre rege şi vărul său Coburg au fost trimise lui Hider într-un raport secret prin intermediul lui Joachim von Ribbentrop. Iniţial, în 1935, acesta fusese numit ambasador extraordinar şi plenipotenţiar itinerant al Reichului cu misiunea de a negocia un acord naval între Germania şi Marea Britanie, pentru a evita o „cursă a înarmării între cele două ţări“. în august 1936, Ribbentrop fusese acreditat ambasador pe lângă Eduard al VIII-lea, ca înlocuitor al Excelenţei Sale von Hoesch, decedat. Acest diplomat confirmase adesea simpatia regală faţă de Germania şi ura faţă de URSS (arhivele Ribbentrop).

oficial al Curţii, anunţă în fiecare zi angajamentele, audienţele şi manifestările la care participă membrii familiei regale. Cele mai mari publicaţii, precum cele de orientare conservatoare *The Times* şi *The Daily Telegraph*, nu ratează ocazia de a-şi informa cititorii. În 28 mai, aceştia află că în seara de dinainte – primul dineu oficial dat de rege – adunase înalte personalităţi civile şi militare, printre care Mountbatten şi aviatorul american Charles Lindbergh însoţit de soţie. Scopul acestui dineu – Wallis, radioasă, ar confirma-o – era, la dorinţa regelui, să le-o prezinte prim-ministrului şi soţiei sale, doamna Baldwin, pe viitoarea sa soţie, care era invitată cu soţul ei, Ernest Simpson! A fost un prim şoc. Al doilea a fost mai rău: planul dispunerii la masă a invitaţilor arată că doamna Simpson este aşezată la o extremitate a marii mese, un loc rezervat membrilor familiei regale! Regina Mary, cuprinsă de un acces de mânie, a declarat că se temea ca fiul ei să nu îi ceară s-o primească pe Wallis. Pentru a evita orice obiecţie, textul din *Court Circular*, într-un mod complet neobişnuit, fusese trimis în ultimul moment, astfel încât să nu apară decât în presa de a doua zi.

Eduard al VIII-lea forţează mâna familiei sale şi a opiniei publice. Gestul său determină serviciile de informaţii să se intereseze şi mai mult asupra trecutului americancei ce se comportă ca şi cum ar fi viitoarea regină.

În acel moment, în biografia ei apar amănunte interesante, revelaţii scandaloase şi detalii scabroase. Adevărate sau false? Aceasta este întrebarea, în realitate, de la moartea lui George al V-lea, şeful guvernului britanic ordonase o anchetă asupra enigmaticei Wallis, de vreme ce nu se putea interesa de viaţa regelui fără să dea peste amanta lui: cei doi erau nedespărţiţi. Acest lucru putea fi periculos. Din acel misterios „dosar chinezesc” pe care unii l-au pus la îndoială ca fiind o înscenare, ce se putea reţine? Se spune că Wallis, născută Warfield înainte de căsătoria părinţilor, deci un copil nelegitim, nu fusese

niciodată botezată, contrar afirmaţiilor ei. Un detaliu. Apoi, în colaborare cu serviciile americane, se stabileşte că în anii 1920, Wallis trăise în China. Era exact: ea i s-a alăturat soţului – primul, aviatorul american Win (Winfield) Spencer, pe atunci în misiune în China pentru US Navy – într-o perioadă deosebit de grea. Deşi soţul ei jurase să nu mai bea, ea a descoperit sticle de gin pe jumătate goale în apartamentul lui din Kowloon. Cei doi rămân împreună doar de ochii lumii. Win Spencer îi dă lui Wallis destui bani pentru ca ea să poată veni la el la Shanghai. După câţiva ani dificili, un diplomat englez, aflat în legătură cu Washington, o trimite la Pekin în 1923. Au fost regăsite ordinele misiunii, frecvente pentru soţiile de militari în acea epocă. Şederea la Pekin nu trebuia să dureze decât două săptămâni, dar, din întâmplare, ea o întâlneşte acolo pe una dintre prietenele ei, văduvă şi recăsătorită cu Herman Rogers, un bancher influent pe Wall Street. Herman şi Katherine Rogers o găzduiesc pe Wallis timp de aproape un an şi vor fi întotdeauna pentru ea aliaţi preţioşi.

Dacă această epocă din existenţa ei este uşor de reconstituit, cea care urmează este mult mai vagă. Zvonuri, bârfe şi ipoteze completează „dosarul chinezesc”, care a dispărut sau este inaccesibil, admiţând că a existat. Printre personalităţile care ar fi putut să ia cunoştinţă de el se numără regina Mary, îngrozită, dar care trebuia să fie pusă la curent în privinţa celei cu care fiul său mai mare intenţiona să se căsătorească. Încercând să furnizeze informaţii despre cele câteva luni din timpul sejurului chinezesc când nu se ştie nimic concret despre Wallis, un raport afirmă că ar fi fost chiriaşa unor pretinse *Sing-Song houses*, în fapt bordeluri de lux. Acolo ar fi fost iniţiată în „practici sexuale perverse”, permiţând bărbaţilor mai mult sau mai puţin impotenţi să cunoască plăcerea. Mai apoi, ea ar fi adăugat la galanteria tarifată cea dintâi activitate, destul de obscură, de spionaj. Sexul şi informaţiile secrete fac adesea casă bună împreună. Spre profitul cui? Mister!

mai grav (sau mai uşor de reconstituit): în 1923, înainte de a i se alătura soţului în China, Wallis, rămasă la Washington, s-ar fi aruncat în braţele prinţului Caetani, ambasadorul Italiei fasciste. Pe care l-ar fi înlocuit repede cu înflăcăratul prim-secretar al ambasadei Argentinei, Felipe Esprit. Doamna Spencer, reperată de serviciile secrete americane pentru talentele sale în diplomaţia „la orizontală”, ar fi fost angajată în calitate de agent.

Ea i se alătură soţului, care se îneacă în alcool, opium şi dezmăţ. Ofiţerul Spencer ar fi insistat pe lângă soţia lui, vizibil talentată în domeniul amoros, să anime partide de joc trucate şi să-şi perfecţioneze arta unei practici la fel de veche ca şi China, *fang chung*, care permite partenerului masculin, mai ales dacă a pierdut la ruletă, să obţină, în compensaţie, „o stare de seninătate absolută”. Dacă n-ai noroc la jocuri…

Londra şi Washington reconstituie trecutul dubios al lui Wallis…

Această perioadă caracterizată prin destinaţii exotice şi activităţi dubioase sfârşeşte prin a destrăma cuplul în derivă. În dosarul doamnei Spencer se găsesc informaţii şi despre trafic de droguri. Apoi i se pierde urma, dar o regăsim în patul câtorva filantropi. Fişa ei ar menţiona, după britanici, că ea este în acel moment „o femeie întreţinută”. De cine? De diplomaţi, desigur! Ataşatul naval italian la Pekin, Alberto Da Zara, nu o poate uita: „Nu este chiar o frumuseţe, dar este extrem de seducătoare şi are gusturi rafinate”. Apoi ar fi devenit amanta contelui Ciano, viitorul ginere şi ministrul Afacerilor Externe al lui Mussolini, situaţie confirmată mai târziu de soţia Ducelui. Însărcinată cu Ciano, ar fi avortat. Ar fi aflat atunci că nu va mai putea avea copii sau, în orice caz, că o nouă sarcină i-ar pune viaţa în pericol.

Întoarsă în ţara de baştină în septembrie 1926, ea este spitalizată mai multe săptămâni, apoi îşi petrece convalescenţa la mama ei. De Crăciun, întâlneşte la nişte prieteni newyorkezi un compatriot, pe Ernest Simpson. El

are aerul unui gentleman; nimic mai normal: familia lui, naturalizată peste ocean, este de origine britanica. El trăieşte la Londra unde conduce o afacere de familie în domeniul brokerajului maritim. Semne particulare: este bogat şi căsătorit. Această situaţie nu este un obstacol pentru Wallis, care se angajează într-o procedură de divorţ (dând vina pe soţ: ea are toate talentele!) şi îşi îndeamnă noul amant să facă la fel. O femeie calculată... Dorothy Simpson află despre nefericita sa situaţie pe când se afla la pat la Spitalul american de la Neuilly. Ea rosteşte aceste cuvinte dulci: „Wallis a demonstrat multă nobleţe. Mi-a furat soţul pe când eram bolnavă...”

În 21 iulie 1928, la Londra americanca devine noua doamnă Simpson. Se mută într-o casă aproape de Hyde Park. Începe o viaţă pe picior mare, în stilul *gentry*, cu majordom, bucătăreasă, cameristă şi şofer. Şi în acel moment Wallis descoperă, mirată, pasiunea britanicilor pentru familia lor regală şi existenţa prinţului de Wales, celibatar seducător şi elegant. Ea observă, cu aviditate, gustul lui permanent pentru femeile măritate... Şi începe să îi scruteze ieşirile, orarul, prietenii şi relaţiile.

Ce să crezi despre acest roman cu accente exotice, prezentat ca de netăgăduit şi covârşitor? O parte, banală, este reală. Anumite episoade din China sunt mai vagi, dar nu neverosimile, ca şi cum fuseseră inventate pentru a o discredita pe intrigantă. Singurul adevăr este că Wallis este o ambiţioasă care a avut o viaţă dificilă şi care ştie să profite de circumstanţe, ceea ce nu este o crimă. Ea este o amantă pricepută, capabilă – prin ştiinţa şi manipulările ei discrete – să îl conducă până la împlinirea plăcerii pe Eduard, pe care cuceririle lui îl descriu puţin dotat de la natură. Pentru a-l face, în sfârşit, fericit. Ca bărbat. Toate acestea sunt edificatoare, suscită fantezii, o amintesc pe Mata Hari cu dansurile ei lascive, dar pun o întrebare esenţială: merită această femeie să devină regină? întrebare complementară: aceste „informaţii” pot fi dezvăluite când, în primăvara lui 1936, în ciuda

incoerenţelor şi declaraţiilor sale politice, Eduard al VIII-lea rămâne foarte popular în rândurile supuşilor Coroanei? Remediul (eliminarea lui Wallis) n-ar fi mai nociv decât răul (o criză de mânie a regelui în urma căreia să abdice)? Şi care ar fi consecinţele pentru monarhie, atunci când mai mulţi monarhi au abdicat în Europa? în mijlocul convulsiilor politice, Coroana este instituţia care îi unifică şi îi linişteşte pe majoritatea britanicilor.

Winston Churchill intră în scenă... cu glume proaste în 9 iunie, la cel de-al doilea dineu oficial oferit de rege, Wallis este desigur prezentă, dar fără soţ, ceea ce este intens comentat. Ducesa de York (soţia viitorului George al VI-lea şi cumnata lui Eduard) ocupă locul de onoare, adică pe cel de la dreapta regelui. Wallis se află din nou la una dintre extremităţile mesei. Unul dintre oaspeţi, găsind că bijuteriile Cartier purtate de Wallis sunt pe tot atât de „strălucitoare” (!) pe cât îi este de zgomotoasă conversaţia, o consideră „foarte americană, cu puţină sau fără urmă de noţiune asupra vieţii engleze”.

Dar acest dineu intră în cronica monarhiei britanice din cauza conversaţiei dintre ducesa de York, viitoare regină Elizabeth (soţia lui George al VI-lea), şi un personaj politic important, celebru pentru francheţea lui sfidătoare, pentru replicile lui şi pentru causticele sale referinţe istorice: Winston Churchill. El are deja 62 de ani, iar reputaţia sa de strălucit orator în Camera Comunelor, activitatea sa pe la diverse ministere şi lucrările sale literare l-au transformat într-o legendă vie încă din secolul anterior, atunci când evadase dintr-o închisoare sud-africană în timpul Războiului Burilor. În 1936, „monarhist necondiţionat, prieten personal al lui Eduard al VIII-lea din cea mai fragedă copilărie a acestuia şi mereu în căutarea unei cauze nobile de apărat, el consideră că datoria lui este să vină în ajutorul monarhului”[58]

Churchill ştie deja că guvernul îl presează pe rege să

---

58 Vezi diverse lucràri ale lui François Kersaudy, mai aies Winston Churchill, le pouvoir de l’imagination, Tallandier, 2000.

aleagă între Coroană şi doamna Simpson. În acelaşi timp el nu îşi ascunde neliniştea în faţă reînarmării germane şi a întârzierii englezilor.

În timpul acestui dineu de gală, Churchill, cu vocea sa nazală, evocă nefericitele aventuri ale regelui George al IV-lea şi ale soţiei lui secrete, din urmă cu două secole. O gafă, în opinia ducesei de York, care consideră inadecvat acest subiect! Ea replică repede, cu răutate: „Asta s-a întâmplat demult”.

Churchill nu renunţă niciodată să agraveze o conversaţie nepotrivită, îi place să provoace. Îi aminteşte apoi ducesei de York războiul civil care opusese, în secolul al XV-lea, Casele regale de York şi de Lancaster – tocmai când Eduard al VIII-lea se pregăteşte să plece cu Wallis într-o croazieră pe Mediterana sub titlul său ereditar de… duce de Lancaster! Redutabilul Winston acţionează sub efectul unui bun vin de Bordeaux?

Imperturbabilă, ducesa de York răspunde la această nouă aluzie deplasată: „A fost foarte, foarte demult!” Politicianul este prea abil: el nu a rezistat prezentării unor coincidenţe şocante, o manieră de a aminti că istoria poate să se repete, însă comparaţiile lui rănesc onoarea Casei de York. Urmează o perioadă de răceală între fraţii Eduard şi Albert, doamna Simpson având clar intenţia să intre în istoria monarhiei britanice, fie şi cu preţul unui scandal permanent.

Legătura regelui cu americanca în continuare căsătorită, dar al cărui soţ înşelat pare mai puţin resemnat în faţa nefericirii lui decât înainte – el este gata să divorţeze –, începe să fie jenantă. La începutul verii, ziarelor le sunt date discret dar cu fermitate instrucţiuni de a vorbi cât mai puţin posibil despre amanţi şi de a evita publicarea fotografiilor în care cei doi apar împreună. Presa consimte să protejeze imaginea regelui. Faptul că la cursele de la Ascot monarhul şi-a trimis maşina personală pentru Wallis produsese un adevărat şoc. Americanca dispare din paginile ziarelor *The Daily Mail* şi *Daily*

Express, care au un tiraj de mai multe milioane de exemplare. În paralel, la ordinul şefului Foreign Office, Anthony Eden, titularul portofoliului din decembrie 1935, documente confidenţiale, mai ales privind invazia Etiopiei de către Mussolini, nu îi mai sunt transmise regelui. Doamna Simpson este bănuită din nou – devine o obsesie – că lucrează pentru nazişti. Eden şi Eduard sunt într-un dezacord aproape permanent în privinţa politicii externe.

În 16 iulie, suveranul prezidează o mare paradă militară în Hyde Park în onoarea trupelor din Horse Guards. Ceremonia, în prezenţa întregii Curţi – prinţesele Elizabeta şi Margaret sunt acolo –, are loc o dată la 15 ani. Regele pronunţă un discurs prin care îi omagiază pe aceşti valoroşi combatanţi, adăugând că regatul speră să nu aibă de suferit un nou război, căci „omenirea aspiră la pace" Războiul din Spania, pentru a nu oferi decât un exemplu, va dezminţi în curând în mod tragic aşteptările regelui.

Când monarhul revine călare la Palatul Buckingham, în dreptul Arcului lui Wellington, un bărbat îndreaptă un revolver înspre el. Un poliţist călare se interpune între ei şi abate cu o lovitură zdravănă arma care zboară sub copitele calului regal. „Imbecilule!", a strigat Eduard al VTII-lea.

Agresorul, un irlandez alcoolic şi instabil psihic, închis deja pentru şantaj, este arestat. Cuvintele lui sunt confuze. El va fi condamnat la 12 luni de închisoare. Regele, livid, rămâne stăpân pe el şi se întoarce, calm, la palat. Va spune mai târziu că a crezut că îi fusese aruncată o bombă. Dacă acesta ar fi fost cazul, el, fratele lui Albert şi escorta lor ar fi putut fi pulverizaţi şi viitorul Regatului Unit ar fi fost cu totul diferit. Dar, aşa cum subliniază Sarah Bradford, emoţia atinge cote maxime în rândul opiniei publice. „Brusc, familia regală este socotită vulnerabilă". *

Croaziera amuză lumea întreagă… mai puţin Marea Britanie!

Apoi, în ciuda crizelor politice şi a conflictelor armate din Europa, regele şi Wallis îşi confirmă participarea la

croaziera pe Mediterana la bordul unui somptuos iaht, *Nahlin*, pe care l-au închiriat după ce au cerut să fie revopsit în alb. Itinerariul este unul de vis: Orient-Expressul, coasta dalmată, Grecia, Turcia, apoi un nou tren special pentru a se duce în Bulgaria, cu un mecanic el însuşi foarte interesant, ţinând cont că este vorba despre regele Boris care pretinde, ca de obicei, că el conduce locomotiva, dar nu are, de fapt, habar. Pasagerii şi vagoanele sunt în mod anormal zgâlţâiţi! La Viena, la începutul lui septembrie, la hotelul Bristol, recepţionistul notează în registru: „ducele de Lancaster" şi „doamna Simpson". Cuplul urmează un adevărat program vienez de lux, cu două opere wagneriene – regele nu încetează să fumeze ţigară după ţigară în lojă – şi un supeu la Trei Husari, restaurant rafinat.

Vacanţa nu duce la niciun rezultat politico-diplomatic, în schimb bilanţul mediatic este exploziv. Într-adevăr, în acest periplu regele şi Wallis au fost fără încetare urmăriţi de hoarde de ziarişti, fotografi şi cameramani. Presa britanică, credincioasă înţelegerii hotărâte cu ceva timp în urmă, nu a publicat nimic pe acest subiect. În schimb, alte ziare europene şi americane publică milioane de exemplare în care relatează spectaculoasele escapade ale regelui şi amantei lui. Efectul este paradoxal: întreaga lume este la curent, în timp ce în Regatul Unit, doar guvernul, familia regală şi înalta societate au fost informaţi despre această lungă absenţă în perioada unor grave convulsii europene. Sunt raportate diverse fapte: beţia regelui când să urce într-un tren în Iugoslavia, primirea adesea rece rezervată lui Wallis, cuplul în costum de baie întrecându-se în fugă pe o plajă sub privirile agenţilor de la Scotland Yard…

La sfârşitul lui septembrie, urmând o tradiţie inaugurată de regina Victoria şi de prinţul Albert, soţul ei, familia regală se duce în Scoţia, la castelul Balmoral, construit între anii 1853 şi 1855 în stilul numit *Scottish baronial* din secolul al XVII-lea. Ducele de York şi ai săi

sunt şocaţi că, abia la şase luni după moartea lui George al V-lea şi pentru primul său sejur la Balmoral, regele îndrăzneşte să îşi invite amanta. În schimb, pe lista invitaţilor oficiali, pentru prima dată într-un sfert de secol, un nume a fost omis. Este vorba de arhiepiscopul de Canterbury, care nu apreciază deloc viaţa privată a suveranului, fapt pe care l-a făcut cunoscut. Eduard al VIII-lea, deşi cap al Bisericii Anglicane, nu făcuse niciodată caz de chestiunile religioase. Pentru a compensa acest afront, ducele şi ducesa de York, care îi sunt vecini la Birkhall, îl invită pe prelat să petreacă o noapte la ei şi îl asigură că doresc să restabilească pentru el şi Biserică legăturile tradiţionale care îi adunau pe toţi la Balmoral.

Wallis are dreptul la prea multe onoruri.

Scandalul izbucneşte în Scoţia…

Invitaţii poartă nume importante; nu toţi îi sunt defavorabili lui Wallis, cum sunt membrii Caselor de Kent şi Mountbatten. Printre oaspeţii castelului, nu sunt aşteptaţi decât trei străini: doamna Simpson şi prietenii ei Rogers, cunoştinţe vechi şi preţioase de la Pekin. Şederea se transformă într-un dezastru. Miercuri, 23 septembrie, ducele de York şi soţia lui Elizabeth trebuie, pe neaşteptate, să-l înlocuiască pe rege la inaugurarea noii infirmerii de la Aberdeen, principalul centru comercial din nord-estul Scoţiei, care a fost de multe ori devastat de trupele engleze în timpul războaielor împotriva regilor scoţieni. Este invocată puternica emoţie suferită de rege care, se spune, izbucnise recent în lacrimi din cauza morţii tatălui său. Or, doliul Curţii a luat sfârşit în 20 iulie. Ciudată sensibilitate… În realitate, în timp ce fratele şi cumnata se achitau în locul lui de îndatoririle sale, regele, la volanul maşinii, mergea să-i întâmpine pe Wallis şi pe soţii Rogers la gara de la Aberdeen! încă şi mai rău: două zile mai devreme, ducele de Kent şi soţia lui, însărcinată, fuseseră văzuţi pe peronul aceleiaşi gări, aşteptând cu răbdare corespondenţa pentru Ballater, o comună mică din

munţii Grampian, la 65 de kilometri de Aberdeen, gara cea mai apropiată de Balmoral. Astfel, micul tren local este îndeajuns pentru ducele şi ducesa de Kent, în timp ce doamna Simpson merită limuzina condusă chiar de rege! Scandalul este atât de mare, încât presa regională încalcă instrucţiunile care sunt respectate de câteva luni în restul regatului. Scoţia nu a avut onoarea unei şederi regale de mult timp, se va vorbi deci despre acest subiect. Chestiunea se află pe pagina întâi a lui *Evening Express*. Titlul este profetic: „La Aberdeen, vizită surpriză a Majestăţii Sale în maşină pentru a întâlni prieteni”. Articolul este ilustrat cu două fotografii puse alăturat astfel încât să iasă în evidenţă diferenţa de tratament rezervat unei anumite invitate, în timp ce ducele şi ducesa de York îşi îndeplinesc datoria oficială. Şi şeful de gară povesteşte cum cei doi soţi Kent aşteptaseră trenul foarte obişnuit, ca toţi ceilalţi călători.

Scoţia este umilită de această gravă gafa şi, cunoscând ospitalitatea scoţiană şi frumoasele ei tradiţii, înţelegi de ce. Greşeala este enormă. Soţii York sunt încă şi mai tulburaţi atunci când află că la Balmoral, doamna Simpson are drept la apartamentele care fuseseră ale reginei Mary în timpul celor 25 de ani de domnie. O adevărată suverană, ea… Coşmarul continuă când Wallis îi ordonă regelui să se ducă după şampanie – şi el se duce, „în extaz”, sub privirile stupefiate ale valeţilor –, apoi când el îi întinde documente oficiale pentru ca ea să le citească în public, fără nicio jenă, în faţa tuturor invitaţilor.

Fratele regelui şi soţia lui sunt invitaţi să cineze la Balmoral. Oroare! Sunt primiţi de doamna Simpson, ceea ce este contrariu etichetei: membrii familiei regale nu pot fi primiţi decât de stăpânul casei, respectiv de rege. Elizabeth, care intră înaintea soţului ducele de York, o ignoră pe doamna Simpson şi se îndreaptă direct către cumnatul ei. Doamna Simpson este răsplătită după faptă. Şi, trecând pe lângă intrusă, ducesa de York îi lansează un avertisment care este şi o lecţie de protocol:

— Am venit să cinez cu regele.*

Dineul ia sfârşit, iar ducesa de York, clar în război deschis împotriva americancei, dă doamnelor prezente semnalul să părăsească masa. Doamna Simpson este complet depăşită de situaţie, iar Elizabeth extrem de iritată. Mai ales soţul ei este rănit de această atmosferă, diferită de obişnuitele sejururi fericite în Scoţia. Şi îşi consideră fratele vinovat pentru toate. Doamna Simpson otrăveşte viaţa familială şi publică, deşi pretinde că asigură fericirea regelui. Nu mai este tolerabil. La întoarcerea din Scoţia, începe conflictul între membrii familiei regale şi ai guvernului, pe de o parte, şi insuportabila Wallis, pe de altă parte.

Toată vara, maiorul Hardinge, secretarul privat al regelui, a insistat pe lângă premier în privinţa pericolelor la care regele supunea monarhia prin comportamentul său faţă de doamna Simpson. El adăugase că cenzura presei britanice era doar o iluzie şi că lumea întreagă era la curent cu această poveste de dragoste cu implicaţii politice jenante. Stanley Baldwin, tolerant de această dată, sperase mai întâi că legătura va fi înlocuită de o alta, mai puţin vizibilă. Apoi şeful guvernului făcuse observaţia că nu se risca nicio criză constituţională atât timp cât doamna Simpson rămânea oficial căsătorită. Dar scandalul din Scoţia dezvăluise totala inconştienţă a regelui care o grăbea pe Wallis în procedura ei de divorţ. Era prea mult…

Prim-ministrul îl avertizează pe rege că pune monarhia în pericol

La jumătatea lui octombrie, Eduard al VIII-lea îl primeşte pe Baldwin pentru a discuta despre o afacere care tinde să devină foarte gravă pentru statul britanic.

Şeful guvernului are 69 de ani; cariera lui politică, începută în 1908, se apropie de sfârşit, cu amărăciunea că Societatea Naţiunilor, care hrănise atâtea speranţe, este complet ineficientă şi că Hitler va face totul pentru ca un nou război mondial să izbucnească. În plus, trebuie reglate problemele personale şi politice ale Majestăţii Sale,

precum supraveghetorul general al unui colegiu trebuie să cheme la ordine un elev turbulent!

Audienţa, cerută în regim de urgenţă, are loc a doua zi, la ora 10, la Fort Belvedere. Cei doi bărbaţi se plimbă prin grădini, revin în bibliotecă. Prim-ministrul pare epuizat; el cere un whisky cu apă minerală. Atunci când un valet i-l aduce, el ridică paharul şi rosteşte aceste vorbe stranii:

— Ei, bine, Sire, orice s-ar întâmpla, soţia mea şi cu mine vă urăm fericire, din adâncul inimii.

La aceste cuvinte, regele izbucneşte în plâns şi – ceea ce este încă şi mai insolit! – înaltul demnitar de asemenea. Cei doi bărbaţi ştiu, fiecare din funcţia lui, că regatul este la marginea prăpastiei. Conform biografului britanic Christopher Hibbert*, Olivier Baldwin, fiul prim-ministrului, şi Sir Harold Nicolson vor fi informaţi că regele şi vizitatorul lui îşi continuă conversaţia pe o canapea. Şeful guvernului îşi revine în fire şi se străduieşte să-i explice lui Eduard al VIII-lea riscurile:

— Monarhia britanică este o instituţie unică. În această ţară, Coroana, de-a lungul secolelor, a fost lipsită de unele dintre prerogativele ei iniţiale. Totuşi, ea nu a avut niciodată atâta importanţă ca astăzi. Dar dacă acest sentiment depinde mult de respectul pe care l-a câştigat în ultimele trei generaţii de monarhi[59], n-ar fi poate nevoie de mult timp pentru ca, în faţa criticilor formulate în acest moment, puterea să fie pierdută mai repede decât a fost obţinută. Şi, odată pierdută, mă îndoiesc că cineva o va mai putea restaura.

Este un moment grav. Baldwin îşi deschide mapa cu documente şi prezintă câteva scrisori primite, precum şi extrase din presa americană. Le comentează şi insistă asupra efectului catastrofal al prezenţei doamnei Simpson la Balmoral, ale cărei detalii au fost în totalitate aflate.

Regele răspunde că femeia în cauză este prietena lui şi că nu are intenţia de a o lăsa în umbră, dând totodată

---

59 Victoria, Eduard al VII-lea şi George al V-lea.

asigurarea că şi-a asumat obligaţiile cu demnitate, ceea ce nu este adevărat în ce priveşte şederea în Scoţia. Domnul Baldwin acceptă că aceste obligaţii nu sunt ocupaţia favorită a regelui şi continuă cu problema cea mai arzătoare: divorţul doamnei Simpson.

— Sire, este inacceptabil ca voi să îl cereţi…

— Domnule Baldwin! Este vorba despre viaţa privată a acestei femei. Nu am niciun drept să intervin, cu atât mai puţin cu cât ea este o prietenă a regelui.

Prim-ministrul anunţă atunci că tot ceea ce nu s-a ştiut sau spus va fi expus în presă, că există facţiuni care s-ar opune… N-ar putea fi doamna Simpson rugată să părăsească ţara pentru următoarele şase luni?

Ar fi o hotărâre înţeleaptă, pentru a se domoli spiritele. Răspunsul lui Eduard al VIII-lea este unul dintre acele momente când istoria ia un curs pe care n-ar fi trebuit să îl ia vreodată. Dacă regele ar fi fost un aristocrat al datoriei, realist, înzestrat cu un caracter puternic şi negândindu-se decât la ţara lui, dacă n-ar fi fost un bărbat înnebunit la ideea de a o pierde pe cea care îi permisese să-şi învingă deficienţele sexuale, această poveste s-ar fi încheiat chiar atunci.

Dar răspunsul regelui este clar:

— Pentru mine, doamna Simpson este singura femeie care există pe lume şi nu vreau să trăiesc fără ea. Dumneavoastră şi cu mine trebuie să

9

aranjăm treaba asta împreună. Nu voi permite nimănui altcuiva să intervină.

Sindicatele şi presa cer plecarea doamnei Simpson

Baldwin a pierdut. Suveranul se va căsători cu doamna Simpson atunci când ea va fi din nou divorţată şi este evident că va trebui să abdice. În zilele următoare, Geoffrey Dawson, patronul ziarului *The Times*, vine să-l vadă pe secretarul privat al monarhului la Palatul Buckingham. Îi arată curierul trimis de un englez trăind în Statele Unite ale Americii care se plânge de „publicitatea

otrăvită a prieteniei regelui cu doamna Simpson”. În acest timp, liderul opoziţiei, aşa cum se obişnuieşte în acest sistem politic, este informat despre criză de către premier. Şi el refuză ideea căsătoriei. Mai surprinzătoare – atunci când nu eşti britanic – ni se pare reacţia secretarului general al Uniunii sindicatelor, organism foarte puternic. Ernest Bevin este categoric. Cu accentul său *cockney*, el anunţă:

— Supuşii nu vor permite ca doamna Simpson, chiar şi divorţată, să devină regina noastră.

Şi adaugă imediat ceva esenţial, foarte important mai ales într-o monarhie:

— Poporului nu-i place că nu există viaţă de familie la Curte. Pun pariu că toate femeile din mica burghezie din suburbii vă vor spune acelaşi lucru.

Şi în scurt timp, petiţii încep să circule printre funcţionari, mai ales cei ai Ministerului de Finanţe, care urmăreşte cheltuielile inutile. Unul dintre proteste, susţinându-l pe prim-ministru, îl somează literalmente pe rege să încheie orice relaţie cu doamna Simpson. Poporul britanic este împotriva ei. Neville Chamberlain, fost plantator în Bahamas şi de mai multe ori ministru, pe atunci Chancellor of the Exchequer (echivalentul unui ministru de finanţe), subliniază că dacă regele nu pune capăt legăturii, vor trebui aplicate principiile monarhiei constituţionale, adică cerută demisia Cabinetului. El precizează că nu ar ajuta cu nimic dacă doamna Simpson ar părăsi imediat teritoriul britanic. Timpul presează. Directorul ziarului *The Morning Post* avertizează că ziarul său nu va rămâne mult timp tăcut asupra acestui subiect. Guvernatorul general al Canadei, reprezentant al regelui în acest vast dominion, scrie că opinia publică, receptivă la reportajele presei americane, este „tulburată”. Aceeaşi reacţie, în 13 noiembrie, a înalt-comisarului din Australia, care previne că nimeni nu o vrea pe doamna Simpson de regină. Secretarul regelui, Alexander Hardinge, fiul şi succesorul lui Charles Hardinge, se hotărăşte să îi trimită

lui Eduard al VIII-lea o scrisoare pe care o arată mai întâi patronului ziarului

The Times, care o consideră „admirabilă, respectuoasă, curajoasă şi definitivă” În trei paragrafe, acest colaborator descrie evenimentele care se prepară, în viziunea lui. Presa britanică se va năpusti asupra scandalului şi efectul va fi catastrofal. Demisia guvernului nu va permite formarea unui nou Cabinet; vor trebui organizate alegeri generale a căror temă principală va fi viaţa privată a regelui, abatere ce nu va putea decât să ştirbească prestigiul Coroanei. În sfârşit, este urgent ca doamna Simpson să plece: „[…] O implor pe Majestatea Voastră să ia în considerare această soluţie înainte de a fi prea târziu”.

O scrisoare frumoasă, într-adevăr. Care este reacţia destinatarului? El este şocat de brutalitatea şi de răceala ei. Regele nu îi înţelege motivul şi consideră nedrepte reproşurile formulate împotriva lui. Eduard al VIII-lea protestează: şi-a îndeplinit funcţiile de monarh. N-a deschis el, conform tradiţiei, 10 zile mai devreme, sesiunea Parlamentului la Westminster, singura din domnia lui? Desigur, din cauza ploii, procesiunea de stat fusese anulată şi regele se dusese la Camera Lorzilor cu maşina. Şi acolo, nu reînnoise el, după obicei, jurământul Coroanei faţă de credinţa protestantă? De vreme ce încă nu fusese încoronat, el se îmbrăcase cu uniforma sa de amiral al flotei, cu o pălărie împodobită cu pene. Harold Nicolson îşi va aminti două amănunte: la 49 de ani, regele avea aerul „unui băiat de 18” şi, în timpul discursului, vocea lui avea un accent american tot mai pronunţat. Se ştie de ce…

Regele crede că guvernul şi Biserica urzesc un complot în ciuda scandalului din jurul său, monarhul rămâne popular. El confundă succesul apariţiilor lui publice cu efectele nefaste ale legăturii sale, considerând că primele le înlocuiesc pe cele din urmă şi le şterg. O greşeală catastrofală. Când vizitează Marina Regală la Southampton, în ciuda trombelor de apă, refuză să

îmbrace un impermeabil şi îşi arată talentul de „a entuziasma mulţimile”. Marinarii îl aclamă. El este „regele lor” în acel moment, Eduard al VIII-lea crede sincer că un complot a fost instigat împotriva lui de către prim-ministru, cu complicitatea, neapărat perversă, a arhiepiscopului de Canterbury! Când foşti membri ai Casei lui George al V-lea rămaşi în serviciul fiului insistă, în scris, asupra consecinţelor eventualei sale abdicări, el nu le răspunde. În schimb, le cere demisiile.

Oare regele i-a arătat amantei scrisoarea secretarului său Hardinge? Da. Şi ea, şocată, se declară gata să plece. Dar Eduard al VIII-lea nu îşi modifică nicicum proiectul. Cabinetul lui Baldwin continuă să îl pună în gardă: orice căsătorie a suveranului trebuie să primească aprobarea guvernului. Prim-ministrul aminteşte că „soţia regelui devine regina ţării. Drept urmare, în alegerea unei regine, vocea poporului trebuie să fie ascultată”. Şi poporul nu o vrea pe doamna Simpson.

Ne aflăm la sfârşitul lui noiembrie. O nouă audienţă, hotărâtoare, are loc între rege şi premier.

— Domnule Baldwin, vreau să fiţi primul informat. Am luat hotărârea şi nimic nu mă va face să mă răzgândesc. Am examinat problema sub toate unghiurile. Am intenţia să abdic pentru a mă căsători cu doamna Simpson.

— Sire, aceasta este o hotărâre foarte gravă şi mă întristează profund. Stanley Baldwin va spune că regele „semăna cu un tânăr cavaler care tocmai a găsit Sfântul Graal”. El l-a asigurat că alături de această femeie ca regină „ar fi fost cel mai bun dintre regi”.

Cei doi bărbaţi îşi strâng mâinile îndelung. Se despart aproape cu lacrimi în ochi.

O tragedie fără precedent – chiar şi în ţara lui Shakespeare – tocmai începea.

5

10 DECEMBRIE 1936: ABDICAREA, O TRAGEDIE ŞI UN ŞOC

Încă şi astăzi, şocul este dificil de imaginat. În lunga şi complexa istorie britanică a celor 10 dinastii şi 36 de suverani până la George al V-lea, cu rivalităţi ucigaşe, asasinate, războaie de succesiune şi religioase şi fărădelegi de toate felurile, niciodată un suveran nu hotărâse să renunţe la tron pentru dragostea unei femei. Abdicările din cauza vârstei sau a problemelor de sănătate sunt inexistente şi – Victoria este cel mai bun exemplu – monarhul se menţine în funcţie până la ultima sa suflare. El era conştient de îndatoririle sale, popularitatea reprezenta susţinerea sa. Guvernele se succedau, statul era permanent, solid şi de necontestat. Este de necrezut ca un rege în plină forţă a vârstei, cu o excelentă sănătate fizică şi intelectuală, să abdice la capătul a noua luni de domnie pentru a se căsători şi a trăi cu femeia pe care o iubeşte de la întâlnirea lor din urmă cu aproximativ cinci ani. Este stupefiant ca depozitarul celei mai prestigioase monarhii occidentale – şi una dintre cele mai fascinante din lume – să îşi abandoneze coroana (care încă nu îi fusese pusă pe creştet) şi ţara de dimensiunile unui imperiu, atunci când Europa pare incapabilă să menţină pacea. Şi când opinia publică îşi dă seama că femeia responsabilă de acest imens haos este o aventurieră, aproape o profesionistă într-ale dragostei, şi că ea este pe punctul de a divorţa a doua oară, şocul este şi mai profund. Dacă adăugăm că motivul acestei pasiuni este o americancă, unii văd în aceasta o răzbunare care se trage de la Războiul de Independenţă al coloniilor Americii. O americancă! Este unul dintre lucrurile ce i se reproşează celei ce este încă doamna Simpson. Dacă ea ar fi fost galeză, irlandeză sau scoţiancă, afrontul ar fi părut mai puţin grav. Dar statutul de străină îi agravează cazul. Iar vocea ei stridentă, considerată vulgară, a reprezentant întotdeauna un motiv al excluderii din universul britanic. Din această cauză ea era încă şi mai puţin respectabilă. Istoria se obişnuise ca un suveran să fugă în lume câteodată cu o femeie de rând. Dar într-o ţară unde

accentul, foarte uşor de identificat, spune totul despre origine şi mediul de formare, al său era evident. Faptul că regele ar fi vrut-o de regină fusese resimţit ca o insultă. Reputaţia ei fusese încă de la început discutabilă prin felul de a se impune dispreţuind convenienţele, astfel încât ea nu fusese acceptată de nimeni, cu excepţia prietenilor şi a amanţilor prea exuberanţi. De când se strecurase în patul regelui, de când îi excita fantasmele şi i le împlinea, totul la ea părea fals. Intrigantă, aventurieră, curtezană, ea murdărea monarhia. Pentru mulţi, ea apărea ca un blestem; era adevărata vinovată, înainte ca dependenţa fizică şi supunerea psihologică a monarhului, dispreţul lui faţă de semnificaţia statului şi faţă de îndatoririle sale să fie atât de evidente. Această dramă este întâlnirea dintre forţă şi slăbiciune. Wallis îl domina pe Eduard.

Fraţii regelui sunt sideraţi, mama sa îi reproşează egoismul

A doua zi după anunţarea hotărârii sale prim-ministrului, în momentul în care zvonul lua amploare în Londra, de la Westminster până la docurile Tamisei, Eduard al VIII-lea îşi convoacă cei trei fraţi. Cel mai mare, ducele de York, chemat ca succesor, este atât de şocat, încât este incapabil să rostească vreun cuvânt. Ştim – şi acest fapt a fost amintit în recentul şi superbul film *Discursul regelui* – că suferă de bâlbâială şi încearcă s-o corecteze de câţiva ani, cu ajutorul unui logoped şi al soţiei sale Elizabeth. Al doilea, ducele de Gloucester, este preocupat de propriul viitor, deşi nu este decât al treilea în noua ordine de succesiune, după cele două nepoate ale sale, Elizabeta şi Margaret. Al treilea, ducele de Kent, cel mai apropiat de Eduard, nu îşi acuză fratele, deşi nu o apreciază deloc pe Wallis; el o învinovăţeşte că l-a îndepărtat de fratele lui cel mai mare. Şi mama lor, regina Mary? Ei îi este ruşine, îşi arată mânia şi este furioasă pe fiul ei că s-a dovedit prea egoist. Oare s-a gândit el la ţară, la popor, la descumpănirea milioanelor de persoane? Ea ştia că opunându-se fiului ei cel mare nu va face decât să

înrăutăţească situaţia. Dar îi va reproşa întotdeauna că nu a luptat împotriva gusturilor lui, că a cedat uşor. Doi ani mai târziu ea îi va scrie, după cum dezvăluie Christopher Hibbert: „Nu v-aţi gândit decât la voi. Nu cred că v-aţi dat seama de şocul pe care atitudinea voastră l-a provocat familiei şi întregii naţii. Era de neconceput, pentru cei care făcuseră atâtea sacrificii în timpul războiului, faptul că voi, regele lor, aţi refuzat un sacrificiu mai mic [...]. Sentimentele mele pentru voi în calitate de mamă rămân aceleaşi [...]. La urma urmei, toată viaţa am pus ţara înainte de orice şi nu pot, pur şi simplu, să mă schimb acum" *

Fără nicio îndoială, dar din păcate pentru demna suverană, în vara lui 1936, o fază decisivă fusese deja depăşită, despre care – putem crede – numai serviciile secrete şi prim-ministrul fuseseră informate. Este vorba, în fapt, despre adevăratul motiv al grăbirii evenimentelor. Baldwin crede că dacă doamna Simpson obţine divorţul înaintea încoronării regelui, aceasta se va grăbi să se căsătorească cu Wallis imediat, pentru a o ridica la rangul de regină. Un adevărat dezastru.

Într-adevăr, în 21 iulie, în timp ce regele şi amanta lui erau în croazieră, Ernest Simpson fusese surprins în flagrant delict de adulter pe malurile Tamisei, într-un anume Hotel Paris, în compania unei necunoscute, o anume Mary Raffray. În realitate, era vorba despre o punere în scenă elaborată de Ernest şi Wallis. Amanta de circumstanţă şi iubitul ei urmau să fie surprinşi la o anumită oră. Fermecătoarea complice a soţului va deveni cea de-a treia lui soţie... recompensată de către doamna Simpson însăşi, care va lua asupra ei şi cheltuielile de divorţ. Printr-un dublu joc perfid, Wallis putea pretinde deja că nu ea era responsabilă pentru separarea ce urma să se pronunţe, declarând fals: „Ernest m-a dezamăgit. Tot ceea ce se întâmplă nu este din vina mea" Un concurs de ipocrizii şi minciuni! Fiecare urma să-şi satisfacă interesele, mai puţin Coroana.

Cauza este pledată la tribunalul de la Ipswich, celebră comună din Suffolk unde se născuseră doi pictori admirabili, portretistul Gainsborough şi peisagistul Constable. Doamna Simpson este reclamanta. Ea se înfăţişează ca o demnă ofensată. Ar exista totuşi motive de râs când angajaţii Hotelului Paris depun mărturie că au servit ceaiul domnului Simpson într-un mare pat în care era o doamnă, alta decât reclamanta. Nimeni nu a întrebat dacă era ceai din India, Ceylon sau China. Wallis nu se amuza, deşi ea cunoaşte toate amănuntele acestei comedii organizate de ea însăşi.

Wallis va divorţa iară să fie vinovată de adulter

Vineri, 27 octombrie, în 18 minute se pronunţă hotărârea provizorie de divorţ. Cea finală va fi dată în şase luni. Or, tot în şase luni, în principiu.

Eduard al VIII-lea ar trebui să fie încoronat. Cine va câştiga, între istorie şi falsul adulter?

Părăsind locuinţa ce le fusese domiciliu la Bryanston Court pentru ultima dată, Ernest, „soţul vinovat", îi scrie soţiei că nu varsă vreo lacrimă. „Ştiu că undeva în inima ta o flacără mică mai arde pentru mine."[60] Este posibil, dar adevărul – nimeni nu îl cunoaşte încă şi Wallis o va recunoaşte ea însăşi – este groaznic: ea nu-l iubeşte pe rege şi nu-l va iubi niciodată. Această poveste nu este deci, în ceea ce o priveşte, „cel mai frumos roman de dragoste al secolului XX", de-atâtea ori povestit. Fosta doamnă Simpson se serveşte de ascendentul pe care îl are asupra lui şi îl manipulează: el nu mai poate trăi fără ea. Este vorba aşadar de o supunere totală. O dramă personală cu imense consecinţe politice din cauza arivismului lui Wallis.

În mondenităţile sale londoneze, doamna Simpson, având mereu celebra ei coafură cu părul strâns, continuă să o facă pe jignita şi îndrăzneşte să repete că divorţul a fost, în realitate, cerut de soţul ei! În ţara lui Shakespeare,

---

60 Hugo Vickers, op. cit.

se joacă un vechi clasic al repertoriului, dar adus la gustul publicului şi pe care l-am putea numi *Comedia imposturilor*. Chiar şi faţă de prietenele sale intime, precum Sibyl Colefax şi Diana Cooper, Wallis are tupeul să afirme că niciodată nu se va căsători cu regele. Ea se declară o victimă a bârfelor presei americane, care, de fapt, savurează faptele compatrioatei lor. Anumite personalităţi nu se lasă păcălite, precum Lady Londonderry, a cărei influenţă în societatea londoneză este considerabilă. În seara de 6 noiembrie, o avertizează pe Wallis că dacă regele avea intenţia să se căsătorească cu ea, el îşi va pierde repede iluziile, deoarece poporul britanic nu ar tolera niciodată o regină de două ori divorţată şi ai cărei doi soţi precedenţi erau încă în viaţă. Şi dacă cineva s-ar fi gândit să amintească de gustul repetat al regelui Henric al VTII-lea pentru divorţ patru sute de ani mai devreme, i s-ar fi pus în vedere că fusese vorba despre un Tudor, nu despre un Windsor.

O premieră la Westminster: este citat numele intrigantei

În Camera Comunelor, pentru prima dată, numele doamnei Simpson este pronunţat cu ocazia unei vii dezbateri, când este acuzată că a coborât monarhia la un nivel îngrozitor de jos. Afacerea ia deci o dimensiune politică, ceea ce este grav, căci ea ar putea declanşa o criză constituţională. Totuşi, în cea de-a doua jumătate a lui noiembrie, regele îşi face meseria; el întreprinde un turneu bine mediatizat în Ţara Galilor – fostul său fief de prinţ moştenitor – unde se arată destul de îngrijorat din cauza şomajului, declarând:

— Trebuie făcut ceva. Puteţi fi siguri că voi face tot ce se poate face.

În faţa publicului se află monarhul, regele în afara vieţii lui private; în faţa poporului, omul inspiră în continuare speranţă şi încredere. Are partizani. Comportamentul îi este perceput ca o înţepătură împotriva guvernului şi numeroşi parlamentari şi sindicalişti critică

această interferenţă regală în viaţa politică. Totuşi, presa populară îl susţine pe rege. *The Daily Mirror* publică articolul „Regele nostru mult iubit” (el este în continuare iubit în mediile modeste unde se crede că este nefericit), în care ziaristul admite că este „un rege neconvenţional”. Iar *Daily* Mailsubliniază cu multă căldură „solicitudinea regelui Eduard”, ceea ce denigrează acţiunea miniştrilor. Tentative disperate sunt întreprinse pentru a evita un rău mai mare. Astfel, fiul proprietarului ziarului *Daily Mail* o invită pe doamna Simpson la elegantul restaurant Claridge. Îi sugerează soluţia unei căsătorii morganatice, adică o căsătorie ce ar face din ea o soţie în afara familiei regale, fără niciun rang sau vreo putere asupra chiar şi celei mai mici chestiuni de succesiune. Ar rămâne în umbră. Ea pare să aprobe această idee, dar este oare sinceră? Regele pare să consimtă fără convingere, în schimb, prim-ministrul obiectează imediat că o lege specială ar trebui supusă Parlamentului, care n-ar avea nicio şansă să fie adoptată. Baldwin merge mai departe: după ce îşi consultă omologii din dominioane, cei din urmă suspectează că ar fi prima fază a unei manevre vizând transformarea soţiei morganatice în regină cu drepturi depline, ceea ce ar fi inadmisibil. Legea ar fi respinsă. În 1 decembrie, după o predică plină de învăţăminte a episcopului de Bradford, în Yorkshire – o viguroasă lecţie de morală publică având efectul unei bombe –, ziarele din provincie afişează pe prima pagină acest titlu: „Ei nu o vor pe ea!”

Wallis încearcă să liniştească spiritele, dar se poate crede că, în realitate, îi este frică. Cine ştie dacă viaţa nu îi este ameninţată? Au fost aruncate pietre în geamurile reşedinţei ei şi, în fiecare zi, presa o copleşeşte cu insinuări, o acuză de o proastă influenţă asupra monarhului. A avut loc un atentat împotriva regelui. De ce un dezechilibrat sau un fanatic susţinător al instituţiilor statului, chiar un antiamerican, nu ar încerca să o suprime? Dar de vreme ce ea nu cunoaşte modul în care

monarhia constituţională funcţionează, ea crede că dacă se îndepărtează, regele va câştiga partida împotriva guvernului. Wallis nu pleacă decât ca să revină şi mai în forţă. Alegerea ei se îndreaptă către cei mai siguri prieteni, cuplul Rogers, instalat aproape de Cannes, într-o vilă numită „Lou Viei”. Ei urmăreau evoluţia scandalului în ziare şi îi propuseseră lui Wallis, încă din noiembrie, fie să vină să o susţină, fie să o primească la ei în sudul Franţei.

Înaintea plecării, Wallis îi sugerase regelui să îşi prezinte public punctul de vedere într-o declaraţie pentru BBC. Regele este entuziasmat, căci, la urma urmei, el nu s-a exprimat niciodată asupra subiectului. Churchill, printre alţii, vorbeşte precum Cassandra; el subliniază riscurile unei astfel de intervenţii, dar dă impresia că se ţine relativ la distanţă de această poveste, deşi în realitate este favorabil regelui, ceea ce îi va fi aspru reproşat şi va determina îndepărtarea lui de la treburile publice până la război. Baldwin, care ştie că nimic nu îl va opri pe Eduard al VIII-lea din hotărârea lui de-a abdica, îl pune din nou pe rege în gardă, recomandându-i să îşi salveze demnitatea, să evite separarea ţării în două tabere şi să facă viaţa cât de uşoară pentru succesorul lui. Căci un fapt este clar: succesiunea este de acum încolo inevitabilă.

„Veţi spune în faţa a milioane de bărbaţi şi de femei că sunteţi hotărât să vă căsătoriţi cu o femeie al cărui soţ este încă în viaţă. ELvor vrea să afle totul despre ea, iar presa se va dezlănţui în bârfe, ceea ce Majestatea Voastră vrea să evite. Riscaţi să divizaţi opinia publică”. După consultarea patronilor de presă, el consideră că numai trei ziare îi vor fi favorabile: *News Chronic*le, *Daily Mail* şi *Daily Express*. Presa este deci şi ea împărţită. Riscul este enorm. Mai mult, intervenţia publică a suveranului ar fi neconstituţională, pentru că rolul lui este de a se exprima doar în acord cu linia politică a guvernului. În niciun caz regele nu poate vorbi în nume personal. Eduard al VTII-lea admite şi renunţă.

Neliniştită, doamna Simpson se refugiază la prietenii

ei în Franţa

Călătoria lui Wallis, începută în 3 decembrie, este plină de aventuri, însoţită de detectivul personal al Majestăţii Sale, lordul Brownlaw, şi de doi poliţişti ai Scotland Yard-ului, americanca va încerca, în zadar, să scape de ziariştii care o urmăresc. Episodul cel mai burlesc are loc în faimosul restaurant vienez Piramida, unde ea se opreşte pentru a degusta celebrele preparate gătite de familia Point şi mai ales pentru a se odihni puţin în acest restaurant reputat, unde Wallis este cunoscută de mult timp. Un singur ziarist, Jean Bouvard, al cotidianului de mare tiraj *Paris-Soir*, mai rapid decât confraţii săi, reuşeşte să obţină un scurt interviu cu americanca, elegantă în costumul „trois-quarts” cu zibelină, atunci când soseşte, epuizată. Într-o franceză elementară, ea spune, de îndată ce coboară din Buick: „Voi, francezii, sunteţi foarte simpatici, dar sunteţi prea indiscreţi. N-am dormit deloc de două zile. Noaptea trecută, la hotelul unde am înnoptat, erau 24 de ziarişti. Aş vrea să mă pot odihni, să mă odihnesc mult... Şi nu pot face nicio declaraţie. Regele este singurul judecător. Nu am nimic de spus, doar că mi-ar plăcea să fiu lăsată în pace”[61]

Urmarea este una de foileton. Cu ajutorul doamnei Point, Wallis iese printr-o fereastră deasupra unei chiuvete din bucătărie. Poliţiştii pe partea cealaltă o ajută să coboare şi puternica maşină demarează. Cei patru ajung la Cannes în plină noapte. Din cauza acestei fugi, poliţia a instalat un dispozitiv special în faţa reşedinţei familiei Rogers, căci mulţimea era foarte hotărâtă – ca şi presa de altfel – să o vadă pe femeia care risca să facă Imperiul Britanic să se clatine. Când Buickul poate, încet, să înainteze şi să treacă dincolo de grilajul vilei Lou Viei, fugara nu poate fi văzută, întinsă fiind pe jos şi acoperită cu o pătură. Ploaia şi noaptea nu recompensează încăpăţânarea curioşilor. Wallis, pe care Eduard al VIII-lea

61U n an mai târziu, Stanley Baldwin primeşte un titlu nobiliar şi se retrage din viaţa publică. El moare în 1947.

o caută zilnic la telefon, îl asigură că „regele este popular [ceea ce este adevărat] şi că popularitatea i-ar permite să depăşească această criză [ceea ce este fals]”.

Hotărârea regelui este definitivă: va abdica… pentru fericirea personală

În acest început de decembrie, Eduard al VIII-lea încă nu l-a informat pe fratele său ducele de York că anunţul hotărârii lui este iminent. Stânjenit, încăpăţânat şi fără îndoială foarte nefericit, el îşi sună mama, pe care nu a văzut-o de 15 zile, şi îi repetă că doar fericirea lui contează pentru el, că nu poate fi un rege celibatar şi că trebuie să o ia de soţie pe dragostea vieţii sale. Bărbatul deja nu mai este el însuşi, ca şi cum s-ar fi eliberat de o povară insuportabilă. Se află altundeva, în visul lui pe punctul de a reuşi, măturând din minte consecinţele dezastruoase ale obsesiei sale. Toată ziua de 9 decembrie este consacrată punerii la punct a modalităţilor abdicării.

Ducele de York petrece ore întregi la Fort Belvedere pentru a discuta soarta bunurilor de familie: castelele de la Sandringham şi Balmoral, proprietăţi personale ale suveranului, veniturile şi diverse alte chestiuni materiale. În aceeaşi seară, cu ocazia dineului de la Fort Belvedere la care sunt invitaţi fraţii săi şi Stanley Baldwin, acesta din urmă, „sumbru şi aproape fără viaţă”, îl observă pe rege, care are aerul că nu se gândeşte decât la luna de miere! Subiectul crucial nu este nici măcar abordat, monarhul este inflexibil. Baldwin este abătut.

Regele pare împăcat, în schimb fratele lui, ducele de York, chemat să îi succeadă, este consternat, izbucneşte în lacrimi a doua zi, în timpul vizitei la regina-mamă, în timp ce este deja îngrijorat de starea soţiei aflate la pat, suferind de gripă.

Ce contrast între viitorul rege, atât de trist, şi fratele lui, atât de fericit, fermecător şi împăcat cu hotărârea luată!

A doua zi, în 10 decembrie, la 10 dimineaţa, ducele de York şi ceilalţi doi fraţi ai lui sunt convocaţi la Fort

Belvedere pentru a fi martorii semnării de către rege a actului de abdicare. După cum îi este obiceiul, ducele de Kent este în întârziere şi Eduard al VIII-lea se amuză pe această temă.

Formalitatea are loc în biroul octogonal, în prezenţa altor trei martori, dintre care unul va descrie acest moment drept groaznic şi, din păcate, de neuitat pentru toţi cei care l-au trăit direct. Textul este scurt, în comparaţie cu urmările pe care le va avea: „Eu, Eduard al VIII-lea al Marii Britanii, Irlandei şi dominioanelor britanice de dincolo de mări, rege-împărat al Indiei, îmi anunţ hotărârea irevocabilă de a renunţa la tronul ce îmi revine mie şi descendenţilor mei şi dorinţa ca acest act de

abdicare să aibă efect imediat”.

Prim-ministrul se duce la Camera Comunelor, unde atmosfera este incendiară şi zgomotoasă. Emoţionat, Baldwin găseşte cu greu cheia care deschide cutia roşie cu monograma regală a lui Eduard al VIII-lea. El scapă hârtiile, le adună stângaci, lovindu-se cu capul de masă. Apoi se îndreaptă spre *speaker*, căruia îi încredinţează documentele. Anunţă:

— Un mesaj al regelui, semnat cu mâna lui.

După Harold Nicolson, martor al acestei sesiuni istorice, *speakerul* era într-atât de speriat, încât părea că este pe punctul de-a i se face rău şi că emoţia lui se transmisese întregii asistenţe. „N-am văzut niciodată o asemenea acumulare de milă şi groază”. Premierul, în redingotă, se ridică. El se tulbură când povesteşte toată istoria, confundă datele, şovăie, reia ideile. Liniştea nu este tulburată decât de ziariştii care, aflaţi în galeria rezervată presei, citesc la telefon textul articolelor către colegii din redacţie, paragraf cu paragraf. Când lectura se termină, liniştea se reinstalează pe deplin. Nicolson adaugă că, în ciuda stuporii generale şi a confuziei oratorului, niciodată până atunci un discurs atât de strălucit nu mai fusese auzit la Westminster. „Nici vorbă să

aplauzi. Era linişte de la Gettysburg."[62]

Eduard al VIII-lea a încetat să domnească. Parlamentul şi guvernul nu reacţionează decât printr-o linişte mormântală. Joi, 10 decembrie 1936, monarhia britanică trăieşte un eveniment inedit. Într-un singur an, am văzut succedându-se trei regi: George al V-lea, Eduard al VIII-lea, neîncoronat, şi următorul care va lua numele de George al VI-lea.

Regele Eduard al VIII-lea devine Alteţa Sa Regală ducele de Windsor

În acelaşi moment, după-amiaza târziu, ducele de York se află din nou la Fort Belvedere, înconjurat de consilierii săi. Ar trebui rezolvată problema pusă de situaţia financiară a fostului rege. Eduard se arată atât de exigent pentru a nu pierde niciunul dintre privilegiile sale, încât fostul secretar privat al regelui George al V-lea îşi permite să spună că tatăl lui, răposatul George al V-lea, s-ar răsuci în mormânt dacă ar şti că fiul lui cel mare nu-i respectă ultimele dorinţe. Pe scurt, fostului monarh i se propune să primească 25.000 de lire pe an, cu obligaţia să nu revină vreodată pe teritoriul englez fără să fi consultat în prealabil regele şi guvernul. Eduard nu este mulţumit de aceste dispoziţii şi va urma o veşnică dispută între fratele său şi el. Bertie, stăpânindu-şi dificultatea de vorbire, îl întreabă:

— Te-ai gândit în ce fel vei fi numit acum?

— De fapt, nu.

Fratele său se gândise deja, la fel ca şi mai mulţi miniştri, căci nu era vorba despre un lucru de nimic. Era chiar urgent, de vreme ce a doua zi seara, fostul monarh urma să se adreseze naţiunii prin intermediul BBC. Sir John Reith, directorul general al postului, nu ştia cum să-l anunţe pe vorbitor.

— Domnul Eduard Windsor? propune el cu accentul

62 Bătălie decisivă din timpul Războiului de secesiune, când Nordul a învins categoric Sudul, în 3 iulie 1863. Vezi, de asemenea, Christopher Hibbert, op. cit.

său scoţian.

— Nu, răspunde iminentul rege George al VI-lea. Născut fiu de duce, el devine lord Windsor oricum. Şi dacă ar reveni în ţară, ar putea să intre în Camera Comunelor.

Un jurist specializat, domnul Schuster, replică:

— Nu.

— Dar în Camera Lorzilor?

— Nici acolo.[63]

În vreme ce Eduard arată semne de nerăbdare adesea observate la persoanele imature şi timide, fratele lui tranşează problema:

— Nu este privat de niciunul dintre gradele din Royal Navy, din Royal Air Force (RAF) şi nici din vreuna dintre armatele terestre. Sugerez deci titlul Alteţa Sa Regală ducele de Windsor.

Bietul George al V-lea! Defunctul rege nu şi-ar fi putut închipui că acest nume Windsor pe care îl impusese pentru a reînnoi dinastia ar fi, la mai puţin de douăzeci de ani, sinonim cu scandalul şi cu renegarea, din cauza fiului său mai mare, succesorul la tron. Cabinetul îşi dă acordul asupra acestui titlu, dar precizând poziţia ierarhică a noului duce: el va fi considerat ca frate mai mare al regelui, va avea precedenţă în faţa fraţilor Gloucester şi Kent, dar va veni în protocol după nepoatele sale, Elizabeta şi Margaret.

Şi noua ducesă? Regele George al VI-lea a rezolvat deja problema cu guvernul: în niciun caz nu i se va acorda titlul de Alteţă Regală, nici ei şi nici descendentei sale. Ea va fi doar ducesă de Windsor. Prim-miniştrii»

dominioanelor, furioşi pe ea – mai ales cel al Noii Zeelande –, consideră că acest titlu este deja prea mult şi că el simbolizează o greşeală de neconceput. În istoria monarhiei britanice, această diferenţă de tratament şi de adresare între soţul având rang de Alteţă Regală şi

63 Totuşi, s-a întâmplat (şi se va întâmpla) ca ducii Casei Regale să vorbească în Camera Lorzilor: fiii regelui George al III-lea, prinţul de Wales (viitorul Eduard al VII-lea) şi prinţul Charles, fiul cel mare al reginei Elisabeta a II-a, pe când purta ridul de prinţ de Wales.

viitoarea lui soţie privată de această onoare este fără echivalent. Eduard şi Wallis o vor trăi ca pe o umilinţă, poate cea mai aspră sancţiune a uniunii lor şi semn al unui dezechilibru social ridicat la rangul de distanţare protocolară. Wallis va rămâne, dacă se poate spune astfel, o simplă ducesă, umilită pentru că din cauza ei un bărbat a renunţat să fie rege şi a provocat un cataclism politic.

Să ne oprim o clipă asupra atitudinii acestei femei cu puţin timp înainte de anunţul abdicării, pe vremea când este încă refugiată la prietenii ei Rogers, pândită de presa dezlănţuită. Nu este ea cauza crizei? O fotografie a ei ar merita prima pagină a publicaţiilor! A încercat ea să stingă incendiul retrăgându-se din acest univers care îi era ostil? Astăzi, după studierea documentelor, se consideră că Wallis a încercat să îl calmeze pe rege. Apeluri telefonice – laborioase şi evident supravegheate, de unde folosirea unui cod care complică totul – şi scrisori încredinţate unor mâini sigure arată că ea a fost îngrozită de amploarea dramei şi fără îndoială de consecinţele ei din toate punctele de vedere: „Trebuie să ies definitiv din viaţa lui David”. Sau – ceea ce este cu drăgălăşenie spus: „De vreme ce el nu vrea să renunţe la mine, eu trebuie să renunţ la el, şi într-un aşa mod încât să nu poată face altfel decât să-mi accepte hotărârea”. Din nefericire, Wallis nu şi-a formulat niciodată „renunţarea” în mod public. Nicio scrisoare scrisă de mâna ei, nicio declaraţie personală nu demonstrează că era gata să renunţe la nemaipomenita ei ascensiune pe scena lumii. Nu se vorbeşte decât despre ea! Doamna Simpson a adus doar la cunoştinţă indirect, vorbind despre ea la persoana a treia, că „pe parcursul ultimelor săptămâni, a dorit întotdeauna să evite orice acţiune sau orice proiect care ar fi putut fi de natură să-i dăuneze regelui şi tronului. Astăzi, atitudinea ei nu s-a schimbat şi este complet dispusă, dacă o astfel de decizie ar rezolva problema, să se retragă dintr-o situaţie devenită nefericită şi insuportabilă” Acest text, datând din 7 decembrie, este publicat în presă fără vreun efect

deosebit. „Criza a trecut” este în mod evident un titlu mai puţin atrăgător decât „Regele abdică”.

Asupra doamnei Simpson persistă aşadar bănuielile de minciună şi manipulare, chiar dacă, în sinea ei, ea era îngrozită de abdicare. Dacă nu va fi regină, oare ce va fi? Oricum, chiar dacă ea s-a prefăcut că este gata să dispară, este prea târziu: de când a fost angajată procedura ei de divorţ, guvernul şi opinia publică au demascat-o. Şi Churchill, iniţial favorabil regelui, s-a împotmolit în Parlament într-o intervenţie considerată deplorabilă şi chiar ruşinoasă, cea mai jalnică din cariera sa de orator. Chiar dacă Wallis ar fi revenit asupra hotărârii ei, Eduard al VTII-lea nu şi-ar fi schimbat-o pe a sa.

Fostul rege ia cuvântul de la castelul Windsor

În noaptea de 10 spre 11 decembrie 1936, prinţul Albert semnează actul oficial care face din el succesorul fratelui. La ora 1: 52 în acea vineri, ducele de York devine regele George al VI-lea. O dată în plus, găsim forţă în inima destinului britanic. În seara de 11, la Royal Lodge de la Windsor are loc dineul de adio al lui Eduard în prezenţa fraţilor săi, a surorii lui prinţesa regală Mary (care poartă acelaşi prenume ca mama ei, regina) şi a acesteia din urmă. La ora 21: 30 Eduard se adresează naţiunii. Nu este un paradox surprinzător că fostul rege, care va purta titlul de duce de Windsor creat pentru el, ia cuvântul cu titlu personal, pentru prima şi ultima oară, din acest castel ce se află la originea noii lui identităţi? Este un detaliu adesea uitat al acestui moment patetic. Noul rege, fratele lui, a cerut ca în momentul anunţului ce urma să fie făcut de BBC, fostul monarh să nu fie prezentat decât sub titlul de „Alteţa Sa Regală prinţul Eduard” George al VI-lea îşi dovedeşte din nou nebănuita fermitate. În acea seară, adresându-se naţiunii britanice, fratele lui nu mai este decât un membru al familiei regale, dar, pe scurt, un Windsor proscris şi încă nu duce de Windsor. O scurtă dar semnificativă tranziţie. Casa de Windsor suferă o lovitură, dar monarhia nu este întreruptă.

Într-un salon înţesat de cabluri, vechiul castel este transformat în studio. Un bec roşu se aprinde. Ora deznodământului. Cu o voce solemnă, adâncă, Reith, patronul BBC-ului anunţă: „Aici castelul Windsor. Va vorbi Alteţa Sa Regală prinţul Eduard”.

Cu mâinile încrucişate, cu o voce monotonă, „calmă şi emoţionantă” după cum i se pare lui Wallis, vorbitorul se uită fix la microfon, care are aproape forma unui obuz, apoi îşi citeşte declaraţia. Imperiul îl ascultă sau îl va asculta în funcţie de decalajul orar; redacţiile ziarelor sunt mobilizate în linişte, căci fiecare cuvânt va conta. În sudul Franţei, fosta mănăstire din secolul al XII-lea amenajată de cuplul Rogers pare să fi redevenit o oază spirituală, unde va fi ascultată o confesiune publică, acolo în salon, în jurul aparatului de radio. Chiar şi personalul este prezent în cameră. Wallis este întinsă pe o canapea, învinsă şi abătută. „Cu mâinile pe ochi, încercând să-mi ascund lacrimile”, va spune ea, ascultând mesajul de adio al bărbatului care preferă dragostea, gloriei şi alege exilul. Din cauza ei.

„În sfârşit, sunt în măsură să mă adresez vouă personal. Nu am încercat în niciun moment să ascund ceva, dar până acum, din punct de vedere constituţional, îmi era imposibil să vorbesc. Acum câteva ore, mi-am îndeplinit ultima datorie de rege şi de împărat şi acum că fratele meu, ducele de York, îmi succedă, primele mele cuvinte sunt pentru a-i declara supunerea mea. Ceea ce fac din toată inima.

Cunoaşteţi toate motivele care au dus la renunţarea mea la tron. *Dar ţi i* vreau să înţelegeţi că luând această hotărâre, nu am uitat nici ţara şi nici Imperiul pe care m-am legat să le servesc vreme de 25 de ani ca prinţ de Wales, apoi, de curând, ca rege. Dar trebuie să mă credeţi când vă spun că mi s-a părut cu neputinţă să suport greaua încărcătură a responsabilităţilor şi să îndeplinesc obligaţiile care îmi revin ca rege, cum aş dori s-o fac, fără ajutorul şi susţinerea femeii pe care o iubesc.

Miniştrii Coroanei şi mai ales domnul Baldwin, prim-ministrul, m-au tratat întotdeauna cu aleasă consideraţie. Nu a existat niciodată vreo divergenţă constituţională între ei şi mine şi între mine şi Parlament. Crescut în tradiţia constituţională de tatăl meu, n-aş fi permis niciodată ca un astfel de afront să se producă.

Părăsesc treburile publice în acelaşi timp în care renunţ la responsabilitatea mea. Este posibil să se scurgă ceva timp înainte să revin în ţara mea natală, dar voi urmări întotdeauna cu un profund interes destinul poporului britanic şi al Imperiului. Şi dacă la un moment anume în viitor, mi se va cere serviciul de către Majestatea Sa într-o funcţie privată, voi răspunde prezent.

Şi acum, avem cu toţii un nou rege. Din toată inima, îi urez atât lui, cât şi vouă, poporul lui, fericire şi prosperitate. Dumnezeu să vă aibă în pază. *Godsave the King*."[64]

Reacţiile imediate variază, aşa cum a observat Lady Hardinge în jurnalul ei, între lacrimile unora şi dispreţul altora care au găsit această intervenţie vulgară. Să preferi dragostea – şi ce dragoste! – raţiunii de stat est demn de milă. Şi totuşi, ar fi putut fi mai rău. Într-adevăr, după biograful lui Baldwin, G.M. Young, premierul ar fi dezvăluit directorului ziarului *The Times* că Eduard scrisese el însuşi[65] o primă versiune a discursului. Era catastrofală, căci începea cu această frază: „Sunt liber acum să vă spun cum am fost izgonit de pe tron". Îngrozit, Churchill, care nu l-a abandonat o clipă pe rege în această perioadă tulbure, ar fi aruncat această versiune pe foc şi ar fi rescris discursul precum a fost apoi pronunţat. Există multe motive să ne încredem în această dezvăluire, pentru că se încadrează exact în „instrucţiunile" trimise de Wallis lui Eduard în 6 decembrie. Doamna Simpson îi ordona acolo regelui „să nu treacă nimic sub tăcere", asigurându-l că „forma textului abdicării nu are mare importanţă de vreme

64 După traducerea în franceză a autorului.
65 „Dawson Papers", în Sarah Bradford, George VI, op. cit.

ce toată lumea ştie cum Cabinetul, ca s-o spunem aşa, v-a dat afară”. Ne imaginăm tumultul pe care l-ar fi provocat difuzarea textului iniţial!

Prinţul Eduard, care pare foarte satisfăcut de alocuţiune, se alătură fraţilor săi. Lordul Louis Mountbatten, strănepot al Victoriei, este de asemenea prezent. Noului rege George al VI-lea, care se declară înnebunit de sarcina care îl aşteaptă şi aminteşte că nu este decât un ofiţer de marină care nu a văzut niciodată un document de stat, „Dickie” Mountbatten, el însuşi născut la Windsor şi fost aghiotant al lui Eduard pe vremea când era prinţ de Wales, îi spune aceste cuvinte încurajatoare:

— George, vă înşelaţi. Nu există o mai bună pregătire pentru meseria de rege ca aceea de a fi servit în Marina Regală. Pentru a înfrunta furtunile!

Dar cel care a devenit George al VI-lea, al treilea rege de Windsor şi cel de-al 40-lea monarh de la William Cuceritorul, nu este convins. Iar fratele lui mai mic, ducele de Kent, repetă:

— Este imposibil! Nu-mi vine să cred!

Eduard nu are decât un singur comentariu, ca şi cum evenimentul i-ar fi străin:

— S-a terminat.

„În acea seară, scrie Wallis, am băut cupa amară a eşecului şi a înfrângerii mele [...]. Când s-a terminat, ceilalţi au părăsit încăperea şi m-au lăsat singură. Am rămas întinsă un lung moment înainte de a mă putea controla îndeajuns ca să străbat casa şi să merg în camera mea.”[66] Fără îndoială, pe doamna Simpson a copleşit-o începutul discursului lui Eduard, care nu se potrivea cu ceea ce pregătise ea. Probabil că nu a apreciat omagiul adus prim-ministrului şi Cabinetului. Bravo, Churchill! Cât despre regina Mary, care se opusese întotdeauna din principiu acestui discurs de adio, poate că ea n-a ştiut niciodată în ce măsură avea motive să se teamă de ea.

66 Michael Bloch, L’Amour souverain: les lettres intimes du duc et de la duchesse de Windsor, Perrin, Paris, 1986.

Începând cu a doua zi, opinia publică arată ostilitate, chiar dispreţ faţă de prinţul Eduard. Nu se mai teme nimeni să îi accepte abdicarea: situaţia este aprobată şi suportată, deşi este resimţită ca o inexprimabilă laşitate din partea fostului monarh. Harold Nicolson observă că nu mai este doamna Simpson cea nepopulară şi considerată drept vinovată, ci fostul rege. Dacă el şi-a putut trăda ţara, el ar putea să o trădeze şi pe femeia pe care o iubeşte. Chiar şi în Camera Comunelor, parlamentarii nu au cuvinte îndeajuns de severe faţă de el. Bine că a abdicat! Şi toţi se întreabă în legătură cu succesorul său, pe care situaţia nu îl entuziasmează deloc.

Dar deja ducele de Windsor – cum a devenit în sfârşit – a fost condus cu discreţie, aproape cu ruşine, la bordul unui distrugător al Marinei Regale, *HMS Fury* (un nume foarte indicat!), ce părăseşte Portsmouth pentru Boulogne. Pentru cel care, timp de nouă ani, purtase prestigiosul titlu de amiral al flotei, această traversare nocturnă seamănă cu o fugă.

Un ciudat exil începe.

6

1937 – 1939:

WINDSOR ÎMPOTRIVA LUI WINDSOR SAU PROVOCĂRILE LUI GEORGE AL VI-LEA

În noaptea în care George al VI-lea îi succedase fratelui său mai mare Eduard al VTII-lea, devenit de-atunci duce de Windsor, noul suveran îi avertizase pe ceilalţi doi fraţi ai săi, ducii de Gloucester şi de Kent, că urmau să adopte o conduită ireproşabilă. Prin orice mijloace, familia regală trebuia să îşi consolideze credibilitatea, pentru a face uitată astfel ruşinea abdicării.

Cine este George al VI-lea? Născut în 1895 la Sandringham, Albert, poreclit „Bertie”, cel de-al doilea fiu al lui George al V-lea, a fost crescut de un preceptor particular şi a avut o copilărie austeră. Regele şi regina îşi iubesc copiii, dar nu sunt foarte afectuoşi faţă de ei, văzându-i doar o jumătate de oră pe zi. Părinţi? Aproape

nişte icoane. Regina Mary întinde mâna purtând mănuşi. Fiii se înclină. Nimic din dragostea lui Eduard al VII-lea faţă de membrii familiei. Ei sunt lăsaţi pe mâna teribilei doamne Green, o guvernantă perversă care îi privează de masa de seară pentru o prostie sau îi hrăneşte cu terci gros de ovăz şi cu păstăi de fasole reci. Albert este mai predispus la boli decât fratele lui mai mare. El este cel mai certat: tatăl lor îl mustră cu orice ocazie. Timiditatea sa extremă şi mai ales penibila bâlbâială, care îl complexează profund, îl face să prefere muţenia decât să fie umilit în public.

Albert nu se simte iubit. Chiar şi bonele îl tratează mai rău decât pe un câine şi îşi bat joc până şi de genunchii lui strâmbi! Trebuie amintit că, fiind copil, tatăl lui suferea deja de o boală la genunchi şi că toţi fiii lui, cu excepţia lui Eduard, au „moştenit” această deformaţie. Încă din copilărie, Bertie este obligat să poarte aţele mai multe ore pe zi, şi adesea chiar şi noaptea, pentru a i se îndrepta picioarele. Un bătrân valet îl simpatizează: cu riscul de a-şi pierde slujba, el slăbeşte curelele de piele ca să uşureze suferinţa copilului. Şi, pentru că Albert este stângaci, trebuie să scrie cu mâna dreaptă, ceea ce îi agravează complexele; el trebuie să se aşeze într-un fotoliu de handicapat, ideal ca să citeşti, dar foarte inconfortabil ca să scrii. Această situaţie îl face să sufere atât psihic, cât şi fizic. Totuşi, el nu se plânge niciodată, aplicând una dintre celebrele maxime ale străbunicii sale, regina Victoria: „*Never complain, never explain*

Adolescenţa lui Bertie nu este departe de ceea ce poate fi numit supliciu, dar puţină lume a ştiut aceste detalii. Înalt de aproape 1, 70 metri, slab, plăpând, el are trăsături delicate. Dacă trece drept un introvertit este pentru că învaţă la şcoala curajului şi a voinţei, pentru a-şi depăşi angoasele – mersul nesigur şi defectul de vorbire –, în tăcere şi cu pudoare. În plus, el este încontinuu comparat cu fratele lui... Performanţele sale la şcoală nu sunt prea strălucite: în 1911, la colegiul naval de la

Darmouth, se clasează al 61-lea din 67 de elevi. Face înconjurul lumii pe o navă-şcoală. Camarazii îl poreclesc „Sardina”! în calitate de subofiţer de marină participă la Bătălia Iutlandei în 1916, apoi devine pilot în Marina Regală. În 3 iunie 1920, după un an petrecut la Cambridge, primeşte de la tatăl său titlul de duce de York. Se dedică foarte serios operelor de caritate şi numeroaselor obligaţii oficiale ce decurg din calitatea de membru al familiei regale.

În 10 iunie 1920, însoţit de mamă şi soră, prinţul Albert se duce la un dineu la Lady Farquhar, al cărui soţ este un prieten personal al regelui. Printre cei aproximativ şaizeci de invitaţi se află şi Lady Elizabeth Bowes-Lyon, în vârstă de 19 ani, pe care o întâlnise poate pe când erau mult mai tineri. Această aristocrată scoţiană nu este imediat sedusă de *y*

Bertie, căci ea are mult succes şi este foarte curtată. Deşi nu este cu adevărat drăguţă, are un farmec nebun, este veselă şi plină de umor. Albert o place. Fiind fata celui de-al 14-lea conte de Strathmore, îşi petrecuse copilăria la castelul Glamis, unul dintre cele mai frumoase din Scoţia, unde Shakespeare a plasat acţiunea din *Macbeth*[67]. Mare amatoare de istorii cu fantome, Elizabeth va ţine, sub pseudonim, o cronică într-o revistă mondenă, în care scrie despre apariţii ciudate şi crime misterioase în spatele vechilor ziduri. Lady Elizabeth este cu adevărat delicioasă şi, repede, prinţul Albert este fermecat. Îndrăgostit chiar. Dar în 5 ianuarie 1923, o indiscreţie din *Daily News* anunţă logodna rafinatei Elizabeth cu… prinţul de Wales, moştenitorul tronului şi fratele mai mare al prinţului… Albert! Or, toată lumea ştie că Eduard – care încă nu a întâlnit-o pe doamna Simpson – este complet devotat Fredei Dudley. De fapt, ziarul a încurcat prinţii: este Bertie

67 Celor care vizitează Glamis (se pronunţă „Glamse“) li se povesteşte o legendă: o partidă de cărţi, începută cu secole în urmă într-o vineri sfântă — ceea ce Biserica interzicea —, continuă într-una din încăperile castelului şi va continua veşnic ca pedeapsă a celor doi jucători care au comis sacrilegiul.

cel care îi atrage atenţia lui Elizabeth. Ea îl consideră frumos, elegant, înzestrat ca şi ea cu simţul umorului. Dacă el este, remarcă ea, fragil şi sensibil, de o timiditate aproape bolnăvicioasă, cel puţin se comportă ca un perfect gentleman, spre deosebire de fratele lui mai mare care are faimă de petrecăreţ, pe cât de groaznică, pe atât de justificată. Totuşi, tânăra în vârstă de 22 de ani, care nu duce lipsă de admiratori, refuză de două ori cererea în căsătorie a lui Albert. În aceeaşi perioadă, din cauza proastei alimentaţii din copilărie, se declanşează ulcerul prinţului. Scrisorile şi micile cadouri trimise fetei nu schimbă nimic. Bertie, care nu se descurajează, i-a vorbit tatălui său despre Elizabeth. Încântat, regele George al V-lea i-a răspuns: „Vei fi un bărbat fericit dacă te vrea şi ea!”

Sâmbătă, 13 ianuarie, prinţul Albert o cere a treia oară în căsătorie pe Elizabeth. Ea acceptă în sfârşit şi consimţământul regal este acordat, cu bucurie, în lunea următoare. Poate că, pentru prima dată în viaţa lui, Bertie reuşeşte, de unul singur, şi parcă transformat de fericire, să-şi învingă timiditatea. O victorie asupra uneia dintre problemele lui care le rezumă pe toate celelalte. Căsătoria ducelui de York cu Lady Elizabeth Bowes-Lyon are loc în 26 aprilie 1923. Este un eveniment istoric, fiind prima căsătorie a unui prinţ regal celebrată la Westminster în ultimele cinci secole!

Dar, la acea epocă, Regatul Unit nu s-a repus încă pe picioare după consecinţele războiului. Rata şomajului este atât de ridicată şi stânga atât de virulentă împotriva guvernului, încât sunt ţinute festivităţi relativ discrete, într-adevăr, cu un an în urmă, în 1922, uniunea fiicei lui George al V-lea, prinţesa Mary, cu vicontele Lascelles, un bogat moştenitor, produsese un scandal prin etalarea fastului. Reţinerea impusă de rege la căsătoria lui Bertie nu îl împiedică pe contele de Strathmore să îi ofere fiicei lui o coroniţă, decorată cu flori de margarete din diamant. Cât despre suveran, el a ales pentru viitoarea sa noră o extraordinară garnitură din pietre preţioase, cu peruzele şi

diamante, cu o diademă[68]. La început ştearsă, tânăra ducesă va trece curând în prim-plan; şi acolo va rămâne. Cu o zi înainte de căsătorie, o recepţie adună 800 de persoane – totuşi! – la Palatul Buckingham. Învingându-şi temerile, ducele de York o prezintă pe viitoarea sa soţie unui lider laburist care, într-o gazetă, făcuse comentarii puţin amabile despre mireasă, pe care o cobora la nivelul unei „mici scoţience”! Soţul, cu un ton ce reuşeşte să fie plăcut, răspunde la această grosolănie a parlamentarului: – Iată o curajoasă mică scoţiancă!

Albert şi Elizabeth preferă viaţa de familie mondenităţilor frivole *y*

Cu mândrie patriotică, o ediţie specială a ziarului *The Times* observă că ducele a ales o femeie „britanică până la rădăcina părului”! Elizabeth este mai mult decât „curajoasă”. De la logodna lor, scoţianca fără frică de fantome l-a ajutat pe Bertie să-şi afirme personalitatea. Ea îl susţine necondiţionat şi devine repede populară. Este atât de bine primită de familie, încât atunci când soseşte cu puţină întârziere la un prânz, rugându-l, îmbujorată, pe rege să o scuze, George al V-lea îi răspunde:

— Mă tem că noi ne-am aşezat două minute prea devreme…

Pendulele arătau în sfârşit ora exactă!

Pentru că un milion de persoane s-au adunat pe străzile Londrei la trecerea cortegiului nupţial, pentru a-i consola pe cei care nu puteau vedea sau auzi nimic s-a sugerat retransmiterea ceremoniei religioase la radio. Dar decanul abaţiei Westminster, invocând decenţa, se opune: o ceremonie sacră nu poate fi ascultată în baruri şi alte locuri publice de către beţivi!

Cu ocazia banchetului de gală, meniul aprobat de George al V-lea onorează ambele familii: supă à la Windsor, file de somon regina Mary, cotlete de miel prinţul Albert, claponi à la Strathmore şi căpşuni à la ducesa Elizabeth. O

---

68 Devenită văduvă în 1952, regina-mamă Elizabeth va dărui podoaba celei de-a doua fiice, prinţesa Margaret.

atenţie ce subliniază intrarea tinerei femei în dinastie. Singur George al V-lea, mereu modest, nu a vrut ca vreun fel să îi poarte numele. Abil, el îi decernează fiului său Ordinul scoţian al Ciulinului şi îi conferă nurorii sale titlul de Alteţă Regală. Apoi convivii nu pot scăpa inevitabilului tort în etaje pregătit, adus de o armată de valeţi. Un monument şi o tradiţie, de asemenea scoţiană, de la McVities.

În acelaşi moment, suveranul cere să fie distribuite în Londra şi în oraşele industriale foarte atinse de sărăcie munţi de prăjituri identice, mai ales spre bucuria copiilor.

Apariţia reginei Elizabeth, al cărei zâmbet neşters pare o deviza a monarhiei, întinereşte imaginea feminină a regalităţii. Victoria, cu o aparenţă demnă, era o icoană în doliu; Alexandra este o regină văduvă schimbătoare şi izolată din cauza surzeniei ei; Mary este un model de conformism scorţos. Cu Elizabeth, buna dispoziţie intră în Casa de Windsor. De altfel, Eduard, pe care ea nu îl place, va fi obligat să îi recunoască această calitate cumnatei lui: „Ea a făcut ca viaţa de familie să fie amuzantă” Cu el în schimb, viaţa familiei devine un infern.

Cuplul va fi foarte unit, atent la cele două fiice, Elizabeth, născută în 1926, şi Margaret, născută în 1930. Ducele de York este un tată model, oferind fiicelor sale copilăria afectuoasă pe care el nu a avut-o. Viaţa de familie este aşezată, presărată cu bucurii simple: cuvinte încrucişate, pescuit, vânătoare de becaţe şi câteodată de rechin, picnicuri cu sandviciuri cu castraveţi, plimbări în fascinanta Scoţie. Ei stau departe de societatea londoneză dezlănţuită a „anilor nebuni”, care îi priveşte cu anumită condescendenţă, ca şi cum ar fi nişte neciopliţi. Cei doi soţi preferă modul de viaţă britanic rustic, unde ritualul ceaiului în familie este sacru, pe când fratele mai mare al ducelui, Eduard, frecventează cluburi de noapte, adoarme în zori şi îşi neglijează cu ostentaţie obligaţiile. Bertie este opusul lui, riguros în îndatoririle sale, aşa cum s-a întâmplat, de exemplu, la expoziţia consacrată Imperiului

în 1924, la Wembley.

După o serioasă pregătire politică şi diplomatică, ducele de York, însoţit de soţia sa, a întreprins o călătorie oficială foarte reuşită în Noua Zeelandă şi Australia, unde a inaugurat noua capitală a teritoriilor australiene, Canberra. Acestea au fost ridicate la rangul de parteneri în Commonwealth în 1 ianuarie 1901, dar se aflau în continuare sub suveranitate britanică. Turneul cuplului este un succes, inclusiv pentru tânăra femeie, amabilă, simplă şi foarte veselă, repede populară şi supranumită „ducesa zâmbitoare”, dar şi o victorie a ducelui asupra lui însuşi, datorită metodelor originale ale unui logoped australian, Lionel Logue.

Cu preţul unor eforturi nebănuite, ducele de York luptă împotriva bâlbâielii sale

Mai întâi incognito, prinţul consultă un terapeut, sub un nume de împrumut. Apoi identitatea clientului fiindu-i dezvăluită, logopedul îl tratează pe duce ca de la egal la egal, bătându-şi joc de întregul protocol.

Mark Logue, nepotul lui Lionel, a regăsit din întâmplare, într-un pod, jurnalul intim al bunicului său. Într-un interviu acordat publicaţiei *The Wall Street Journal* la începutul lui 2011, el a precizat: „Bunicul meu a devenit un prieten apropiat al ducelui, apoi al regelui. El a consemnat toate întâlnirile cu acesta în carnetele sale, precum şi rapoartele şedinţelor lor”. Dar totul rămâne confidenţial: doar Elizabeth este la curent, acţionând ca un releu terapeutic pe lângă soţul ei, mereu într-o dispoziţie egală când el, descurajat, ajunge să... înjure! Ce progres![69] Originalitatea lui Lionel Logue, care se prezintă drept un actor ratat, este de a fi ajutat foşti soldaţi australieni,

69 Aceste dezvăluiri se suprapun cu apariţia remarcabilului film al unui tânăr cineast britanic, Tom Hooper, Discursul regelui. Cu mult curaj, umor şi tandreţe, el evocă acest aspect destul de necunoscut al vieţii viitorului George al VI-lea, tatăl actualei regine Elisabeta a II-a. Filmul, răvăşitor, a fost un succes mondial, a primit numeroase premii (inclusiv patru premii Oscar), mai ales pentru performanţa actorilor Colin Firth şi Geoffrey Rush.

traumatizaţi şi incapabili să emită un sunet, să îşi regăsească vorbirea. Cu ducele de York, Logue îşi permite grosolănii, glume proaste; el a înţeles cât de panicat era prinţul la ideea că va trebui să ia cuvântul în public şi că se simţea rupt de lume. Lecţiile lui Lionel Logue durează luni întregi. Până la sfârşitul anilor 1920, ducele de York a făcut progrese spectaculoase, dar încă nu este sigur pe el. La anumite cuvinte, la anumite momente ale frazei, el se poticneşte încă. Trebuie să persevereze.

Ducele şi ducesa sunt foarte iubiţi. În 27 iunie 1927, întorşi din Australia după o ultimă escală în Egipt, ei sosesc în rada portului Plymouth la bordul cuirasatului *Renow*. Li se face o primire entuziastă, căci au părăsit Anglia cu aproape şase luni mai devreme. Apoi, un tren special de vagoane Pullman, în culorile cafeniu şi bej, îi conduce până la Londra. Pe cheiul gării Victoria, prinţul de Wales, regina Mary, regele George al V-lea şi Lady Bowes-Lyon aşteaptă cuplul de York. Tânăra ducesă îşi îmbrăţişează mama. Cei trei bărbaţi sunt în uniforma de gală a marinei, cu bicorn, epoleţi şi sabie – ţinute specifice mai degrabă secolului anterior.

Această familie, oficial unită, va trece prin traumele abdicării. Ducele de York, ireproşabil, nu voia să fie rege, dar va accepta sceptrul, în ciuda a ceea ce îşi dorea, în 10 decembrie 1936, în condiţiile pe care le-am evocat deja. Monarhia a fost pe punctul să se prăbuşească, iar el va trebui să o redreseze în ochii supuşilor săi. „O sarcină dificilă”, se confesează el vărului său Mountbatten, care îl susţine în acele ore dramatice. Dar circumstanţele îi vor arăta curajul de monarh, reflex al tenacităţii sale discrete de bărbat. Odată trecute primele momente de îndoială şi angoasă, el se pune pe treabă.

În 17 februarie 1937, George al VI-lea şi Elizabeth se instalează în Palatul Buckingham. Elizabeth îşi făcuse prima apariţie la celebrul balcon la ora 13: 13 în ziua căsătoriei sale, zâmbitoare. Pe atunci ea deţinea al patrulea rang în ordinea protocolului, după regina

Alexandra, văduva lui Eduard al VII-lea, regina Mary, soacra sa, şi prinţesa Mary, cumnata sa. Treisprezece ani mai târziu, Elizabeth este regină, dar nu şi-a pierdut deloc umorul sau calităţile inimii, care nu vor aduce niciodată atingere simţului datoriei. La Buckingham este servită adesea, la marile ocazii, faimoasa supă à la Windsor. Înaintea blestematei abdicări, acest nume de familie fusese un simbol, târât repede în noroi însă. George al VI-lea şi Elizabeth erau singurii în stare să îi redea onoarea şi unanim se recunoaşte că Elizabeth este o regină ideală.

1937: încoronarea lui George al VI-lea aduce împăcarea dintre supuşi şi monarhie

Cel mai strălucit mod de a spăla această pată este încoronarea regelui, ceremonie de care poporul fusese privat prin amânarea încoronării lui Eduard al VIII-lea (din fericire, pentru că altfel Wallis, pe care ambasadorul american Joseph P. Kennedy Sr.[70] o numea „găină", ar fi devenit regină şi ar fi provocat un enorm scandal). Să precizăm că înainte de criză şi abdicare, încoronarea lui Eduard fusese prevăzută pentru luna mai 1937.

Această încoronare trebuie să fie o ceremonie sacră, de vreme ce suveranul este protectorul Bisericii Anglicane, o consacrare populară şi chiar o reconciliere cu protocolul pus la grea încercare din cauza prezenţei doamnei Simpson în preajma fostului rege.

Dar ceremonia constituie şi o grea încercare pentru George al VI-lea; ştiind că va fi nevoit să pronunţe un discurs în seara acestei obositoare zile, el trebuie să-şi perfecţioneze dicţia. Când este singur sau cu Elizabeth, el deschide şi închide întruna maxilarul. Un exerciţiu eficace, recomandat de Lionel Logue, care îi cere, de asemenea, să repete mişcările pentru a formula cuvinte, apoi fraze. Încrederea regelui în terapeutul său cu metode nu tocmai clasice, dar atât de amuzante, este atât de mare, încât provocarea pe care o reprezintă discursul regal ce va fi difuzat în direct de BBC începe să fie privită cu mai mult

70 Este vorba despre tatăl viitorul preşedinte John Fitzgerald Kennedy.

optimism. Zvonurile despre epilepsia de care ar fi suferit regele, strecurate în anumite medii şi în presă, dispar. Dar oboseala şi tensiunea nervoasă pot să blocheze brusc exprimarea regelui. În direct, ar fi un dezastru – sau mai exact, un nou dezastru. Căci comparaţia cu demnitatea conştiincioasă a lui George al V-lea urmată de frivolitatea nepotrivită şi trădarea demnă de milă a lui Eduard al VIII-lea îi impun lui George al VI-lea un fel de ultim examen de trecere după căsătoria – reuşită – şi comportamentul său – exemplar. Un test crucial. Pentru a se odihni mai mult, regele anulează o călătorie în India. Locuitorii prestigioasei colonii sunt dezamăgiţi, dar înţeleg situaţia, căci George al VI-lea, dincolo de ceremonie, se teme în continuare de încercarea primului său discurs radio, ce urmează să fie difuzat în direct de la Palatul Buckingham. Mai mult, pentru prima oară, televiziunea, aflată încă la începuturile sale, ar putea transmite încoronarea; nu ar fi văzută decât de câteva persoane ce dispun de aparate rudimentare, pe un perimetru nedepăşind 50 de kilometri în jurul Londrei. Ar fi vorba despre o experienţă plină de neprevăzut şi de provocări tehnice, cu enorme camere de filmat ascunse în false ornamentaţii gotice la Westminster. Clerul se opune. În definitiv, riscurile erau imense, aşa că se renunţă la televiziune mai ales pentru că risca să îl arate în direct şi în prim-plan pe rege mestecând, inconştient, pentru a-şi antrena muşchii înaintea alocuţiunii din acea seară. Şi, dacă regele ar avea vreo indispoziţie, ar fi imposibil să cenzurezi emisiunea; ar fi încă şi mai grav să o întrerupi. Efectul ar fi deplorabil, ceea ce ar ridiculiza sau slăbi monarhia, care nu are nevoie să fie din nou denigrată. Pentru imagini, se vor limita la un reportaj filmat şi aceasta va fi, de fapt, prima încoronare a unui rege al Angliei păstrată în arhivele de cinema. În plus, Eduard al VIII-lea avea un talent de orator pe care nimeni nu l-a uitat; dacă fondul discursului său de adio displăcuse, forma lui era perfectă. Trebuie deci ca fratele lui să susţină şi chiar să câştige competiţia. Un

obstacol suplimentar şi o rivalitate neprevăzută între monarhul care refuzase datoria sacră şi cel care o acceptase…

Regele se izolează la Sandringham pentru a lucra la discurs în calm. Singurul străin admis acolo, Lionel Logue, se străduieşte să îl liniştească şi să îl scape de groaznica lui angoasă. Mai ales trebuie ca, în afară de soţia lui, să nu intervină nimeni. George al VI-lea rămâne agăţat la literele „e” şi „s” Textul este refăcut, două înregistrări de încercare sunt ascultate, analizate, am spune decodate. În camera sa de la Palatul Buckingham, regele luptă cu el însuşi: citeşte discursul de două ori la rând! Sfaturile lui Sir John

Reith, patronul postului de radio BBC, care „anunţase” discursul „prinţului Eduard”, sunt luate în considerare, căci trebuie pregătită încăperea (unde anume?), locul exact al regelui, astfel încât să nu fie jenat, şi poziţia microfonului. Niciodată în istoria monarhiilor un discurs regal nu a fost conceput şi pus la punct cu atâta minuţie, câteva săptămâni istovitoare. Apoi urmează repetiţiile în Westminster: gesturile, mişcările, amenajarea spaţiului, inclusiv vestimentaţia şi podoabele membrilor familiei regale, impresionante dar grele, fără să mai vorbim de coroane. George al VI-lea, pasionat de detalii istorice, se cufundă în trecutul predecesorilor săi şi al încoronărilor acestora. Este extraordinar când te gândeşti că, în această ţară, un anume obicei poate să dateze din secolul al XIV-lea şi că un anume personaj simbolizează, prin ţinuta lui, o funcţie seculară. Toate epocile sunt reprezentate, chiar şi numai prin uniforme. Încoronarea unui rege al Angliei, martor al unei istorii atât de complexe, urmează un ritual început acum zece secole la Westminster, când Eduard Confesorul[71] a construit abaţia. Un spectacol dinastic, naţional şi religios, prin care se

71 Eduard Confesorul, ultimul rege al Angliei înainte de invazia lui William Cuceritorul din 1066, a dus, se spune, o viaţă fără păcat, de unde numele şi apoi canonizarea sa (1161). (N.t.)

consacră căsătoria mistică a suveranului cu tot ceea ce este sacru.

Marea zi este stabilită în 12 mai 1937. Decanul Westminsterului ia de pe altar sfântul vas şi varsă sfântul mir în linguriţa de argint aurit pe care i-o întinde arhiepiscopului de Canterbury; acesta se apropie de suveranul aşezat pe tronul lui Eduard Confesorul. Este un moment solemn. Cu influenţe din imnurile lui Händel, corul intonează *God Save the King*. Întregul locaş vibrează de speranţă. După încercările suferite de familia regală, ne putem închipui sentimentele monarhului şi ale mulţimii de credincioşi pe care, de-acum, îi conduce. Harold Nicolson remarcă: „Nu există nicio îndoială că regele şi regina şi-au îndeplinit datoria cu un mare simţ religios”[72]

Importanţa evenimentului este sporită şi mai mult prin faptul că, pentru prima oară, cetăţenii simpli, provenind din toate categoriile sociale, sunt admişi în interiorul abaţiei. Să adăugăm că George al VI-lea a adus, de asemenea, câţiva invitaţi personali, din mediile muncitoreşti cele mai diferite: mine, uzine şi fabrici. Oameni care, de obicei, sunt acoperiţi de funingine, dar care şi-au pus acum veşmintele de ceremonie. Au existat câteva proteste din partea unor ambasadori care se simţeau înghesuiţi, dar regele, ca un arbitru corect, şi-a impus voinţa. Mulţumită radioului, difuzoarele unui model perfecţionat permit celor câteva sute de mii de oameni să asculte ceremonia în direct. De la Londra până la graniţele Imperiului, există milioane de martori ale acestor clipe de neuitat în care şeful statului devine deopotrivă şeful Bisericii. Foarte emoţionant este momentul în care Elizabeth, foarte emoţionată, primeşte o coroană special făcută, din platină, al cărui bandou îl purtase regina Victoria la Curte; deasupra este încastrat celebrul diamant Koh-i-Noor.

72’ Găsit în India, aparţinuse Marilor Mongoli şi îi fusese oferit reginei Victoria, proclamată împărăteasă a Indiilor în 1876. Având 800 de carate iniţial, după şlefuire a ajuns la 279 de carate.

În sfârşit, în seara încoronării, a venit momentul pentru discursul regelui

Se spune că nimeni nu mai văzuse vreodată atâţia oameni pe străzile oraşului. Călătorind cu trenuri speciale, cetăţenii din cele mai îndepărtate provincii au năvălit în metropolă în ciuda ploii, vântului şi umidităţii. Mii de persoane au dormit pe băncile ude. Chiar dacă aceşti anonimi nu au putut intra în abaţie, comentatorii le descriu cele două tronuri roşii, ridicate cu cinci trepte pentru rege, cu trei pentru regină, pe care suveranii se aşază după ungere şi încoronarea propriu-zisă. Invitaţii au sosit începând cu ora 7 dimineaţa şi au fost plasaţi din sfert în sfert de oră până la sosirea suveranilor la 11.

Prin încoronarea lor, George al VI-lea şi Elizabeth încep o nouă viaţă; ei sunt de-acum încolo în serviciul tuturor supuşilor lor a căror conducere morală şi spirituală Providenţa le-a încredinţat-o. Regina, luând-o înaintea regelui, părăseşte prima abaţia, trena de hermină fiindu-i ţinută de şase domnişoare de onoare, însoţită de episcopii de Saint-Albans şi de Blackburn. Apoi, asemenea unei prinţese de basm, Margaret (7 ani) iese la rândul ei, purtându-şi trena pe braţul drept. Ea suie în caleaşca unde sunt deja aşezate bunica ei, regina Mary, şi sora ei mai mare, prinţesa moştenitoare Elizabeta. Trompetele de argint rivalizează cu sunetele de clopot şi loviturile de tun. Cortegiul, cu somptuoasele sale căleşti, se îndreaptă către Palatul Buckingham. Pentru prima dată, toată familia regală apare la faimosul balcon, fiecare purtând coroană. Dinspre marea de oameni se aud lungi ovaţii.

În sfârşit, este momentul ultimei încercări a zilei, pentru care regele bâlbâit a muncit timp de câteva luni: discursul. Monarhul îşi aşteaptă soţia într-o încăpere lângă studio. Se hotărâse ca suveranul să intre în momentul în care se cânta *Godăave the King*, ceea ce i-ar da timp să ajungă iară grabă la microfon. Dintr-un motiv misterios, imnul naţional, care fusese totuşi cu grijă cronometrat, este mai scurt decât se prevăzuse! Câteva secunde de

linişte, nesfârşite pentru organizatori, se scurg. Tensiunea pluteşte în aer. Va putea regele să vorbească? Da! în sfârşit, el vorbeşte, cu o voce „caldă şi clară” Fără ezitare, el pronunţă primul discurs de încoronare vreodată difuzat la radio. Extras: „[...] Vă vorbesc din toată inima în această seară. Niciodată, până astăzi, un rege, care tocmai a fost încoronat, nu a avut posibilitatea de a vorbi tuturor popoarelor sale, fiecare în ţara sa, în ziua încoronării. [...] Regina şi cu mine vom păstra veşnic în inimi inspiraţia acestei zile. Fie ca noi să putem întotdeauna să ne arătăm demni de bunăvoinţa cu care îmi place să cred că suntem înconjuraţi în zorii domniei mele...”

Este un triumf. Victoria omului susţinut cu inteligentă – şi câteodată cu brutalitate – de Lionel Logue şi regina Elizabeth. Revanşa unui prinţ care, aşa cum i-o mărturisise soţiei prim-ministrului în 11 ianuarie 1937, se simţise întotdeauna inferior fratelui său Eduard, atât de sclipitor, uşuratic şi fermecător, care îşi purta bine uniforma, cucerea femeie după femeie şi trimitea epoca victoriană la muzeu; acest frate care era un dandy şi un oportunist provocator. În comparaţie cu acest „meteor” care se iroseşte în scandaluri, George al VI-lea este o „stâncă”, modest şi devotat, dar înainte de toate solid. Eduard preferă castelelor şi vieţii simple plajele şi terenurile de golf, sport în care strălucea în mod deosebit, şi cluburile de noapte. Dar în acea seară, fratele mai mic este regele, recunoscut, aclamat, „ascultat şi auzit” în toată puterea cuvântului, de la Piccadilly până la capătul lumii. Regele restabilise această delicată relaţie dintre apropierea şi distanţa suveranului, un sfat care emana de la un fost trezorier al tatălui său şi pe care Eduard îl respinsese cu un gest de dispreţ. Dimpotrivă, noul rege îşi amintise „că monarhia trebuie întotdeauna să păstreze un element de mister. Prinţul sau regele nu trebuie să se arate prea des şi nu trebuie să încurce situaţiile”. George al VI-lea tocmai trăise ziua cea mai lungă a vieţii sale. Nu o va uita niciodată, după cum nu o vor uita niciodată cele şi cei

cărora el le datora această deschidere spre lume. La dineul ţinut cu ocazia

Crăciunului următor la Sandringham, conform tradiţiei, şambelanul de la Palatul Buckingham îl invită pe Lionel Logue „din ordinul Majestăţii Sale” Va fi o altă amintire de neşters pentru logoped, pe care acesta a consemnat-o în jurnalul său intim publicat recent de nepotul său: „Eram aşezat în faţa regelui. Era minunat”.

Eduard al VIII-lea aparţinea trecutului pe care toţi încercau să îl uite. Dar care putea fi viitorul ducelui de Windsor care, adult, nu petrecuse nici măcar o singură noapte în acel castel al cărui nume îl purta acum?

Ce va face ducele de Windsor, fost rege exilat din propria vină?

Părăsind Regatul Unit, fostul monarh se îngrijora mai puţin de viitorul ţării decât de cel al finanţelor sale. În timpul scurtei sale domnii, plângându-se fără încetare, împins de la spate de Wallis, solicitase ajustări bugetare la lista sa civilă. Totuşi, „el posedă una dintre cele mai mari averi din acea epocă, evaluată la un milion de lire, adică aproximativ 60 de milioane de lire astăzi”[73]. Ducele este exilat. Dar unde să se ducă? Pentru moment, este sfătuit să nu i se alăture de îndată amantei, căci dacă ar trăi cu ea, divorţul pe care ea îl ceruse risca să nu mai fie definitiv pronunţat. Ei trebuie să rămână despărţiţi până la judecată. De altfel, Wallis este furioasă pe Eduard. Potrivit prietenei ei Katherine Rogers, după discursul lui Eduard, doamna Simpson ar fi urlat: „Ce idiot! Dar ce idiot!” Şi, de furie, ar fi spart nişte bibelouri înainte de a se întoarce, vociferând în continuare, în camera ei de la etajul al treilea al vilei Lou Viei. Ce invitată fermecătoare!

În zorii zilei de 12 decembrie, la Paris, ducele luase romanticul Orient-Express cu destinaţia Austria. Urma să se instaleze la un baron de Rothschild, într-un impresionant castel din apropierea Vienei. Nu era dragul

---

73 François Kersaudy, Histoire de la dernière guerre, nr. 7, septembrie-octombrie 2010.

său Fort Belvedere, unde viaţa sa privată se reducea la un joc, dar nici Windsor, care nu îi plăcuse niciodată. El trebuia să rămână acolo vreme de trei luni, până în martie 1937. Aflând acestea, fostul său devotat secretar Alan Lascelles, care demisionase, scârbit de comportamentul lui Eduard, spusese tot ce gândea, furios şi dur, unui apropiat: „[Fostul rege] nu are suflet şi asta l-a făcut cam nebun. Probabil că va fi foarte fericit în Austria. O să-şi cumpere un mic *Schloss* [castel]; o să joace golf în parc; o să meargă în cluburile de noapte de la Viena… N-are rost să-l plângem: va fi încântat să poarte acele ridicole costumase tiroleze. N-a iubit niciodată Anglia şi pe englezi. Toate astea erau de faţadă. De fapt, ura ţara asta.”[74]

De ce a ales ducele Austria? Poate pentru că Germania recunoaşte suveranitatea teritorială austriacă (o iluzie, după cum vom vedea) şi pentru că, de la asasinarea cancelarului Dollfus de către naţionali-socialişti cu doi ani în urmă, noul cancelar Schuschnigg se chinuie să evite un conflict cu Hitler. Şi printre obsesiile sale, fostul rege o are întotdeauna pe cea a păcii şi a legăturilor puternice cu Germania. Ducele este însoţit, dar, în fond, este singur. Câţiva prieteni şi aghiotanţi l-au urmat sau regăsit. Dar Wallis nu este acolo. Cei doi vorbesc la telefon de mai multe ori pe zi, cu întreruperi, cu bruiaje pe linie, iar cu întreruperi, căci conexiunea trece prin Alpi şi a nins abundent… Firul de telefon devine un fel de cordon ombilical, fragil şi frustrant. Vocea lui Wallis cea dominatoare, încă mai vulgară decât de obicei pentru că este obligată să urle, este o uşurare, o speranţă. Eduard îşi spune că nu a fost păcălit, că ea îl aşteaptă. Dar nu au niciodată timp să meargă până la capăt în conversaţiile lor. Brusc, convorbirile încetează, atât din motive tehnice, cât şi din voinţa operatoarei: în Austria, pe care ducele o consideră liberă, nu se poate spune totul. Şi apoi aceste frânturi de confidenţe, deja laborioase, devin penibile şi lipsite de afecţiune când ştii că operatoarea te ascultă.

74 Vezi Martin Allen, op. cit.

Intimitatea le este încălcată: identitatea ducelui şi a corespondentei sale vorbind numai în engleză este repede dezvăluită.

Din fericire, poşta rămâne un mijloc sigur, deşi lent. A doua zi după discurs, doamna Simpson, odată ce furia i-a trecut, i-a trimis o scrisoare pe care ducele, ne putem gândi, a găsit-o la sosirea lui la Enzesfeld, de vreme ce îşi pusese amanta la curent cu destinaţia lui. Ea îi mărturiseşte dragostea ei, blestemând distanţa dintre ei, căci „[...] martiriul de a nu vă putea vedea după tot ce aţi îndurat este insuportabil. În acest moment avem lumea întreagă împotriva noastră” Ea menţionează nişte prieteni siguri, americani, care au o casă în Franţa, aproape de Tours. În aşteptarea divorţului, Wallis crede că ei nu trebuie să se vadă. Încă nu ştie că aşteptarea forţată va dura câteva săptămâni, mai exact douăzeci! Cinci luni!

Wallis se simte ameninţată, Eduard pare eliberat şi optimist

Încet-încet, Eduard, minunat cazat la baronul şi baroana Eugène şi Kitty de Rothschild, pare să regăsească o relativă seninătate. În schimb, Wallis îşi mărturiseşte frica: „Se spune că există o organizaţie care a jurat să mă omoare [...]. Nu trebuie să riscăm ceva. Un accident acum ar fi prea mult de suportat. De asemenea, vă rog, fiţi «laş» şi acordaţi atenţie siguranţei personale, după cum sunt şi eu [...]”.

Ciudată situaţie: când era rege, Eduard se temea de putere şi fugea de responsabilităţi, înecându-şi fobiile în şampanie şi ţigări. Acum, el este ostatic al pasiunii şi hotărârii sale. La Cannes, ziariştii („hoarda”, scrie Wallis, exasperată, în 16 decembrie) s-au împrăştiat. Dar corespondenţa care îi parvine la vila prietenilor protectori nu înseamnă doar scrisorile ducelui. Cu miile, misive cu insulte îi sosesc ca să o chinuie. Ea le citeşte, zguduită, recunoscând mai târziu: „[...] Pot spune fără exagerare că în fiecare dimineaţă, pe un platou, îmi găseam viaţa făcută zdrenţe. Oamenii condamnau în bloc tot ceea ce

reprezentam. Mă acuzau că am câştigat o influenţă prea mare asupra unui rege adorat de supuşii lui. Vocabularul de care oamenii dispun pentru a-şi jigni şi sfâşia semenii este infinit mai complex decât credeam. Cred că puţine calificative care pot fi adresate sexului meu au lipsit de la micul dejun" înţelegem că acuzata îşi pierde pofta de mâncare din cauza aceasta… Nici răceala britanicilor de pe Coasta de Azur – care îi refuză cel mai mic semn de compasiune, cu excepţia romancierului Somerset Maugham, sensibil la chinurile sufletului ei –, nici comentariile negative ale presei nu îi pot reda încrederea. Doamna Simpson ştie că este implicată într-un dezastru – se temuse de asta – de care se simte responsabilă. Eşecul ei este complet. Care poate fi soarta acestei femei divorţate, ţintă a tuturor urilor, geloziilor şi zvonurilor care – deja – pun la îndoială dragostea ei pentru duce (se spune că atunci când el se numea Eduard al VIII-lea, ea avea şi alte legături…)?

De partea cealaltă, ceea ce ne surprinde este inconştienţa ducelui. Ce face el? Cedează irezistibilului farmec vienez, se plimbă prin vechea capitală imperială a unei ţări reduse la a noua parte din suprafaţa ei dinainte de 1918, îi vizitează muzeele şi vestigiile gloriei ei stinse. O atmosferă à la Stefan Zweig: un imperiu defunct devenit o republică de care Hitler – obsedat să anexeze Reichului ţara sa de baştină – este tot mai interesat.

Şi, când se întoarce la castelul în care este în mod magnific cazat, rafinamentul ornamentaţiei, admirabilul mobilier şi rafinata curtoazie a gazdelor sale îl întăresc pe duce. Este convins ca situaţia sa este provizorie. Totul este simplu pentru el, câtă vreme Wallis face parte din viaţa lui şi îi va deveni în curând soţie. „Dumnezeu ne binecuvântează, repetă el. El se roagă în bisericile Austriei pentru noi doi". Un surprinzător extaz. În realitate, Eduard nu încearcă în niciun moment sentimentul unei ratări monumentale. El se simte eliberat, fericit „pentru prima oară în viaţă". O mentalitate de adolescent care a scăpat

de orice constrângere. Ducele se comportă ca şi cum nu ar mai fi conştient de ameninţarea germană.

La rândul ei, Wallis, asigurând că ceea ce se spune despre ea nu este decât o adunătură de minciuni şi calomnii, îi mulţumeşte lui Kitty de Rothschild pentru atenţia pe care i-o arată lui Eduard: „[...] Dragă Kitty, fiţi bună cu el. Este drept şi generos şi cu adevărat demn de afecţiune. Nu a fost înţeles”. Acestea sunt mai mult cuvintele unei guvernante decât ale unei femei îndrăgostite. Totuşi, ea îşi încheie scrisoarea din 12 decembrie prin două fraze ce îi rezumă atitudinea: „[...] Vă iubesc, David, şi vă îmbrăţişez mult de tot”.

Dacă ne-am putut îndoi de sinceritatea dragostei ei – subiectul încă se mai discută – faptul că ea îşi îmbrăţişează amantul „mult de tot” poate fi interpretat în diferite moduri, inclusiv ca aluzie la o abilitate erotică în care Wallis ar fi excelat. Pentru exilaţii despărţiţi, Crăciunul se anunţă trist. În 22 decembrie, ducele îşi pune întrebări în privinţa acestei lungi aşteptări a divorţului care va fi pronunţat, în principiu, în 27 aprilie, anul următor, îi mulţumeşte Domnului că a inventat telefonul, ce îi permite să suporte încercarea fără sfârşit şi, din ce în ce mai mistic, scrie: „[...] Voi merge la biserica din Viena, vineri, pentru serviciul de la ora 11 şi îl voi ruga pe Dumnezeu atât de tare că ne va binecuvânta pentru tot restul vieţii noastre”. Şi, la rândul lui, subliniază această legătură care îi uneşte: „[...] Vă iubesc, vă iubesc, Wallis, mai mult şi încă şi mai mult, şi vă ţin strâns la piept” O înţelegere perfectă... Dar, după părerea unei femei precum doamna Simpson, lumea este împotriva ei şi doar a ei.

Surpriza de Crăciun: Ernest Simpson se gândeşte la soţia sa în opinia doamnei Simpson, complotul este ţesut de regina Mary, care pretinde că nu a întâlnit-o niciodată pe americancă şi că nu o va accepta vreodată în anturajul familiei regale. Şi bine-cunoscuta ambiţie a lui Wallis transpare din rândurile următoare: „Este evident că York[75],

75 Regele George al VI-lea, căruia în mânia ei Wallis refuza să îi

împins de ea, nu va avea curajul să mă facă Alteţă Regală – singurul lucru care ar putea să mă reabiliteze în ochii lumii. Mă face să disper faptul că am fost atât de rău tratată”. Rana este deschisă şi fără îndoială Wallis suferă din cauza acestei umiliri. Ea a suferit – şi provocat – un cataclism, motiv pentru care nu va fi Alteţă Regală. O meschinărie sordidă, după părerea ei. Titlul îi este refuzat, deşi avea dreptul la el, şi îi lipseşte. Se simte doborâtă: „(...) Arăt de 100 de ani şi cântăresc 55 de kilograme. Nu mă veţi mai iubi când veţi vedea ce a făcut Anglia din mine!” Perfidul Albion!

Deodată, la sfârşitul lui decembrie, după melodramă urmează un vodevil, într-adevăr, iată că soseşte la Cannes o scrisoare de la o fantomă... Ernest Simpson! Nu mai lipsea decât soţul din această poveste de dragoste supărătoare, un om pe vremuri atât de folositor, de serviabil şi de înţelegător. Un bărbat pe care, să o amintim, soţia încă îl stima cu trei luni în urmă. Ce spune el în această scrisoare total neaşteptată?

„*Nu am avut inimă să vă scriu înainte. Evenimentele care tocmai au avut loc m-au lovit groaznic şi aproape că m-au îmbolnăvit. Totuşi, nu voi vorbi despre asta. Vreau să cred – cred cu adevărat – că aţi făcut tot ce vă stătea în putere pentru a evita catastrofa finală.*

Gândurile mele nu v-au părăsit pe parcursul acestei încercări şi vă asigur că nimeni nu a simţit mai profund decât mine ceea ce aţi suferit. Cu câteva monede, mă ţin zilnic la curent cu faptele şi gesturile voastre”.

Cuprinsă în acelaşi timp de emoţie, stupefacţie şi înduioşare, soţia lui găseşte curaj să citească ultima întrebare pe care i-o adresează Ernest:

— [...] *Şi viaţa v-ar fi redevenit aceeaşi dacă aţi fi dat înapoi? Vreau să zic, v-aţi fi putut relua viaţa de odinioară şi uita ţara feerică în care v-aţi aventurat? Copila mea, nu cred*”.

Ernest Simpson este perfect lucid. Şi el a suferit şi

menţioneze noul titlu.

suferă, poate, că procedura de divorţ nu îl eliberează mai repede de femeia alături de care împărţise atâtea. Gentleman desăvârşit, domnul Simpson dispare definitiv din viaţa doamnei Simpson.

În 1 ianuarie 1937, Eduard i-a scris lui Wallis, menţionând de patru ori anul care trebuie să fie al fericirii lor.

„[...] *Este plăcut să te gândeşti că 1936 este în spatele nostru şi că în faţă se află acest an şi nenumăraţi alţii fericiţi. O! WE*[76]*, vom reuşi – dar la naiba, ce încercare dură şi groaznică este despărţirea noastră. Dacă n-ar exista telefon*ul, *oricât de prost funcţionează, cred că aş înnebuni*".

Printr-un prieten sigur, el îi trimite „două pene" (în realitate, bijuterii) şi „câteva monograme de ales pentru hârtia de scrisori", un mod de a anticipa viitoarea lor viaţă în comun. Este, de asemenea, vorba despre un ac de păr de-ale lui Wallis pe care ducele l-a pierdut şi care trebuie înlocuit. El îi trimite şi sărutările câinelui numit Loc şi un trifoi cu patru foi. De fapt, el a găsit două în pădurea din jurul castelului şi păstrează unul pentru sine.

„[...] *Doamne! Cum vă iubesc, vă iubesc, Wallis a mea, inima mea adorată, iar şi iar şi iar. Aştept cu nerăbdare acea zi preţioasă, dragă şi adorabilă. O, Doamne, fă-o să sosească repede şi binecuvântaţi-i* pe WC *anul aceasta şi pe veci.*

Al vostru David".

Ei îşi telefonează pentru noul an. Urările ducelui sunt înecate în lacrimi. Wallis îi va răspunde că nu poate suporta să-l audă plângând şi îl asigură: „Copilaş, pentru că mi-e dor atât de mult să fiu cu voi, totul ia proporţii enorme. Dragule, vă iubesc. Veniţi repede".

Dosarul divorţului este încetinit de un şantajist

Să vină? Unde? Când? Toate aceste proiecte depind

---

76 în această corespondenţă, ducele a luat obiceiul de a uni iniţialele lor într-o siglă, WE (Wallis şi Eduard), însemnând „Noi" în engleză, pentru a demonstra caracterul definitiv al uniunii lor. Acesta a fost şi titlul unui film iară succes, prea superficial, regizat de Madonna în 2011.

de judecarea divorţului. Or, contestaţii legate de procedură au fost depuse pentru a amâna pronunţarea sentinţei. Este, de fapt, manevra unui şantajist, fără îndoială pentru a obţine o sumă de bani. Wallis rămâne calmă, acuzându-i de intrigi atât pe prim-ministru, cât şi pe membrii familiei regale. Nu le ajungea, acestor englezi, că de-acum ducele nu se mai poate prezenta la Curte? Că, aşa cum se zvoneşte, nicio pensie nu îi va fi vărsată prin lista civilă? Că încă niciun membru al acestei bande nu a spus că va asista la căsătoria lor? Că soţia lui nu va fi niciodată de rang regal? Şi că el, acest biet Eduard, nu se va putea niciodată întoarce în ţara sa de baştină fără să ceară permisiunea fratelui său şi a guvernului? Wallis este jignită de moarte. Se plictiseşte teribil la Cannes. Dar” (...) este salutar, după doi ani de mers la culcare după ora 3 dimineaţa”. Într-adevăr, perioada nopţilor albe prin cluburile din Londra şi din alte oraşe a trecut. În acel ianuarie, doamna Simpson este avertizată în privinţa unei minuţioase anchete judiciare care îşi propunea să stabilească natura exactă a relaţiilor ei cu Eduard (era şi timpul!). Atât membrii echipajului iahtului *Nahlin*, al croazierei lor, cât şi întregul personal de bord sunt interogaţi pentru a se stabili dacă doamna Simpson a fost sau nu vinovată de adulter. Wallis se consideră persecutată, deoarece ea este cea care a cerut divorţul, în condiţiile deja cunoscute. Dar este încrezătoare şi începe să se gândească unde ar putea să îl întâlnească în sfârşit pe duce, ca să se căsătorească. Mai multe reşedinţe sunt luate în considerare, mai ales în Antibes şi în Austria.

La sfârşitul lui ianuarie, ducele vrea să profite de o programare la frizerul lui vienez pentru a se întâlni cu ambasadorul britanic. Pentru prima dată de la sosirea în Austria, fostul monarh se interesează de politica europeană, „pentru că nu mai avea acces la telegrame, la depeşele Ministerului Afacerilor Externe şi la sintezele prezentate Cabinetului” Putem bănui că reprezentantul Majestăţii Sale George al VI-lea a fost prudent în timpul

discuţiei, căci ducelui de Windsor îi este interzisă, printre altele, orice activitate cu caracter diplomatic şi public. În mod curios – şi totuşi cu inconştientă –, el îi scrie lui Wallis că are sentimentul că este „în misiune” la Viena! Dacă acest lucru s-ar şti, cei de la Palatul Buckingham, din Downing Street şi de la Foreign Office ar face crize de nervi! Într-adevăr, în contextul Războiului Civil din Spania şi al primelor deportări de indivizi care au încălcat „bunele moravuri” în Germania, există motive să te informezi şi să te nelinişteşti. Dar ducele este liniştit: poliţia franceză asigură discret protecţie doamnei Simpson ca urmare a ameninţărilor vagi pe care le-a primit. Doi inspectori de la Siguranţă[77] sunt prezenţi. Prin intermediul unui prieten, Eduard le mulţumeşte reprezentanţilor Ministerului de Interne francez şi, de asemenea, ceea ce este neobişnuit, cere să i se trimită diverse obiecte prin valiză diplomatică „sau prin orice alt mijloc prin intermediul ambasadei Franţei” în Austria.

Nu putem decât să ne mirăm de lipsa de griji aproape permanentă a fostului rege şi de grosolănia sa când scrie, tot pe la sfârşitul lui ianuarie, că gazda sa va pleca peste o săptămână fără soţul ei: „[...] Mulţumesc lui Dumnezeu. Desigur, ea s-ar fi putut gândi să plece cu Eugène dacă ar fi avut cel mai mic tact şi dacă n-ar fi fost atât de proastă. Altfel, locul ăsta este pe cât de bun posibil în circumstanţele actuale” Ce recunoştinţă faţă de cea care îl găzduieşte de o lună, fără a mai vorbi despre „telefonita acută” de care suferă ducele! Chiar dacă el achită facturile exorbitante, toată casă este perturbată de apeluri, întreruperi, din nou apeluri şi conversaţii interminabile.

y

Dar ducele se linişteşte când află că sora lui, prinţesa Mary, şi soţul ei vor veni în vizită. Aşadar, deduce el, nu este chiar un ciumat... O dată în plus se înşală.

Este hotărât: ei se vor căsători la castelul Candé, în

---

77 Apud William Shawcross, Queen Elizabeth, the Queen Mother, MacMillan, Londra, 2009.

Touraine

În schimb, doamna Simpson are două preocupări urgente. Prima este de a şti mai multe despre procedura care întârzie şi despre artificiile juridice folosite de procurorul regelui. Să fi primit el ordine de la acel neobrăzat de York care i-a luat locul lui Eduard? A doua este de a găsi un loc elegant şi sigur pentru celebrarea căsătoriei lor. La începutul lui februarie, după multe căutări, amanţii despărţiţi cad de acord în privinţa unei reşedinţe din Franţa, castelul Candé, în Indre-et-Loire, care datează încă din secolul al XVI-lea şi este situat aproape de Monts. Fericirea lor va fi în sfârşit oficializată în Touraine. Ducele îşi agasează fratele la telefon, dar până la urmă regele scapă de el, apelând la clasica metodă folosită la Palatul Buckingham, prin care se comunică despre el că „nu este disponibil". Relaţiile dintre cei doi fraţi se deteriorează. Chiar dacă ducele de Kent, fratele său preferat, vine să-l vadă, Eduard este foarte afectat de izolarea sa. El citeşte şi reciteşte scrisoarea pe care Elizabeth, cumnata sa, i-o adresase chiar în ziua abdicării: „[…] Suntem toţi cufundaţi în tristeţe şi putem doar să ne rugăm că veţi găsi fericirea în noua voastră viaţă". Deja la începutul crizei, Elizabeth, încă ducesă de York, îi scrisese reginei Mary, soacra sa: „[…] Toate dificultăţile se datorează anumitor persoane. Nu mă simt capabilă să fac primul pas şi să îl invit la noi, cum i-ar plăcea, îmi imaginez, şi acest lucru va face relaţiile dintre noi dificile".

Un eufemism… Wallis era vinovată pentru toate, iar el, Eduard, partenerul ei subjugat, era un bărbat lipsit de voinţă şi dominat. Singurele informaţii oficiale pe care ducele de Windsor îi confirmă că nu va primi nicio pensie din lista civilă şi că familia nu va asista la căsătoria sa. Totuşi, trebuie să precizăm că, înainte de a refuza să mai vorbească la telefon cu Eduard, George al VI-lea s-a exprimat în legătură cu locul în care urma să se desfăşoare nunta. Castelul Candé i se părea Majestăţii Sale locul cel mai demn cu putinţă.

De ce la Candé? Proprietarul Charles Bedaux, născut în Franţa, emigrase la începutul secolului în Statele Unite ale Americii. Era un inginer care lucrase în domeniul exploatărilor miniere. După ce se căsătorise cu o femeie de origine germană, în 1914, fusese îndepărtat din armată. Serviciile de informaţii americane îl bănuiseră că era agent în serviciul Imperiului German. Divorţat în 1917, se recăsătorise o lună mai târziu cu Fern Lombard, o seducătoare şi elegantă tânără din înalta societate din Grand Rapids (Michigan). Devenit inginer consultant, pusese la punct un sistem care să rentabilizeze activitatea muncitorilor, mergând de la o uzină la alta şi permiţându-le să obţină prime de randament. În anii 1920, după ce făcuse avere cu metodele sale de lucru foarte apreciate, devenise unul dintre consilierii lui Henry Ford. Printre clienţii săi se numărau magnaţii industriei americane. În această epocă, l-a cunoscut pe fratele lui Hermann Rogers, care, mai târziu împreună cu soţia lui, urmau să o primească pe Wallis la Cannes, în vila Lou Viei. În 1926, Charles Bedaux înfiinţase societăţi comerciale în întreaga Europă şi cumpărase reşedinţe în Scoţia, Spania şi Ungaria. Dar piesa de rezistenţă a colecţiei sale de clădiri era castelul Candé, achiziţionat în 1927, la care încă se puteau observa efectele restaurării din secolul al XIX-lea. El face acolo lucrări importante, „cheltuind 6 milioane de franci pentru a instala 800 de metri de canalizare, adăugând băi, garaje, o piscină, terenuri de tenis şi *

chiar de golf [78]. Afacerile sale cele mai importante se aflau în Germania, unde, în 1935, cumpărase castelul de la Berchtesgaden. Americanul era primit de cei mai înalţi demnitari ai regimului naţional-socialist: Hider, Ley, Goebbels, Ribbentrop, Hess şi Göring. Se pare că serviciile britanice nu au alertat nici guvernul Baldwin şi nici pe rege în privinţa contactelor lui Bedaux, un om de afaceri ale cărui activităţi nu dădeau de bănuit, chiar dacă era mai mult sau mai puţin supravegheat, ţinându-se cont de

78 Martin Allen, op. cit.

amploarea investiţiilor sale[79]

În 1937, castelanul de la Candé crede fără îndoială că poate fi interesant să-i cunoască şi să-i găzduiască pe ducele de Windsor şi pe femeia cu care se va căsători. În acelaşi timp, ei vor deveni obligaţi faţă de el. În spatele curtoaziei de gazdă, gestul său este calculat: el cunoaşte sentimentele progermane ale fostului suveran. Şi divorţul? Nesfârşite peripeţii judiciare, obstacole şi zvonuri se succed. „Doamna Simpson este însărcinată!”, anunţă unele ziare, ceea ce este nu doar fals, ci şi imposibil. Intrigile, insultele şi bârfele le-au creat, lui Wallis şi Eduard, dorinţa şi chiar delirul răzbunării: ei se hrănesc cu fantasma de a reveni triumfal în Anglia „pentru a face din ea o republică” şi pentru a-şi lua revanşa faţă de „toţi porcii ăştia”! Reiau aceeaşi idee: lui Eduard i s-a furat tronul, iar lui Wallis nu i se arată decât dispreţ. Studierea schimbului lor epistolar arată că în patru luni tonul lor s-a schimbat. Cuvintele au devenit agresive, ameninţătoare, răzbunătoare. Atât Wallis, cât şi Eduard sunt pe punctul de a exploda. Doamna Simpson – care începe să deteste vila Lou Viei şi pe stăpânii ei – este în pragul unei crize de nervi atunci când, în 6 martie, ea se descarcă împotriva englezilor: „Ei pun totul pe seama mea. Mă acuză de toate relele? Sunt ţapul lor ispăşitor? Este o atitudine de bou, sunt o naţiune de boi în ceea ce priveşte femeile”.

Odată divorţată, Wallis se va căsători cu ducele de Windsor. Urmează fericirea?

În sfârşit, în 27 aprilie 1937, dosarul se apropie de rezolvare. Divorţul este pronunţat şi, în 3 mai, avocatul îi telefonează ducelui ca să îi dea vestea cea bună. Până la urmă, Eduard părăsise castelul Rothschild – devenise oare un oaspete jenant sau se săturase el? – pentru a se instala într-un hotel pe malul Lacului Sf. Wolfang, plăcută vilegiatură unde cei doi amanţi veniseră împreună şi care va deveni celebră prin opereta *Im weissen Rosst* (*La hanul*

---

79 Charles Bedaux va fi arestat de americani în 1943, sub acuzaţia de înaltă trădare. Se va sinucide în 1944, în penitenciarul Miami.

Calul Alb, în germană). Deja departe de Cannes, Wallis se simte eliberată. Câteva informaţii despre dosarul ei au făcut-o încrezătoare. Nu mai este decât o chestiune de zile. Şi ea s-a cazat deja la Candé începând din 9 martie, adică de şase săptămâni, după o călătorie de 11 ore, hăituită de „hoarda" de ziarişti. În sfârşit, ceva se întâmplă!

La Candé, reîncepe comedia apelurilor telefonice. Cu regularitate, un valet anunţă că, Alteţa Sa Regală sună din Austria". Doamna Bedaux numără: în unele zile, telefonul sună de trei ori, în altele la fiecare oră! Castelana este cu adevărat amabilă, pentru că ducele nu se jenează să sune din nou... la miezul nopţii! Cât despre invitată, aceasta se abţine mai bine. Atunci când lunga lor aşteptare se apropia de final, Wallis, deopotrivă calmă şi entuziastă, îi scrisese doamnei Charles Bedaux pentru a-i mulţumi că îi găzduieşte:

„[...] *îmi este groaznic de greu să vă fac să înţelegeţi măcar a zecea parte din ce îmi inspiră bunătatea şi generozitatea pe care dumneavoastră şi domnul Bedaux ni le-aţi arătat ducelui de Windsor şi mie.*

Poate, când ne vom reîntâlni, voi putea să vă fac să o simţiţi.

Sunt atât de nerăbdătoare să ajung la Candé în 9 [*martie*] *şi sper că nu veţi avea un şoc văzând mărimea caravanei*... „[80]

Desigur, prezenţa ei în Touraine este o mană cerească pentru ziarişti. Cu încuviinţarea proprietarilor – mai degrabă amuzaţi şi obişnuiţi cu aceste conferinţe de presă, frecvente peste ocean –, Wallis îi primeşte pe trimişii speciali şi pe corespondenţii locali de presă. Ei o întreabă despre războiul din Spania, unde cele două tabere se sfâşie între ele, în vreme ce intelectualii francezi iau poziţii opuse, precum André Malraux şi Georges

Bernanos. Cu o zi înainte ca Wallis să fie informată că divorţul ei era

---

80 Francés Donaldson, Edward VIII, Weindenfeld & Nicolson, Londra, 1974.

definitiv, o escadrilă a legiunii germane Condor a bombardat orăşelul Guernica, din Ţară Bascilor, pe teritoriul spaniol. În răspunsurile sale, intervievata este departe de a fi stângace: „Sunt consternată pentru ambele tabere. Acest război înseamnă ruinarea Spaniei”. În mod curios, articolele despre ea vor descrie mai ales safirul pe care îl poartă pe mâna stângă. Este atât de mare încât ar fi fost ciudat să nu îl remarci. Până şi safirul răspunde unor întrebări care nu sunt puse, de vreme ce divorţul nu este încă pronunţat. Din acest motiv, de altfel, ducele de Windsor se află încă în Austria, agitat, dezordonat, nefolositor, dar excedat între frivolităţi şi câteva observaţii privind evenimentele; astfel, el află că enciclica papei Pius al XI-lea ce condamnă ideologia naţional-socialistă, persecuţiile împotriva catolicilor germani şi încălcările repetate ale Concordatului cu Vaticanul nu a putut fi răspândită în Germania, deoarece Gestapoul a confiscat toate exemplarele. Wallis, pragmatică, a sosit la Candé gata informată despre formalităţile care trebuiau îndeplinite în cazul unei căsătorii în Franţa. Ducele nu pierde nicio clipă. Înainte de a părăsi Austria, prin grija unui inspector, el rezolvă o afacere urgentă, adică i-l trimite lui Wallis pe… micul câine domnul Loc, alias Slipper, un mops, împreună cu pieptănul, peria, biscuiţii şi covoraşul lui preferat. Poliţistul aduce de asemenea pieptănul lui Wallis, cutia ei de pudră, rujul şi una dintre centuri – dar niciun biscuit –, ansamblul aflându-se etalat de câteva săptămâni în camera ducelui, ca nişte dragi relicve. Ni-l putem imagina pe detectiv veghind să nu confunde pieptănul câinelui cu cel al stăpânei lui![81]

---

81 Câinele, dăruit de Eduard lui Wallis, nu fusese luat în Franţa. însă Eduard îl recuperase şi aproape zilnic îi trimitea stăpânei veşti despre el. Câteva zile după sosirea la Candé, Wallis se plimbă prin pădure cu câinele ei, urmând un parcurs de golf. Micul Slipper dispare. Este regăsit aproape mort: a fost muşcat de o viperă. într-un final, câinele moare la un veterinar din Tours. Wallis este copleşită: „Trebuie să pierd tot ceea ce iubesc?“ Romanii ar fi văzut un semn aici. Doamna Bedaux, plecată

Ei se regăsesc în sfârşit. Căsătoria lor la Candé este stabilită pentru data de 3 iunie 1937

Ducele se ocupă de valizele sale – are 16! –, repede burduşite şi ferecate, apoi este condus la Salzburg, urcă în Arlberg-Orient-Express spre Franţa, pe când majoritatea bagajelor sale sunt urcate într-un furgón. Suita se compune dintr-un *squire* – este nou angajat –, un secretar particular şi un inspector principal de poliţie britanic. În tren spre fericire! Se spune că ducele ar fi obţinut o oprire specială a trenului de lux dimineaţa pentru a ajunge la Wallis mai devreme. Charles Bedaux îşi trimisese Rolls-Royce-ul şi o escortă de poliţişti în maşini şi pe motociclete. Aproape un cortegiu regal…

Wallis îl întâmpină pe fostul rege şi împărat la castelul Candé. Eduard suie scările mai multe trepte deodată ca un tânăr grăbit. A slăbit, este obosit. Şi ea a slăbit, dar a avut timp să se odihnească în această reşedinţă unde serviciul este perfect. Acum, Wallis nu mai are decât un scop: să se căsătorească. Preferă totuşi să aştepte ca încoronarea lui George al VI-lea să aibă loc mai întâi, altfel întregul Regat Unit s-ar preocupa doar de această ceremonie, tratând cu prea multă discreţie evenimentul din viaţa ei. Ar fi o nouă umilire. Ea vrea să revină în prim-plan. Este, de asemenea, uşor de crezut că George al VI-lea i-ar fi dat de înţeles fratelui său că ar fi rău interpretat şi l-ar deservi dacă s-ar căsători înaintea încoronării. Fostul rege este, măcar de această dată, de acord cu succesorul lui, poate pentru că încă speră ca familia regală să vină la Candé. Mai bine deci să nu-i indispună pe locatarii Palatului Buckingham. În 12 mai, ducele de Windsor şi Wallis – aceasta aproape cu răsuflarea tăiată – aud mai degrabă decât ascultă la radio ceremonia de la Londra. Când se face din nou linişte în salon, Wallis pare să aibă regrete. Această încoronare ar fi

---

în acel moment la Ritz, la Londra, cumpără un mops care îi seamănă întru totul domnului Loo şi i-1 trimite lui Wallis… prin avion special. Nimeni nu poate fi mai amabil. Moartea primului câine şi sosirea celui de-al doilea îi desfată pe ziarişti; ce ştire senzaţională!

putut, ar fi trebuit să fie a lui Eduard şi a ei. În ceea ce-l priveşte pe ducele de Windsor, el nu simte nicio amărăciune. Singura lui fericire este de a fi cu cea pe care o iubeşte. El se destăinuie redactorilor de la *Petit Journal*, a cărui ediţie ilustrată din duminica de 28 mai relatează cum „ducele de Windsor şi doamna Warfield [Wallis îşi reluase, pentru moment, numele de fată] îşi trăiesc în castelul Candé ultimele zile ale logodnei lor”. Ei au pozat în grădină, fiind atenţi să îşi surâdă unul altuia.

Charles Bedaux a debarcat de la New York, adevărat exemplu de miliardar american: energie, seducţie, organizare. El povesteşte cum prietenul său Henry Ford va instaura, la începutul lui iunie, săptămâna de 32 de ore în uzinele lui. La rândul său, şi Stalin „reorganizează” munca: epurează cadrele din Armata Roşie, inclusiv generali, care sunt deportaţi sau împuşcaţi. Şi, fiindcă *time is money*, să nu-l mai pierdem, spun proprietarii castelului invitaţilor lor. Căsătoria este stabilită pentru joi, 3 iunie, o dată care îi şochează pe britanici: este aniversarea naşterii regelui George al V-lea. Este o răzbunare inconştientă, freudiană, din partea fiului împotriva amintirii tatălui? În orice caz, pentru familie, este o altă greşeală.

Cu toate acestea, Eduard şi Wallis se întreabă din nou: cine, din familia regală, va veni să asiste la fericirea lor? Ducele a solicitat prezenţa fraţilor lui, mai ales pe cea a ducelui de Kent. Niciun răspuns. Presimţind ce este mai rău, Eduard, furios, îi cere lui Dickie Mountbatten să îi fie martor. Dar Dickie refuză, ceea ce ducele nu îi va ierta niciodată. În acel moment un mic pachet poştal, trimis de la Londra prin aghiotantul lui George al VI-lea, soseşte la Candé. Un dar neaşteptat... Cu ocazia unei încoronări, se obişnuieşte baterea unei medalii cu efigia suveranului. George al Vi-le cere să îi fie trimisă una fratelui său care, de mânie, întoarce medalia expeditorului în aceeaşi zi, cu aceste cuvinte amare, în 14 mai: „[...] Vă rog să îi spuneţi regelui că, deşi mişcat de intenţia pe care a manifestat-o faţă de mine, nu doresc totuşi să accept medalia, pentru că

el nu i-a trimis una şi doamnei Warfield, care este la urma urmei viitoarea lui cumnată. Al vostru sincer, Eduard”.

Familia regală refuză să asiste la căsătoria ducelui cu Wallis

Trimiterea medaliei de către George al VI-lea nu era un semn de împăcare cu fratele său, ci dimpotrivă. Într-adevăr, patru zile mai târziu, Palatul Buckingham publică un comunicat sec, posibil redactat de prim-ministru, în care scrie: „După cum Majestatea Sa regele a fost sfătuită să nu delege niciun membru al familiei regale pentru a o reprezenta, nicio o persoană înrudită cu Alteţa Sa Regală nu va fi prezentă”. Este o adevărată lovitură. În mod surprinzător, ţinând cont de tot ceea ce s-a întâmplat înainte, Eduard încă speră că viitoarea lui soţie va deveni Alteţă Regală. George al VI-lea însuşi îi răspunde fratelui său că acest titlul nu îi poate fi acordat ducesei, deoarece ea nu figurează în „succesiunea tronului”, conform scrisorilor de adeverire ale reginei Victoria. Bertie îl asigură că îi pare rău, dar că trebuie să respecte Constituţia. Este cea de-a doua lovitură…

Adevărul doare: familia, guvernul şi opinia publică sunt împotriva acestei căsătorii. Regelui Eduard al VIII-lea nu i se iartă că a abdicat dintr-un motiv pasional, un caz unic în istoria monarhiei engleze. Dar putem emite şi o altă ipoteză privind acest refuz: dacă Eduard ar divorţa şi Wallis s-ar recăsători, ea ar fi capabilă să transmită calitatea ei de Alteţă Regală noului soţ! Alteţe Regale cam peste tot, fără ca familia regală să mai aibă vreun control? Asta ar constitui un nou dezastru şi Coroana ar fi cu adevărat în pericol. Se poate foarte bine ca Stanley Baldwin să fi ridicat această obiecţie. Protestele lui Eduard vor rămâne fără efect. Iar în 29 mai, regele îl înnobila pe prim-ministru, care devine conte… O întâmplare?

Devastaţi, amanţilor nu le mai rămâne decât să îşi construiască în sfârşit această fericire care le este contestată. În 3 iunie, este vreme frumoasă în Touraine. Wallis, care insistase că era găzduită într-o cameră la

capătul opus camerei lui Eduard, anunţă că este o zi „splendidă, caldă, însorită”.

Cu o zi înainte, Eduard s-a culcat furios, scrâşnind din dinţi, precum fratele său înainte de a scăpa de bâlbâială.

La curtea Angliei această căsătorie este ignorată, în schimb ziariştii s-au bătut pentru a li se permite accesul la eveniment. Un rege al Angliei care abdică, o americancă scandaloasă, căsătoria lor supărătoare într-un castel din Touraine, dar, de fapt, aşteptată cu sufletul la gură de milioane de persoane, un roman de povestit! Şi este destul de picant, dacă ne gândim la regii Angliei de odinioară care au iubit valea Loarei. Au început negocierile cu presa, deoarece scandalul urma să se vândă bine. Cinci trimişi speciali numai, dintre care un singur francez: Maurice Schumann, în vârstă de 27 de ani, reporter la agenţia Havas, viitor purtător de cuvânt al Franţei libere la BBC şi viitor ministru. El s-a îmbrăcat în redingotă, precum confraţii săi: aceasta este tradiţia. Sute de alţi corespondenţi sunt ţinuţi dincolo de grilajul proprietăţii. Sunt pândiţi invitaţii care şi-au confirmat venirea. Ei sunt repede număraţi, mai puţin de douăzeci de persoane, dintre care numai şapte britanici. Prietenii apropiaţi ai ducelui au preferat să nu îşi rişte poziţia la Curte. Cel mai greu a fost găsirea unui preot pentru celebrarea cununiei religioase, deoarece Biserica Anglicană a refuzat să admită căsătoria unei femei de două ori divorţată – ceea ce nu a îmbunătăţit reputaţia lui Wallis. Ciudatul reverend Jardine, fost agnostic, acceptă, dar mai apoi va avea dificultăţi cu superiorii săi ierarhici.

Gărzile de corp ale ducelui (maiorul Metcalfe şi secretarul său Forwood, printre alţii) sunt prezente, parcă pentru a umple încăperile care altfel par prea goale. Cuplul Rogers a venit, bineînţeles, şi Hermann este cel care o va conduce pe Wallis la altar. Draga mătuşă Bessie a traversat Atlanticul, fericită şi fără îndoială uşurată să trăiască încheierea unei incredibile poveşti de dragoste.

Ora 11: 20. Ziariştii, care au fost instalaţi în marele – prea marele – salon, comentează discret performanţa transatlanticului *Normandie*, care rivalizează în viteză cu nava *Queen Mary*. Trofeul *Le Ruban bleu* („Panglica albastră”) tocmai a fost recâştigat de *Normandie*.

Ora 11: 30. Apare ducele. Graţie fotografiilor, silueta sa va fi păstrată în istorie. Evident, Eduard este în redingotă, în pantaloni în dungi aşa cum se cuvine, cu o garoafa albă la butonieră, cu o vestă gri-deschis. Nodul cravatei sale *gris perle*, dublu, va deveni celebru, precum autorul său. Se va vorbi – şi expresia este încă folosită – despre „nodul Windsor”. Primarul satului de care depinde Candé, un doctor, s-a deplasat pentru ca, în numele Republicii Franceze, un fost rege al Angliei şi o americancă să fie uniţi. În liniştita regiune, se va discuta mult timp despre acest eveniment!

O căsătorie cu adevărat intimă: doar 20 de invitaţi asistă la ea *y*

Pentru că, juridic vorbind, se căsătoresc cetăţeni britanici, consulul general al Majestăţii Sale la Nantes, domnul Graham, a venit pentru a înregistra toate actele consulare. Ducele îl recunoaşte pe înaltul funcţionar: îl întâlnise în Ecuador cinci ani mai devreme. „Obscurul diplomat”, după cum îl caracterizează Eduard, este surprins de memoria extraordinară a mirelui. Domnul Graham este singurul reprezentant oficial al Regatului Unit al Marii Britanii şi doar pentru o chestiune de drept civil. Este prea puţin.

Ora 11: 43. Din cadrul marii uşi se desprinde o siluetă bleu-deschis: în rochie lungă, având „un corsaj foarte ajustat”, iat-o pe doamna Warfield, viitoarea ducesă. Poartă pe cap o pălărie de pai din tul, pene şi câteva flori albe. Wallis străbate salonul, ridicol de mare pentru o ceremonie intimă. O nouă rană adusă ambiţiei ei, încă şi mai patetică dacă ne gândim la faptul că, în urmă cu o zi, mirii făcuseră o repetiţie a ceremoniei. Ca la Westminster… înţelegem acreala americancei: şapte ani de

speranţe şi o căsătorie în exil la care nicio personalitate nu a venit. Maurice Schumann observă dispoziţia lui Wallis, frumoasă, elegantă, dar aproape furioasă: „Ea nu se străduie să zâmbească” Soţia maiorului Metcalfe constată că Eduard a uitat atitudinea dispreţuitoare cu care credea că îl tratase familia regală: „Niciodată n-am văzut-o pe Alteţa Sa Regală atât de fericită şi de calmă, dar privind-o [...], am înţeles care era cauza acestui incredibil[82]

comportament”. * Din marele salon, după ce s-a terminat ceremonia civilă, puţinii nuntaşi trec în micul salon verde pentru ceremonia religioasă; nu este o slujbă, ci o simplă binecuvântare din partea preotului. Din prima încăpere se aude orga la care cântă maestrul Marcel Dupré, virtuoz şi prodigios improvizator. Cu un an în urmă, el a fost numit organistul titular al Bisericii Saint-Sulpice. Acum, în această după-amiază, în program, după acordurile nupţiale ale lui Bach au urmat cele grave ale compozitorului Saint-Saëns. Predica reverendului despre căsătorie este severă, totul se desfăşoară repede, Eduard fiind cel care pare grăbit să o ia de soţie pe Wallis în faţa lui Dumnezeu după formalitatea laică. Trebuie spus că şi partea aceasta a nunţii fusese repetată cu reverendul cu o zi înainte... Eduard ţine în mâini cartea de rugăciuni dăruită de mama sa, regina Mary. Când o deschide, mirele izbucneşte în lacrimi.

Ora 15: 00. Înalta societate numără de-acum o ducesă de Windsor, un titlu fără precedent în istoria aristocraţiei britanice. Soţul ei o iubeşte atât de mult, încât a renunţat la coroană: un alt fapt inedit. O martoră a acestor triste şi modeste formalităţi, Lady Alexandra Metcalfe, îşi va aduce aminte de jena pe care a resimţit-o în momentul în care şi-a luat rămas-bun de la cei doi miri: „Ne-am strâns mâna în salon. Îmi dădeam seama că probabil ar fi trebuit să o îmbrăţişez, dar pur şi simplu nu puteam... Dacă măcar ea ar arăta din când în când o

82 în 1935 şi 1937, SS Normandie a parcurs distanţa dintre porturile Le Havre şi New York în 4 zile şi 2 ore. (N. red.)

umbră de tandreţe, dacă l-ar lua de braţ şi l-ar privi ca şi cum l-ar adora, ai putea simţi simpatie pentru ea. [...] Lasă impresia unei femei indiferente la atenţiile unui bărbat mai tânăr care s-a amorezat de ea. Să sperăm că se dezgheaţă când sunt între patru ochi, altfel trebuie să fie sinistru” Evident, este vorba despre dragoste doar din partea lui Eduard.

La fel de implacabil în consideraţiile sale ca în felul de a fotografia lumea, Cecil Beaton consideră că, în acea zi, Wallis şi-a pierdut strălucirea, că femeia aceasta – dură şi calculată – nu are nimic romantic. Desigur, ea este neliniştită, dar nu simte nicio emoţie. În realitate, este indignată la culme şi ofensată din cauza ceremoniei modeste. Sir Walter Monckton, de asemenea prezent la nuntă, o ia pe ducesă deoparte şi o avertizează că mariajul nu poate, în niciun caz, să fie un eşec. „I-am explicat că, în majoritate, englezii nu o iubeau pentru că Eduard abdicase pentru a se căsători cu ea, dar că totul s-ar schimba dacă l-ar face fericit şi ar şti cum să-l facă mereu fericit. Dar că, dacă ei ar fi nefericiţi, nimic nu va fi destul de rău pentru ea. A primit acest sfat cu multă amabilitate şi simplitate, mulţumindu-se să-mi spună: «Walter, nu credeţi că m-am gândit la toate acestea? Cred că pot să-l fac fericit.»”[83]

Printre darurile pe care le primesc ducele şi ducesa figurează o cutiuţă de aur, gravată. Este cadoul lui Adolf Hitler. Ducele de Windsor, fostul rege Eduard al VIII-lea, nu îl trimite înapoi. Ce destinaţie a ales cuplul pentru luna de miere? Austria, trecând prin Veneţia. Simplon-Orient-Expressul transportă un cortegiu în care presa americană, nemiloasă, numără... 226 de valize, şapte servitori şi doi câini. Această opulenţă şochează, dar Wallis nu are de gând să călătorească precum o ducesă lefteră. Deşi petrec mai puţin de patru ore la Veneţia, Serenissima[84] îşi va

83D upă citatul tradus în franceză de autor, extras din Sarah Bradford, George VI, op. cit.

84 Titulatură sub care este cunoscută Venezia: Serenissima Repubblica di Venezia. (N. red.)

aduce aminte de ei: în faţă mulţimii de curioşi, ducele, cu braţul întins, salută în stil fascist. Mussolini le-a rezervat gondole pentru a-i duce la faimosul Hotel Excelsior, la Lido, ca să se poată refrişa, schimba şi lua ceaiul. Când revin la gară, II *Duce* îi trimite ducesei un buchet de o sută de garoafe din partea lui. Nu ştie Mussolini că aceste flori au reputaţia că aduc nefericire? Din nou salutul fascist şi aclamaţii, totul transmis prin telegramă diplomatică la Londra. Eduard pare fericit, se află iar în centrul atenţiei, este întâmpinat cu fast.

II *Duce* este încântat să scandalizeze Marea Britanie. Şi Wallis impresionată că este atât de bine tratată, în sfârşit! Şi cu toată inocenţa…

O călătorie de nuntă foarte puţin discretă în Europa Centrală

Un nou tren, apoi, la graniţa austriacă, o limuzină de marcă germană conduce cuplul, în plină noapte, până la Wasserleonburg, un castel în Carintia, proprietate neogotică împrumutată de contele Munster[85] Suntem în plină atmosferă medievală, dar cu tot confortul ca să te distrezi, de la grajduri până la piscina încălzită, trecând prin terenurile de tenis, iar regiunea abundă în vânat. Sunt satisfăcuţi tinerii însurăţei? În ciuda luxului de faţadă şi a atenţiilor spectaculoase, nostalgia pentru Anglia încă îi obsedează. Ducesa va pretinde degeaba cât de impresionată a fost:,» Austria ne-a plăcut la nebunie! O, am fost atât de fericiţi acolo! Puteam să ne plimbăm fără să fim deranjaţi De fapt, şederea lor acolo şi voiajul lor sunt compromise de gândurile la răzbunare. Evoluţia situaţiei politice pare să îl anime pe duce, care nu are niciun statut oficial în locurile pe care le vizitează şi nu este investit cu nicio misiune. În niciun caz el nu poate fi găzduit într-o ambasadă sau într-un consulat britanic. Cel mult vreun funcţionar al acestor servicii poate veni să îi salute la gară, iar prânzurile, cinele şi alte angajamente de

85* ” Contele Paul Miinster era vărul unui prieten al ducelui de Windsor, lordul Eric Dudley. (N. red.)

acest gen trebuie să păstreze un caracter strict privat. S-ar putea crea confuzie dacă Alteţa Sa Regală ar fi considerată în vacanţă şi astfel ar primi tratamentul obişnuit. Londra nu încetează să îşi bombardeze serviciile diplomatice cu instrucţiuni precise în acest sens. În faţa interdicţiilor, Eduard încearcă să se informeze, să descifreze o conversaţie imprudentă sau provocatoare purtată în prezenţa lui; pe scurt, să joace un rol.

Cuplul de Windsor este încă în Austria când se află că, în 28 iulie, vizita cuplului regal britanic în Irlanda este tulburată de atentate teroriste. În felul său, IRA protestează împotriva refuzului provinciei Ulster, ai cărui locuitori sunt în majoritate protestanţi, de a se alătura statului liber al Irlandei, catolic. Incidentul cel mai grav se produce la sosirea lui George al VI-lea la Belfast: regele abia scapă de o bombă care explodează la mai puţin de 300 de metri în spatele maşinii lui. Eduard se informează, Palatul Buckingham răspunde amabil că Majestăţile lor sunt tefere.

Mai presantă pentru cei doi soţi Windsor este problema pusă de prezenţa ducelui şi a ducesei de Kent în Iugoslavia, în luna august, nu departe de locul în care locuiau ei provizoriu. La început, Eduard este ultragiat să afle că numai acest frate îi va vizita. Până la urmă, temător că vizita lor ar putea fi interpretată în mod deformat, cuplul Kent o anulează. Plictisiţi de luna lor de miere, ducele şi ducesa se hotărăsc să meargă la Paris şi să-şi caute acolo o reşedinţă, instalându-se pentru început la Meurice.

Încă de la debutul călătoriei lor de nuntă, mirii cei mai urmăriţi ai sezonului fac obiectul unor rapoarte favorabile trimise la Berlin. În mai multe reprize, mai ales la Viena, ducele a declarat cât era de mândru de sângele lui german şi că regreta hotărârea tatălui său de a-l renega public. Dezvoltarea Reichului îl interesează, mai ales când vine vorba despre „condiţiile de muncă şi de trai” Dar există elemente care îi preocupă şi mai mult: conform unui

raport personal al lui Rudolf Hess, căruia Hitler îi dictase, pe când era în închisoare, *Mein Kampfsv* care fusese secretarul lui particular, „ducele şi inteligenta lui soţie îşi vor ţine promisiunile”. Altfel spus, ducele şi ducesa de Windsor sunt prietenii Germaniei. Am putea presupune că este vorba despre una dintre acele calomnii, acele fantasme câteodată complet lipsite de fundament, cu care cuplul a fost copleşit. Dar în acest caz precis, urmarea imediată a acestor afirmaţii dovedeşte că principalul subiect de interes al fostului monarh nu este condiţia muncitorilor germani, chiar dacă – acest lucru este demonstrat – Eduard este un pacifist. Dar cu ce preţ? într-adevăr, Hitler îi invită oficial pe duce şi ducesă în Germania, ceea ce provoacă stupoare şi nelinişte la Palatul Buckingham, în Downing Street (unde, în luna mai, Chamberlain i-a succedat lui Baldwin) şi la Parlament. În aceste medii, se crede că Eduard a găsit în Wallis o susţinere pentru ideile lui generoase care, în realitate, disimulează dorinţa de a provoca o criză politică la acei blestemaţi de englezi. Şi, de ce nu, întoarcerea ducelui şi a ducesei în regatul „lor”.

Stupoare la Londra:

Hitler invită cuplul Windsor în Germania!

Călătoriile, demersurile şi intervenţiile la Paris pe lângă cuplul Windsor sunt fără efect. Mai rău: ei anunţă că, după Germania, se vor duce în Statele Unite ale Americii. Oare ce s-ar întâmpla dacă ei ar ajunge în Canada, un dominion important al Commonwealth-ului? În 7 octombrie, la Balmoral, George al VI-lea reuneşte un consiliu extraordinar pentru a discuta despre „Windsori”, dar mai ales despre anunţata lor călătorie peste Ocean, care se anunţă delicată în privinţa cazării şi a instrucţiunilor de dat ambasadorului Majestăţii Sale la Washington.

Această întâlnire este poate prima de la abdicare când regina Elizabeth, căreia regele îi ceruse să fie prezentă, îşi aminteşte cu tristeţe despre cumnatul ei: „S-a

schimbat atât de mult, obişnuia să fie atât de plăcut cu noi!” În schimb, Wallis nu scapă de atacul lui Elizabeth. În opinia reginei, ducesa este în mare măsură responsabilă de provocările pe care ducele i le lansează fratelui său. De când sunt proscrişi, „Windsorii” nu au încetat să compromită Coroana. Îşi aminteşte Eduard că a domnit? Atât de puţin timp şi atât de stângaci, ce-i drept…

În ediţia din 9 octombrie, *The New York Times* anunţă că este prevăzută o întrevedere între cancelarul Hider şi o persoană în mod ipocrit numită „invitatul englez”. Se va discuta despre proletariat, o temă dragă ducelui, iar programul cuprinde vizita a noua oraşe germane. În seara de 10 octombrie, la Paris, în Gara de Nord, poliţia şi un diplomat britanic dezvăluie că 300 de persoane îi însoţesc pe duce şi ducesă până la plecarea Nord-Expressului cu destinaţia Berlin. Această călătorie atât de contestată – şi care va fi la originea imaginii şocante a unui fost rege al Angliei devenit trădător – începe în 11 octombrie 1937. Oficial, este vorba despre o vizită privată. Dar faptul că faimoasa gară berlineză de la Friedrichstrasse este plină cu sute de simpatizanţi de-ai să-i este grăitor. Printre ei, se află prietenii lui Charles Bedaux, proprietarul de la Candé. Pentru a întâmpina cuplul de Windsor, au sosit, printre alţii, Joachim von Ribbentrop, fost ambasador german la Londra, devenit între timp ministru al Afacerilor Externe al Reichului, pe care Wallis pare fericită să îl revadă. Cel mai surprinzător este că se aud strigăte de „*Heil* Windsor!” şi „Heileduard!”, în momentul când ducele şi ducesa coboară din cuşetă. Evident, cuplul era aşteptat cu nerăbdare. Şi era apreciat. Apoi, când oaspeţii sunt conduşi la hotel – apartamentul lor are vedere spre clădirea Cancelariei –, trebuie să ne imaginăm stânjeneala diplomatului britanic Sir George Ogilvie-Forbes care, sfidând instrucţiunile primite de la Foreign Office, a venit „în absenţa ambasadorului” ca să îşi prezinte omagiile Alteţei Sale Regale!

Programul este încărcat, cu vizite la uzine, unde muncitorii mulţumesc regimului naţional-socialist pentru condiţiile de muncă şi masa servită în cantine. Potrivit ambasadorului Franţei la Berlin, André-François Poncet, Ribbentrop consideră că ducele va fi foarte impresionat de performanţele muncitorului german şi că l-ar putea influenţa pe omologul lui britanic. Cât despre concertul oferit după-amiaza de orchestra Deutsche Arbeitstront[86] condus de doctorul Ley (om necioplit, vulgar, dar puternic şi tenace) pentru mii de muncitori, dacă simfoniile lui Wagner (dar şi Liszt) este firesc să se regăsească în repertoriu, sugestiv este că, după imnul *Deutschland über Alies*, adunarea ascultă, în picioare, *Godăave the King* în onoarea cuplului de Windsor! Hitler va dezvălui mai târziu că visa să se instaleze în castelul cu acelaşi nume în momentul în care ar fi ajuns în Regatul Unit.

Toate realizările naţional-socialismului sunt prezentate ducelui, care nu se eschivează de la salutul nazist când trece în revistă detaşamentele SS şi

y care dă interviuri presei, lăudând reuşitele germane. Ducesa se plictiseşte puţin vizitând fabricile de textile artificiale. Timp de mai multe zile, oaspetele este tratat cu onoruri peste tot şi întâmpinat de mulţimi entuziaste; se succed dineuri cu toţi demnitarii regimului şi declaraţii ale ducelui în germană. Remarcăm o întâlnire de familie cu ducele de Saxa-Coburg şi Gotha, care fusese foarte apropiat de Eduard la moartea lui George al V-lea. Dineul oferit de Charles de Saxa-Coburg şi Gotha prezintă o particularitate: cunoscând obsesia lui Eduard ca soţia lui să fie recunoscută ca Alteţă Regală, cartonul în faţa locului ducesei este redactat cu iniţialele IKH, echivalentul german al ASR! Iar ducesa, pe care ne-o închipuim foarte mândră, are dreptul la reverenţa tuturor doamnelor... în sfârşit! Londra şi meschinăriile Curţii ei par departe.

86 Frontul German al Muncii, uniunea sindicatelor înfiinţată în perioada regimului naţional-socialist, care a înlocuit sindicatele libere din perioada Republicii de la Weimar. (N. red.)

Pentru moment, Wallis este adulată de germani, motiv pentru care va fi considerată pronazistă, dar comportamentul ei ţine mai mult de o revanşă asupra societăţii britanice ce a respins-o decât de un angajament politic. Greutatea unui complex…

În opinia lui Hitler, ducesa „ar fi fost o regină bună”.

Din toate punctele de vedere, punctul culminant al acestui turneu de propagandă este întâlnirea la „cuibul de vultur” de la Berchtesgaden dintre Hitler şi cuplul de Windsor, în 22 octombrie. Amanta Führerului, Eva Braun, este furioasă că nu este prezentată ducesei. Invitaţii vor rămâne aproape două ore în faţa acestei panorame excepţionale, pe care Mussolini o admirase o lună mai devreme. Austria este atât de aproape… Monden, în uniformă, strângându-i mâna lui Wallis, Hitler cere să fie servit ceai englezesc. O gazdă atentă. Conversaţia este complicată de prezenţa translatorilor care îl agasează pe duce, germanofon desăvârşit, nemulţumit de traducerea frazelor sale din engleză, pe care nu o consideră fidelă. Ce trebuie reţinut din această conversaţie deopotrivă istorică şi inutilă, este părerea împărtăşită de cei doi bărbaţi: duşmanul comun este Uniunea Sovietică, iar comunismul este un flagel. Ce păcat că Germania şi Regatul Unit al Marii Britanii nu au putut să se înţeleagă „pentru a prezerva pacea în Europa”! Aşa cum Göring îi explicase soţiei sale, încă intrigată de ideea fixă a lui Wallis de a fi luată de soţie, de fapt, ducele era persoana importantă. Prin el, Berlinul şi Londra ar putea să se înţeleagă. La capătul unei ore şi jumătate de discuţii, ducele este convins de pacifismul sincer al lui Hitler. Ducesa este supărată că nu a fost şi ea admisă la conversaţie. Cancelarul reuşeşte să fie iertat pentru această lungă întâlnire de la care ea a fost exclusă. Cu privirea sa magnetică şi fermecătoare, Hitler se arată chiar afectuos cu Wallis, luându-i mâinile pentru a-i spune „La revedere”, înainte de a lua poziţia rigidă a salutului nazist. Se pare că, după plecarea lor, cancelarul s-ar fi întors către interpretul

desemnat de Foreign Office care îl însoţea pe duce, spunând: „Ar fi fost o regină bună”.

În afară de convorbirile cu Goebbels, Göring şi alţi demnitari sau industriaşi importanţi, cuplul Windsor a fost răsfăţat, sărbătorit, recunoscut. „Timp de 14 zile, ei sunt plimbaţi de la creşe până la tabere pentru tineret şi de la locuinţele-model până la uzinele de aviaţie [...]. Înţelegem de ce Führerul va declara că abdicarea lui Eduard al VIII-lea a fost «o pierdere gravă pentru noi; cu el, totul ar fi fost diferit».”[87]

Se pune întrebarea: sunt Eduard şi Wallis conştienţi că au fost folosiţi într-un mod spectaculos pentru a asigura promovarea Reichului şi a virtuţilor naţional-socialismului? Fără îndoială că nu, dar aceste două săptămâni le-au satisfăcut orgoliul. Astfel, se revenea la aceeaşi contradicţie frapantă la Eduard: întotdeauna şi-a dorit să joace un rol; avusese unul, pe cel mai prestigios, şi renunţase la el. Accepta onorurile, plăcerile (Wallis), avantajele, dar refuza constrângerile, responsabilităţile şi adevărata muncă a unui monarh constituţional. Iată ceea ce îl pierduse. Acum – iar titlul său de duce de Windsor îi apărea ca o frântură din autoritatea pe care trebuia să o pună în valoare –, el îşi bătea joc de interdicţiile care îl priveau, stabilite de fratele său şi de guvern.

Din călătoria sa, Eduard rămăsese cu impresia că Marea Britanie era în întârziere în numeroase domenii. Pe scurt, în Germania îi fusese redată strălucirea blazonului personal: trecea oficial drept un om doritor de pace şi progres social, dar căruia politicieni mizerabili îi torpilaseră idealul, scoţând în faţă o foarte romanescă istorie cu o femeie. Din punctul lui Hitler de vedere, ducele

87 François Kersaudy, Histoie de la dernière guerre, nr. 10, martie-aprilie 2011. Remarc, la fel ca acest autor, că „nu există nicio îndoială, chiar dacă Hitler, la fel de ignorant ca şi acoliţii săi în privinţa modului de funcţionare al instituţiilor britanice, supraestimează în mod fatal rolul unui monarh în viaţa politică a Regatului Unit“. în acest domeniu, Hider era la fel de rău informat ca Wallis, care repeta adesea că un rege avea toate drepturile, o iluzie pe care a întreţinut-o mereu.

de Windsor trebuia ţinut de rezervă şi, ca atare, menajat, pentru cazul în care… Cât despre ducesă, din momentul în care este tratată cu toate onorurile la care ea consideră că are dreptul, ea va fi docilă.

La Paris, cuplul se odihneşte la Meurice după acest maraton de două săptămâni. El nu bănuieşte ce furtună a declanşat această călătorie care s-a desfăşurat în trei timpi: acceptarea invitaţiei lui Hitler, onorurile, atenţiile şi largul ecou acordat în presa mondială acestui turneu, continuând apoi cu următoarea călătorie prevăzută în Statele Unite ale Americii, pusă la cale de Charles Bedaux. Spiritele se agită în Marea Britanie, unde Germania nazistă are numeroşi partizani, precum cei ai lui Sir Oswald Mosley[88], mai mult sau mai puţin discreţi; unele dintre aceste elemente favorabile apropierii anglo-germane acţionează în domenii importante de activitate. Ne putem închipui că neliniştea prim-ministrului şi a regelui din cauza acestor reţele în care spionajul dispune de un teren de predilecţie. În acelaşi timp, George al VI-lea nu poate risca să dezaprobe în public acţiunile fratelui său care, oficial, a renunţat la tot… mai puţin la a se plânge. A ignora pretenţiile ducesei este un lucru, a da opiniei publice sentimentul că ducele este un martir ar fi însă catastrofal. Căci acesta are partizani, printre care Churchill, care îi scrie, în 28 octombrie: „V-am urmărit călătoria în Germania cu mare interes. Mi se spune că, la Actualităţi, în cinematografe, imaginile cu Alteţa Voastră Regală sunt în continuare foarte aplaudate. Mă temeam că vizita voastră în Germania îi va şoca pe mulţi antinazişti din ţară, printre care aveţi mulţi prieteni şi admiratori; dar trebuie să recunosc că nu pare să fi avut acest efect. Şi sunt fericit că aţi îndeplinit misiunea cu tot atâta distincţie cât succes”[89]. În acea perioadă, Churchill, retras din viaţa politică pentru a scrie despre viaţa unui strămoş de-al său,

---

88 Sir Oswald Mosley (1896-1980), politician englez, membru al Parlamentului în anii 1920, şeful British Union of Fascists. (N.t.)

89 Charles Higham, op. cit.

Marlborough, faimosul „Malbrouk pleacă la război...”[90] dintr-un cântec cunoscut, se arătase deja potrivnic oricărei concesii faţă de regimul hitlerist şi pledase pentru o înţelegere cu sovieticii.

Regele George al VI-lea este constant jignit de cuplul de Windsor

Discret, cu grija de a stinge conflictele din familie, fratele lui Eduard devenit rege nu vrea să învenineze şi mai mult discuţiile despre avere avute cu ducele care, am văzut, s-a plâns întotdeauna de lipsa banilor. Nu este cazul, dar modul de viaţă cerut de ducesă face ca exigenţele financiare ale lui Eduard să devină încă şi mai presante. Şi, bineînţeles, ducele ar fi dispus să îşi informeze admiratorii că regele este zgârcit! Or, pentru a dejuca aceste lamentaţii, George al VI-lea i-a vărsat fratelui său „venitul anual al ducatului de Lancaster (aproximativ 20.000 de lire, adică 5 milioane de dolari astăzi[91]), fără să îi reclame impozitul pe sumă, pe care îl plătise chiar el”. Era elegant şi generos, dar, exasperat din nou de dezinvoltura financiară a fratelui său, regele îl chemase la telefon printr-un intermediar pentru a-l ruga să se achite de această contribuţie. Ducesa asculta la un alt aparat. Ea refuză, răspunzând în numele soţului ei: „N-o să cedăm!” Replica spune multe: dominaţia lui Wallis se exercită în permanenţă asupra lui Eduard, bucuros să se supună. Este o abdicare permanentă. Nici ameninţările cu dezvăluirea în presă a lipsei de simţ civic a ducelui nu schimbă nimic. După cum subliniază biograful Charles Higham, toată familia regală este exasperată, inclusiv cumnatele lui George al VI-lea. Teoretic, exista ipoteza ca problema titlului de Alteţă Regală al ducesei să poată fi reexaminată din punct de vedere constituţional, dar „acest incident a pus capăt oricărei eventualităţi” în acest sens. Toată viaţa

90* * Marbrouk sen va en guerre este un foarte cunoscut cântec popular francez despre John Churchill, primul duce de Marlborough (1650-1722). (N.t.)

91 Estimare financiară făcută în 2005.

lor, cuplul Windsor nu va înceta să reclame bani şi să trăiască în condiţii luxoase, plângându-se în acelaşi timp… Prin toate mijloacele, ducele şi ducesa fac eforturi să capteze atenţia asupra lor, să se vorbească despre ei şi să fie cât mai vizibili, în contrast cu discreţia lui George al VI-lea, specifică rangului său. De vreme ce Eduard este eliberat de orice constrângere oficială, el nu îşi refuză plăcerea de a se face auzit, mizând mereu pe confuzia că titlul său vine cu o eventuală misiune mai mult sau mai puţin oficială. Le deranjează pe rudele sale, pentru a se manifesta aşa cum doreşte. Familia regală este jignită atât de compromiterea politică a fostului rege, cât şi de comportamentul său în viaţa privată.

Ducele şi ducesa sunt complet inconştienţi de contextul european care cunoaşte mari prefaceri şi de consecinţele acestora în întreaga lume. Astfel, în momentul în care Windsorii vor pleca în America, ei visează doar să fie invitaţi la dineuri şi recepţii diplomatice, mondenităţile fiind domeniul lor de predilecţie, chiar singurul lor interes. Bunăoară, cu ocazia unei recepţii la Paris în onoarea lui S.E. William Bullitt, ambasadorul Statelor Unite ale Americii în Franţa, cei doi îl întâlnesc pe Léon Blum, fostul prim-ministru francez, al cărui guvern alcătuit de Frontul Popular fusese răsturnat cu numai şase luni mai devreme. Un prânz, privat, oferit de ambasadorul lui George al VI-lea la Paris nu îl mulţumeşte pe duce, deoarece ducesa nu este prezentată ca Alteţă Regală. Curtoazia germanilor nu fusese decât o manevră. În schimb, oare îşi dă seama fostul rege că prin Axa Roma-Berlin, creată în urmă cu un an, Italia părăseşte Liga Naţiunilor în 11 decembrie şi se apropie de Germania? Mai mult – sau mai rău –, Mussolini anunţă că, din acel moment, nu îl mai interesează soarta Austriei. Este înlăturat astfel ceea ce putea fi considerat ca principalul obstacol împotriva *Anschluss*-*Am* („anexare”).

Ezitările şi provocările lui Eduard se înmulţesc, chiar dacă el nu greşeşte neapărat. Astfel, la Cherbourg,

îmbarcarea lui prevăzută la bordul pachebotului german *Bremen* cu destinaţia New York irită nespus presa americană. Existau deja critici intense în privinţa călătoriei cuplului Windsor peste ocean şi a relaţiilor cu Charles Bedaux; într-adevăr, castelanul de la Candé este atacat de puternicele sindicate americane care îl acuză că exploatează muncitorii sub aparenţa generozităţii. Eduard răspunde – şi are dreptate! – că, fiindu-i interzisă şederea pe teritoriul britanic fără autorizaţie specială, el nu se putea sui la bordul unui pachebot care ar fi făcut escală la Southampton. *Bremen* asigura o traversare directă, aşadar Eduard respecta instrucţiunile… Desigur, aşa este, dar superbul transatlantic era german!

Până la urmă, călătoria este anulată din multiple motive. Odată cu degradarea atmosferei dintre Bedaux şi adversarii săi, bagajele cuplului riscau să nu fie descărcate la sosirea vasului *Bremen*… Locuitorii din Baltimore, oraşul de baştină al lui Wallis, nu mai sunt la fel de mândri de concetăţeana lor, a cărei comportament de femeie întreţinută din înalta societate este declarat incompatibil cu interesul declarat pentru lumea muncitorilor. Vântul se întoarce primejdios împotriva lui Bedaux, despre care se ştie acum că este foarte implicat în reînarmarea Germaniei. Inginerul-castelan, om cu un remarcabil succes, este atacat din toate părţile şi, pentru a scurta povestea căderii sale, el este nevoit să cedeze aproape toate acţiunile afacerii sale, fuge în Canada sub un nume fals şi revine în Bavaria, unde îşi tratează depresia. Adevărata boală de care suferă este ura lui faţă de americani, care l-au umilit atât de repede şi l-au pus la pământ. Cuplul de Windsor pierde un sprijin important, dintr-odată jenant pentru ei, apoi dispărut cu totul din peisaj. Această schimbare drastică se potriveşte nefericit şi cu o eroare de calcul: proiectul călătoriei în America eşuează pentru că a fost programat după sejurul în Germania, cu toate consecinţele sale. [92]

92 Este vorba despre anexarea Austriei de către Germania, care s-a

Apoi, principala activitate a cuplului este de a găsi un loc plăcut şi demn de ei pentru a-şi petrece Crăciunul şi a sărbători sfârşitul lui 1937, ţinând cont că era anul fericirii lor. Dacă această călătorie era odihnitoare >

sau prost inspirată şi deranjantă, nu părea deloc să conteze pentru fostul rege. Se împlinea un an de când renunţase la tron. Devenise un prinţ rătăcitor. Avea o soţie încontinuu nemulţumită, în căutarea obsesivă a titlului de nobleţe. În realitate, nici el, nici ea nu îşi asumau consecinţele opţiunii lor. Ei nu se gândesc decât la statutul lor. De pildă, nu îi preocupă faptul că fizicianul Otto Hahn publică la Berlin rezultatul cercetărilor sale asupra posibilităţilor fisiunii atomice – descoperire confirmată de francezii Frédéric şi Irène Joliot-Curie. În schimb, erau interesaţi dacă ar putea cuplul Rogers, pe-atunci în America, să le închirieze vila Lou Viei? Aceasta era întrebarea care îi frământa. Oare să îţi petreci Revelionul pe Coasta de Azur nu este un obicei specific britanic?

De la încoronarea lor, regele şi regina glorifică monarhia

George al VI-lea şi Elizabeth trăiesc sfârşitul anului 1937 cu amintirea, foarte mulţumitoare, a reuşitei ceremonii de la Westminster. Şi, pe lângă milioane de supuşi, ei beneficiază de un sprijin până atunci de neconceput, de vreme ce filmul încoronării fusese proiectat în tot Commonwealth-ul. Membrii guvernului sunt sensibili la autoritatea, siguranţa de sine şi judecata suveranului. Anthony Eden, în vârstă de 40 de ani, titularul de la Foreign Office (care se opune din ce în ce mai mult premierului Chamberlain din cauza Germaniei şi Italiei*), este şi el frapat de progresele regelui. Primit la Windsor pentru a evoca multiplele probleme puse de… cei doi Windsori în străinătate, ministrul constată că George al VI-lea, în ciuda problemelor sale, se exprimă pe neaşteptate, practic fără dificultate şi chiar viguros. Descriindu-l pe monarh, Sir Robert Lindsay va adăuga: „[…] Aş spune că

realizat până la urmă în 12 martie 1938. Vezi mai jos. (N. red.)

era aproape replica exactă a tatălui său în privinţa manierelor şi spiritului, dar nu ca aparenţă. Şi mi-a făcut o excelentă impresie, mult mai bună decât mă aşteptasem iniţial”[93][94]. Aceste complimente se adresează reginei Elizabeth de asemenea, a cărei blândeţe aparentă ascunde un caracter puternic, un incontestabil bun-simţ şi un sprijin eficient acordat soţului, mai ales în comparaţie cu Eduard şi Wallis, care, prin comportamentul lor, poluează şi tulbură inutil viaţa britanică prin ridicole, dar jenante susceptibilităţi. Dorinţa de a face rău? Este posibil.

La începutul noului an, situaţia se agravează în Europa. În 12 februarie 1938, la Berchtesgaden, Hitler îl primeşte pe cancelarul austriac Schuschnigg, căruia îi dă un ultimatum în legătură cu numirea la Viena a unui ministru de interne câştigat de partea naţional-socialismului. Acesta din urmă acceptă, dar anunţă repede un plebiscit asupra chestiunii austriece. Hitler replică prin forţă şi, printr-o serie de măsuri imediate, în 12 martie trupele germane trec graniţa austriacă. Un plebiscit ratifică anexarea cu 99% din voturi în cele două ţări. Nu s-a tras niciun foc de armă. *Anschluss-ul* este o realitate şi comunitatea internaţională nu a găsit nimic de spus. În dezacord complet cu politica „de conciliere” a lui Chamberlain, Anthony Eden îşi prezentase demisia încă de duminică, 20 februarie. Aflat la Windsor, George al VI-lea află cu stupefacţie despre decizie din ziarele care au apărut în ultima zi a săptămânii. Furios, regele a cerut ca din acel moment să fie informat despre astfel de incidente în acelaşi timp cu şeful guvernului. Atitudinea calmă a lui Mussolini în privinţa anexării Austriei, plină de

---

93A rthur Neville Chamberlain (1869-1940), politician conservator, prim-ministru britanic (1937-1940), a fost favorabil păstrării unor relaţii paşnice cu puterile Axei. Politica sa de conciliere, falimentară după cum a demonstrat evoluţia relaţiilor internaţionale, s-a numit appeaseament. (N. red.)

94S NCF — La Société Nationale des Chemins de Fers (Societatea Naţională a Căilor Ferate).
m.)

subînţelesuri, anunţa că următorul obiectiv al lui Hitler era Cehoslovacia, unul dintre acele „state artificiale” create prin Tratatul de la Versailles şi printr-una dintre convenţiile conexe ulterioare, semnată în 3 septembrie 1919.

Cuplul Windsor se găseşte atunci în regiunea pariziană, într-un castel aproape de Versailles, închiriat pe şase luni, dar de care se vor plictisi repede, ca de obicei. Cu ocazia unui dineu la o prietenă, ducele şochează adunarea declarând, cu tărie, că „[…] Cehoslovacia nu este o naţiune, ci o invenţie de-a lui Woodrow Wilson”. Exact.

Dar când adaugă „Cum ar putea izbucni un război pentru o astfel de ţară?”, fostul rege îşi dovedeşte ignoranţa totală în privinţa intenţiilor, destul de clare, ale lui Hitler. Cehoslovacia era poate „o ţară ridicolă”, în opinia ducelui, însă exista. În 1 octombrie, Hitler urma să ocupe Sudetenland (o regiune cehoslovacă locuită preponderent de germani) şi, şase luni mai târziu, germanii vor intra în capitala Praga.

1938: vizita lui George al VI-lea la Paris reîntăreşte Antanta

În acord cu Cabinetul, regele, foarte informat în privinţa intenţiilor lui Hider, hotărăşte să meargă la Paris. Tatăl său George al V-lea fusese şi el acolo chiar înainte de izbucnirea Marelui Război, în 21 aprilie 1914. O nouă călătorie trebuia să strângă iarăşi legăturile franco-britanice. În 19 iulie 1938, la ora 16: 45, dintr-un tun din Mont-Valérien se aud tradiţionalele 101 salve salutând sosirea trenului regal la gara de pe strada Foch, fastuos decorată de arhitectul Pierre Sardou. Evenimentul este, printre altele, prima călătorie oficială organizată de către noua SNCF* (ea nu există decât din 1 ianuarie) în colaborare cu Compania internaţională a vagoanelor de dormit. Locomotiva, modelul 231, albastră şi aurie, cu profil aerodinamic şi decorată, trage un convoi lung de aproximativ 160 de metri, compus dintr-un furgon, un

vagon Pullman cu bucătărie, un vagon-restaurant, un vagon-salon şi un al doilea furgon. Din cauza diverselor ameninţări şi a asasinării regelui Alexandru al Iugoslaviei la Marsilia, patru ani mai devreme, măsurile de securitate a oficialităţilor sunt întărite. Armata franceză a supravegheat în mod deosebit itinerarul cuplului, plasând un soldat la fiecare 50 de metri de-a lungul şinei. Niciun alt convoi nu circulă în acea zi între Boulogne şi Paris. Un complot, ţesut de falangişti spanioli, este dejucat la timp.

La prânzul servit între Etaples şi Amiens, regele şi regina degustă printre alte feluri un file de limbă-de-mare prăjit *à Vanglaise* şi o salată Trianon. Antanta cordială este la masă! Majestăţile lor sunt întâmpinate de Albert Lebrun, preşedintele Franţei, însoţit de soţia lui, de Jules Jeanneney, preşedintele Senatului, de Édouard Herriot, preşedintele Camerei Deputaţilor, şi de Édouard Daladier, preşedintele Consiliului de Miniştri. Regele poartă uniforma de amiral al Flotei britanice, tot cu bicorn, iar regina poartă haine şi pălărie în culori deschise. Or, regina este în doliu, căci tocmai îşi pierduse mama. În afară de acea seară, numai albul mai era admis, iar croitorul Norman Hartnell refăcuse garderoba reginei în opt zile. Ea are talentul de a-şi crea propria imagine, refuzând mereu noile tendinţe ale modei. În nicio circumstanţă pălăriile nu îi vor ascunde chipul.

După ce preşedintele şi regele se salută respectuos, un detaşament din echipajele Flotei în ţinută de vară, cu berete albe şi ghetre gri, prezintă armele şi se ascultă imnurile naţionale. Cu o seară înainte, un convoi a livrat deja 70 de valize, dintre care cinci numai pentru ambasada britanică, aflată aproape de Palatul Élysée. Discursurile nu strălucesc prin originalitate, dar preşedintele Lebrun insistă asupra „auguştilor suverani ai naţiunii prietene”. Mulţimea este cuprinsă de entuziasm, într-o sinteză a mândriei regale şi pasiunii republicane. Chiar şi cotidianul comunist *LHumanité* a publicat un reportaj călduros de bun venit, care face totuşi diferenţe între „adevărata

Anglie” (care, bănuim, este reprezentată de Majestăţile lor) şi „administraţia conservatoare a domnului Chamberlain”. *Llllustration* consacră un număr special reginei Elizabeth, amintind cititorilor că descinde din regii Scoţiei care au dat-o Franţei pe „fermecătoarea” Maria Stuart (mai bine să nu fie amintit că aceasta a fost executată la ordinul verişoarei sale Elizabeta I, regina Angliei!). Regele este descris ca un om obişnuit, deschis, energic şi spontan, care ştie să facă astfel încât interlocutorul său să se simtă în largul său, indiferent de rang. Este evocat şi un moment recent: sosirea trupelor britanice în 1914 şi Mormântul soldatului necunoscut, unde regele depune o jerbă. Război şi istorie se regăsesc la Versailles cu ocazia prânzului oferit pentru 260 de invitaţi în Sala Oglinzilor, care nu mai cunoscuse o astfel de activitate de la Conferinţa de Pace, cu aproape douăzeci de ani în urmă.

La întoarcere, regele ţine să onoreze memoria australienilor decedaţi în timpul Primului Război Mondial. Memorialul de la Villers-Bretonneux fiind considerat teritoriu britanic, este rândul lui George al VI-lea să îl primească pe preşedintele Lebrun. Prin faţa lui George al VI-lea, defilează 50.000 de soldaţi. Winston Churchill, invitatul special al guvernului francez, îşi va aminti că, în acea zi din vara lui 1938, vedea în armata franceză „scutul libertăţii în Europa” Cu toţii ştim ce s-a întâmplat doi ani mai târziu...

Apogeul acestei vizite de stat are loc în ultima seară, odată cu apariţia suveranilor la balconul reşedinţei lor de pe Quai d’Orsay, la ieşirea de la un banchet. Mulţimea îi aclamă. Din punct de vedere politic, din discursul monarhului la Palatul Élysée, în prima seară, merită să reţinem o frază care menţionează obiectivele Antantei: „prietenia noastră nu este îndreptată împotriva niciunei puteri”. După această călătorie triumfală, George al VI-lea şi familia să fac o croazieră la bordul iahtului *Victoria and Albert,* cu destinaţia Scoţia, unde sosesc pentru

tradiţionala vacanţă la Balmoral.

Dar, după cum mulţi oameni se temeau deja, Hitler va întrerupe concediile europenilor.

Călătoriile, foarte diferite, ale ducelui şi ducesei de Windsor

La urcarea pe tron a lui George al VI-lea, cuplului Windsor îi fusese recomandat să rămână în sudul Franţei şi să evite orice contact cu familia regală în timpul sejurului lor. Soţii pleacă de la un castel de pe Coasta de Azur la noua lor reşedinţă pariziană, închiriată pe bulevardul Suchet, pe care, cu un lux deşănţat şi o atmosferă de imitaţie, au amenajat-o ca pe o pretinsă locuinţă regală. O patetică reproducere a vieţii de la Palatul Buckingham, a unei existenţe pe care, în realitate, nu au avut-o niciodată. Chiar dacă cele două Buickuri ale lor sunt confortabile, ducele găseşte epuizante aceste călătorii. El cere Compagnie Internaţionale des Wagons-Lits (CIWL) să îi pună la dispoziţie un vagon-cuşetă special. Este vorba de cel cu numărul 3538, construit în 1929, la Aytre, aproape de La Rochelle, şi cunoscut drept unul dintre cele mai luxoase. Vagonul, iniţial prevăzut pentru 10 călători, fusese deja transformat într-un adevărat apartament, dotat cu salon şi sală de duş, restul cabinelor rămânând neschimbate. La dorinţa cuplului, vagonul a fost adăugat celor mai celebre trenuri de noapte, mai ales expresului Calais-Mediterana, rebotezat „Trenul albastru”, datorită culorii albastru-închis metalizat a vagoanelor, inspirată de directorul companiei, care purtase uniforma vânătorilor de munte/

Călătorii pleacă de la Paris până la Riviera, unde doresc să fie în centrul atenţiei. Cu cine se întâlnesc? Cu prieteni care le-au rămas credincioşi, desigur. Încet-încet, unii dintre aceştia au obosit să asculte tânguielile lor: aceleaşi acuze împotriva dispreţului său, cel puţin, împotriva indiferenţei şi neîncrederii pe care familia regală şi guvernul le arată faţă de cuplul Windsor, privat de statutul oficial şi de orice funcţie monarhică, fie ea şi

simbolică. Eduard şi Wallis, evident imaturi, nu vor să admită că întâlnirea lor cu Hitler le-a consolidat încă şi mai mult reputaţia de provocatori inconştienţi, într-un moment în care se profilează la orizont ameninţările împotriva Cehoslovaciei.

Ducele şi ducesa de Windsor par nişte bogătaşi exilaţi, care călătoresc într-un vagon de dormit special, închiriat la un preţ exorbitant, din mai 1938 până în septembrie 1939. Un fals tren regal şi o atmosferă de frivolitate. Dar realitatea este complet diferită. Cheltuielile nesăbuite ale cuplului – mai ales garderoba pe măsură a lui Wallis, îmbrăcată de cei mai mari croitori europeni, cum ar fi, de exemplu, Chanel şi Schiaparelli, cumpărarea de antichităţi de un bun gust la fel de dubios precum preţurile lor, lăcomia ducesei pentru noi şi noi bijuterii, servitorii şi recepţiile –, prin care cei doi încearcă să rivalizeze cu modul de viaţă al celor mai bogate persoane, înghit veniturile alocate ducelui – 23.000 de lire pe an, echivalentul a 100.000 de dolari în 1938. Ca de obicei, ducele este strâmtorat cu banii. „Ducele a vândut la licitaţie, pentru 10.000 de dolari, cireada de bovine de la ranch-ul său canadian de la High River, în Alberta, scrie Charles Higham. Tranzacţia a rezolvat unele probleme, dar finanţele lui Eugène de Rothschield au fost deşi mai mare ajutor. Într-un mod destul de ciudat, mare parte a capitalului ducelui era investit în Lyons Corner House, un lanţ de restaurante populare din Anglia, care duc la creşterea veniturilor celor doi Windsor”. *

Care este reacţia fratelui lui George al VI-lea după Conferinţa de la München din 29 şi 30 septembrie, o adevărată capitulare a democraţiilor, dar care aduce speranţa păcii pentru o mare parte a opiniei publice franceze şi britanice? I se publică, în *Sunday Dispatch*, în 2 octombrie, o declaraţie – ceea ce îi este interzis – ce poate fi calificată drept „müncheneză”: „Alteţa Sa Regală nu şi-a pierdut nicio clipă speranţa [găsirii unei soluţii la criză], crezând întotdeauna în calităţile prim-ministrului, oricât de

mici au părut şansele de succes. Alteţa Sa Regală este convinsă că personalitatea domnului Chamberlain se va impune şi că politica lui de pace va reuşi” Or, nu numai că această opinie naivă şi bine intenţionată este foarte răspândită printre locuitorii din vestul Europei, dar însuşi George al VI-lea este de acord, de această dată, cu fratele său. La întoarcerea din Germania, prim-ministrul Chamberlain este primit la Palatul Buckingham de către rege, care îi transmite personal „cele mai călduroase felicitări pentru succesul vizitei la München; răbdarea şi determinarea lui merită recunoştinţa veşnică a popoarelor din întregul Imperiu”[95]. Orbit la fel ca mulţimea care a aplaudat întoarcerea acasă a domnilor Chamberlain şi Daladier, George al VI-lea are încredere în viitor. Trebuiau acceptate anumite cereri, considerate „drepte”, formulate de Germania nazistă şi trebuia cedată regiunea Sudetenland lui Hitler. Nu putea fi vorba despre o abandonare a acelei ţări, de vreme ce Hitler îi primise pe aceşti domni îmbrăcat în redingotă. Putea, deci, să se îmbrace ca un gentleman.[96] Churchill înţelesese deja, lansând una dintre butadele sale celebre: „Anglia şi Franţa au vrut să evite războiul cu preţul dezonoarei. Ele au fost dezonorate şi vor avea şi războiul”. În 9 noiembrie, îngrozitoarea şi sinistra Noapte de cristal[97] dovedeşte că Hitler nu respectă regulamentul clubului oficialităţilor care practica politica de conciliere.

Ducelui i se refuză dreptul de a menţiona contribuţia sa la evocarea regelui George al V-lea

---

95 Apud Christopher Hibbert, op. cit.

96 Cu ocazia întoarcerii triumfale la Paris, în faţa mulţimii care îi bloca maşina, Édouard Daladier va exclama: „Idioţii!“ „Taurul din Vaucluse“ (porecla acestui om politic francez, născut la Carpentras, în Vaucluse — n.t.) nu avea iluzii.

97* *’ Kristallnacht (Noaptea de cristal): în 9-10 noiembrie 1938, a avut loc pogromul declanşat împotriva populaţiei evreieşti în întreaga Germanie. Oficial, 91 de persoane au fost ucise, dar există numeroşi istorici care consideră că în realitate numărul victimelor a fost mult mai mare. (N. red.)

Atunci când bunele intenţii sunt ridiculizate şi mulţi oameni refuză chiar şi

y y ideea unui nou război împotriva Germaniei, la începutul lui 1939, ducele de Windsor, încăpăţânat – şi fără ocupaţie –, îl întreabă pe credinciosul său Monckton – care a asistat la căsătoria de la Candé – dacă i-ar putea planifica o scurtă vizită la Londra pentru a lua câteva lucruri de la Windsor. Trebuia intervenit pe lângă prim-ministru. Acesta din urmă – după cum ne putem da seama – are alte probleme de rezolvat decât veşnicele reclamaţii ale fostului rege. Dar Arthur Neville Chamberlain, la fel de ţeapăn ca jobenul său şi cravata de pe gulerul său scrobit (Mussolini spunea despre el că arată de parcă ar fi venit de pe altă planetă!), promite să studieze această a nu ştiu-câta cerere. Într-un moment când Cehoslovacia este doar un protectorat german, cererea ducelui de Windsor este extrem de deplasată. Doar dacă evenimentele nu îl îndeamnă să se apropie de familia şi de tara sa?

— >

Câteva motive îndreptăţesc noul demers al ducelui. Eduard propusese să plătească jumătate din sculptura reprezentându-l pe tatăl său, George al V-lea, ce urma să fie expusă la mormântul fostului monarh la castelul Windsor. Era vorba despre 4.000 de lire. Ducele află că nu va fi invitat la inaugurarea monumentului. Se înfurie. Pe bună dreptate, el cere să îi fie menţionată contribuţia în presă, dar niciun ziar nu face aluzie la ea. Astfel, amestecul de meschinării, ranchiună şi lecţiile de morală va anula slabele şanse de împăcare între părţi. Regina Mary nu şi-a iertat fiul. Ca să se răzbune, acesta hotărăşte să nu îi ureze nimic reginei văduve la aniversarea ei, în 26 mai. Ducele este îmbufnat pe mama sa, o atitudine puerilă, dar şi o ocazie ratată de a îmbunătăţi situaţia sa.

În 5 mai, la Southampton, George al VI-lea şi Elizabeth se îmbarcă la bordul vasului *Empress of Australia* pentru prima călătorie de stat în Canada şi Statele Unite ale Americii. Pentru cuplul regal, este un

prilej să apară pe scena internaţională şi să reînnoiască în acelaşi timp legăturile cu dominionul din America de Nord şi cu puternicul stat vecin american, ceea ce putea fi folositor pe viitor. Chamberlain tocmai renunţase la răbdarea sa încăpăţânată: demarase programul de reînarmare a Marii Britanii şi instituise serviciul militar obligatoriu. Totuşi, vizita în Canada are şi un alt scop, mai puţin cunoscut: consolidarea unităţii anglofonilor care se declară ameninţaţi de francofoni. Cu toate acestea, trebuie adăugat că în acea epocă, în Canada, ducele de Windsor este bine cunoscut – a fost chiar iubit mult în calitatea lui de prinţ de Wales –, cea cu care s-a căsătorit nu este prea plăcută, dar există simpatie pentru un cuplu care a ales dragostea. Regele şi regina nu sunt deloc cunoscuţi, doar văzuţi în imaginile filmului de la încoronarea lor. Era deci timpul să fie prezentaţi populaţiei… „adevăraţii" Windsor!

În Statele Unite ale Americii, preşedintele Roosevelt, care îl cunoscuse pe George al V-lea şi îi apreciase umorul picant de marinar, este curios să îi întâlnească fiul. Roosevelt se declară fascinat de pompa regală şi de personajele care reprezintă secole de istorie. Evenimentul este considerabil: George al VI-lea este primul suveran al Angliei care vizitează fostele colonii ce se revoltaseră împotriva stră-stră-stră-bunicului său George al III-lea.

Fratele său fiind departe, la numai patru zile după plecarea lui George al VI-lea, ducele de Windsor se duce pe câmpul de bătaie de la Verdun şi vrea să înregistreze într-un studio de radio un apel pentru pacea internaţională. Dacă luăm în considerare momentul acestei iniţiative, Eduard încercă să atragă atenţia asupra lui în absenţa regelui. Mesajul său este destinat opiniei publice americane. BBC refuză să difuzeze intervenţia lui, care se transformă într-un fiasco. George al VI-lea îşi admonestează fratele, făcându-i observaţia că apelul ar fi avut cu adevărat un public la sfârşitul călătoriei regale în Canada. Un mod de a-i aminti fratelui mai mare că nu mai este el suveranul. Şi deci în niciun caz egalul său.

Americanii şi canadienii

Îi consideră pe rege şi regină „remarcabili”.

Era ideea ducelui sau îi fusese insuflată în speranţa de a atrage atenţia asupra lui? Acesta se va explica mult mai târziu, în 1967, justificându-şi acţiunile diplomatice din primăvara lui 1939: „Plecând de la aceste informaţii şi de la alte surse, am fost convins că se putea opri intrarea în război. Doar americanii aveau capacitatea de a opri această tendinţă fatală. Din acest motiv mă adresam lor”[98]

Intervenţia ducelui de Windsor dovedeşte că el suferă din cauza

y izolării sale şi că este „descurajat” să aibă idei, proiecte, intenţii care să depăşească domeniul vieţii private. Eduard uită că a abdicat şi, fără îndoială, crede că duce o viaţă mai degrabă plictisitoare în momente atât de grave. Pe scurt, caută să se facă folositor, cu toate stângăciile, provocările şi greşelile de judecată de care este capabil. Fratele său îi impresionează pe americani prin viziunea sa politică. Călătoria triumfală a lui George al VI-lea şi Elizabeth în Canada nu poate decât să accentueze amărăciunea lui Eduard. Oare laudele rostite de canadieni la adresa suveranilor – „Monarhii noştri sunt persoane absolut remarcabile” – declanşează regretele celui care a abdicat? Nu: doar dorinţa de a fi util şi de-a părea o persoană informată şi de încredere; şi, fără îndoială, o inevitabilă gelozie, de asemenea.

Când regele şi regina debarcă la Southampton, cele două fiice ale lor, Elizabeth şi Margaret, au venit să îi întâmpine. Populaţia este entuziasmată. Seara, la Palatul Buckingham, când apar la balcon, mai mult de cincizeci de mii de persoane îi aclamă pe suverani, ajungând chiar să cânte, după imnul naţional, în mod neaşteptat în acel context, refrenul universităţilor: *For Hes a Jolly Good*

98 Traducere după cea în franceză a autorului a unui extras din Sunday Express din 5 martie 1967 privind un articol despre „Unchiul reginei“ Vezi şi Sarah Bradford, George VI, op. cit.

Fellow.

La întoarcerea lor, George al VI-lea şi soţia pot răsufla uşuraţi: în mai puţin de trei ani, familia regală a reuşit să facă uitat scandalul abdicării şi să-şi consolideze credibilitatea.

Paris, 23 iunie 1939. Ducele de Windsor are 45 de ani. Pentru el, Wallis organizează o recepţie la restaurantul şic de la primul etaj al Turnului Eiffel. Dacă ei ar consulta cartea de aur a monumentului, ar afla că a fost inaugurat în 10 iunie 1889 de către prinţul de Wales, viitorul Eduard al VII-lea, bunicul ducelui. Atmosfera este veselă, mâncarea de calitate şi vederea asupra Parisului la fel de fermecătoare ca întotdeauna. Dintr-odată, invitaţii şi personalul aud un strigăt venit de la cel de-al doilea etaj şi un corp cade la câţiva centimetri de masa la care sunt aşezaţi Eduard şi Wallis. Emoţie şi frică. Ducesa urlă. Să fie oare încă unul dintre acei sinucigaşi care, în ciuda tuturor măsurilor de securitate, se aruncă în gol din turn şi cad peste trecători nevinovaţi? Poliţia examinează cadavrul strivit pe caldarâmul de la Champ-de-Mars. Repede, teza sinuciderii este înlăturată; într-adevăr, un responsabil de sală şi un bucătar remarcaseră un bărbat pe o pasarelă instalată la al doilea etaj, unde era interzis accesul publicului. Necunoscutul îşi pierduse echilibrul, încercase să se agaţe de arbaletrier, dar mâna îi alunecase. Bărbatul nu se aruncase în gol, ci căzuse. Identitatea lui intrigă: este vorba despre ataşatul militar al guvernului cehoslovac în exil. O teză circulă atunci: poate că nefericitul a încercat să îl asasineze pe ducele de Windsor, care susţinuse revendicările lui Hitler în privinţa ţinutului sudeţilor, permiţând astfel dispariţia Cehoslovaciei şi înfiinţarea Protectoratului Boemiei şi Moraviei. Ce făcea în acel loc? Un atentat împotriva ducelui de Windsor să fi eşuat din întâmplare? Omul alunecase? Nu era primul incident straniu în preajma ducelui, pe care Siguranţa franceză îl avertizase împotriva unor comploturi mai mult sau mai puţin serioase.

În ciuda numeroaselor speculaţii, episodul aniversării agitate a lui Eduard nu a fost niciodată elucidat, dar a amintit de simpatia fostului rege pentru Hitler. Dictatorul german pregăteşte o surpriză care va stupefia întreaga lume sub numele de Pactul germano-sovietic, semnat la Moscova, în 23 august 1939, de domnii von Ribbentrop şi Molotov, în prezenţa lui Stalin. Alianţa dintre naţional-socialism şi comunism consternează şi sfidează pe toată lumea, iar antifasciştilor, care se simt înşelaţi, le provoacă o mânie neputincioasă. Anunţul unui astfel de pact de neagresiune nu înseamnă decât un lucru: războiul este iminent şi prima victimă va fi Polonia, împărţită şi dezmembrată încă din secolul al XVIII-lea. Cine va avea curajul „să moară pentru Danzig”?

Este război! Cuplul de Windsor este repatriat în Marea Britanie

În 3 septembrie 1939, ziua în care Franţa şi Marea Britanie declară război Germaniei, cuplul Windsor se află la capul Antibelor, în superba vilă de la La Croe pe care o închiriase în anul precedent de la un magnat al presei engleze. Reşedinţa, construită în 1927, se întinde pe 3.000 de metri pătraţi şi are un parc de 7 hectare. În timpurile ei de glorie până la 33 de servitori lucrau acolo! Ducele ridică drapelul ducatului Cornwall şi se distrează făcându-şi apariţia în kilt şi cântând din cimpoi. Dar în acea zi, cuplul este aproape singur, deoarece invazia Poloniei de la ora 4: 45 dimineaţa îi speriase pe prietenii lor, care îşi luaseră în fugă la revedere de la gazde. Ştirile difuzate la radio sunt confuze. Chiar este război? Da. Rezistenţa poloneză fiind învinsă, ducele începe o altă bătălie cu indispensabilele „domnişoare de la telefon” pentru a obţine legătura cu Londra, Palatul Buckingham şi regele. Dar toate liniile sunt ocupate. Eduard trebuie să aibă răbdare. Este încrezător: „De îndată ce se va lua o hotărâre, sunt convins că voi avea veşti de la fratele meu”.

În aşteptare, Wallis propune să se destindă pe marginea piscinei. Încă de la sosire, un servitor îl anunţă

pe Eduard că ambasadorul britanic în Franţa, Sir Ronald Campbell, este la telefon. După convorbire, ducele, foarte calm, plonjează în piscină. Este sigur că va fi rechemat în ţară, în schimb, se teme că războiul „va deschide calea comunismului mondial” De data aceasta, teama îi va fi justificată.

În timpul serii, liniile telefonice fiind mai puţin ocupate, Eduard vorbeşte cu Monckton, care îi propune să trimită un avion pentru a-l aduce în Marea Britanie. Ducele provoacă atunci dificultăţi de ordin protocolar, cerând ca fratele său să îl invite personal (ne putem imagina că în acea seară teribilă George al VI-lea are alte chestiuni urgente de rezolvat!) şi să poată locui la… Windsor (acest castel care nu îi place). Prietenul lor Metcalfe este stupefiat de această criză de orgoliu într-un astfel de moment. Eduard ar trebui să fie „al naibii de recunoscător” în loc să tărăgăneze luarea unei decizii. Parlamentările, în mod incredibil, durează până la 3 dimineaţa. În vreme ce încearcă, prin orice mijloace, să joace un rol încă de la abdicare, ducele ar fi în stare să piardă şi această şansă istorică! Răspunsul regelui soseşte în sfârşit: nu poate fi vorba să se instaleze la Windsor şi iese din discuţie ca Wallis să fie primită împreună cu ducele. Îi sunt propuse două posturi, unul în Ţara Galilor, celălalt la Paris, ca agent de legătură al misiunii militare. Da sau nu? Dacă ei lasă ca această propunere să le scape, vor fi în mare pericol şi nu vor putea conta pe nimeni. Nu este deci momentul să ezite. În sfârşit, valizele sunt înghesuite în două maşini, împreună cu animalele de companie. Timpul îi presează. Cuplul soseşte la Cherbourg alături de cuplul Metcalfe. Cine îi aşteaptă? Datorită lui Churchill, noul Prim-Lord al Amiralităţii, Louis Mountbatten, vărul ducelui care se abţinuse să vină la Candé, a traversat Canalul Mânecii pentru a-i repatria pe cei doi Windsor. Mountbatten este cel mai tânăr căpitan de vas din Marina Regală şi comandă distrugătorul *HMS Kelly*. În cele din urmă, după doi ani şi jumătate de

ostracizare, fostul rege îşi va regăsi ţara.
Dar la Portsmouth – portul de unde se îmbarcase pentru exil – ducele se trezeşte la realitate. Totul este cufundat în întuneric din cauza camuflajului. Într-adevăr, Eduard trece în revistă garda de onoare şi se intonează *God Save the King*> dar totul se petrece foarte repede, ca pentru un simplu membru al familiei regale. Tocmai, niciun membru al Casei Regale nu a venit să îl întâmpine şi nicio maşină oficială nu îi aşteaptă, pe el şi pe soţia lui. Meschinării deja! mai mult, cei trei câini sunt reţinuţi în adăpostul de la vamă. Alte tracasări! O întoarcere fără glorie, tristă, dar o întoarcere în ţară. Ce putea spera fostul monarh? Mulţumită lui Churchill, ei îşi petrec noaptea la Amiralitate. Cei doi sunt priviţi cu o politeţe glacială şi plină de suspiciune. A doua zi, cuplul Metcalfe îi primeşte pe Windsori la ei acasă, la Londra, în Wilton Place 16. După ce iau o masă frugală, cu sandviciuri şi ceai, Wallis se spală pe cap. Lucidă, ea va spune, vorbind despre Eduard: „Nu va exista niciodată un loc pentru el în această tară şi nu înţeleg de ce a revenit aici”. Ea ştie că regina nu o va primi niciodată.
Câteva zile mai târziu, în 14 septembrie, George al VI-lea îi acordă în sfârşit o audienţă fratelui său. Bineînţeles, ducesa este exclusă de la întrevedere.
Ce funcţie să i se atribuie jenantului şi susceptibilului duce de Windsor?
Nu se revăzuseră de la abdicare. Pentru rege, dilema este următoarea: dacă fratele său rămâne pe tărâm britanic, el va fi bătător la ochi, jenant, nefolositor şi poate un contact pentru agenţii inamicului. Şi dacă Wallis, cumnata sa, s-ar gândi să se ducă în Scoţia, de exemplu, s-ar produce o revoltă! Şi în cazul în care Germania ar reuşi să le invadeze ţara, Eduard ar repune în balanţă calitatea lui de frate mai mare şi ar revendica tronul cu sprijinul lui Hitler, care a prevăzut deja mascarada cu un suveran-marionetă. Aşadar, ducele de Windsor trebuie să plece cât mai curând, dar cu un rol oficial, compatibil cu situaţia lui

şi cu războiul. Trebuie să i se găsească o ocupaţie, dar şi să fie controlat. George al VI-lea este disperat că trebuie să se ocupe de insuportabilul său frate. Sunt angajate discuţii cu Statul-Major francez, deloc entuziasmat la ideea de a înrola, cu titlu onorific, un simpatizant notoriu al nazismului ca să inspecteze liniile republicane. Dar generalul Gamelin îşi dă acordul, spre imensa uşurare a autorităţilor britanice. Un ajutor neprevăzut pentru Aliaţi! Eduard are gradul de maior-general, onorific şi fără soldă, după obiceiul respectat de membrii familiei regale care servesc în armată. El trebuie să acţioneze ca ofiţer de legătură al Statului-Major al armatei britanice de pe lângă înaltul Comandament al armatei franceze. Dar cum Londra se teme de trăncăneala şi indiscreţiile ducelui, mai ales după câteva pahare, el nu va fi în contact cu trupele şi nu va avea acces la nicio problemă „sensibilă”. Trebuie amintit că ducelui şi ducesei le-au plăcut întotdeauna dineurile cu tot felul de bârfe. Şi că Eduard nu era în stare să păstreze pentru el informaţii confidenţiale. Wallis îl hărţuia „ca să ştie tot”. Ei vor fi deci supravegheaţi. Amândoi. Să nu fie ducele conştient de această punere în scenă? Poate, dar esenţial pentru el este să fie încartiruit la Paris, oraş al plăcerilor unde el are apucăturile lui... înainte să plece, se vede cu Churchill, care contează pe faptul că Alteţa Sa Regală îşi va face datoria „ca fiecare dintre noi”, şi cu Chamberlain, încă prim-ministru, care are în comun cu regele nevoia urgentă de a se debarasa de duce.

Este o vreme mohorâtă când modestul torpilor *Express* soseşte la Cherbourg la sfârşitul lui septembrie. Ducele este însoţit de Metcalfe, promovat *esquire*, şi de un căpitan cu rol de interpret. Cât despre ducesă, este evident că nu are nicio doamnă de onoare. Parisul se pregăteşte să îşi apere comorile; vitraliile de la Notredame vor fi demontate, statuile ascunse, iar tablourile au fost deja înfăşurate şi trimise în provincie.

Să redeschidă casa de pe bulevardul Suchet? Prea

complicat. Cuplul se instalează în Palatul Trianon, la Versailles, o adresă bună. După ce se prezintă la misiunea militară, cu sediul la Nogent-sur-Marne, Eduard, generalul-duce, îşi primeşte ordinele. El va evalua forţele liniilor franceze şi, de asemenea, slăbiciunile lor. Inutil de precizat că această misiune a fost deja încredinţată unor veritabili specialişti. „În rest, aminteşte François Kersaudy, legătura dintre Statul-Major francez şi cel britanic este ea însăşi simbolică, ceea ce explică în parte dezastrul din mai 1940” *

Wallis nu poate rămâne inactivă. Ea îşi oferă serviciile unor organisme britanice „unde nu este binevenită”, în vreme ce omoloagele franceze ale acestora, „politicoase şi fermecătoare”, o acceptă. La poşta din Trianon, ducesa ambalează pachete cu tricotaje, şosete, mănuşi şi săpun care sunt trimise soldaţilor. Apoi ea se alătură serviciului de ambulanţe al Crucii Roşii, face livrări la spitale şi le oferă chiar un vehicul pentru prim ajutor. ** Transmise la Londra, aceste informaţii despre ducesă sunt considerate fără interes.

Cuplul de Windsor comite prima lor greşeală după trei zile.

Ei nu sunt dintre cei care să refuze o cină la Ritz. Problema este că se reîntâlnesc acolo cu gazdele lor de la Candé, cuplul Bedaux, cu care nu s-au văzut de doi ani, de la eşecul călătoriei în America. Charles este refăcut şi pare foarte activ; călătoreşte fără probleme peste tot, foarte angajat în favoarea Germaniei. El nu se ascunde. Ducele îi povesteşte, fără îndoială cu mândrie, despre misiunea sa în Franţa. Această ştire îl interesează mult pe Charles Bedaux, la pândă pentru orice informaţie preţioasă. Eduard înfrumuseţează cu siguranţă ceea ce i s-a cerut. La urma urmelor, a fost „rechemat”! Nu sunt cunoscute detaliile conversaţiei – cina este servită într-un salon privat –, dar se va afla mai târziu că cei doi bărbaţi au vorbit despre ravagiile războiului, despre necesitatea unei păci rapide cu Anglia şi Franţa pentru a se opune extinderii

comunismului şi, de manieră generală, despre binefacerile pacifismului... Şi, fără a se jena, Charles Bedaux anunţă că pleacă a doua zi la Berlin.

Ducele de Windsor încredinţează secrete militare

lui Hitler

În timpul „războiului ciudat”[99], ducele comite câteva gafe de protocol, purtând la uniformă, din distracţie, pantofi din piele de antilopă (lipsa obişnuinţei, fără îndoială!), salutând în locul fratelui său, ducele de Gloucester, venit să inspecteze oficial trupele engleze şi ţinând să îşi iasă din rol, care îi părea prea modest şi neclar. În ciuda interdicţiei regelui, se duce pe Frontul de Nord, spre stânjeneala francezilor, care nu îndrăznesc să îl refuze. Aceste greşeli încep să irite autorităţile britanice şi câmpul de acţiune al generalului-duce este din ce în ce mai redus. Dar, vai! există ceva şi mai rău – detaliile nu vor fi cunoscute decât mai târziu: cu ocazia unei noi cine la Ritz, în 6 noiembrie, Eduard îi încredinţează o scrisoare prietenului său Bedaux. Misiva, „împăturită în două, îndoită apoi într-o bandă îngustă lungă de vreo 15 centimetri şi lată de cinci, a fost ascunsă de Bedaux, poate în căptuşeala paltonului, chiar strecurată în interiorul benzii de piele a pălăriei”[100]. Această scrisoare – ea există – datează din 4 noiembrie. Conţine un avertisment privind informaţii dezvăluite de Eduard despre vizita lui pe Frontul de Nord, pe care Bedaux le reţine în detaliu. Acest „prieten” va fi însărcinat să le redea verbal, cu precizie, persoanei pe care o va întâlni. A doua zi, Bedaux ia trenul spre Bruxelles, apoi Köln, unde îşi petrece noaptea şi, în dimineaţa următoare, un avion al Luftwaffe îl conduce la Berlin. Scrisoarea este predată destinatarului său, Adolf Hider, care tocmai scăpase dintr-un atentat într-o braserie

99 Francezii au numit primele luni de după declaraţia de război a Franţei împotriva Germaniei „drôle de guerre1 („război ciudat“ sau „război caraghios“), deoarece au aşteptat iară să atace, după care au fost imediat învinşi de ofensiva germană din mai 1940. (N. t.)

100 Martin Allen, op. cit.

din München. Scrisul, elegant, aplecat spre dreapta, poate fi foarte uşor de recunoscut. Epistola este semnată E.P. (Eduard Prinţ). Era un cod.

Fostul rege al Angliei, ducele de Windsor, este un trădător.[101]

7

1940 – 1945: WINDSORii

ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI

Timp de mai multe luni, „războiul ciudat" – pe care germanii îl numesc în derâdere *Sitzkrieg* („războiul aşezat") şi englezii *thephoney war* – este pentru mulţi o surprinzătoare inacţiune şi o aşteptare de neînţeles. În schimb, George al VI-lea şi Elizabeth se angajează imediat în serviciul ţării lor. Încă din primul moment al mobilizării, cuplul se consideră gata de luptă, sub orice formă. Începând din 5 septembrie, zi după zi, noapte de noapte, regele poartă întotdeauna uniformă de îndată ce apare în public şi chiar în particular. El nu-şi va relua hainele civile decât la sfârşitul războiului, ca şi când şi-ar fi pus în asta o dorinţă.

Regina şi soţul ei inspectează adăposturile defensive, centrele de primire, convoaiele de ambulanţe, trenurile sanitare repartizate în toate gările londoneze (locomotivele, funcţionând cu presiune, pot fi puse repede în mişcare), spitalele, uzinele, docurile de-a lungul Tamisei, cazărmile. Hotărârea reginei, calmă şi zâmbitoare, felul ei de a fi şi sobra ei eleganţă adaugă un plus la impresia de seriozitate şi de încredere a suveranului, pe care ea îl însoţeşte mereu. Regele şi regina se bat şi ei pentru a impune o imagine care să reflecte realitatea: unitatea Coroanei. Peste tot, sunt aclamaţi şi aplaudaţi.

Chiar de duminică, 3 septembrie 1939, şase ore după declaraţia de război anunţată de Chamberlain, George al

---

101A m expus relaţiile vagi, apoi compromiţătoare, ale fostului rege Eduard al VIII-lea cu regimul naţional-socialist în emisiunea televizată animată de Franck Ferrand, „Umbra unei îndoieli“, a cărei primă difuzare a fost programată miercuri, 6 februarie 2013, la 23:15, pe canalul France 3, urmată de nenumărate redifuzări.

VI-lea, maestru al cuvintelor încărcate de emoţie şi de grandoare, se adresase la radio locuitorilor Imperiului

(fotografia lui în uniformă era pe prima pagină a ziarelor de a doua zi) şi devenise simbolul loialităţii şi identităţii supuşilor săi. Gândind retrospectiv, ne putem gândi că nicio perioadă de pace nu ar fi fost susceptibilă să ridice notorietatea cuplului suveran la înălţimea unui astfel de simbol. Ei vor fi la înălţimea încercării: războiul îi va face pe George al VI-lea şi Elizabeth să intre în istorie. Mai ales regina îşi joacă perfect noul rol, cel de susţinere morală a supuşilor ei. I se pare natural, căci îşi iubeşte ţara. Într-un răspuns dat arhiepiscopului de Canterbury care o felicita pentru angajamentul ei spontan, Elizabeth scrie: „Există un lucru pe care îl simt clar: dacă nu ne-am iubi ţara şi popoarele cu o dragoste adâncă, atunci munca noastră ar fi aproape imposibilă”[102]

Nu diminuăm meritul suveranilor dacă amintim că ei au fost imediat susţinuţi prin adeziunea Imperiului, chiar dacă numit Commonwealth, la cauza Marii Britanii. Ţinând cont de decalajul orar, Australia a fost mândră să îşi anunţe intrarea în război la numai 75 de minute după declaraţia oficială de la Londra. Celelalte dominioane şi-au trimis răspunsurile pozitive cât se poate de repede. Singura din mediul anglofon, republica Irlanda, învecinată cu Ulsterul regalist, a anunţat că rămânea neutră”. În sfârşit, pentru mulţi dintre veterani, războiul acesta amintea prea mult de cel din urmă cu două decenii, tot împotriva Germaniei. Trebuia luptat la fel de bine, dacă nu mai bine decât în anii 1914 – 1918. Auzind vocea regelui la radio, regina Mary, în vârstă de 72 de ani, a izbucnit în plâns: intonaţia gravă a fiului îi amintise de vocea soţului ei. Domniile lui George al V-lea şi George al VI-lea fuseseră oare condamnate să sufere grozăvia câte unui război mondial?

102 O neutralitate relativă, ce va fi încălcată de agenţii germani, de vreme ce Irlanda, la acea epocă, face în continuare parte din Commonwealth.

Grijile regelui sunt diverse. Dar Majestatea Sa este extrem de contrariată de atitudinea ambasadorului american, acelaşi Joseph Kennedy, un oaspete obişnuit al Palatului Buckingham. Excelenţa Sa demonstrează un defetism neliniştitor, mulţumindu-se să îşi exprime simpatia pentru Marea Britanie şi Franţa, asigurând că ţara sa le va ajuta economic. Dar nu trebuia contat pe intrarea în război a Statelor Unite ale Americii: conflictul se va desfăşura fără ele. Înţelegem surpriza monarhului după călătoria sa triumfală dincolo de ocean şi după convorbirile fructuoase cu preşedintele Roosevelt. Pentru suveran, această atitudine seamănă cu izolaţionismul, este iraţională şi nu îi este de niciun folos. George al VI-lea se întreabă: să fie vorba despre poziţia oficială a Casei Albe şi a Departamentului de Stat sau despre o opinie personală lipsită de tact? Nu trebuie să aştepte mult: află cu uşurare de demisia lui Joseph Kennedy. Este posibil ca Washingtonul să nu fi apreciat analiza lui asupra situaţiei geopolitice. Se poate vedea o dovadă de satisfacţie din partea lui George al VI-lea când notează un fapt fără precedent în relaţiile anglo-americane: 15 zile mai târziu, noul ambasador, John Winant, care călătoreşte de la Londra la Windsor cu trenul, este aşteptat pe chei chiar de suveran. Un rege venit în întâmpinarea unui ambasador? Diplomatul, timid şi tăcut, nu-şi revine din surpriză! Dar esenţialul este că relaţiile s-au reluat. George al VI-lea şi preşedintele îşi vor scrie adesea, prieteneşte, fără protocol.

George al VI-lea este neliniştit:

el se teme ca regina-mamă să nu fie răpită

Avertizat în privinţa ameninţărilor care planează asupra familiei sale, în spatele cărora s-ar putea să fie „coloana a cincea”[103][104], regele ia precauţii pentru a evita

103 „Coloana a cincea“ desemnează persoanele infiltrate într-un stat sau într-o organizaţie în scopuri ostile.

104 Ipoteza răpirii reginei-mame nu era absurdă; într-adevăr, câteva luni mai târziu, regina Wilhelmine a Olandei, refugiindu-se la Londra cu guvernul său după ocuparea ţării sale de către germani, a fost pe

ca apropiaţii săi să fie răpiţi şi ţinuţi ostateci. Tânăra prinţesă moştenitoare Elizabeth, poreclită Lilibeth, şi sora ei sunt în Scoţia, unde vor rămâne până la Crăciun, în timp ce regina Mary este transferată sub pază întărită la ţară, spre marea ei indignare. Această retragere forţată la Badminton House, lângă Bristol, în locuinţa soţului uneia dintre nepoatele ei, este aleasă de rege pentru siguranţa mamei sale. ** Din fericire, cuplul de Windsor s-a întors în Franţa! „Sunt sigură că doamna Simpson, scrie regina Mary, care refuză să o considere ducesă, urăşte scumpa noastră patrie. Ea nu trebuie să se afle aici pe timp de război.”[105] Pentru regina-mamă, este indispensabil ca intriganta să fie în Franţa şi ca ea „SA RĂMÂNĂ ACOLO”, scrie ea din nou, cu majuscule, mânia revărsându-i-se din pană! Văduva lui George al V-lea nu se va linişti decât atunci când fiul ei o va informa că cei doi Windsor şi anturajul lor sunt supravegheaţi discret dar permanent de Intelligence Service, lucru pe care ducele şi ducesa se pare că îl bănuiau şi care îi exaspera. Mai mult, ducesa pare să întreţină legături cu ambasadorul american la Paris, William Bullitt, care se străduieşte să fie în buni termeni cu Mussolini! Un război ciudat şi în ce-i priveşte pe Windsori!

În calitate de şef de stat şi de comandant suprem al forţelor armate ale Marii Britanii şi ale Imperiului, regele coordonează eforturile de război. Precum făcuse tatăl său în 1914, respectând în acelaşi timp regimul constituţional, George al VI-lea îşi îndeplineşte scrupulos datoria. El îl sfătuieşte şi îl avertizează totodată pe prim-ministru, într-o atmosferă de încredere reciprocă. Dar în ultimele săptămâni ale lui 1939, suveranul îşi doreşte să acţioneze concret pentru a fi util. „Mi-ar plăcea să am o misiune clară, aşa cum ai tu”, îi scrie lui Mountbatten în 23 octombrie, în momentul în care vărul său a fost numit comandantul celei de-a V-a flotile de distrugătoare. De

punctul de a fi răpită de agenţii inamicului.

105W illiam Shawcross, op. cit.

fapt, monarhul se agită, acuzând şi condamnând ceea ce îi pare să fie o inacţiune; în opinia lui, meseria sa de rege nu este încă prea bine definită. Precum milioane de militari şi de civili, el speră că ceva se va întâmpla. Cum este posibil ca armatele franceze şi germane, mai ales, să stea faţă în faţă între Rin şi Moselle fără să încerce vreo manevră? În)

mod paradoxal, acest *phoney war* sau *komische Krieg* îi va permite regelui să se pregătească pentru toate situaţiile, să cunoască diferitele angrenaje ale maşinăriei militare britanice şi să întreţină cu înalţii responsabili relaţii *L y* foarte deschise, deosebit de utile pentru momentul în care se vor declanşa dispute în cadrul Statului-Major. Pe scurt, George al VI-lea îşi desăvârşeşte instrucţia, iar experienţa sa de marinar îi este foarte preţioasă pentru a dobândi cunoştinţe suplimentare. Mountbatten îl asigurase de asta chiar din ziua în care îi succedase fratelui său.

În 5 decembrie, profitând de pretextul semnării la Paris a unui acord de cooperare economică între Marea Britanie şi Franţa, într-un moment când puterile depline îi fuseseră reconfirmate lui Daladier, regele şi fratele său, ducele de Gloucester, se îmbarcă la Doyer pentru a inspecta cartierul general britanic de lângă Arras. În timp ce Londra şi Paris trimit armament Finlandei, ameninţate de Germania, George al VI-lea are sentimentul că premierul său nu mai are capacitatea de a reacţiona în cazul unui atac al inamicului. Chamberlain pare dărâmat, consternat de eşecul usturător al politicii sale de conciliere. El îşi pierde încrederea de sine, suferă de gută şi mai ales de un cancer de stomac care îl va răpi în curând. În faţa disensiunilor din cadrul Statului-Major şi a unui neliniştitor curent defetist, regele hotărăşte să se adreseze popoarelor sale pentru a reînsufleţi flacăra spiritului războinic.

În 24 decembrie, de la reşedinţa sa din Sandringham unde familia s-a reunit, îmbrăcat în uniforma de amiral al flotei, George al VI-lea se aşază la masa la care sunt

instalate două imense microfoane. În ciuda victoriei sale împotriva bâlbâielii, un astfel de discurs rămâne o încercare. El şovăie, îşi reia frazele şi reuşeşte să-şi stăpânească anxietatea, exprimându-se rar. Toţi înţeleg importanţa momentului. „Iată un nou an care soseşte. Nu putem spune ce ne aduce. Dacă ne aduce pacea, vom fi recunoscători. Dacă ne aduce o luptă neîntreruptă, vom rămâne neînfricaţi. Astăzi, doresc să vă adresez un mesaj de încurajare. În încheiere, aş vrea să vă spun: am spus omului care stă în zorii noului an: «Daţi-mi o lumină care să mă poate conduce în siguranţă către necunoscut.» El mi-a răspuns: «Mergeţi către beznă şi puneţi-vă mâna în cea a lui Dumnezeu. Va fi mai bine decât o lumină şi mai sigur decât cărarea cunoscută...» Sper ca această mână sfântă să ne conducă şi să ne susţină pe noi toţi” * Va fi ultimul Crăciun organizat la Sandringham până la sfârşitul războiului. Până în 1945, familia regală îşi va petrece sărbătorile la Windsor.

Popularitatea lui Churchill este în creştere: prevăzuse totul corect

1940. În 8 ianuarie, zahărul, carnea şi untul sunt raţionalizate în Marea Britanie, măsură apărută cu o săptămână înaintea cartelelor pentru alimente din Franţa. Frigul se abate asupra Europei şi, pentru prima dată din 1888, Tamisa îngheaţă. În 5 februarie, Consiliul suprem franco-britanic se reuneşte la Paris. Delegaţia este formată din lordul Halifax, secretarul Foreign Office-ului, Kingsley Wood şi Oliver Stanley, noul ministru de război. Édouard Daladier, prim-ministrul francez, se întreţine cu omologul său Chamberlain. Dar este ascultat mai ales Primul Lord al Amiralităţii, care, începând din 3 septembrie, este Winston Churchill. Evenimentele dându-i dreptate, popularitatea îi creşte. Dârzenia de care dă dovadă susţine moralul marinarilor care atacă unităţile germane în timp ce situaţia în Finlanda, supusă atacurilor Armatei Roşii, este gravă.

În ciuda războiului, pachebotul *Queen Elizabeth*

pleacă pentru prima sa traversare oceanică. Cel mai mare pachebot din lume porneşte din

Liverpool cu destinaţia New York, în 28 februarie. La plecare, în cel mai mare secret, pachebotul este însoţit de submarine, după ce Germania declarase ca de acum cargourile britanice vor fi considerate drept nave de război. Un pachebot ar fi o ţintă excepţională... În 2 martie, tradiţia trebuind să fie mai puternică decât circumstanţele potrivnice, cursa de canotaj Oxford contra Cambridge are loc şi Cambridge câştigă.

La începutul lui aprilie, odată cu pătrunderea germanilor în Norvegia şi Danemarca – grav eşec al corpului expediţionar britanic –, crudul adevăr se impune: „oamenii de la München" au fost incredibil de naivi. Poate rămâne în funcţie Chamberlain? În Camera Comunelor, majoritatea sa parlamentară se năruie, prăbuşindu-se de la 240 de voturi la 81. În 10 mai, la 3 dimineaţa, printr-o operaţiune militară bine pusă la punct, Hitler invadează Olanda, Belgia şi Luxemburgul, ocupând un teritoriu imens, de la Marea Nordului până la Moselle. Chamberlain, care a comis, una după alta, mai multe greşeli diplomatice, se duce la Palatul Buckingham pentru a-şi prezenta regelui demisia. George al VI-lea este afectat, deoarece îl stima şi credea că fusese tratat incorect. Fără entuziasm, oaspetele şi regele convin: numai Winston Churchill este în stare să-şi asume ingrata funcţie de prim-ministru. Regele, care îi recomandase în zadar lui Chamberlain să numească miniştri tineri în guvern, va numi în funcţie un bătrân versat într-ale politicii, în vârstă de 66 de ani. Programată la ora 18, audienţa se desfăşoară într-o atmosferă plăcută, specifică tonului glumeţ adesea folosit de Churchill.

Regele:

— Bănuiesc că nu ştiţi de ce v-am rugat să veniţi?

Churchill, intrând în joc:

— Sire, mi-ar fi cu neputinţă să-mi închipui.

George al VI-lea, începând să râdă:

— Vă cer să formaţi un guvern.
— Cu siguranţă o voi face.

Întors la palat, Churchill îi dezvăluie gărzii sale de corp: „Sper că nu e prea târziu. Mă tem că este. Nu ne rămâne decât să facem tot posibilul” *

Politicienii şi funcţionarii nu sunt deloc entuziasmaţi de această numire. Pentru mulţi, acest orator sclipitor – mai puţin atunci când a exagerat cu *brandy*-ul – este un aventurier. Înzestrat, desigur, dar un aventurier. Instalarea lui Churchill în Downing Street nu bucură mai mult nici familia regală, mai ales pe regina Mary, care este supărată pe el că l-a susţinut pe Eduard al VIII-lea în momentul abdicării. Pentru văduva lui George al V-lea, este un gest de neiertat. Şi cele două prinţese, Elizabeta şi Margaret, au plâns când au aflat de plecarea lui Chamberlain. Dar Churchill a avut dreptate când a caracterizat acordurile de la München drept „o înfrângere totală”. Este omul momentului.

El formează un cabinet de coaliţie în care se regăsesc conservatori, liberali şi laburişti. Omul cu trabucul – şoferul de automobil cel mai distrat

din regat – se va dovedi nu numai un eminent lider pe timp de război, dar şi un animator excepţional al rezistenţei engleze care, mai mult decât cariera sa politică – cea mai lungă din istoria britanică –, va construi legenda din jurul său. Determinarea de a-şi conduce ţara la victorie este ilustrată prin primul său discurs, rămas celebru, pe care îl pregătise cu mare grijă. În 13 mai 1940, deşi promite doar „sânge, durere, sudoare şi lacrimi”, noul prim-ministru trezeşte conştiinţele adormite, hotărăşte în locul celui şovăind între frică, defetism şi foarte omenescul instinct de supravieţuire. Churchill menţionează curajul soldaţilor şi le ridică moralul. Acest discurs aminteşte de Clemenceau: singura preocupare a lui Churchill este războiul, mereu război, necontenit război. Pentru a reuşi aceasta, îşi reorganizează imediat metoda de lucru. El

poate să muncească noaptea, până la 4 dimineaţa, şi să-şi permită o oră bună de siestă indiferent de ceea ce se întâmplă. După ce s-a trezit, Winnie – porecla sa când mulţimea londoneză îl întâlneşte mergând sau ieşind de la birou – se pune neîntrerupt la treabă, în maşină, în tren, în pat şi chiar în cadă – face două băi pe zi –, dictând munţi de note, ordine şi instrucţiuni. Iar marea sa idee este să regrupeze nişte servicii împrăştiate, puţin eficiente, creând un minister al Apărării ale cărui echipe le va însufleţi el însuşi, cu un program zilnic înscris pe mici etichete roşii. Din acel moment, Hitler se confruntă cu un adversar încăpăţânat, inventiv, la curent cu totul şi repede susţinut de opinia publică. Churchill este acolo ca să câştige.

Numit prim-ministru, Churchill duce război şi împotriva cuplului de Windsor

Tot în 10 mai 1940, pe bulevardul Suchet, la Paris, la cuplul de Windsor. BBC anunţă că avioanele germane au bombardat Londra şi mai multe sate de pe coastă. O invitată americancă a ducesei spune:

— Am traversat în maşină multe dintre aceste sate şi sunt scandalizată să văd că englezii sunt atât de sălbatic atacaţi.

Wallis răspunde pe un ton sarcastic:

— După ce mi-au făcut, nu îi plâng. O ţară întreagă împotriva unei singure femei!”

În opinia ducesei de Windsor, britanicii aveau un singur duşman, pe ea însăşi! Crede că împreună cu soţul ei sunt nevinovaţi de acuzaţiile a căror ţintă sunt în permanenţă.

Din nefericire pentru cei doi, părerea lui Churchill este alta. El nu pierde nicio clipă. De exemplu, anturajul britanic al fostului rege este vizat cu arestarea, în 20 mai. Este vorba de o anume Anna Wolkoff, croitoreasa londoneză a ducesei. Ea este acuzată de a fi livrat germanilor planurile expediţiei britanice în Norvegia, prin ambasada Italiei de la Londra. Noi oameni sunt însărcinaţi cu supravegherea ducelui şi a ducesei, dar cu subtilitate,

căci o mulţime de spioni sunt interesaţi de ei, cu scopul de a cântări ofertele… din ambele tabere! Astfel, *Abwehr-ul*> serviciul de informaţii al Statului-Major german, înfiinţat în 1925, care va fi condus de amiralul Canaris, apoi chiar de Himmler, stă cu ochii pe duce şi pe prietenul lui, maiorul Metcalfe. Or, conform anumitor surse, „din ordinul regelui, Metcalfe primise instrucţiunea de a rămâne alături de duce ca aghiotant, cu scopul de a raporta la Buckingham ceea ce se întâmpla”. De fapt, cei doi Windsor sunt supravegheaţi de Londra şi Berlin deopotrivă. Şi ei înşişi sunt informaţi de spioni aflaţi în solda lor, poate pentru a se putea justifica atât faţă de o parte, cât şi faţă de cealaltă, în funcţie de turnura evenimentelor. Metcalfe îi scrie soţiei că nu mai înţelege nimic, deoarece Eduard şi Wallis ştiu cu cine a prânzit sau a cinat, cu cine a vorbit, pe cine a văzut. „În orice caz, este înspăimântător… M-am săturat până peste cap de Paris şi de războiul ăsta. Nu-mi place ce fac [în clipa asta] şi nu mă simt niciodată în siguranţă şi la adăpost când lucrez pentru Alteţa Sa Regală”.

Ne punem întrebarea: de ce Churchill, care apărase argumentele lui Eduard al VTII-lea în momentul abdicării, pare acum să îi considere pe duce şi ducesă pe cât de inconştienţi şi provocatori, pe atât de periculoşi? Ce a aflat el este grav, mai ales contactul lor permanent cu prietenul lor Charles Bedaux, credincios Berlinului, cel care îi căsătorise, până la urmă, la el acasă, la castelul Candé. La aceasta se adaugă şi faptul că, în urmă cu patru ani, cazul Windsor îl compromisese în ochii opiniei publice, familiei regale şi Parlamentului, ceea ce a însemnat rămânerea lui în opoziţie timp de doi ani. Churchill trebuie mai ales să îşi ia revanşa faţă de dezastruosul său discurs în faţa Camerei Comunelor unde, foarte stângaci – poate sub efectul coniacului –, încercase să-l apere pe regele care urma să abdice; în două minute, politicianul experimentat îşi ruinase cariera. Dar această îndepărtare „i-a permis să justifice faptul că eforturile sale în cadrul politicii externe

şi de securitate au eşuat”. A regretat Churchill că spusese, în acea zi, câteva cuvinte favorabile ducelui de Windsor? După François Kersaudy, „el a regretat că pariase pe calul greşit, în timp ce soţia lui îl sfătuise să n-o facă”[106]

În mai 1940, Churchill va şterge aşadar situaţia ridicolă în care intrase prin apărarea cuplului de Windsor. De altfel, începând din 1938, aceştia sunt prea implicaţi în favoarea Germaniei; totuşi, de vreme ce este vorba despre fratele regelui şi în acelaşi timp despre predecesorul acestuia, trebuie acţionat cu delicateţe, dar fără slăbiciune. Pentru alte personaje, închisoarea, pensionarea sau avertismentul sever adresat celor interesaţi demonstrează că Churchill începe prin a face război în interior, căci este cel mai urgent. O cangrenă putrezeşte patriotismul regatului. La ordinele lui, aplicându-se noi măsuri de securitate, mai multe personalităţi sunt arestate şi închise. Ele sunt bănuite – pe bună dreptate – de simpatii, dar şi de contacte cu Germania prin divulgarea de informaţii secrete pentru a obliga Marea Britanie să negocieze o pace care ar semăna cu o înfrângere. Printre aceste personaje, Sir Oswald şi Lady Mosley sunt, de mult timp, şefii unei reţele în contact cu inamicul. O epurare este, de asemenea, declanşată la mai mulţi directori de servicii de informaţii, precum şi printre ambasadorii cu comportament îndoielnic.

Cuplul de Windsor este declarat indezirabil în Franţa şi Europa în 28 mai, cu ocazia unei reuniuni secrete prezidate de prim-ministru în Downing Street după ofensiva germană la Sedan, se hotărăşte repatrierea urgentă în Anglia a celor doi Windsor pentru a fi interogaţi în privinţa rolului lor pe lângă agenţii lui Hitler. Li se face ştiut că dacă rămân la

Paris, în timp ce Aliaţii se retrag la Dunkerque care va fi curând evacuat, pun în pericol securitatea britanică. La început li se ordonă să se ducă la vila din La Croë, în

106 Pierre Assouline (coord.), À la recherche de Winston Churchilly Perrin/France Culture, Paris, 2011.

Amibe, cu frumoasa ei rotondă cu şase coloane. Îşi va relua cuplul obiceiurile în golfurile Mandelieu şi Biot? Lucrul cel mai extraordinar este supravegherea triplă efectuată asupra apartamentului din bulevardul Suchet! Ribbentrop de la Ritz, ambasadorul american Bullitt, agenţii lui Churchill. Foarte repede, americanii au dovada că, de pe Coasta de Azur, Wallis are contacte cu ministrul Afacerilor Externe al Reichului, iar aceste schimburi sunt atât de dese încât Washingtonul le semnalează Londrei. Ducesa obţine „tot felul de informaţii despre activitatea guvernelor francez şi britanic şi le transmite germanilor”. Decepţionată, ea se răzbună devenind spioană, activitate de care fusese pe vremuri bănuită în China…

Când cuplul de Windsor părăseşte La Croë pentru Biarritz, la un post de radio comercial german sunt anunţate numele hotelului lor şi chiar numărul apartamentului, 104 E, când ei de-abia se instalaseră. Cum pot fi obţinute astfel de informaţii atât de prompt? Prin telefon, prin telegramă, prin aparatură radio ataşată unei maşini sau chiar unei motociclete. Conform raportului prezentat atotputernicului patron al FBI-ului, Edgar J. Hoover, două luni mai târziu la Washington, „Serviciul Secret britanic a putut stabili că ducesa îl informase pe Ribbentrop în privinţa itinerarului şi a planurilor lor etc., înainte de plecarea de la vilă”[107]. De îndată ce complicitatea totală a celor două părţi este dezvăluită, regele George al VI-lea, în acord cu Churchill, hotărăşte să trimită cuplul de Windsor în Spania. Detaliu care apasă greu: înainte de a părăsi La Croë, ducele şi ducesa încredinţaseră documente importante prietenilor lor Rogers, fără a şti că aceştia lucrau pentru serviciile Aliaţilor. Astfel, dovezile compromiterii cuplului nu au fost date italienilor sau germanilor, aşa cum trădătorii ceruseră, ci închise într-un seif care va lua direcţia Elveţiei, agravându-le vina într-un dosar deja încărcat.

107 Nu ne putem gândi la toate (în original, în limba franceză). (N. red.)

Fără să ştie, manipulatorii sunt manipulaţi! Churchill explodează de mânie: de data aceasta, va trebui ca regele trădător şi soţia lui să părăsească Europa cât mai repede.

Într-adevăr, în confuzia generală ce a urmat capitulării Belgiei situaţia este dramatică. La începutul lui iunie, prăbuşirea francezilor accentuează deruta şi declanşează exodul populaţiei; urmează spectacolul dureros al unui popor abandonat, rătăcitor pe drumuri. În momentul acestei tragice dezrădăcinări, Comédie-Française a susţinut spectacolul *On ne saurait penser à tout*. Sinistru adevăr. În 14 iunie, trupele germane defilează pe Champs-Élysées şi pe bulevardul Foch. În 16 iunie, mareşalul Pétain cere armistiţiul, semnat peste şase zile în vechiul vagon-restaurant al mareşalului Foch staţionat în oraşul Rethondes, unde fusese semnat armistiţiul din 1918. După acel Rethondes al victoriei, urmează Rethondes al înfrângerii... Din Londra, prin BBC, în 18 iunie de Gaulle lansase deja apelul său la rezistenţă, îndemn care va deveni celebru, chiar dacă, din motive tehnice, el a fost auzit de puţini oameni.

În 19 iunie 1940, aniversarea lui Wallis nu este decât începutul unei lungi călătorii clandestine către graniţa spaniolă, cu greoaiele lor bagaje şi cei trei câini, printre bombardamentele aviaţiei italiene şi diverse alte obstacole. Un alt exil. Marea Britanie continuă lupta, dar este izolată şi ameninţată cu invazia. Un zvon circulă prin Londra: prinţesele Elizabeta şi Margaret vor fi trimise la adăpost, în Canada. De îndată, regina pune lucrurile la punct: „Copiii nu pot pleca fără mine şi eu nu vreau să-l las singur pe rege, iar regele, bineînţeles, nu vrea să plece”.

Cele două prinţese sunt aşadar instalate la Windsor, unde vor rămâne pe toată perioada războiului, părinţii lor, rămaşi la Palatul Buckingham, venind regulat să le vadă, mai ales la sfârşit de săptămână. Din precauţie, o unitate specială a armatei este însărcinată cu protecţia familiei regale şi cu evacuarea ei într-un loc secret în cazul unei debarcări inamice. Elizabeta, prinţesa moştenitoare, în

vârstă de 14 ani, cere să fie învăţată să folosească un revolver. Ea se antrenează în fiecare zi, sub supravegherea unui subofiţer şi a educatoarei sale. Într-un colţ al parcului Windsor se aud neobişnuite focuri de armă. Cu sârguinţă, viitoarea regină îşi perfecţionează tirul! „Bătălia Angliei” va începe.

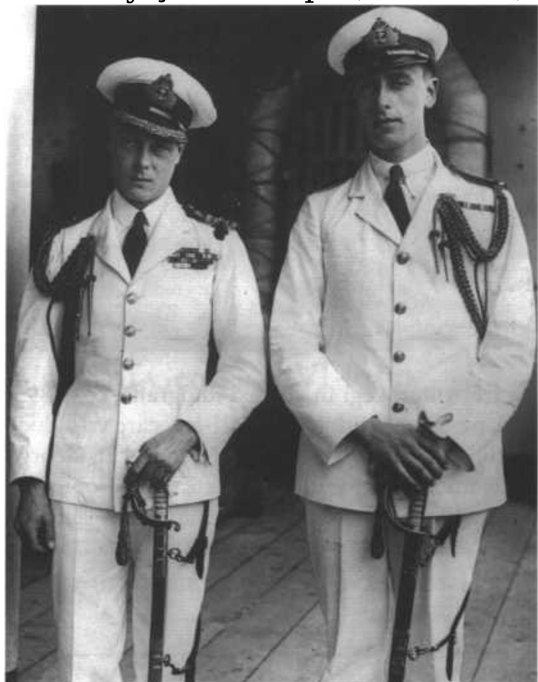
În Spania, cuplul de Windsor devine un risc pentru George al VI-lea în plină noapte, cuplul de Windsor soseşte la Barcelona. Va urma apoi Madridul, un oraş distrus de Războiul Civil spaniol, populat de supravieţuitori epuizaţi şi lipsit de toate. Ducele şi ducesa vagabondează într-un moment în care evenimentele militare înveninează grav relaţiile *

O regină (ulterior împărătească) cu trei viitori regi în aceeaşi fotografie, cca. 1895: Victoria îşi ţine în braţe strănepotul, pe viitorul Eduard al VIII-lea, care va fi duce de Windsor. În picioare, în stânga, fiul ei, Eduard al VII-lea, şi nepotul ei, George al V-lea. La data creării acestui document, patronimul lor este Saxa-Coburg şi Gotha. În 1917, George al V-lea a ales Windsor ca nou nume al familiei regale.

Regele George al V-lea, regina Mary şi copiii lor, fotografiaţi împreună înainte de 1914. De la stânga la

dreapta, stând în picioare: prinţul de Wales, viitorul rege Eduard al VIII-lea şi apoi duce de Windsor; ducele de Gloucester; George al V-lea; ducele de York, viitorul rege George al VI-lea; ducele de Kent. Şezând: la stânga, prinţesa Mary şi la dreapta, mama ei, regina Mary.

Prinţul de Wales şi vărul său Louis Mountbatten, care îl însoţeşte în 1919 în călătoriile sale prin coloniile Imperiului. Ei vor fi foarte apropiaţi până la abdicarea lui Eduard al VIII-lea în 1936.

Ducele şi ducesa de York (viitorii George al VI-lea şi regina Elizabeth) cu prima lor fiică, viitoarea regină Elizabeta a II-a, în ziua botezului ei la Palatul Buckingham, în 19 mai 1926.

Pe la 1935, o scenă intimă, la ţară, între doi fraţi: la stânga, prinţul de Wales, viitor Eduard al VIII-lea; la

dreapta, ducele de York, viitor George al VI-lea, cu cele două fiice ale sale, prinţesele Elizabeta şi Margaret-Rose.

Prinţul de Wales şi doamna Simpson la bordul iahtului *Nahala*, în timpul croazierei lor în Croaţia, în vara lui 1936. Acest fotografii dezvăluie lumii întregi legătura prinţului cu o americancă divorţată, recăsătorită şi în plin divorţ de al doilea soţ, punct de plecare al „crizei regale".

Un document excepţional pentru un an excepţional: în 1936, britanicii văd succedându-se trei regi: de la stânga la dreapta, George al V-lea, mort în ianuarie; Edward al VIII-lea care îi succede, dar abdică în 10

decembrie şi George al VI-lea, succesorul lui.

Eduard al VIII-lea în uniformă de amiral al flotei în 1936. Domnia sa (de numai nouă luni) va fi cea mai scurtă din istoria monarhiei britanice din secolul XX şi privată de încoronare.

În 11 decembrie 1936, a doua zi după abdicare, fostul rege Eduard al VIII-lea pronunţă, la castelul Windsor, un discurs în care prezintă britanicilor motivele ce l-au determinat să renunţe la tron.

EX-LAX

The Star

THE SPEAKER IN COMMONS ANNOUNCES

ABDICATION

THE DUKE OF YORK THE NEW KING

KING EDWARD'S MESSAGE:—"I RENOUNCE THE THRONE FOR MYSELF AND FOR MY DESCENDANTS"

FINAL AND IRREVOCABLE

RENUNCIATION DOCUMENT WITNESSED BY HIS THREE BROTHERS

FROM PLANE TO No. 10

MR. BALDWIN

PEERS IN A QUEUE AT THE HOUSE

Presa şi opinia publică sunt în stare de şoc: regele a abdicat pentru a se căsători cu o americancă având un trecut dubios, doamna Wallis Simpson. Se declanşează un scandal fără precedent.

În 3 iunie 1937, la castelul Candé, aproape de Monts, în Touraine, ducele de Windsor se căsătoreşte în sfârşit cu „femeia pe care o iubeşte” Ea nu va purta niciodată titlul de Alteţă Regală, umilinţă pe care nu o va uita.

Iunie 1936: regele George al VI-lea şi regina Elizabeth jucându-se cu fiicele lor, Elizabeta şi Margaret-

Rose, şi câinii lor, în parcul de la Royal Lodge, la Windsor.

27 aprilie 1937 Pentru inaugurarea Muzeului naţional maritim de la Londra, tânărul rege pronunţă un discurs.

Se poate remarca atenţia, chiar încordarea, reginei şi a prinţesei Elizabeta. Se ştie că George al VI-lea era bâlbâit.

Londra, 12 mai 1937: încoronarea regelui George al VI-lea. La balconul de la Palatul Buckingham, coroana reginei (în stânga imaginii) este împodobită cu faimosul diamant Koh-i-Noor. În mijloc, regina Mary, văduva lui George al V-lea. În primul rând, prinţesa Elizabeta (în stânga) şi prinţesa Margaret-Rose.

În octombrie 1937, călătoria ducelui şi a ducesei de Windsor în Germania, la invitaţia lui Hitler, a provocat o nouă polemică. Führerul l-a primit pe fratele regelui George al VI-lea şi pe ducesă în „cuibul său de vultur”, la Berchtesgaden. Lui Hitler i se atribuie ambiţia de a-l restabili pe Eduard al VIII-lea pe tronul britanic pe motivul simpatiilor lui progermane.

2 pţ – f

13 septembrie 1939. Cu ocazia unui sejur în Sussex,

cei doi Windsori pozează pentru fotografi. Mediatizarea ducelui şi a ducesei va fi permanentă. Cu amabilitate, pentru a se răzbuna pe membrii familiei regale, ei răspund întrebărilor presei.

8 iulie 1941: regina Elizabeth şi cele două fiice ale sale, prinţesa moştenitoare Elizabeta (în stânga imaginii) şi prinţesa Margaret. În ciuda acestui cadru idilic, în parcul Windsor, nu trebuie uitată atitudinea curajoasă a familiei regale în timpul *Blitzkrieg*-ului şi al bombardamentelor.

Palatul Buckingham, 11 aprilie 1942. Prinţesa moştenitoare Elizabeta citeşte peste umărul regelui, tatăl său, documentele de stat şi confidenţiale păstrate în faimoasele *red boxes*, acele cutii ce pot fi observate în prim-planul imaginii. Viitoarea suverană îşi face ucenicia, la doar 16 ani.

20 noiembrie 1947: prinţesa moştenitoare Elizabeta se căsătoreşte cu Philip Mountbatten, duce de Edinburgh. Este o căsătorie din dragoste. La balconul Palatului Buckingham, regele şi regina îi încadrează pe tinerii căsătoriţi. În dreapta, se află bunica miresei, regina Mary, văduva regelui George al V-lea.

1 august 1951: cuplul princiar cu primii lor doi copii, Charles, născut în 1948, şi Anne, născută în 1950.

Palatul Buckingham, noiembrie 1951. Regele George al VI-lea şi regina Elizabeth împreună cu nepoţii lor, Charles şi Anne. Raporturile lor sunt foarte afectuoase şi bunicii îi iau la ei adesea pe nepoţi, când prinţesa moştenitoare se alătură soţului, ofiţer de marină, plecat în misiune pe Mediterana.

Odată cu decesul neaşteptat al regelui George al VI-lea, în 6 februarie 1952, fiica lui, Elizabeta, a devenit regină la doar 26 de ani. Funeraliile au fost impresionante, pe măsura respectului şi a recunoaşterii pe care defunctul le inspirase britanicilor, în imagine, sicriul regelui, pe un afet de artilerie, sosind la castelul Windsor, unde regele a fost înhumat.

În 2 iunie 1953, încoronarea reginei Elizabeta a II-a la abaţia Westminster este de asemenea un eveniment mediatizat: este urmărit la televiziune în lumea întreagă. La 27 de ani, ea este cel de-al 41-lea suveran al Angliei, dar şi al Regatului Unit al Marii Britanii. Regina pozează împreună cu membrii familiei sale.

În imaginea din dreapta pot fi văzuţi ducele şi ducesa de Windsor, care nu fuseseră invitaţi la ceremonia de încoronare. În apartamentul parizian al doamnei Biddle Thompson, în compania doamnei Bruce, aflată în stânga ducelui, cei doi Windsori urmăresc ceremonia înregistrată şi difuzată ulterior la un post de televiziune.

În 12 aprilie 1952, prinţesa Margaret şi colonelul Peter Townsend, *esquire* al regelui George al VI-lea, pleacă de la castelul Windsor. Povestea lor de dragoste va fi unul dintre foiletoanele de după război. Erou al bătăliei Angliei, ofiţerul este căsătorit...

Deşi colonelul divorţează, sora reginei anunţă la radio că nu se va căsători cu el. Din acel moment lui Margaret i se va spune „prinţesa tristă”.

În 6 mai 1960, prinţesa Margaret se căsătoreşte cu fotograful Tony Armstrong-Jones. În spatele mirilor, se află regina-mamă, văduvă a lui George al VI-lea şi bunică a prinţesei Margaret.

În 21 aprilie 1965, la Frogmore House, în parcul castelului Windsor, regina Elizabeta a II-a îşi sărbătoreşte împlinirea vârstei de 39 de ani împreună cu ducele de Edinburgh şi cei patru copii ai lor: Charffs-iliişi Edward.

29 iulie 1981: Charles, prinţ de Wales din 1969 şi moştenitor al tronului, se căsătoreşte cu Lady Diana Spencer. Evenimentul este urmărit în direct de 750 de milioane de telespectatori, un adevărat record. Sărutul lor, în balconul Palatului Buckingham, constituie o premieră în istoria monarhiei şi a palatului.

Prinţesa de Wales împreună cu fiii ei, Harry şi William, la Windsor, în 28 iunie 1987. Manipulând jurnaliştii, Diana îi fură soţului locul în lumina

reflectoarelor.

Londra, 5 septembrie 1997 în faţa gardului Palatului Buckingham, munţi de flori au fost depuse în memoria prinţesei Diana, decedată la Paris, în 31 august. După o săptămână de tăcere, regina şi prinţul Philip ies în sfârşit să întâlnească mulţimea. Diana era deranjanta lor fostă noră.

Funeraliile reginei-mame se desfăşoară la abaţia

Westminster, în 7 aprilie 2002. Prinţul Charles, foarte afectat, stă între cei doi fii ai săi, William şi Harry. „Queen Mum”, decedată la vârsta de 101 ani, era bunica preferată a britanicilor.

În 9 aprilie 2005, se căsătoresc Charles, prinţ de Wales, şi Camilla, ducesă de Cornwall. Evenimentul are loc la Windsor: mai întâi la primăria micului oraş, apoi slujba religioasă la castel. Mirii se cunosc din 1971.

În 29 aprilie 2011, căsătoria prinţului William cu domnişoara Kate Middleton este urmărită de două miliarde de telespectatori, un nou record bătut. Cei doi se sărută de două ori în văzul lumii, dintre care o dată foarte tandru, la balconul Palatului Buckingham…

franco-britanice. În 3 iulie, Marina Regală, patrulând la Mers el-Kébir aproape de Oran, a scufundat escadra franceză comandată de amiralul Gensoul. Pentru Churchill, care a ordonat atacul, exista o prea mare nesiguranţă în privinţa atitudinii Marinei franceze în raport cu autorităţile de la Vichy[108]. Moartea a 1 300 de marinari francezi stârneşte indignarea compatrioţilor lor. Londra încearcă să se justifice asigurând că, în ciuda Convenţiei de Armistiţiu, germanii încercau să pună stăpânire pe navele franceze. De la Vichy, unde s-a instalat începând de la 1 iulie, mareşalul Pétain a rupt orice relaţie diplomatică cu Marea Britanie.

Or, în timp ce acest caz izolat subminează acţiunea de rezistenţă a Marii Britanii la ofensiva armatei germane,

108 în sudul Franţei, germanii au permis existenţa unui stat francez, condus de mareşalul Pétain, având sediul guvernului la Vichy (devenită capitala de facto a Franţei). Această entitate statală a fiinţat până în 1944. La sfârşitul războiului, liderii săi au fost acuzaţi şi condamnaţi pentru trădare. (N. red.)

cuplul Windsor continuă, aproape zilnic, să le pună probleme lui George al VI-lea şi guvernului său, care trebuie să se pregătească împotriva atacurilor aeriene. Printr-o scrisoare, Churchill i-a cerut ducelui să se întoarcă în Anglia cât mai curând posibil – contrar la ceea ce se convenise şi se pregătise deja. De fapt, era vorba despre faza pregătitoare pentru evacuarea cuplului către un teritoriu britanic departe de Europa, în Bahamas. În Europa, Eduard şi Wallis sunt de două ori mai periculoşi şi ar putea fi chiar capturaţi şi deveni obiect de şantaj faţă de Coroana britanică. Până la urmă, Eduard, deşi un om corupt, rămânea fratele cel mare al lui George al VI-lea. Germanii, la rândul lor, se întreabă ce atitudine ar trebui să aibă fată de cei doi Windsor la Madrid, căci exilaţii în trecere nu sunt întotdeauna docili şi fac din când în când joc dublu. Ambasadorul german îi cere instrucţiuni lui Ribbentrop. Trebuie oare, sub un pretext oarecare, să intervină pentru a-i reţine pe duce şi ducesă în Spania, unde Franco, învingător într-un război care traumatizase şi ruinase ţara, alesese neutralitatea, apoi „nonbeligeranţa”? Să îi lase să plece? în această confuzie, care a durat din iunie până în iulie 1940, cuplul, în sfârşit, îi jenează la fel de mult pe germani, italieni şi britanici. Este extraordinar modul în care ducele îşi apără interesele materiale, mai ales în Franţa, atât de îndârjit, încât ne-am putea întreba dacă este cu adevărat conştient că un război mondial a început şi că Franţa este împărţită în două zone printr-o linie de demarcaţie. Prin ambasadele de la Berlin şi Roma, Alteţa Sa Regală se asigură că vila La Croe (situată în zonă liberă franceză) pe care o închiriau, la fel ca şi apartamentul parizian de asemenea închiriat din bulevardul Suchet, vor fi luate în grijă de foarte serviabilul ambasador american William Bullitt (care, în curând, îşi va muta birourile la castelul… Candé!). Pe scurt, reprezentanţii statelor aflate în război aranjează ca „bunurile imobiliare ale Windsorilor” (care nu le aparţin!) să nu fie nici ocupate, nici stricate sau prădate/

Motivul pentru care ducele refuză să se supună dorinţelor lui Churchill şi să se întoarcă în Anglia – toate dispoziţiile necesare acestei călătorii sunt date de ambasadorul lui George al VI-lea la Madrid, Sir Samuel Hoare – este acelaşi refuz al familiei regale de a acorda ducesei ridul de Alteţă Regală. Din cauza perspectivelor ameninţătoare pentru Marea Britanie, această obstinaţie legată de protocol este uimitoare, deplasată şi inconştientă. George al VI-lea fusese furios că, pe cale diplomatică, aflase că fratele său şi soţia acestuia fuseseră primiţi la Madrid ca, Alteţele lor Regale" Ca la Berlin! Mânia lui Churchill a făcut să tremure zidurile clădirii din Downing Street 10. În acord cu George al VI-lea, prim-ministrul englez a trimis o telegramă ameninţătoare şi fără precedent fostului rege: „Alteţa Voastră Regală face parte din cadrele active ale armatei britanice; refuzul de a îndeplini ordinele autorităţii militare competente va crea o situaţie gravă. Sper că nu va fi necesar să se ia măsurile pe care aceasta le-ar implica".

Un mesaj sec şi fără drept de apel: ducele de Windsor, maior-general de armată, putea fi arestat pentru insubordonare sau dezertare! Culmea! Eduard ia ameninţarea în serios, coborându-şi pretenţiile la cererea de a face o simplă vizită regelui şi reginei însoţit de Wallis. Un compromis imediat refuzat de Palatul Buckingham, unde se pune întrebarea dacă va trece vreo zi fără o doleanţă din partea fostului suveran! Aşa cum notează în 29 iunie John Colville, secretarul personal al lui Churchill, „este inadmisibil să negociezi într-un astfel de moment".

Între timp, la ordinul lui Ribbentrop, ţinând cont că ambasadorul Bullitt părăsise Parisul, omologul german al acestuia, Otto Abetz, este însărcinat să supravegheze „clandestin şi confidenţial" apartamentul de pe bulevardul Suchet. Înainte de război, Otto Abetz legase relaţii de amiciţie cu intelectuali francezi germanofili şi, din acest motiv, fusese expulzat din Franţa în 1939. De la înfrângerea franceză şi ocuparea zonei de nord, el revenise

ca reprezentant al Reichului la Paris/[109110]

La Madrid, ducele se lansează în discursuri pacifiste, regretând lipsa de pregătire a Franţei, în vreme ce, timp de zece ani, Germania se reorganizase în întregime. Wallis insistă în acest sens, declarând că Franţa „pierduse pentru că era măcinată din interior şi că o tară în această stare nu ar fi trebuit să

y declare niciodată război”. Chiar dacă recunoaştem că observaţiile sunt, din nefericire, fondate, trebuie înţeleasă, de asemenea, şi neliniştea pe care o provoacă. Aşa cum reiese din nota ambasadorului american în Spania adresată Departamentului de Stat, sub formă de avertisment:» Aceste observaţii nu sunt fără valoare, chiar şi numai pentru faptul că reflectă opinia unui anumit mediu englez, care ar putea căpăta importanţă şi ar putea vedea în Windsor şi prietenii lui un grup realist care judecă sănătos situaţia internaţională, putând juca un rol în caz de pace generală”[111112]. Şi încerca să repună pe tron un rege trădător... cu obligaţia ca Berlinul să îl compenseze financiar. Din analiza acestei situaţii încurcate, de la sfârşitul lui iunie şi începutul lui iulie 1940, într-o perioadă în care Marea Britanie refuză să încheie pacea cu Germania, se poate deduce că cei doi Windsor sunt deopotrivă periculoşi şi în pericol. Ei jenează

---

109 Un lucru va fi încă şi mai surprinzător: la sfârşitul lui 1941, după intrarea în război a Statelor Unite ale Americii şi ocuparea lui La Croe de către italieni, instrucţiunile ducelui şi ale ducesei vor fi respectate. încă şi mai sugestiv, „contul cuplului Windsor la Banca Franţei nu a fost niciodată confiscat de administratorul german al bunurilor străine, Cari Schăfer“ (Charles Higham, op. cit.).

110 Şase luni mai târziu, în 15 decembrie 1940, la ordinul lui Hitler, Otto Abetz va organiza repatrierea cenuşii lui Napoleon al II-lea (l’Aiglon), fiul împăratului, la Domul Invalizilor. Era o încercare de a-i câştiga de partea sa pe parizieni, o premisă a colaborării franco-germane.

111 Extras din raportul ambasadorului american în Spania, A. Weddall; vezi Charles Higham, op. cit.

112 Antonio de Oliveira Salazar (1889-1970), prim-ministrul Portugaliei între anii 1932 şi 1968. (N. red.)

fiecare dintre taberele adverse, sunt pioni greu de controlat pe tabla de şah a spionajului mondial. Pretenţiile lor reprezintă un amestec de vorbe goale şi minciuni, totul cu rolul de a-şi apăra propriile interese.

Pentru a fi îndepărtat, ducele este numit guvernatorul insulelor Bahamas

În momentul în care ei sosesc la Lisabona, Portugalia austerului economist Salazar** este oficial neutră. Totuşi, situaţia este complexă, căci dacă britanicii au acolo mai multă influenţă decât în Spania, guvernul lusitan nu ascunde o anumită simpatie pentru puterile Axei, în măsura în care acestea luptă împotriva comunismului. Wallis o ştie şi caută să tragă profit pentru a-şi atinge răzbunarea. Problema pe care o pune prezenţa cuplului de Windsor pe continentul european în război devine acută, ducesa fiind obsedată de visul de a fi regină; ea se declară convinsă că, după primele bombardamente asupra Londrei, cumnatul ei, înfricoşat, va abdica în favoarea lui Eduard. De partea cealaltă, întoarcerea cuplului în Marea Britanie ar avea un efect dezastruos pentru moralul trupelor britanice şi consecinţe umilitoare pentru familia regală. În cursul unei audienţe cu regele, Churchill taie acest nod gordian: de comun acord, o telegramă propune ducelui numirea lui ca guvernator şi comandant suprem al insulelor Bahamas, un arhipelag de şapte sute de insule şi insuliţe care au devenit colonie britanică în 1783. Avantajul locului ales este depărtarea de Anglia. Inconvenientul, care nu va fi descoperit decât mai târziu – teritoriul este situat în apropierea Statelor Unite ale Americii. Înainte ca această alegere să fie făcută, se mai luase în considerare Egiptul, dar era prea riscant. Consultat, arhiepiscopul de Canterbury, care rămânea un adversar intransigent al ducelui, sugerase insulele Falkland (sau Malvine, după cum le numeau argentinienii), căci ele sunt atât de îndepărtate, încât ducele „nu ar putea dăuna nicicum”!

La începutul lui iulie, Eduard acceptă noua sa

funcţie, declarându-se sigur că Londra a ales cea mai bună variantă într-o situaţie delicată. Răspunsul telegrafic al lui Churchill: „Sunt fericit că Alteţa Voastră a acceptat acest post, întrucât Îi va permite să aducă mari servicii Imperiului”. În limbajul premierului, aceasta însemna că ducele va fi numit acolo „unde ar fi cât mai puţin nociv în efortul de război”. Dar încă nu se luaseră în considerare pretenţiile imediate ale cuplului de Windsor în privinţa remuneraţiei guvernatorului, a numărului de servitori în serviciul lor şi mai ales a doleanţei de a face mai întâi o lungă escală în Statele Unite ale Americii.

François Kersaudy remarcă pe bună dreptate că acest sejur „nu va putea să nu provoace un incident diplomatic: în an electoral, preşedintele Roosevelt nu îşi permite să lase în ţară o Alteţă Regală care s-a compromis cu Hitler” * Să adăugăm că ducele va încerca să-i întâlnească pe adepţii izolaţionismului – cei care se opun intrării în război a Statelor Unite ale Americii. În sfârşit, un alt motiv al acestei călătorii nu are legătură cu politica, ci este mai degrabă delicat pentru ducesă: ea are probleme la nas din cauza unei gripe şi numai un chirurg american poate să o ajute! Natura preocupărilor ei în iulie 1940 este de-a dreptul uimitoare!

Capriciile şi fanfaronada fostului monarh şi ale soţiei lui (numită „scorpie” de rudele fostului rege) îi inspiră lui Churchill mesaje încă respectuoase, desigur, dar din care reiese iritarea: „Regret că trebuie să-i spun Alteţei Voastre Regale că nu poate fi vorba să detaşăm pe lângă ea militari în calitate de servitori. În timpurile pe care le trăim, astfel de măsuri ar fi imediat condamnate”. „Sire, îmi pot permite să vă pun serios în gardă…? Multe urechi atente şi ostile se vor ciuli pentru a capta orice zvon conform căruia Alteţa Voastră Regală ar avea vederi asupra războiului, germanilor sau hitlerismului care s-ar dezice de cele ale naţiunii britanice şi Parlamentului ei… Pentru a dovedi fostului rege cât de gravă este situaţia, Winston îl avertizează din nou că este sub supraveghere permanentă:

„Chiar şi în timpul şederii voastre la Lisabona, conversaţii provenind din diverse surse au fost raportate telegrafic, ce ar fi putut fi exploatate în detrimentul Alteţei Voastre Regale… w Pluteşte în aer ameninţarea Curţii Marţiale. Ne închipuim cată răbdare, ce pierdere de timp şi câte precauţii îl costă toate acestea pe Churchill, în perfect acord cu suveranul său, în momentul când tocmai se conturează ameninţarea unei debarcări germane din Franţa ocupată. Fără îndoială sub influenţa lui Wallis, exasperanta reticenţă a ducelui – după ce a acceptat postul – se manifestă din nou la ideea că a fost trimis în ceea ce el numeşte, cu dispreţ, „o colonie britanică de mâna a treia”! Gibraltar, Hong Kong, iată ce l-ar fi flatat! Dar Bahamas şi Nassau, ce provincie! „Suntem expediaţi la Sfânta Elena!”, se lamentează ducesa, brusc cultivată. Cuplul, foarte snob, îndrăzneşte să se plângă de această numire câtorva aristocraţi iberici, consternaţi de părerea acestor veşnici nemulţumiţi. Sunt ei în stare să înceteze de a mai cere? De la o cină privată la un salon de ambasadă, agenţii de la Berlin în post la Madrid şi Lisabona sunt informaţi şi trimit repede depeşe codate ierarhiei lor. În acelaşi timp, în continuare la Lisabona, cuplul suferă la gândul pierderii confortului parizian. Până la urmă li se acceptă cererea ca una dintre cameristele lor, o englezoaică, să fie trimisă la Paris pentru a le expedia la Lisabona tot ceea ce lipseşte ca acest cuplu de mondeni să ajungă demn în „colonia lor de mâna a treia”. Evident, vor fi necesare lungi demersuri administrative astfel încât camerista că se poate duce la Paris… sub supraveghere germană!

La sfârşitul lui iulie, ducele îndrăzneşte să îi scrie din nou lui Churchill că va aştepta până în noiembrie (adică momentul alegerilor prezidenţiale americane) pentru a-şi prelua funcţia din Bahamas şi că ar fi de neconceput să îl reprezinte acolo pe rege fără a trece prin Statele Unite ale Americii, atât de apropiate…

August 1940: Germania începe să bombardeze Anglia

Plecarea cuplului contrariază la început obiectivele

germane. Ducele şi ducesa ar fi pe teritoriu britanic, deci, practic vorbind, prizonieri ai serviciilor Majestăţii Sale. Ce este de făcut? Să fie asasinaţi înainte de plecare?

Ar însemna să se priveze de „soluţia de rezervă" pentru tronul englez, gândită de Hitler, ceea ce este exclus. Dar ameninţarea şi violenţa rămân acceptabile pentru a-l controla pe duce, acest Narcis preocupat să nu îi fie uitate nici medaliile, nici decoraţiile, dar, în acelaşi timp, o indispensabilă marionetă pentru obţinerea unei păci cu Marea Britanie. Mai târziu, se va afla că Berlinul hotărâse până la urmă să îl răpească pe duce la Lisabona, dar cum era păzit de 20 de poliţişti portughezi în plus faţă de protecţia obişnuită şi cum serviciile britanice deveniseră şi mai vigilente ca de obicei, ordinele, obţinute cu greu, sosesc prea târziu. Adjunctul lui Himmler nu mai putea trece la acţiune.

Ancorat în port, pachebotul american Excaliburii mai aşteaptă doar pe cei doi Windsor. În sfârşit, spre imensa uşurare a regelui şi a lui Churchill, fără a mai vorbi de regina Mary, atât de incomodul cuplu consimte să se îmbarce în 1 august 1940. Cu discreţia sa caracteristică: 52 de valize, 30 de crose de golf, patru câini, şapte lăzi cu vin de Madera şi Porto, o limuzină cu remorcă şi chiar o maşină de cusut. Cei doi pasageri repetau întruna că erau exilaţi într-o colonie mizerabilă – ceea ce era adevărat, de altfel – şi îşi luau în mod ostentativ toate precauţiile.

În aceeaşi zi, pe când pachebotul se îndreaptă către Bermude pentru escală, Luftwaffe îşi lansează primele raiduri aeriene. Şase sute de avioane însemnate cu svastică lansează o ploaie de bombe pe coastele engleze. Este începutul Directivei de Război nr. 17 din 1 august 1940. Atacurile sunt zilnice. RAF pierde numai 290 de aparate, graţie instalării, încă limitate dar deja eficiente, a unui sistem de unde electromagnetice foarte scurte care primesc un ecou permiţând situarea distanţei şi a direcţiei unui obiect. Sunt primele staţii radar, o invenţie britanică încă la începuturile sale, necunoscută de germani. Aceste

radare permit prevenirea atacurilor la aproximativ 120 de kilometri. Eficacitatea lor practică este întărită şi de o certitudine: o debarcare surpriză a germanilor în Anglia este imposibilă.

Aşadar Hitler va intensifica raidurile aeriene. În noaptea de 7 septembrie, 200 de bombardiere germane lansează ofensiva asupra Londrei, omorând 300 de persoane şi rănind alte 1 300. Un şoc groaznic pentru populaţia care se teme că a început simultan invazia terestră. Docurile de la East End sunt atinse, zeci de incendii izbucnesc în cartierele modeste. Eroic, RAF reuşeşte un prim raid asupra Berlinului. Daunele nu sunt considerabile, dar impactul psihologic este enorm. Hitler este furios, căci Göring îl asigurase că prin superioritatea sa Luftwaffe făcea imposibilă o astfel de operaţiune. Tot ce poate face Churchill este să răzbune orgoliul rănit al Londrei, demonstrând că Berlinul nu era invulnerabil. Această reacţie îl constrânge pe Hitler să întârzie Operaţiunea *Seelowe*, nume de cod pentru invazia terestră. Furios, el trebuie să rămână la planul *Blitzkrieg*, războiul-fulger.

Duminică, 8 septembrie, pe timpul nopţii, în timp ce George al VI-lea lucrează în biroul său, o bombă cade fără să explodeze pe aripa nordică a Palatului Buckingham. Bomba este înţepenită chiar sub încăperea unde se găseşte regele, care manifestă un calm desăvârşit. Va exploda abia în noaptea următoare, pulverizând cabinetul de lucru pe care ocupantul îl părăsise pentru a se duce la Windsor. Geamurile sparte ale încăperilor învecinate acoperă parchetul şi piscina interioară este deteriorată.

Faptul că Palatul Buckingham a fost vizat şi atins îi traumatizează pe londonezi. Şi dacă regele ar fi pierit în atac? Şi dacă bomba ar fi explodat când a atins palatul? George al VI-lea şi Elizabeth, reveniţi în grabă de la Windsor, trec în revistă daunele şi se mută într-un apartament care dă spre o curte. Bombardamentele sunt reluate, vizând această ţintă simbolică pe care palatul

regal o reprezintă. „Este un atac direct”, notează regele în jurnal. Cuvintele sunt cumpătate, dar monarhul este în pragul unui atac de nervi: „Nu mai am curajul să mă aşez într-o încăpere, nu sunt în stare să citesc şi să mă concentrez, gata s-o iau la fugă, pândind cerul de la fiecare fereastră”. În 13 septembrie, un bombardier survolează Mall-ul[113] la joasă altitudine. Este artera regală prin excelenţă, o lungă alee mărginită de platani. De la Admiraity Arch, ridicat în 1920 spre gloria reginei Victoria, Mall-ul duce direct la Palatul Buckingham. Manifestările oficiale se desfăşoară acolo. Avionul îşi lansează bombele pe axa palatului. Aflaţi într-un salon, regele şi regina au timp doar să audă deflagraţia, se trezesc acoperiţi de cioburi de sticlă, dar sunt nevătămaţi. Suveranii tocmai au scăpat de la moarte, dar acest adevăr nu va fi dezvăluit decât după război, chiar şi premierului. Churchill va scrie atunci: „Dacă ferestrele ar fi fost închise în loc să fie deschise, sticla le-ar fi explodat în faţă regelui şi reginei, provocându-le răni grave” De la Vatican, papa Pius al XII-lea le trimite o telegramă în care le doreşte sănătate Majestăţilor lor şi să rămână tefere. George al VI-lea, care fusese şi pilot, este tulburat de precizia atacului. El va bănui că aviatorul, cunoscând perfect dispoziţia încăperilor în palat, ar putea fi una dintre îndepărtatele sale rude, un Saxa-Coburg descendent din Victoria, un militar experimentat trecut în serviciul lui Mussolini. Regele fusese avertizat că acest personaj fusese văzut de curând la Madrid, în compania ducelui de Windsor. Dar acuzaţia că el bombardase Palatul Buckingham nu a putut fi niciodată dovedită.

În ciuda bombardamentului, Palatul Buckingham simbolizează rezistenţa englezilor

Această îndrăzneaţă operaţie în însăşi inima monarhiei transformă palatul în simbol. El face ca membrii

113 Se pare că numele mail („alee“, în limba engleza) datează din epoca lui Carol al II-lea (1660-1685), un Stuart, când curtezanele practicau un joc de origine italiană numit pallamaglio, asemănător cochetului.

familiei regale să fie egali cu poporul bombardat zi şi noapte. Mai târziu, amiralul Louis Mountbatten va spune: „Dacă Göring şi-ar fi putut imagina profunzimea sentimentelor pe care atacarea Palatului Buckingham le va trezi de-a lungul Imperiului şi în America, fără îndoială ar fi recomandat asasinilor săi să păstreze distanţa”. Printre ruinele capelei palatului, complet devastată, regina afişează un optimism care va construi noua ei legendă: „Acum, oamenii vor şti că trăim toţi în aceleaşi condiţii. Măcar mă consolează gândul că îi pot privi în ochi pe locuitorii din East End”.

Această compasiune faţă de cartierele devastate în noaptea precedentă nu se reduce la o remarcă. Oraşul Londra deplânge deja 2000 de victime printre civili şi 8.000 de răniţi. Suveranii se deplasează în acele zone. Niciodată, în istoria britanică, un rege nu va fi întâlnit atâţia supuşi, petrecându-şi mai mult de o treime din timp încurajându-i şi consolându-i. George al VI-lea, îmbrăcat într-o uniformă impecabilă, şi Elizabeth, bineînţeles cu pălărie şi mănuşi, sunt de o eleganţă discretă, dar liniştitoare. Stau în picioare. Şi ei luptă, datoria lor fiind să menţină cât mai sus flacăra rezistenţei. Luftwaffe va lovi de nouă ori palatul. La fiecare alarmă, familia regală, demnă şi bine organizată, coboară la subsol, împreună cu servitorii. Democraţia calmă în faţa terorii. De altfel, regina nu pare deloc speriată de aceste atacuri repetate ale avioanelor inamice. Într-o zi, chiar urcă în apartamentul ei ca să-l caute pe unul dintre câini, pe care îl uitase acolo!

De ce Elizabeth nu vrea să se îmbrace în uniformă, deşi este şefa a trei mişcări feminine de apărare? Ea se justifică, mereu zâmbitoare: „Dacă oamenii ar veni să mă vadă, ei ar vrea să poarte hainele lor cele mai frumoase” Totuşi, regina are grijă să aleagă nuanţe discrete, care se potrivesc cu praful dărâmăturilor, cum ar fi bleu, roz sau violet. Verdele?

Nici vorba! Culoarea aceasta aduce ghinion! Cât

despre negru, „este opusul speranţei pe care o purtăm în suflet!” Bulversată de aspectul clădirilor în ruină, al sutelor de persoane care au pierdut totul, familiile şi bunurile, şi care aşteaptă să fie salvate, apoi evacuate din străzile desfundate, îi scrie reginei Mary, soacra ei: „Oamenii aceştia sunt minunaţi, curajoşi. Trebuie să câştigăm!” Chiar şi în parlament, se simte o anumită uşurare că palatul a fost grav atins. Raidul asupra unui astfel de loc strânge încă şi mai tare legătura dintre monarhie şi populaţia atât de greu pusă la încercare. În fiecare crater săpat de o bombă, după alarmă, cuplul regal este prezent, de exemplu, în molozul unui cinematograf distrus pe Baker Street, strada pe care Sir Arthur Conan Doyle situase domiciliul imbatabilului Sherlock Holmes.

Dacă o alarmă se produce cumva atunci când ei merg de la o ruină la alta, monarhii coboară în adăpostul amenajat sau în subsolul cel mai apropiat, uneori o staţie de metrou, împărţind o ceaşcă de ceai vărsată dintr-un termos cu tovarăşii lor de suferinţă. Întâlnirile sunt vesele. Oameni care vorbesc cu accent *cockney*, folosit în cartierele de periferie, îi întâmpină cu multă căldură. Şi aici, Elizabeth câştigă premiul de popularitate. „Femeia aceasta curajoasă este a naibii de minunată”, spun toţi în timp ce o aplaudă! Regina îşi stăpâneşte cu greu lacrimile.

Cu excepţia alarmelor generale şi a situaţiilor în care trebuie să rămână în Londra, la fiecare sfârşit de săptămână regele şi regina se deplasează la Windsor, deşi adesea se duc zilnic acolo să-şi vadă fiicele. Cuplul părăseşte atunci palatul, pe care îl numesc familiar Buck House, ca să se ducă la Windsor. Vechiul castel nu este mai puţin expus decât Buckingham. Cel puţin 300 de bombe au lovit domeniul Windsor. Tinerele prinţese chiar sapă tranşee în peluzele parcului. Instalarea lor devine sumară. Familia doarme departe de apartamentele lor obişnuite, pe pământ, în Turnul Victoria (astăzi Turnul Reginei), într-o excavaţie protejată de plăci de oţel şi de saci cu nisip. Un adăpost a fost amenajat sub cele patru încăperi ale acestei

reşedinţe neconfortabile. În caz de alarmă, sirene şi alarme se declanşează în fiecare coridor. Regina, precum şi bonele poartă o bonetă de noapte „ca să fie decente chiar şi pe timp de război”. Norman Hartnell, croitorul ei, i-a confecţionat o ţinută nocturnă adaptată „şi chiar o cutie din catifea neagră în care să-şi păstreze masca de gaz”. Restricţiile se aplică şi veşmintelor, care trebuie să fie în primul rând folositoare. Unele dintre hainele din călătoria oficială în Canada sunt refolosite, dar broderiile dispar. George al VI-lea ajunge să vopsească în interiorul căzilor o linie care să indice volumul maxim de apă permis pentru o baie.

„Vom rade oraşele engleze”, promite Hitler cu vocea sa cavernoasă. Încă nu a înţeles dârzenia cu care englezii rezistă la sacrificii şi eforturi zilnice, adesea de neimaginat. În septembrie 1940, când Ribbentrop se duce la Roma şi îi spune contelui Ciano, ministrul Afacerilor Externe al Italiei şi ginerele lui Mussolini: „Apărarea teritorială a Angliei este inexistentă. O singură divizie va fi de ajuns ca să provoace o prăbuşire totală”, Churchill va comenta succint: „Asta arată pur şi simplu că nu ştie nimic”[114]. Şi, urmat de cei doi secretari ai săi, pe care îi epuizează cu dictarea, fără încetare, a notelor şi instrucţiunilor sale, prim-ministrul se suie în trenul său special, inspectează coasta, scrutând Pas-de-Calais cu binoclul şi cerând studiul mareelor şi mişcărilor lunii. El se teme de o armadă de tonaj mediu care ar permite inamicului să traverseze Canalul Mânecii. Ideea nu este nouă: încă din iulie 1917, acelaşi Churchill îi prezentase premierului Lloyd George planurile unei „barje cu provă rabatabilă pentru transportul şi debarcarea tancurilor”.

Conştient de importanţa unei relaţii permanente cu prim-ministrul său, George al VI-lea modifică ritmul audienţelor sale cu Churchill. De acum încolo, cea săptămânală de la ora 17 este înlocuită printr-un prânz în

114 Winston Churchill, Mémoires de guerre, 1919-1941, Cassell and Co, 1959.

fiecare marţi, la care participă adeseori şi regina. „În mai multe ocazii, trebuia să ne luăm farfuriile şi paharele şi să coborâm în adăpost, ale căror lucrări avansau, ca să ne terminăm masa.”[115] Curând, din motive de securitate, regele îi exclude pe servitori; invitatul, regele şi regina se vor servi singuri. O apropiere, care va deveni o intimitate politică neîndoielnic fără precedent în istoria britanică de la regina Anne, la începutul secolului al XVIII-lea, încoace, îi uneşte pe suveranul constituţional şi pe şeful guvernului. Churchill este chiar mirat că regele, foarte harnic, a studiat înaintea lui anumite dosare, le cunoaşte detaliile şi formulează păreri, atât cât îi permite Constituţia. Depeşe, telegrame şi note sunt cu grijă analizate de George al VI-lea. „Un mare noroc pentru Anglia să aibă un rege şi o regină atât de buni în acei ani fatidici”, va scrie Churchill. Standul de tir amenajat în grădinile Buckingham-ului este acum folosit de toată familia, în prezenţa aghiotanţilor. „I-am adus curând regelui o carabină americană cu tragere scurtă, aleasă dintre mai multe care îmi fuseseră oferite: era o armă excelentă”. Regele şi prim-ministrul formează de acum un tandem solid.

Pentru ducesa de Windsor.

Bahamasul reprezintă insula Elba!

Departe de bombardamentele războiului-fulger şi de suferinţele singurei ţări din Europa care înfruntă Axa, ducele şi ducesa de Windsor îşi încheie escala în Bermude. Călătoria a durat opt zile, după care ei pornesc spre vest, în direcţia insulelor Bahamas. Exasperaţi. Ca de obicei. În primul rând pentru că ducesa a fost „prost tratată”: s-a consimţit ca, în rare ocazii, să fie numită din vârful buzelor „înălţimea Voastră”, o atenţie protocolară datorată exotismului locului, dar fără reverenţă din partea doamnelor. O minimă obligaţie. Eduard s-a îmbufnat, apoi a repetat, cu voce tare, ideea sa fixă: „Dacă aş fi fost rege, n-ar fi fost niciun război!” Incidentul, care s-a desfăşurat la masa oferită de guvernatorul acestei colonii britanice (din

115" Ibid.

1612), provocă un scandal, repede aplanat de un conviv, fost *esquire* de-al ducelui. Într-un moment când Londra este în fiecare noapte bombardată, cuvintele acestea sunt indecente. Este vremea ca ducele să ajungă în Bahamas... şi să rămână acolo, exercitându-şi funcţia oficială cu obligaţia de rezervă[116]. Conform unui martor al sejurului din Bermude, „era interesant de observat acest cuplu celebru şi de evaluat impactul reciproc al personalităţii lor. Am remarcat că el era mai îndrăgostit de ea decât ea de el. Dar ea veghea asupra lui cu o atenţie aproape maternă. În fiecare seară, înainte să ne despărţim, ea mă întreba programul de a doua zi şi mai ales ora primei întâlniri cu ducele – căci eu eram pentru ei un fel de deşteptător. Cât despre ea, era un câine de pază”[117]. Înainte de a fi o ducesă nemulţumită şi interesată, Wallis este o infirmieră şi o supraveghetoare indispensabilă. De la sosirea lor la Nassau, pe o căldură sufocantă, ducele poartă uniforma de maior-general, iar Wallis o rochie imprimată cu o tocă albă ornată cu sidef. Ţinând cont de temperatură, mantoul de mătase bleumarin este numai de convenienţă. Primirea este foarte oficială, cu secretarul Coloniilor trimis de urgenţă de Churchill pentru a supraveghea sosirea noului guvernator, observat fără îndoială şi de agenţii progermani. Consulul Statelor Unite ale Americii a venit, dacă se poate spune aşa, ca reprezentant al unui stat învecinat, după toate probabilităţile la cererea Departamentului de Stat după o intervenţie de la Londra. Căci întrebarea este simplă în complexitatea sa: ce va face ducele de Windsor, fratele regelui, numit guvernator al unei colonii, reprezentant aşadar al regelui? Pentru că i s-a oferit un post oficial, cu tratament special, o reşedinţă şi având, *a priori*, încrederea fratelui său şi a Cabinetului, va fi el în sfârşit credincios Coroanei britanice sau va fi în

---

116 „Obligaţia de rezervă“ reprezintă o limitare a libertăţii de expresie a unor personaje publice, î scopul evitării unor luări de poziţie care ar putea dăuna instituţiei pe care o reprezintă. (N.t.)

117* ' Frank Giles, Sundry Times, apud Charles Higham, op. cit.

continuare devotat Germaniei sau unuia dintre sateliţii acesteia? Într-adevăr, reputaţia ducelui de Windsor este arhicunoscută: un om foarte influenţabil, oscilând între cele mai bune şi cele mai rele intenţii, labil psihic şi laş. Şi, mai presus de orice, complet supus periculoasei lui soţii. Pe scurt, incapabil să fie folositor, va înceta măcar fostul rege să fie nociv?

La ceremonia preluării funcţiei – în uniformă albă, purtând pălărie colonială –, el jură credinţă regelui – fratele său –, în timp ce steagul britanic fâlfâie pe cerul încărcat al Antilelor. Pe chip nu i se poate citi bunăvoinţă. Wallis, în alb, se află lângă el, când ar fi trebuit să stea în spatele noului guvernator. De altfel, protocolul este una dintre obsesiile ei, de vreme ce încearcă încontinuu să îl modifice în avantajul ei. În Bahamas, unde populaţia şi oficialităţile locale sunt evident curioşi să se apropie de un cuplu atât de cunoscut – ce schimbare! –, ducesa are grijă să fie o treaptă în urma ducelui în sala de consiliu, dar o treaptă deasupra celei care ar fi fost destinată soţiei unui guvernator obişnuit.» Autorităţile locului au petrecut ore întregi înainte să hotărască acest discret semn de recunoaştere”. *

În mod evident, de la sosirea cuplului de Windsor la Nassau, ceremonialul capătă o importanţă extraordinară. Nefiind soţia unui guvernator oarecare, ducesa îşi duce propriul război: cel al locului care i se cuvine, despre care încă este convinsă că nu îi este îndeajuns de recunoscut.

Spre deosebire de clădirea oficială, proaspăt văruită şi agreabil mobilată, reşedinţa guvernatorului este aproape o ruină; piscina ei, invadată de o vegetaţie sălbatică, şi aspectul general al locuinţei dau impresia de părăsire. Să fie aici o pedeapsă din partea lui George al VI-lea şi Churchill? Sau lipsa de preocupare pentru confort a vechiului locatar, care a dat dovadă de o dezastruoasă lipsă de îngrijire a vilei? Vizitând-o, Eduard şi Wallis descoperă o inscripţie greu vizibilă din cauza umidităţii specifice zonei: „*His Majesty King Edward VIW* Ce emoţie!

Trebuie cu adevărat să te găseşti la capătul lumii pentru a găsi un însemn oficial al unei domnii deja uitate. Se întâmpla cu patru ani în urmă, când era încă pace în lume. Şi cutiile de scrisori ale insulei, scorojite şi ruginite, acele simboluri al Poştei Regale, poartă încă, la rândul lor, efigia lui Eduard al VIII-lea, care a fost numit guvernator pentru a-l îndepărta de Europa.

Destul de repede, cuplul de Windsor epuizează plăcerile locului. Ei devin obiective de interes pentru curioşi, deoarece nu s-a mai pomenit niciodată ca un fost rege să accepte funcţia de guvernator.

Ducele şi soţia sa se plictisesc: ei vor să călătorească în Canada

În Bahamas este o atmosferă colonială – un trai provincial, sub palmieri, cu bârfele, meschinăriile şi ceremoniile lui exagerate, cu vânturi ce nu răcoresc niciodată aerul. Pentru un timp, ducesa pare să se împace cu situaţia. Ea devine preşedinta Crucii Roşii din insulă şi ajută două clinici de copii din insula New Providence, instituţii moderne finanţate prin intermediul unei fundaţii create de Eduard pe când era prinţ de Wales. Wallis cumpără o maşină pentru infirmiere şi primeşte cazurile deosebit de grave sau urgente. Să se fi transformat într-o persoană caritabilă?

În realitate, Wallis se sufocă la Nassau, din toate punctele de vedere. În mod hotărât, în spirit napoleonian, ea numeşte capitala „Elba”, o nouă „insulă Elba”. Dar ce progres în comparaţie cu Sfânta Elena: de pe insula Elba se poate evada! Ducele îşi anunţă intenţia de a vizita ranch-ul din provincia canadiană Alberta. De îndată, autorităţile americane informează Londra că o astfel de călătorie este exclusă, întrucât ar presupune în mod necesar o escală pe teritoriul american. Ar fi inoportun în perioadă electorală. Presa s-ar amesteca, anumite medii ar provoca scandaluri şi, în plus, lumea s-ar mira că, abia intrat în funcţie, guvernatorul insulelor Bahamas îşi neglijează responsabilităţile oficiale. Aşadar, insula Elba

redevine Sfânta Elena!

Diverse personaje, îndoielnice şi puternice deopotrivă, gestionează mari interese din Bahamas. Sunt exact genul de indivizi pe care cuplul de Windsor îi cultivă, căci au relaţii peste tot, bani şi idei asemănătoare. Cel mai zgomotos dintre aceşti exilaţi voluntari este un multimiliardar suedez, Axei Wenner-Gren. Având interdicţie de a intra în Statele Unite ale Americii, el nu este niciodată departe deoarece navighează aproape de ţărm la bordul celui mai somptuos iaht din lume, *The Southern Cross*, cumpărat de la excentricul şi genialul Howard Hughes. Colosala avere a suedezului, un uriaş cu obrajii roşii şi părul alb, provine din două investiţii care au revoluţionat viaţa de zi cu zi: aspiratorul şi frigiderul. Uzinele lui, care vând produse sub marca Electrolux, sunt respectabile, în schimb, activităţile lui bancare şi cele anexe sunt dubioase. Întâlnindu-l pe Göring la Berlin chiar înainte de război, nu îşi ascunsese faţă de el simpatiile naziste, sub acoperirea unei păci permanente cu Anglia. Din acel moment, Axei Wenner-Gren fondase câteva bănci, iar la altele cumpărase acţiuni. Avea legături cu Berlinul şi, printr-o bancă din Köln, finanţa Gestapoul. Ca o încoronare a activităţilor sale lucrative, el vindea arme republicilor sud-americane. Se înţelege de ce iahtul său îşi schimbă regulat numărul de înmatriculare şi este echipat cu o staţie de radio privată. Şi se înţelege, de asemenea, că, fiind în legătură cu Charles Bedaux, el fusese informat de sosirea – discretă, este adevărat – a cuplului Windsor şi că le urase bun venit.

Ducesa, profitând de naţionalitatea sa, reuşeşte o faptă mare: obţine un paşaport american şi o viză. Şi, la sfârşitul lui octombrie, ea trimite la Miami două cufere de haine pentru a fi curăţate şi reparate. Dar FBI-ul, care îi cunoaşte simpatiile, o supraveghează. Adjunctul lui Edgar J. Hoover, şeful FBI-ului care spionează pe toată lumea, este informat despre acest ciudat şi îndepărtat serviciu de curăţătorie, cu atât mai anormal cu cât reşedinţa

guvernatorului nu duce lipsă de personal. Se interzice trimiterea hainelor în străinătate, căci „este posibil ca aceasta să servească la transmiterea de mesaje” * Wallis nu era la prima ei excentricitate vestimentară: legenda spune că, aflându-se la Nisa, l-a deranjat pe consulul general american ca să-i aducă de la vila La Croe... costumul de baie verde pe care îl uitase şi de care avea nevoie urgent! Costumul devenise celebru pe toată Coasta de Azur!

Ducele sâcâie guvernul american pentru a-i aranja o întâlnire cu preşedintele Roosevelt. În acelaşi timp, funcţia sa de guvernator îl obligă la câteva activităţi deloc interesante, precum deschiderea Parlamentului coloniei, anunţarea diverselor reforme, identificarea unor soluţii pentru problemele puse de transport, de pescuitul bureţilor şi de şomaj. Publicul îl aplaudă. Ducele şi-a dat silinţa, dar s-a plictisit foarte tare. În încheiere, el reformulează o pledoarie în favoarea păcii în Europa pentru ca războiul să fie oprit.

14 noiembrie 1940: Luftwaffe rade oraşul Coventry de pe suprafaţa pământului

Un coşmar, într-adevăr... dar la 8.000 de kilometri de Bahamas. Este o noapte clară peste castelul Windsor. Apărarea aeriană semnalează aparate inamice survolând castelul, ce se îndreaptă apoi spre nord. Raidul întreprins de Luftwaffe poartă romanticul nume de cod Operaţiunea *Mondscheinsonate*. Sonata lunii este interpretată de 300 de bombardiere care lansează, în zece ore, 543 de tone de bombe care provoacă explozii, plus 900 de bombe care declanşează la impact incendii asupra orăşelului Coventry, în inima Angliei. Localitatea este complet devastată, inclusiv catedrala Saint-Michael din secolul al XIV-lea. Statisticile indică 507 morţi şi peste 420 de răniţi – cifrele vor creşte, din păcate – în zorii zilei de 15 noiembrie. Spectacolul este îngrozitor. Dintre cele 75.000 de clădiri ale oraşului, mai rămân abia 15.000 în picioare, şi acestea fisurate şi pe punctul de a se prăbuşi. Este cel mai mare

atac aerian de la începutul războiului german. De ce? Ca represalii la raidul britanic reuşit împotriva Münchenului, din 6 noiembrie. De ce Coventry? Industria de armament de acolo este foarte activă, mai ales în domeniul fabricării motoarelor de avioane. Conform transmisiei radio de la Berlin, 27 de întreprinderi au fost scoase din funcţiune, producţia neputând fi reluată decât după mai multe săptămâni.[118]

În dimineaţa zilei de 16 noiembrie, George al VI-lea se duce cu maşina la Coventry sau, mai bine spus, spre ceea ce mai rămăsese din oraş. Calea ferată fiind distrusă, el nu a putut lua trenul regal, ale cărui vagoane – datând de pe vremea reginei Victoria – fuseseră modernizate şi reamenajate. Bulversat, regele trece printre ruinele fumegânde ale unui oraş ras efectiv de pe hartă. Combativ, Churchill va scrie: „Cu toate acestea, uzinele de aviaţie şi de maşini-utilaje, de importanţă vitală, nu au fost scoase din funcţiune, iar populaţia, care încă nu trecuse prin ororile unui bombardament, nu a fost scoasă din luptă. În mai puţin de o săptămână, un comitet de reconstrucţie de urgenţă a îndeplinit o muncă admirabilă redând viaţă oraşului”.

Coventry nu este decât începutul unui potop de bombe asupra regatului. Londra, apoi Birmingham (800 de morţi, 2000 de răniţi) sunt lovite. Apoi greutatea atacurilor se concentrează asupra porturilor, Bristol, Southampton şi mai ales Liverpool, înainte ca unele centre de producţie de armament – Plymouth, Sheffield, Manchester, Leeds şi Glasgow – să sufere aceeaşi soartă. Peste tot, suveranii sunt prezenţi. Regele cere detaliile tehnice ale aprovizionării cu apă şi încălzire şi despre eventuala repornire a electricităţii. Regina găseşte cuvinte potrivite după ce pune întrebări practice: „Aveţi îndeajuns de mâncat? Vi s-au dat haine călduroase? Cum faceţi ca să

118 în urma bombardamentului, în Germania începe să fie folosit termenul „coventryzaţie“, prin care sunt ameninţate cu o soartă asemănătoare şi alte oraşe inamice.

încălziţi biberonul pentru bebeluş?” Fără întrerupere, mai ales după grozăvia de la Coventry, George al VI-lea şi soţia sa parcurg zeci de mii de kilometri în tren sau în maşină. Admirativă, presa americană o supranumeşte pe regină „ministrul moralului”. Din motive de securitate, vizitele ei sunt rareori anunţate. Luându-i pe supravieţuitorii zonelor sinistrate prin surprindere, ea trece dincolo de frazele convenţionale de îmbărbătare. Supuşii britanici spun: „Pe rege îl admirăm, pe regină o adorăm”.

Duminică, 29 decembrie, bombele provoacă incendii în *The City*, centrul Londrei. Exploziile provocate de minele paraşutate sparg conductele de apă, împiedicându-i pe pompieri să stingă cele peste 1.500 de incendii. Daunele sunt serioase în gări şi docuri. Printr-o minune, Catedrala St Paul este cruţată. Churchill povesteşte: „Un deşert ni se oferea privirilor, în chiar inima civilizaţiei britanice. Dar când regele şi regina au vizitat locurile, au fost întâmpinaţi cu un entuziasm ce depăşea cu mult ceremoniile regale”, în calitatea sa de fotograf cu ochi expert, Cecil Beaton regretă că regina nu este şi ea în uniformă, căci silueta ei este puţin plinuţă şi trebuie văzută frumuseţea pielii şi ochilor ei. Dar ea îşi construieşte prin farmec imaginea proprie şi pe cea a cuplului. Cu un simţ ascuţit al relaţiilor publice. Astfel, vizitând un centru de alimente, un copil foarte murdar se joacă, fiind în braţele mamei lui, cu şiragul de perle pe care îl poartă Elizabeth. Un fotograi se năpusteşte, încercând să fixeze această imagine, dar prea târziu: regina s-a întors ca să-şi continue vizita. Lordul Woolton, care o însoţeşte pe suverană, îi spune:

— Doamnă, Majestatea Voastră a frânt inima unui ziarist…

Nedând niciun semn că ar fi auzit remarca, regina se întoarce ca să se mai joace copilul puţin cu perlele… şi instantaneul se produce!

Încât, încet, imaginea lui Elizabeth devine din ce în ce mai familiară pentru populaţia aflată în suferinţă şi

dovezile de zi cu zi ale bunăvoinţei naturale şi ale solidarităţii ei trec din gură-n gură. Astfel, o bătrână doamnă este în lacrimi pentru că, speriat de explozia bombelor, câinele ei s-a refugiat într-o gaură, printre ruinele casei. Înduioşată, Elizabeth propune: – Poate pot să încerc şi eu? Sunt destul de obişnuită cu câinii.

Şi regina îngenunchează printre bucăţile de moloz, liniştind animalul care, în sfârşit, îşi arată botul şi iese.

7 y 7 y y

Churchill conduce acţiunea din cabinetul său de război subteran

Bombardamentele aeriene, folosite pentru prima dată în timpul Marelui Război, au devenit o ameninţare atât de redutabilă, încât trebuie luate măsuri pentru apărarea clădirilor unde este concentrată puterea politică. Palatele Buckingham şi Windsor, ţinte civile deosebit de vizibile, au fost umplute cu dispozitive mai mult sau mai puţin eficiente pentru a pune la adăpost familia regală atât cât este posibil, dar era imperativ să fie protejat şi prim-ministrul. Cei 200.000 de răniţi din prima săptămână de război şi cele 600 de tone de bombe căzute asupra Londrei în timpul aceleiaşi perioade fuseseră urmate de un raport neliniştitor prezentat de RAF. De acum, cel mai mare pericol venea din cer. Trebuia aşadar ales un loc aproape de Downing Street şi de toate serviciile guvernului. Până la urmă se optează pentru încăperile de la subsolul Ministerului Lucrărilor Publice, în faţa Parcului Saint-James, pe strada numită, comun, George Street. Clădirea, deosebit de solidă, este ideal plasată între locul în care se află Parlamentul şi Downing Street, unde se găsesc deopotrivă biroul şi locuinţa prim-ministrului. Lucrările începuseră în iunie 1938: fuseseră săpaţi patru metri sub pământ pentru a adăposti într-un singur loc, în caz de nevoie, Cabinetul şi centrul unic de operaţiuni militare. Rezultatele vagi ale Conferinţei de la München grăbiseră amenajarea ei. Gândită la început ca o clădire provizorie, această *War Room* a fost dată în folosinţă în 27 august

1939, exact cu o săptămână înainte ca Germania să invadeze Polonia şi ca Marea Britanie să îi declare război. Construcţia „temporară” va servi şase ani... Ea cuprinde nouă încăperi, reamenajate în 1941, ce îi permit lui Churchill să lucreze, să se hrănească şi să se odihnească, chiar în caz de bombardament intensiv. Premierul şi soţia sa Clementine pot locui acolo, într-o anexă privată, situată lângă sala de întruniri a şefilor statului-major şi sala cu hărţile teatrului de operaţii, căci şeful guvernului este, de asemenea, ministrul apărării. * În cartierul său general unde timpul nu mai există, ca într-o noapte veşnică, în lucirea lămpilor roşii semnalând alarmele, Churchill lucrează într-un ritm epuizant, informând regele şi Parlamentul despre evoluţia situaţiei militare. Doar siestele, stimulantele trabucuri cubaneze, câteva băuturi alcoolice şi siguranţa că este în afara oricărui pericol îi permit să reziste. El declară: „Prefer să văd Londra bombardată decât murdărită de cea mai rea robie” George al VI-lea va face de acum parte dintre puţinele persoane autorizate să ia cunoştinţă de mesajele decriptate ale sofisticatei maşinării germane, *Enigma*, Prin răbdare şi ingeniozitate, un genial matematician britanic va reuşi să îi spargă codurile; dar această investigaţie va dura luni întregi, după capturarea unui submarin inamic, în 1941.

În 5 noiembrie, democratul Franklin Delano Roosevelt este reales preşedinte al SUA. Exilaţilor de la Bahamas, sfârşitul campaniei electorale şi acest al treilea mandat al lui Roosevelt le dă o speranţă nejustificată: să se ducă în sfârşit la Miami, apoi la Washington. Cuplul Windsor se gândesc la o croazieră care, ca din întâmplare, i-ar apropia de coastele americane. Eduard ţine morţiş ca Roosevelt să facă presiuni asupra Londrei pentru a obţine o pace separată şi a opri acest blestemat de război. Dar nici ducele, nici ducesa nu ştiu că americanii au renunţat la izolaţionism şi la ideea obţinerii păcii pentru a proteja interesele de dincolo de Atlantic. Deşi reales cu o majoritate mică (54% faţă de 61% de la precedentul său

mandat), Roosevelt are în plan să împiedice ridicarea embargoului asupra armelor cu obligaţia ca beligeranţii să le plătească şi să le asigure transportul. *Cash and Carry Act* fusese votată de Congres în noiembrie 1939. Dar mai ales, impresionat de rezistenţa britanicilor, rămaşi singuri în luptă, Roosevelt, care corespondează regulat cu George al VI-lea, mobilizează toate resursele sale cu scopul să-i ajute pe insulari. În 2 noiembrie – cu trei zile înaintea realegerii sale – Roosevelt declarase: „Politica noastră constă în a acorda tot ajutorul material posibil naţiunilor care rezistă încă la agresiune dincolo

Acest buncăr va înceta să mai fie folosit după capitularea Japoniei în august 1945. În 16 august, *War Room* şi-a stins ultimele becuri roşii, uşa blindată a fost închisă şi încăperile au fost lăsate intacte, în 1948, Parlamentul îi va acorda statutul de „sit istoric ce trebuie prezervat”. Abia în 1981 premierul Margaret Thatcher va hotărî să deschidă vizitatorilor acest vast adăpost şi să îi facă istoria cunoscută. El a fost restaurat la starea sa din timpul războiului, fiind accesibil publicului începând din 2003. Nu lipseşte de acolo decât fumul trabucurilor lui Sir Winston...

de oceanele Atlantic şi Pacific”. Şi, în aceeaşi zi, la Madison Square Garden din New York, unul dintre rivalii săi ţinuse un discurs încă şi mai angajat: „Toţi fără excepţie, republicani, democraţi şi independenţi, suntem partizanii ideii că eroicul popor britanic trebuie sprijinit. Trebuie să îi punem la dispoziţie produsele industriei noastre”.

Abia reales, Roosevelt stabileşte principiul împărţirii producţiei americane de armament, jumătate pentru ţara sa, jumătate pentru Marea Britanie şi Canada. O comandă de 23.000 de avioane este confirmată; finanţarea acestui ajutor considerabil va fi asigurată prin *Le*nd-*Lease Act*. Marea Britanie a vărsat deja 4, 5 miliarde de dolari în valută, în aur şi investiţii susceptibile să fie convertite în dolari. Pentru a completa suma, va trebui ca extracţia de

aur în Imperiu să crească, mai ales în Africa de Sud, şi ca exporturile de lux, precum whisky-ul, să se dezvolte. Prin lege, Statele Unite ale Americii se angajează să vândă, să închirieze sau să împrumute orice mijloc de apărare militară unei ţări a cărei securitate este considerată indispensabilă pentru Washington. În cazul de faţă, permite ca Marea Britanie să fie ajutată fără implicarea făţişă în acest conflict mondial – deocamdată… George al VI-lea şi Churchill sunt liniştiţi: America le furnizează logistica, fără să le prejudicieze interesele.

Soţii Windsor profită de o croazieră pentru a ajunge în Statele Unite ale Americii

Inconştienţi de această evoluţie diplomatică şi militară ce anulează izolaţionismul american, guvernatorul şi ducesa se îmbarcă pentru o croazieră de mai multe ori amânată din cauza vremii rele. Prin toate mijloacele, ei încearcă să evadeze din atmosfera închisă, după ei, a „micului şi săracului” lor teritoriu. La Londra, periplul lor este urmărit cu cea mai mare atenţie, căci este cunoscută insistenţa cu care ducele vrea să îl întâlnească pe Roosevelt. Dar Casa Albă îi asigură pe rege şi pe premierul său: pentru perioada imediat următoare nu este prevăzută nicio întrevedere între preşedinte şi Alteţa Sa Regală. Trebuie spus că Washington, precum Londra, a primit informaţii care nu au îmbunătăţit imaginea guvernatorului atât de puţin dedicat funcţiilor sale. Într-adevăr, după strângerea de mână la Montoire dintre Hitler şi mareşalul Pétain, Führerul s-ar fi dus la castelul Candé, unde ar fi văzut, cu mulţumire, că biblioteca păstrase fotografii de la ceremonia nunţii ducelui şi ducesei. Şi Hider ar fi salutat, în felul său cunoscut, amintirea celor doi „credincioşi prieteni” atât de angajaţi pentru pace! Credincioşi, fără îndoială, dar prieteni?

În apele turcoaz cărora insulele Bahamas le datorează o bună parte din farmecul lor, iată că se întâlnesc şi cu Axei Wenner-Gren la bordul iahtului *Southern Cross*. Suedezul se află în compania soţiei sale, o

cântăreaţă americană. În timpul recepţiei oferite pe punte, cei doi Windsor reiau ideea păcii separate dintre Marea Britanie şi Germania. Ei sunt primiţi fastuos. Cât timp durează aceste frumoase discursuri, la ora obligatorie a cocteilurilor, suedezul se ocupă de un transfer de bani către Mexic, una dintre acele operaţiuni îndoielnice cu care este obişnuit. Întâlnirea cu un general mexican pronazist este de două ori şocantă, de vreme ce Londra a rupt relaţiile diplomatice cu Ciudad de México. Deşi cristalină, marea este infestată cu rechini.

În continuare obsedată de dorinţa de a ajunge pe teritoriul american, ducesa afirmă că suferă de o îngrozitoare durere de dinţi şi că trebuie să consulte de urgenţă un medic la Miami căci, spune ea, în Bahamas nu va găsi un stomatolog competent. În mod evident, doctorul ar putea lua avionul de la Miami la Nassau, dar ar fi prea simplu şi, mai ales, i-ar ruina ducesei strategia. Informat de agenţii săi, Washington dă undă verde debarcării cuplului la Miami. O sosire penibilă, în ciuda celor 20.000 de persoane care îi aşteaptă – „spre marea nemulţumire a presei de stânga”, scrie Charles Higham –, pentru că ducesa suferă cu adevărat – aşadar, nu era un şiretlic –, fiind imediat operată din cauza unui molar inferior, apoi îngrijită pentru un început de septicemie. Convalescenţa este lungă. Ducele profită de ocazie pentru a solicita o întâlnire cu Roosevelt, care se odihneşte în largul Eleutherei, o insulă din arhipelagul Bahamas.

La finele anului 1940, pot fi observate trei laturi ale personalităţii fostului rege.

Există ducele de Windsor, clar progerman de vreme ce vrea să îşi constrângă ţara să ceară pacea.

Apoi există guvernatorul unei colonii britanice care îi propune preşedintelui american să instaleze tabere de tineret asemănătoare celor concepute în timpul Marii Crize Economice „pentru a reda speranţa şomerilor” (cunoaştem interesul lui Eduard pentru problemele sociale).

Şi, în sfârşit, există Alteţa Regală care, sosind la Nassau la bordul iahtului *Southern Cross* al suedezului atât de serviabil, îndrăzneşte să afirme în faţa ziariştilor că ar accepta cu plăcere postul de ambasador britanic în SUA ca înlocuitor al lordului Lothian, decedat pentru ca, din convingeri personale, refuzase să consulte un medic. Este inutil să menţionăm că regele şi Churchill au fost cuprinşi de mânie când au aflat despre această candidatură indecentă, ce este anunţată într-un context în care premierul îi interzisese în mod repetat ducelui să viziteze teritoriul american – interdicţie de care cuplul nu ţinuse seamă nicicum. Trebuia realism: în ciuda resurselor de răbdare şi de bunăvoinţă afişate de rege şi de guvernul său, cuplul de Windsor era un pericol public pentru interesele şi reputaţia britanică. Din punct de vedere geografic, de patru luni, insuportabilul cuplu locuia prea aproape de coastele americane! De îndată ce îi este cu putinţă, ducele, uitând că guvernează în numele Majestăţii Sale, asigură că „Hitler este o mare personalitate” şi, neţinând cont de preţiosul ajutor american, afirmă: „Este prea târziu ca America să salveze democraţia în Europa. Ar face mai bine să se mulţumească să o salveze la ea acasă”. Iată o mostră a „cadoului de Crăciun” adresat lui George al VI-lea şi lui Churchill de fratele regelui. Aceştia sunt furioşi şi consternau.

O *y >j 9*

În mod paradoxal, declaraţiile ciudatului guvernator confirmă apropierea dintre Londra şi Washington.

Roosevelt trimite un emisar la Londra care să confirme sprijinul american

În 10 ianuarie 1941, arhipelagul maltez este bombardat de germani şi italieni. În aceeaşi zi, Churchill primeşte pentru câteva ore, în Downing Street, un emisar special personal al preşedintelui Roosevelt. Trimis cu cele mai înalte recomandări, Harry Hopkins este un bărbat fragil, dar cu un spirit strălucit şi sarcastic. Prim-ministrul, cu un talent literar care aducea aminte de fosta sa funcţie

de Prim Lord al Amiralităţii, va scrie despre vizitatorul său: „Era un far ce părea ameninţat de ruină, dar din care izvorau raze ce ghidau mari flote până în port”.

Americanul vorbeşte timp de trei ore. Ochii îi strălucesc. Este un om pasional care vorbeşte cu mult calm. Mesajul său este liniştitor, într-un moment când Londra este sub bombe aproape în fiecare noapte: „Preşedintele este hotărât să câştigăm războiul împreună. Nu vă înşelaţi. M-a trimis aici ca să vă spun că vă va susţine până la capăt, nu contează cu ce preţ şi prin ce mijloace, orice s-ar întâmpla. Nu există niciun lucru pe care să nu fie hotărât să-l facă, până la limita extremă a posibilităţilor lui” *

George al VI-lea îi trimisese imediat felicitările sale preşedintelui reales: „În aceste vremuri grave şi neliniştitoare, este o mare uşurare să ştim că politica voastră înţeleaptă şi de mare ajutor pentru noi va continua fără întrerupere”**

În 30 ianuarie, regele şi regina îl invită pe Harry Hopkins să ia prânzul la Palatul Buckingham împreună cu Churchill. Prim-ministrul îl copleşeşte pe vizitator cu elogii, căci „el arde cu flacăra democraţiei” şi îşi permite să observe că bea prea mult, ţinând cont de sănătatea lui fragilă. Venind din partea lui Churchill, ce remarcă! Hopkins fusese deja impresionat de suverani cu ocazia vizitei lor la Washington. Dincolo de mesajul al cărui purtător este, trimisul lui Roosevelt vrea să sondeze opinia publică britanică. Preşedintele fusese tulburat de discursurile defetiste pe care le ţinuse fostul ambasador Kennedy despre englezi şi dorea să ştie dacă „moralul lor era atât de sumbru, aşa cum acesta pretinsese”. Regina descrie cât de greu este să găseşti cuvinte pentru a îmbărbăta populaţia copleşită de atâtea nenorociri. Regretabilul incident diplomatic este rezolvat, de vreme ce americanii, după ce confiscaseră deja bunurile germane şi japoneze, se înzestraseră cu o adevărată industrie de război, instituiseră serviciul militar obligatoriu, ocupaseră

Groenlanda şi Islanda şi dăduseră ordin către *US Navy* să tragă în submarinele germane. Statele Unite ale Americii se considerau „arsenalul democraţiei”.

Roosevelt nu doreşte decât înfrângerea lui Hider, ceea ce reprezintă pentru George al VI-lea o asigurare din punct de vedere politic. Majestatea Sa va face totul pentru ca premierul său şi preşedintele american să întreţină legături personale constante având un singur obiectiv: victoria. Din acest motiv, regele intervine cu toată puterea sa pentru ca lordul Halifax să fie numit ambasador la Washington, convingându-l că „în acest moment, este un post mult mai important decât cel de ministru al Afacerilor Externe” pentru care Anthony Eden tocmai este numit. Ca şi Churchill, regele ştie că fără sprijinul american războiul nu ar putea fi câştigat. Dar George al VI-lea, ofiţer de marină, este foarte neliniştit din cauza daunelor suferite de Marina Regală şi de navele comerciale din cauza redutabilelor submarine germane, supranumite „lupii amiralului Canaris” În primăvara lui 1941, acestea torpilează convoaiele

Winston Churchill, op. cit. Acest mesaj poate fi, de asemenea, interpretat ca o aluzie la sănătatea precară a preşedintelui american, care suferea de poliomielită, ceea ce îi întrerupsese activitatea politică în urmă cu două decenii.

„Apud Sarah Bradford, *George VI*, op. cit.

britanice. Ar trebui apărate. Bătălia aeriană împotriva Angliei este dublată de o bătălie navală în Atlantic. Pentru englezi, aceasta devine o prioritate, astfel încât ofensiva în Iugoslavia şi Creta trec în plan secund.

În 3 iunie, regele îi scrie din nou lui Roosevelt, mulţumindu-i pentru ajutorul oferit de industria americană. Suveranul aduce omagiu neobositei activităţi a lui Churchill şi se bucură că relaţiile dintre Londra şi Washington nu folosesc numai căile oficiale, ci şi legăturile personale, care permit exprimarea prieteniei călduroase. Or, regele nu primeşte niciun răspuns. Nici reginei nu îi

parvine vreunul la scrisoarea pe care o adresase doamnei Roosevelt. George al VI-lea conchide că scrisorile s-au rătăcit prin valiza diplomatică şi nu au mai fost înmânate destinatarilor lor.

Cuplul regal se înşală. În realitate, Roosevelt nu poate spori ajutorul, deja foarte important. Nivelul următor nu ar mai putea fi decât declaraţia de război împotriva Germaniei, ceea ce americanii nu doresc şi căreia Congresul s-ar opune. Susţinere? Fără rezervă. Război? Nici vorbă! Nici măcar torpilarea unui cargou american nu declanşează represalii din partea Washingtonului. Un alt motiv explică tăcerea lui Roosevelt. Fascinat de Churchill, de puterea acestuia de muncă şi de vastitatea cunoştinţelor lui, preşedintele şi-a intensificat contactele cu premierul. Chiar şi înclinaţia spre băutură a prim-ministrului, care îi ascute luciditatea, i se pare grandioasă. Preşedintelui i se raportase că în septembrie 1939, în sfertul de oră în care prim-ministrul Chamberlain anunţase declaraţia de război, Churchill şi anturajul se îndreptaseră spre un adăpost „înarmaţi cu o sticlă de cognac şi alte întăritoare terapeutice potrivite”. Înaintea oricărui contact cu acea *War Room*, preşedintele bolnav întreabă adesea: „A băut?” Prima lor întâlnire are loc în 9 august în largul provinciei Newfoundland, în golful Placentia, unde staţionau vasul britanic *HMS Prince of Wales* şi nava americană *Augusta*: „un nume mai degrabă potrivit pentru marina germană. De ce are loc această întâlnire? Pentru că Operaţiunea Barbarossa, prin care a fost încălcat Pactul germano-sovietic şi s-a declanşat ofensiva armatei germane asupra URSS, tocmai a schimbat cursul războiului. Poate Stalin, de-acum victimă, deveni un aliat de nădejde împotriva lui Hitler? Regele George al VI-lea a facilitat întâlnirea celor doi oameni de stat şi i-a adresat preşedintelui o notă, fluturată cu mândrie de prim-ministrul englez, în care îşi exprima satisfacţia că Roosevelt o să-l cunoască pe acesta întrucât, spune el, „(...) sunt sigur că veţi fi de acord cu mine că este un om

remarcabil”[119]

Această primă conferinţă între Aliaţi are ca temă noua situaţie militară. Churchill se teme şi îl previne pe Roosevelt asupra consecinţelor incalculabile ale iminentei înfrângeri a sovieticilor. Preşedintele american încă are mâinile legate de izolaţionişti, dar promite că va ajuta eforturile de război împotriva germanilor prin Carta Atlanticului, semnată în 12 august 1941. Declaraţia finală, mai ales Articolul 6, enunţă bunele intenţii ale semnatarilor. Cele două state se angajează să distrugă definitiv „tirania nazistă”, sperând „să vadă stabilită o pace, care va permite tuturor naţiunilor de a locui în siguranţă în teritoriul propriilor lor fruntarii şi care va constitui pentru toţi oamenii din toate ţările asigurarea că vor putea trăi în libertate”. Pe George al VI-lea, naivitatea acestor fraze îl sperie; el se teme de o repetiţie a ceea ce se petrecuse după 1918, când Statele Unite ale Americii se retrăseseră din Europa, mai puţin câţiva intelectuali, mondeni sau aventurieri, care găsiseră acolo o supapă pentru nemulţumirile lor. El îşi împărtăşeşte neliniştile mamei sale regina Mary, dar Churchill vrea să fie liniştitor: ar fi nepotrivit să facă dificultăţi americanilor în acel moment, căci ei furnizează un ajutor tehnic considerabil.

7 decembrie 1941: Pearl Harbor. SUA intră în război

Precum şeful său de guvern, regele este atent la toate evenimentele militare: în 27 august, are loc înfrângerea sovietică de la Smolensk; germanii trec Niprul. În 8 septembrie, Hitler ordonă asediul Leningradului; oraşul este izolat, înfometat. În 19 octombrie, Moscova este ameninţată. Populaţia, cuprinsă de panică, se refugiază. Coşmarul napoleonian reîncepe.

Or, după cum se ştie, nu Germania va antrena Statele Unite ale Americii în cel de-al Doilea Război Mondial, ci Japonia, cu atacul său surpriză de la Pearl Harbor, din 7 decembrie. Era necesar un şoc de o asemenea amploare pentru ca Washingtonul să renunţe la neutralitate. Englezii

119 ibid.

sunt, până la urmă, uşuraţi de vestea implicării americanilor în război, în schimb, japonezii sunt foarte neliniştiţi, deoarece Singapore şi Hong Kong ar putea fi ameninţate.

Relaţiile dintre rege şi premier se întăresc în această perioadă. Cei doi bărbaţi au început să se cunoască. Churchill îi furnizează regelui noutăţi şi informaţii pentru ca acesta să aibă imaginea de ansamblu asupra acţiunilor

Marii Britanii în faţa diverselor tragedii, precum pierderea portavionului *HMSArk Royal*, scufundat de torpilele submarinului *U-81* între Malta şi Gibraltar, sau drama omenească a implacabilului asediu al Leningradului: în 25 decembrie, într-o singură zi, 3 700 de oameni mor de foame. Şi ce să crezi despre deruta germană în faţa Moscovei? Mânia lui Hitler provoacă temeri pentru ce poate fi mai rău. În schimbul încrederii totale pe care Churchill i-o acordă, George al VI-lea îi oferă prietenia şi susţinerea sa totală, cu riscul de a da impresia că rămâne retras, ceea ce este fals. În realitate, şeful guvernului admiră curajul regelui, mai ales de la bombardarea Palatului Buckingham, când George al VI-lea nu voise ca atitudinea lui şi a reginei să fie considerată act de eroism. Fuseseră bombardaţi ca toţi londonezii şi nu trebuiau să se plângă, chiar dacă atacul fusese extrem de grav şi pusese vieţile lor în mare pericol.

În decembrie 1941, Churchill (ca şi regele) deplânge dispariţia vasului *HMS Prince of Wales*, scufundat de japonezi; călătorise cu acesta atunci când se întâlnise cu Roosevelt. Între cei doi bărbaţi – ofiţerul de marină devenit monarh şi fostul Prim Lord al Amiralităţii – s-a legat un fel de solidaritate de breaslă. Nu rareori regele, vorbind cu mama sau cu soţia sa, foloseşte pluralul pentru a arăta complicitatea cu şeful guvernului său. Când Churchill vorbeşte, regele îl aprobă în gând.

„Traversăm o etapă foarte grea în acest moment şi va trebui să ne mobilizăm toate energiile pentru a înăbuşi comentariile duşmănoase ale presei, dar şi ale altor

persoane”, spune regele.

George al VI-lea foloseşte un limbaj asemănător cu al lui Churchill, atunci când comentează veşti catastrofale. După capitularea Hong Kong-ului, în chiar Crăciunul lui 1941, şi a insulei Singapore, în 15 februarie 1942, înalţii demnitari britanici se simt umiliţi. „Cel mai mare dezastru militar al istoriei recente”, îi spune Churchill regelui. Un dezastru ruşinos, de vreme ce 85.000 de soldaţi britanici s-au predat unui adversar inferior ca număr. Suveranul îşi face griji în privinţa comentariilor negative atunci când Cabinetul este remaniat, ceea ce îi aduce lui Churchill critici din partea Camerei Comunelor”. (...) Dacă ziarele ar fi măcar cinstite şi l-ar lăsa să obţină rezultate!”, suspină George al VI-lea, consternat de certurile interne care agită coridoarele Westminsterului în timp ce, în opinia lui Churchill, Ceylon, Birmania, Madras, Calcutta şi o parte din Australia ar putea cădea în mâinile japonezilor. Elizabeth, extraordinar de curajoasă, este mereu alături de soţ, mai puţin atunci când el trebuie să fie singur pentru a lua cunoştinţă de mesaje ultrasecrete, clasificate *For your eyes only*. Regina calmează insomniile suveranului, îi domoleşte angoasele, îi vorbeşte când trebuie, îl însoţeşte în vizitele prin spitale, ce le amintesc amândurora că există oameni mai nefericiţi decât membrii familiei regale.

Nimeni nu a fost informat atunci când prim-ministrul a avut un accident coronarian, în urmă cu trei luni. Linia trasă între secret şi divulgarea foarte atentă de informaţii este foarte subţire. Familia de Windsor şi descendentul lui Marlborough au încredere unii în alţii, dar îşi ascund reciproc slăbiciunile. Pudoare? Neîncredere? Nu. Această rezervă, care este în primul rând o chestiune de educaţie, trebuie să-l împiedice pe partener să se neliniştească. Nici monarhul, nici politicianul nu îşi dezvăluie unul altuia problemele. Ei sunt complici pentru a reuşi, însă dificultăţile lor personale rămân separate.

Duminică, 29 martie, ziua de Florii, regele declară Ziua naţională a rugăciunii. Ideea i-a fost sugerată de

arhiepiscopul de Canterbury a doua zi după bombardarea oraşelor din nordul Germaniei, printre care şi Lübeck, de către RAF. Bilanţ real: 320 de morţi, 720 de răniţi, 1 044 de clădiri distruse. Drept represalii, Hitler a anunţat distrugerea într-un viitor apropiat a oraşelor istorice engleze. Churchill, prezent când regele îl primea pe înaltul prelat, formulează şi el un comentariu, cu vocea sa tărăgănată şi uneori vulgară, care va deveni legendară: „Dacă nu suntem naibii în stare să-i batem, am face mai bine să ne rugăm”.

Dar războiul ia o altă turnură la iniţiativa unui fost seminarist – pentru foarte scurt timp! –, Stalin. Într-adevăr, „ţarul” roşu le cere americanilor să deschidă un al doilea front în Europa, pentru a uşura misiunea trupelor sovietice care rezistă armatelor germane. Roosevelt trimite la Londra o delegaţie la nivel înalt pentru a studia propunerea, care îi pare inteligentă[120]. Regele primeşte emisarii la Palatul Buckingham şi la Windsor. Prim-ministrul îl informează despre întregul proiect şi suveranul, elev sârguincios şi bine pus la curent cu situaţia, vine chiar să ia o cină sau un prânz de lucru în Downing Street, extrem de rară inversare a protocolului[121]

Dramă la Curte: moartea misterioasă a ducelui de Kent, fratele regelui

25 august 1942. Pentru a se destinde puţin, George al VI-lea organizează un modest picnic în familie şi o

---

120 De fapt, planul va fî modificat şi dezvoltat în aprilie 1942, mai ales de generalul Marshall şi de Hopkins, veniţi şi ei de la Washington, combinând o vastă ofensivă pe calea aerului şi pe mare, cu o debarcare programată în 1943, undeva între Le Havre şi Boulogne. Este o primă schiţă a debarcării din 6 iunie 1944. Dar acest proiect este respins din cauza Operaţiunii Torch, desfăşurată în Africa de Nord, în iulie 1942. Acolo situaţia este foarte primejdioasă şi necesită o intervenţie urgentă: pentru înfrângerea teribilei armate a lui Rommel CAfrikakorps), se dau eroice lupte la Bir Hakeim şi Tobruk.

121 Vor exista mai multe în această perioadă. Indiferent unde se vor organiza, la reşedinţa regelui sau a guvernului, mesele vor fi la fel de frugale... In orice caz, suveranul este mai obişnuit să invite decât să fie invitat.

vânătoare în Scoţia, prin împrejurimile de la Balmoral. Timpul este execrabil, umed, ploios, şi vântul de nord-est nu reuşeşte să împrăştie ceaţa. În acelaşi moment, din întâmplare, ducele de Kent se află prin apropiere. Acest frate al lui George al VI-lea, care fusese cel mai apropiat de Eduard al VIII-lea pe timpul scurtei sale domnii, se află la bordul hidroavionului W4026, botezat *Sunderland*, cu destinaţia Islanda, unde ducele trebuie să inspecteze instalaţii pentru RAF. Din cauza lipsei de vizibilitate, aparatul zboară foarte jos, la aproximativ 300 de metri altitudine. La ora 13: 30, el se loveşte de vârful unei coline, alunecă de-a lungul pantei, cu elicele funcţionând încă; aparatul de zbor sapă o brazdă lungă de mai mult de 100 de metri; hidroavionul, ale cărui rezervoare sunt pline, explodează. Nu există niciun supravieţuitor printre cei 12 pasageri aflaţi în misiune.

Moartea ducelui de Kent a suscitat mult timp diverse comentarii din cauza trecutului său ambiguu. Cel de-al patrulea fiu al lui George al V-lea, de asemenea numit George[122], stârnise nenumărate scandaluri. Legăturile sale amoroase cu ambele sexe şi dependenţa sa de droguri îl amuzau pe Eduard, fericit să aibă un frate destrăbălat în această familie prea severă.[123] Cei doi fraţi erau complici şi Eduard fusese rănit că ducele de Kent nu asistase la căsătoria lui cu Wallis. Şi lui George i s-au pus în seamă legături cu mediile naziste şi cu fasciştii englezi, uşor de recunoscut prin cămăşile lor negre – dar toate aceste învinuiri nu au putut fi probate. Sunt zvonuri, care fac, vrând, nevrând, parte din război, discreditarea fiind ea însăşi o armă.

În 1934, George al V-lea acordase acestui fiu titlul de duce de Kent în ziua căsătoriei lui cu fermecătoarea prinţesă Marina, fiica prinţului Nicolae al Greciei, fratele

122 Prenumele iniţial al lui George al VI-lea era Albert, iar porecla Bertie. Devenit rege, el a ales un nou prenume la încoronare, ca omagiu adus tatălui său.

123* ’ Cu toate acestea, el se ocupase mult de el, îl chemase lângă el şi reuşise să îl vindece de dependenţa lui de droguri.

regelui Constantin al Greciei. Ea moştenise frumuseţea de la mama ei, marea ducesă Elena a Rusiei. Mariajul a fost foarte fericit. Soţii au avut trei copii, dintre care cel din urmă, Michael, tocmai fusese botezat la Windsor cu trei săptămâni înainte de dispariţia tatălui. Mult timp, moartea ducelui a părut misterioasă. Pentru unii, teza unui regretabil accident nu era deloc plauzibilă. De ce regele nu a fost informat în privinţa acestei misiuni, ţinând cont că George urma să survoleze picnicul? De ce regele nu a aflat de decesul fratelui său decât seara, la ora mesei, atunci când secretarul de stat al aviaţiei a telefonat la Balmoral, cerând să discute cu suveranul? Familia se află la masă. Regina are imediat presentimentul unei veşti proaste, posibil decesul reginei Mary, soacra ei. George al VI-lea se întoarce, sumbru. Se aşază în linişte. Abia în salon el dezvăluie adevărul: fratele lui a murit. Familia este îndurerată.

Înmormântarea ducelui de Kent are loc la Windsor, în St Georges Chapel. În jurnalul său, George al VI-lea, consternat, notează: „Am asistat la numeroase înmormântări ale familiei noastre în această capelă, dar niciuna nu m-a zguduit într-atât” Două zile mai târziu, regele se duce la locul catastrofei. Rămâne încă învăluită în mister. Comandantul de bord, un australian, era un pilot de hidroavion experimentat, cu peste o mie de ore de zbor în largul mării. Toţi însoţitorii săi, copiloţi, ingineri şi soldaţi, cunoşteau perfect regiunea şi îşi cunoşteau meseria. Din cauza relaţiilor dubioase ale ducelui, este examinată teza unui sabotaj al aparatului. Cumnata sa Olga a Greciei fiind căsătorită cu un aristocrat german favorabil lui Hitler, sunt suspectate mai întâi serviciile de informaţii. Apoi ancheta elimină repede orice intervenţie de la Berlin.[124] Până la urmă, singura cauză oficială

124 Charles Higham reproduce o notă a serviciilor de spionaj germane: „Pretinsul accident este, în realitate, rezultatul activităţilor scelerate ale serviciului de informaţii britanic, dornic să scape [de Kent] înainte ca simpatia lui declarată pentru cauza germană să deranjeze familia regală“. Vezi Charles Higham, op. cit.

acreditată a accidentului va fi o greşeală de pilotaj din cauza proastei vizibilităţi. Un tragic accident. Durerea lui George al VI-lea este imensă. Dezordonat şi instabil în tinereţe – se spunea că este beţiv şi prea vorbăreţ –, ducele de Kent, vizibil împlinit în fericirea lui conjugală, fermecător şi seducător, îşi luase în serios misiunile în cadrul RAF. Pentru Coroană, era o mare pierdere. Regele va recunoaşte: „Îmi vor lipsi groaznic, şi el, şi sprijinul lui”[125]

În afară de compromiţătorul şi nesuferitul Eduard, exilat în Bahamas, George al VI-lea nu mai are decât un frate, pe ducele de Gloucester, ale cărui abilităţi par mărginite. Surzenia sa este atât de gravă, încât se povesteşte că el nu recunoaşte *God Save the King* decât dacă mulţimea se ridică! După ce a studiat diverse posibilităţi de a-i încredinţa o misiune precisă – care au eşuat toate –, regele îl va numi mai târziu, în noiembrie 1943, guvernator general al Australiei.

Toamna lui 1942. Germanii încercuiesc Stalingradul. Pătrunderea lor pe Volga – chiar dacă nu ar fi vorba decât despre pierderea unui oraş cu nume simbolic: Stalingrad – îi pune pe sovietici într-o situaţie la fel de gravă ca aceea din timpul ofensivei lui Hitler asupra Moscovei, cu un an mai devreme. La Palatul Buckingham, o vizitatoare este aşteptată cu nerăbdare: Eleanor Roosevelt. Soţia preşedintelui american soseşte ca purtătoare a unei scrisori personale în care soţul ei îl linişteşte pe George al VI-lea: „Mi-ar fi plăcut atât de mult să o însoţesc, căci sunt mii de lucruri pe care aş vrea să vi le spun şi despre care

---

125 Martin Allen {op. cit.) crede că „s-a scăpat de duce“, care ar fi devenit jenant. Se bazează pe o conversaţie purtată prin anii 1970 (dezvăluită abia în 2003) cu un contemporan al dramei. Unii autori au explicat modul în care putea fi sabotat un hidroavion. Cazul a fost uneori comparat cu accidentul de avion în care a pierit, în iunie 1943, la Gibraltar, generalul polonez Sikorski. Mai întâi antinazist, acesta a devenit antisovietic în momentul în care a aflat despre masacrul de la Katîn, a cărui responsabilitate, atribuită iniţial lui Hider, aparţinea, de fapt, lui Stalin, crimă recunoscută oficial de Rusia abia în 1990.

ar trebui să vorbim. Aş vrea ca voi înşivă şi regina să-i spuneţi lui Eleanor toate problemele privind trupele noastre în Anglia în privinţa cărora poate ea nu ar putea fi informată de către guvern sau de către autorităţile militare”. Doamna Roosevelt este instalată la palat, ceea ce ea consideră imediat inconfortabil, chiar dacă regina i-a cedat propria ei cameră. Geamurile ferestrelor au fost înlocuite cu panouri de mică, prin care pătrunde umezeala. Nu există decât un radiator electric, care nu poate să încălzească aerul rece, şi un singur bec. Ca să facă o baie, invitata nu are dreptul decât la 30 de litri de apă abia călduţă.

Puţin descumpănită, Eleanor Roosevelt descoperă restricţiile pe care regele le impune familiei şi oaspeţilor lui. Desigur, mâncarea este servită în veselă de aur şi argint datând de pe vremea Victoriei, dar este atât de frugală încât, conform unei mici glume a lordului Woolton, ministrul aprovizionării, gurmandul Eduard al VI-lea ar fi fost scandalizat. Meniul este clasic: supă gelificată, spumă de jambon, pui rece, îngheţată de căpşuni cu frişcă. Nimic cald! Ca în fiecare cămin britanic sau aproape.

Compania familiei regale nu îi pare deloc mai călduroasă vizitatoarei americance, chiar dacă însăşi Elizabeth serveşte ceaiul. Regele şi regina luptă împotriva unui guturai supărător. Chiar şi prim-ministrul este tăcut, părăsind masa pentru a primi veşti de pe frontul Africii de Nord unde, la sfârşitul lui octombrie, Armata a VIII-a, condusă de Montgomery, a declanşat ofensiva împotriva trupelor lui Rommel. Churchill revine, taciturn, apoi se ridică din nou ca să meargă la telefon. Se comportă ca un leu în cuşcă.

Eleanor Roosevelt sporovăieşte cu prinţesa moştenitoare Elizabeth (16 ani), aşezată între rege şi Churchill. Viitoarea regină, care „dovedeşte caracter şi personalitate”, o chestionează pe soţia preşedintelui despre viaţa în Statele Unite ale Americii. După cină, într-un salon se proiectează la întâmplare un film: *Mai presus*

de toate, realizat de Noël Coward şi David Lean, doi cunoscuţi regizori. Scenariul se inspiră din fapte autentice (un distrugător britanic este scufundat în largul Cretei, dar supravieţuitorii, pe o barcă de salvare, laudă curajul combatanţilor, inclusiv al civililor). Impresionată, doamna Roosevelt descoperă cu adevărat dimensiunea Bătăliei pentru Londra. Şi ravagiile acesteia. Nemaiputând sta într-un loc, Churchill pleacă din nou să telefoneze la *WarRoom*. Revine cântând vesel: „Rostogoliţi butoiul!"[126] Victorie! În 3 noiembrie 1942, Montgomery este învingător la El Alamein! A făcut 30.000 de prizonieri germani şi italieni; mitul lui Rommel, „Vulpea deşertului", se risipeşte în deşert. Şi mareşalul britanic va lua înapoi Tobruk. „Leul" Churchill „rage" şi asta îl înseteează. Palatul Buckingham este trezit la viaţă de mormăielile lui, căci el hotărâse numirea lui Montgomery în locul unui general care refuza orice atac. Cu 40 de ani în urmă, excentricităţile dezlănţuitului Winston îi inspiraseră lui Lady Lytton această remarcă pertinentă: „Atunci când îl întâlneşti pe Winston pentru prima dată, îi vezi imediat toate defectele... şi îţi petreci restul vieţii admirându-i calităţile!"[127] George al VI-lea este şi el convins de aceasta, de vreme ce scrisese, în jurnalul său, în 8 februarie: „N-aş putea avea un mai bun prim-ministru". Este adevărat că premierul nu ar putea avea un rege mai bun... Şi la naiba cu veşnicele întârzieri la audienţele regale, când Winston anunţă că va sosi o jumătate de oră după ora fixată... pentru a ajunge, într-un final, o oră mai târziu! Şi asta face parte din farmecul lui.

În Bahamas, scrisorile ducesei de Windsor sunt cenzurate

Ducele de Windsor află de la radio despre moartea ducelui de Kent. Diversele ipoteze ce ar putea explica tragedia, până la aceea a unui accident cerebral al

126 Apud Christopher Hibbert, op. cit.

127" François Kersaudy, Histoire de la dernière guerre, nr. 10, martie-aprilie 2011.

pilotului, chiar a unui drog care i-ar fi fost administrat, îi trec cu repeziciune prin minte guvernatorului zdrobit de durere. Şi dacă fratele său, după ce băuse prea mult, luase comenzile hidroavionului? Atâtea întrebări ce nu îşi vor găsi probabil niciodată răspunsul", după cum scrie Charles Higham. Dacă nu este un accident – versiunea oficială –, atunci cauzele dramei nu puteau fi decât ascunse. Eduard plânge cu sughiţuri, ca un copil. Îşi aduce aminte de perioada veselă, iresponsabilă şi plină de visuri a tinereţii sale. Patru zile mai târziu, o slujbă în amintirea ducelui de Kent este celebrată la Nassau. Eduard este în continuare în lacrimi. Cuprins de durere – sinceră, se înţelege –, el omite să îi trimită o scrisoare de condoleanţe cumnatei sale Marina. Ce scăpare ar putea să îi păteze şi mai mult reputaţia de om inconştient? Dar cine poate măsura efectele unui astfel de şoc asupra unui spirit atât de slab? Această greşeală nu îi va fi iertată.

În schimb, ducele profită de nefericita întâmplare pentru a-i trimite o telegramă mamei sale, cu care nu mai coresponda de mult timp. Nu ar fi, pentru Eduard, mijlocul potrivit prin care să se apropie din nou de regina Mary, de neînduplecat atunci când vine vorba de Wallis? Aceasta din urmă, însufleţită de un curaj nebunesc poate, îi scrie soacrei sale, asigurând-o că era mâhnită să fie cauza separării dintre ea şi fiul ei. Scrisoarea este încredinţată episcopului de Nassau, rechemat în Anglia de superiorul său ierarhic, arhiepiscopul de Canterbury, unul dintre „duşmanii" ducesei. Regina Mary ascultă cu atenţie ceea ce prelatul sosit din Bahamas îi descrie despre munca fiului ei în calitate de guvernator. Atunci când evocă numele ducesei, bietul episcop se loveşte „de un zid de dezinteres"! Totuşi, regina văduvă îi răspunde lui Eduard, descriindu-i moartea instantanee a ducelui de Kent, care fusese ejectat din hidroavion, şi înmormântarea oficiată la Windsor. În mod surprinzător, ea adaugă un fel de paragraf codat: „Vă rog, transmiteţi din partea mea salutări soţiei voastre. Ea vă va ajuta să înduraţi durerea". Este posibil ca

regina Mary să îşi fi îndulcit judecata severă pentru cea pe care numea „o scorpie”? Aşa cum era de aşteptat, ducele reia corespondenţa, mărturisindu-i mamei sale că lunga tăcere pe care şi-o impusese îi fusese foarte penibilă. Şi el adaugă, bineînţeles, că speră să aibă „profunda mândrie şi plăcere de a i-o prezenta pe Wallis” Din păcate pentru ducele de Windsor, văduva lui George al V-lea nu este deloc dispusă să o primească pe ducesa de Windsor.

Deocamdată, guvernatorul îşi îndeplineşte plictisit atribuţiile. Deschiderea lucrărilor Parlamentului, ancheta privind agitaţiile din Bay Street, arteră comercială din Nassau, corupţia unor funcţionari, dificultăţile de aprovizionare cu apă, nimic prea captivant atunci când lumea trăieşte ore dramatice. Fostul rege se simte dat la o parte de la misiunile pe care avea dreptul să le ceară, conform rangului său. Dar, ca de obicei, ducele nu hotărăşte nimic în mod direct şi transmite rapoarte la Londra, pentru ca altcineva să ia hotărârile în locul lui, atitudine pe care a avut-o întotdeauna. Să decidă, să aleagă, să arbitreze? Există oameni care fac acest lucru foarte bine şi, în viaţa sa personală, Wallis este cea care hotărăşte, cere, insistă, nerenunţând niciodată. Trebuie să i recunoască formidabila rezistenţă în faţa umilirilor şi refuzurilor. În 8 mai 1943, ea hotărăşte să călătorească pentru a treia oară în SUA, de când se află în Bahamas. Din ce motiv? Pentru că scrisorile ei sunt supuse cenzurii americane, în timp ce scrisorile ducelui, beneficiind de statut diplomatic în calitate de reprezentant al Coroanei, scapă privirilor indiscrete.

Zece zile mai târziu, secretarul american de stat Cordell Hull are parte de vizita ducelui, a cărui soţie este umilită de faptul că i se violează corespondenţa. Cordell Hull îi cunoaşte bine pe cei doi Windsor şi nu are încredere în ei de când îi întâlnise ca ambasador la Londra. Acest diplomat predicase neobosit apropierea anglo-americană şi avea puţină stimă pentru duce şi ducesă, indiscreţi, bârfitori, inconştienţi, primejdioşi din cauza anturajului lor

dubios, format din oameni de afaceri, şi obositori chiar şi pentru cei mai îngăduitori ascultători, cu veşnicele lor acuze şi doleanţe. El îl însărcinează pe adjunctul său, Adolf Berle Junior, cu un răspuns fără drept de apel: „Consider că trebuie să îi fie refuzată categoric ducesei ridicarea cenzurii. În afară de cele mai obscure activităţi ale acestei familii, se cuvine amintit că ducele şi ducesa de Windsor au fost în contact cu domnul James Mooney, de la General Motors, care a încercat să intervină ca mediator al unei păci negociate la începutul iernii lui 1940. Că au rămas în corespondenţă cu Bedaux, în prezent în închisoare în Africa de Nord, [care, după mai multe anchete, este] acuzat de înţelegere cu inamicul; că au fost în contact permanent cu Axei Wenner-Gren, în prezent pe lista noastră neagră pentru activităţi suspecte" *

Tocmai pentru că teritoriul american nu le mai este interzis, datorită alianţei anglo-americane, cuplul de Windsor este încă şi mai supravegheat decât înainte. Într-adevăr, pretextele inventate pentru a călători în Statele Unite ale Americii nu au niciun interes politic sau strategic. Nu este vorba decât despre chestiuni private, adesea financiare, în legătură cu persoane supravegheate dintre care unele poartă masca de agent dublu, chiar triplu. Un joc ascuns şi primejdios, mai ales după usturătoarea înfrângere a germanilor la Stalingrad – momentul de cotitură al războiului –, în timp ce o conferinţă îi reunea pe Roosevelt, Churchill şi de Gaulle la Casablanca, iar Stalin insista pentru deschiderea celui de-al doilea front, în vestul Europei. La Washington, ducele şi ducesa sunt consideraţi nişte paraziţi mondeni, nedemni să poarte numele unei familii care, în întregul Imperiu, se luptă cu demnitate şi curaj, fără să se plângă şi fără vreo pată pe onoarea lor. În Bahamas, cel mai rău defect al soţilor de Windsor este că îşi spun cu voce tare părerea despre tot şi despre toţi, în general în contratimp, ca şi cum războiul le-ar fi fost străin. Într-o ţară mică, bârfele se împrăştie repede, provocând reacţii exagerate. Cel mai mic

incident capătă proporţii nebănuite! Şi persoana ducelui de Windsor, înconjurat de oameni care îi sunt devotaţi sau, dimpotrivă, care îl dispreţuiesc – cele două aspecte nu sunt incompatibile! –, nu poate fi neutră. Astfel, pentru

O chestiune privind devierea apei, un anumit Alfred de Marigny, înalt, frumos, zvelt – ducesa îl remarcase –, originar din insula Mauritius, este furios din cauza acestei decizii luate în prejudiciul negrilor, care locuiesc în condiţii mizerabile. Dând literalmente buzna în biroul guvernatorului, Marigny, scos din sărite, este pus la punct de secretar şi este rugat să plece. Nepoftitul oaspete explodează:

— Poate că dumneavoastră sunteţi impresionat de Alteţa Sa Regală, dar eu nu sunt! Conduce furunculul ăsta din Imperiul Britanic! Dacă valora ceva.

I s-ar fi dat un post important în Anglia sau în Statele Unite ale Americii!

Ducele rămâne stupefiat în faţa acestui adevăr, dar este în acelaşi timp uşurat că s-a rupt orice relaţie cu nesuferitul Marigny, care primeşte chiriaşi evrei în clădirile pe care le construieşte şi care îi făcea prea evident curte lui Wallis în timp ce „avea un comportament imoral cu tinerele fete”. Însemna să nu ţii seama de destin. Puţin după aceea, Marigny este acuzat – fără dovadă reală – de o crimă rituală. Achitat până la urmă, mauritianul este trimis de duce în Cuba, Secretariatul Coloniilor refuzând ca acest personaj să rămână sau să fie primit pe teritoriu britanic.

Locuitorii din Nassau sunt şocaţi. Profitând de acest caz, Departamentul de Stat ascultă convorbirile telefonice ale ducelui de Windsor cu şeful secţiei de criminalistică al Poliţiei din Miami. Adolf Berle a primit stenogramele.

Tot el ceruse cenzurarea corespondenţei ducesei. Aşadar, în 1943, cei doi Windsor sunt atent supravegheaţi de autorităţile americane. Nu este clar dacă ducele şi ducesa au înţeles cu adevărat tot ceea ce însemna aceasta.

1943 – 1944: prietenii soţilor de Windsor sunt

arestaţi, omorâţi sau se sinucid

La cel de-al cincilea Crăciun de la începutul războiului şi al patrulea pe care ei îl sărbătoresc în calitatea lor de exilaţi în Bahamas, Wallis se pune în acţiune cu generozitate în favoarea celor mai săraci, trecând de la Crucea Roşie, pe care o prezidează în continuare, la coordonarea activităţii centrelor de igienă şi a dispensarelor şi la inspectarea tuturor cantinelor şcolare din arhipelag. Ducele guvernator o ajută sincer. Ce contradictorie pare existenţa lor! Un necrezut amestec de frivolităţi, snobism, pretenţii şi speculaţii financiare, iar în Bahamas, de bunăvoinţă şi diverse eforturi pentru a uşura traiul celor care suferă. Într-adevăr, „nu este nici cel mai mic paradox al personalităţii lor faptul că cei doi Windsor nu au fost niciodată dezinteresaţi de chestiunile sociale, ceea ce nu a fost un aspect neînsemnat în atracţia care îi adusese într-un mod atât de supărător în atenţia lui Hitler”. Ei par sinceri, dar criticii lor argumentează că ducele şi ducesa nu avuseseră decât aceste sarcini de asigurat şi de supravegheat, printre care organizarea de dineuri pentru o mie de soldaţi! Dar, Doamne, cât de departe erau de Hyde Park din Londra, de Fifth Avenue din New York, de Unter den Linden din Berlin, de Via Veneto din Roma şi de bulevardul Suchet din Paris!

În noul an atmosfera pare schimbată, după înfrângerea germanilor în Bătălia de la Kursk – cea mai mare luptă de blindate a istoriei –, după debarcarea reuşită a Aliaţilor în Sicilia – mulţumită ajutorului Mafiei! –, după căderea lui Mussolini, după armistiţiul cerut de Italia, după Conferinţa de la Teheran la care au participat Roosevelt, Stalin şi Churchill, după pregătirea Operaţiunii Overlord şi debarcarea din Normandia, fixată iniţial în mai 1944. Ducesa este foarte întristată de execuţia unuia dintre foştii ei amanţi, contele Ciano. Cuplul de Windsor este, de asemenea, copleşit de sinuciderea prietenului lor Charles Bedaux în închisoarea din Miami, unde fusese transferat. Mulţi dintre prietenii lor dispar sau încearcă să

se plaseze alături de Aliaţi. Războiul, pe care cuplul nu l-a dorit, provoacă deruta printre puterile Axei.

Ducesa nu mai rezistă, Bahamasul începe să o scârbească, iar ea manifestă repulsie chiar la adresa personalului de culoare al reşedinţei, îşi mărturiseşte resentimentul scumpei sale mătuşi Bessie: „Acest palat de guvernator, unde sunt înconjurată doar de negri, o să mă bage în mormânt!” Ea se teme serios ca ducele să nu fie asasinat de Intelligence Service ca urmare a unei „pure gelozii familiale”. În faţa acestei adversităţi, ce este de făcut? Fostul rege trimite o propunere lui Churchill, proiectul unei Federaţii a Caraibilor a cărui preşedinte ar fi el. De ce nu ar exista un vicerege al Antilelor, de vreme ce există unul în India? Niciun răspuns din partea Cabinetului, din Downing Street 10 sau din *War Room*. Eduard încearcă atunci să îşi contacteze fratele. Eşecul este usturător: începând din 1943, noul secretar particular al lui George al VI-lea este Sir Alan Lascelles, care fusese înainte de război în serviciul lui Eduard al VIII-lea. Demisionase, scârbit de compromisurile şi laşităţile acestui suveran care nu avea alţi stăpâni decât dragostea şi plăcerea proprie. Om cultivat, Lascelles admiră curajul lui George al VI-lea, căruia îi este devotat. Palatul Buckingham nu îi răspunde, „Dosarul Windsor”, cu grijă analizat, nu îi oferă vreo şansă ducelui. Abdicarea suveranului fusese prima lui trădare.

George al VI-lea i se opune lui Churchill, insistând să participe la debarcare

Comparaţia dintre George şi Eduard este nemiloasă. Regele călătoreşte necontenit, mergând acolo unde datoria îl cheamă, sub pseudonimul „generalul Lyon”. Acest fost marinar căruia nu îi place să se deplaseze cu avionul decolează spre Malta, a cărei populaţie suferise îngrozitor din cauza bombardamentelor. Dorind să-i recompenseze pe locuitorii micuţei insule, a fost constrâns la o aterizare forţată în Franţa. Speriată de moarte, Elizabeth stă întruna lângă telefon, temându-se tot timpul de o veste groaznică.

Ce uşurare atunci când află că soţul ei este teafăr şi nevătămat şi că a fost condus la un comerciant de vinuri a cărui casă – asigură regina – „este, la fel ca toate casele franceze, înzestrată cu o ţevărie care se strică şi care este dispusă ciudat”! O problemă minoră, dar de ce robinetele lor sunt aşezate invers fată de cele englezeşti?

În ciuda oboselii şi a sănătăţii sale puse la încercare (suferă de enterită şi de dureri la genunchi), regele a avut întâlniri şi discuţii cu toţi strategii Aliaţi ai momentului, generalii Alexander, Montgomery („Monty”) şi Eisenhower. Ajuns la Alger, ia masa cu de Gaulle şi Giraud. Apoi, cu ocazia unei reuniuni în Downing Street (sunt servite sandviciuri al cărorfoiegras „are gust de rumeguş”), Majestatea Sa îşi concentrează atenţia asupra pregătirii debarcării. El concepe ideea de a fi cu Churchill la bordul uneia dintre nave. Dar în faţa riscurilor pe care operaţiunea le implică, renunţă. Prim-ministrul, aflat într-o dispoziţie de om victorios şi întrevăzând succesul în război prin fumul trabucului, îşi menţine intenţia de a se îmbarca pe un crucişător. O întreagă după-amiază planul este revăzut, discutat, analizat, cântărit. Lascelles, recunoscut pentru calmul său tipic britanic, îşi manifestă brusc iritarea, ceea ce nimeni nu remarcase vreodată la acest bărbat, impasibil la anunţul celor mai grave dezastre.

Regele:

— Vi se lungeşte faţa de la o clipă la alta…

Lascelles:

— Sire, m-am gândit că ideea asta nu v-ar uşura misiunea, dacă ar trebui să găsiţi un nou prim-ministru în plină debarcare.

Churchill:

— O! E totul prevăzut!

Şi Winston, dezlănţuit, povesteşte nenumăratele lui călătorii în America, în Orientul Mijlociu, la Moscova sau la Teheran. George al VI-lea răspunde că acestea aveau la bază raţiuni strategice, însă acum pericolele sunt imense şi este complet inutil să rişte. Premierul, care ţine să

participe la ceea ce va fi din plin victoria *sa*, refuză să cedeze. Regele se întoarce la palat „foarte contrariat de modul egoist în care prim-ministrul vede problema". Amiralul Ramsay, comandantul suprem al forţelor navale ale operaţiunii, îl imploră pe rege să îi scrie lui Churchill pentru a-l ruga să nu comită o aşa nebunie. Imediat, George al VI-lea îi adresează o scrisoare leului încăpăţânat, ale cărui motivaţii personale le înţelege, dar amintindu-i datoria lui de stat: „Vă rog, consideraţi punctul meu de vedere. Sunt mai tânăr ca dumneavoastră, sunt marinar şi, în calitate de rege, sunt în fruntea a trei armate. Nu mi-aş dori nimic mai mult decât să fiu pe mare, dar am hotărât să rămân aici. Nu ar fi normal să vă doriţi să faceţi ceea ce mi-ar fi plăcut să fac eu însumi?"[128]

Churchill nu răspunde. El este deja într-un tren care îl duce la Portsmouth, unde se află cartierul general al lui Eisenhower. Atunci când află, George al VI-lea îi telefonează lui Lascelles, informându-l că are intenţia de a-l prinde din urmă cu maşina pe premier pentru a-l împiedica să-şi ducă la îndeplinire planul riscant. Lascelles îl prinde pe Churchill la telefon în timp ce acesta se afla în tren: ce uşurare să îl audă pe şeful guvernului răspunzând că se simte „obligat să dea curs dorinţelor Majestăţii Sale şi ordinelor lui"! Într-o scrisoare ale cărei prime rânduri sunt mai degrabă arogante, Churchill se înclină: „[...] aceste ordine pornesc din dorinţa Majestăţii Voastre de a mă păstra în serviciu. Deşi îmi pare rău că nu pot pleca, sunt profund recunoscător Majestăţii Voastre pentru motivele care au ghidat-o pe Majestatea Voastră, rămânând cu respect al Majestăţii Voastre umil şi devotat servitor şi supus". Leul înfierbântat se linişteşte. Dar, după atâţia ani în care dăduse dovadă de mult curaj şi încăpăţânare, ne putem imagina frustrarea sa.

În timpul acestor evenimente, ce făcea ducele de Windsor? Nimic. Mai rău: trădase, aşa cum o vor dovedi mormanele de dosare dintre care multe au dispărut în mod

128 Apud Christopher Hibbert, op. cit.

oportun mai apoi. Din iulie până în octombrie 1944, cuplul de Windsor locuieşte patru luni în Statele Unite ale Americii, unde Wallis este operată de apendicită. Atunci când mandatul de guvernator de Bahamas îi expiră, Secretariatul de Stat al Coloniilor redactează un bilanţ mai degrabă favorabil în ceea ce priveşte activitatea fostului rege. Desigur, observă un expert al meseriei de guvernator al epocii, „ducele nu se transformase ca prin miracol într-un model al ardorii publice şi al devotamentului faţă de datorie [...]. Dar, în momentul în care i s-a conferit o muncă ce putea fi făcută cu sprijinul soţiei lui, a dus-o la îndeplinire perseverent şi cu o admirabilă competenţă” *

În 8 mai 1945, pentru a celebra victoria obţinută, populaţia oraşului Londra – unde se pot vedea încă efectele devastatoare ale rachetelor V1 şi V_2 – îi cheamă pe membrii familiei regale şi pe Churchill la balconul Palatului Buckingham. Se strânge o mulţime imensă. „Îi vrem pe rege şi regină!”, scandează locuitorii capitalei. Şi aceştia apar. De la stânga la dreapta: prinţesa moştenitoare Elizabeta, în uniformă, căci se angajase ca soră medicală şi mecanic de ambulanţe; regina, cu braţul drept ridicat, cu mănuşi şi cu o pălărie cu pene; Churchill (sosit cu întârziere, poate din curtoazie), zâmbitor, cu lanţul de la ceas peste vestă; regele, îmbrăcat în uniformă, care salută larg; în sfârşit, prinţesa Margaret, în rochie de culoare deschisă. Regina este deosebit de aclamată. Se ştie că, în absenţa regelui, în calitatea sa de consilier de stat, ea primea adresele Parlamentului şi semna anumite acte oficiale. S-a aflat şi despre curajul ei. Într-o seară, un dezertor reuşise să se introducă în apartamentele ei de la Windsor în momentul în care ea se pregătea să ia o gustare. Încercase să îi câştige simpatia; omul nu părea periculos. Fără să se emoţioneze, regina a ordonat să fie arestat, încheind sec această întâlnire neaşteptată: „Va sfătuiesc să vă acceptaţi pedeapsa ca un bărbat şi la fel să vă serviţi şi ţara” De la acest incident, Churchill nu o mai numea pe suverană altfel decât *that valiant lady* („acea

femeie vitează”). Ea îşi dădea adesea cu părerea, „mereu cu mult bun-simţ”. Respectul era reciproc: el o fascina, şi neîncrederea de la început a lui Elizabeth se transformase repede într-o admiraţie durabilă.

Din spatele gardului ce împrejmuieşte palatul, mulţimea intonează *God Save the King*. Apoi se aud alte strigăte de bucurie: „Domnul fie lăudat! Avem un rege bun!” La care George al VI-lea răspunde: „Domnul fie lăudat! Avem un popor bun!” Parcă asistăm la o încoronare. George al VI-lea şi Elizabeth au intrat în istorie. Ei sunt simbolul libertăţii. Regele, atât de timid altă dată, declară: „Regina şi cu mine am fost foarte mişcaţi de bunătatea tuturor. Am încercat doar să ne facem datoria în aceşti cinci ani şi jumătate”.

Cel de-al Doilea Război Mondial s-a încheiat.

Oare cel care sfâşie din interior familia Windsor va continua?

8

1945 – 1952: Sfârşitul Imperiului

În 26 iulie 1945, imediat după război, prima surpriză în Europa o constituie rezultatul alegerilor generale din Marea Britanie: conservatorii sunt înfrânţi! Partidul lui Churchill este înlocuit de laburişti! După o astfel de glorie – justificată –, după atâţia ani de suferinţe, dolii, eforturi şi încăpăţânare, după ce încarnase spiritul rezistenţei alături de cuplul regal, bărbatul care nu înceta să facă semnul victoriei cu arătătorul şi degetul mijlociu al mâinii sale drepte este trimis în rândurile opoziţiei. La 71 de ani, „bătrânul leu” suferise şi alte trădări politice şi răsturnări de situaţie electorale, dar acum nerecunoştinţa poporului britanic este şocantă. Cu doar două luni mai devreme, în mijlocul familiei regale, Winston Churchill fusese sărbătorit la balconul Palatului Buckingham, onoare supremă, întrucât acela nu este locul obişnuit al unui şef de guvern al Majestăţii Sale. Adevărul este că, deşi Marea Britanie a ieşit triumfătoare din conflict, regatul este foarte slăbit, după ce suportase singur greutatea

războiului vreme de mai mult de un an. După sărbătorirea victoriei, prim-ministrul participă la Conferinţa de la Potsdam alături de Stalin şi de Truman, succesorul preşedintelui Roosevelt, decedat între timp. Churchill nu părăsise castelul prusac de la Cecilienhof decât pentru o scurtă şedere la Londra, doar cât să ia cunoştinţă de rezultatul scrutinului. Nu avea nicio îndoială

y în privinţa victoriei sale în alegeri.

Un val de simpatie laburistă fără precedent îi mătură speranţele. Acordându-le conservatorilor numai 161 de mandate în Parlament în comparaţie cu 393 de mandate pentru laburişti, poporul britanic arată că avusese încredere în Churchill în rolul lui de om-orchestră dirijând războiul, dar nu era dispus să îi încredinţeze soluţionarea enormelor probleme care urmau după încheierea păcii, reconstruirea ţării, mai ales a locuinţelor şi a politicii sociale. În mod evident, Churchill nu era şeful care să câştige războiul economic.

De necrezut: partidul lui Churchill este înfrânt! Sir Winston demisionează

Premierul părăsise împrejurimile Berlinului convins că va reveni la Potsdam ca un nou învingător. Nu mai revine. Conform uzanţelor, şeful guvernului partidului minoritar se duce la Palatul Buckingham ca să îi prezinte suveranului demisia sa şi pe cea a cabinetului pe care îl conduce. George al VI-lea este la fel de stupefiat ca şi premierul său, spunând, cu obligatoria sa neutralitate constituţională, că „este o mare surpriză”, fără să poată să precizeze public dacă aceasta este plăcută sau nu. Dar cel mai surprinzător este că însuşi liderul Partidului Laburist este mirat de victoria sa electorală. Pe când lua ceaiul în familie la hotelul Great Western de la gara londoneză Paddington, un emisar al partidului său a venit să îl prevină. Cum reacţionează bătrânul luptător învins al Camerei Comunelor? Ca de obicei, în câteva cuvinte, pe care le rosteşte generos şi vesel în faţa ziariştilor: „Un taxi gol se opreşte în faţă la Downing Street 10. Domnul

Clement Attlee coboară din el”. Se zvoneşte că această glumă a stârnit râsul la Palatul Buckingham. Doar în familie, desigur.

Ca urmare a acestei răsturnări de situaţie, Churchill este înlocuit de rivalul său Attlee în delegaţia britanică care urma să sosească la Potsdam. Singurul participant al precedentelor conferinţe de vârf din timpul războiului, precum cea de la Ialta, este deci Stalin, cel care face jocurile diplomatice, care îi primeşte pe aliaţii plenipotenţiari după ce avusese grijă ca o imensă stea roşie să fie construită în grădina de la Cecilienhof. Plecând de la rege, Churchill ar putea lansa acest avertisment precum o făcuse generalul MacArthur respins în campania din Filipine: „Mă voi întoarce!” După teroarea atomică dezlănţuită asupra oraşelor Nagasaki şi Hiroshima, într-adevăr, MacArthur revine în 2 septembrie la bordul cuirasatului *Missouri* pentru a lua act de capitularea Japoniei. Nava americană este escortată de un distrugător britanic, *HMS Whelp*, având la bordul său un seducător locotenent-major, pe Philip al Greciei.

George al VI-lea a primit cu amărăciune profundă vestea rezultatului electoral. Ce dezamăgire! Dar, la fel cum tatăl său George al V-lea fusese constrâns să se înţeleagă cu laburistul MacDonald după 1918, la fel şi George al VI-lea trebuie să asculte propunerile succesorului lui Churchill. Totuşi, noul locatar din Downing Street şi suveranul au un comportament asemănător, care îi jenează la întâlnirile lor: sunt amândoi timizi. Primele audienţe sunt marcate de lungi tăceri între cei doi bărbaţi. Un blocaj la cel mai înalt nivel. Lordul Mountbatten, eroul campaniei din Birmania, văr al regelui, îl linişteşte pe monarh:

— Sire, sunteţi cel mai experimentat în faţa unui partid al cărui guvern lipsit de experienţă va avea nevoie de părerile şi sfaturile dumneavoastră.

Evenimentele o vor dovedi fără întârziere. Regele îşi va exercita prerogativele constituţionale, va avertiza cu

regularitate cabinetul că mai multe măsuri de inspiraţie socialistă i se par inoportune. Ascensiunea partidelor comuniste în Europa, susţinute de Stalin şi întărite de participarea lor la victoria Aliaţilor, îi dau de gândit şi îl avertizează totodată pe suveran asupra consecinţelor unei numiri sau a alteia. O tensiune permanentă pe care George al VI-lea o ascunde, rămânând calm şi întotdeauna disponibil în căutarea a ceea ce pare a fi cea mai bună soluţie pentru ţară. Suveranul este consumat de anii de supărări, necazuri şi privaţiuni. Şi este un fumător înrăit. El nu îşi arată nici oboseala fizică, nici descurajarea morală.

În 15 august 1947, India este independentă, dar divizată în două

Monarhul încă are nevoie de curaj pentru a întoarce cea mai frumoasă pagină a splendorii britanice în lume, acordându-i Indiei independenţa. Guvernul Attlee propune ca această delicată misiune să fie încredinţată unui om care cunoaşte India şi pe care indienii îl respectă, lordului Mountbatten. Neliniştit, acesta cere imediat audienţă la rege.

— Sire, dacă dau greş, va fi o catastrofă!

— Dragul meu Dickie, aveţi toate calităţile necesare. Dacă reuşiţi, gândiţi-vă la prestigiul pe care rezultatul îl va aduce monarhiei.

Mountbatten nu are de ales şi se îmbarcă împreună cu soţia sa Edwina pentru Delphi. Va avea nevoie de câteva luni de tratative între cele două cele mai importante forţe: Partidul Congresului, al lui Mahatma Gandhi, şi Liga musulmană, a lui Mohammed Ali Jinnah. Între hinduşi şi musulmani nu există decât o singură comuniune de opinie: plecarea englezilor. Mountbatten face drumuri dus-întors la Londra unde Churchill, furios, îşi acuză succesorul că „vinde pe nimic Imperiul Britanic” Inteligenţa, atitudinea sa şi cunoaşterea lumii indiene îi permit lui Mountbatten să trateze cu Nehru, şeful guvernului provizoriu. În ciuda disensiunilor şi rivalităţilor interne, în contextul apariţiilor

lui Gandhi, îmbrăcat în alb (pe care, în derâdere, Churchill îl numeşte „fachirul pe jumătate gol”), şi a intransigenţei religioase a celor reuniţi sub stindardul Islamului, India devine independentă în 15 august 1947. Într-o ceremonie fastuoasă cum nu vom mai vedea, imensul subcontinent îşi schimbă statutul în dominion asociat la Commonwealth.

Este sfârşitul unei istorii începute în urmă cu 347 de ani, când regina Elizabeta I acordase drepturi exclusive Companiei Indiilor. În 1877, Victoria fusese proclamată împărăteasă a Indiilor, cea mai frumoasă şi mai fascinantă dintre coloniile Coroanei. Dar în această perioadă agitată de după război, nimeni şi nimic nu a putut împiedica scindarea ţării în două noi state: pe de o parte, Uniunea Indiană, deja membră a Organizaţiei Naţiunilor Unite, şi, pe de altă parte, statul islamic Pakistan, care cere să fie admis imediat în acelaşi for internaţional. Câteva principate, conduse de maharajahi, nu se alipesc niciuneia dintre aceste republici, preferând să aştepte desfăşurarea evenimentelor pentru a lua o decizie, în speranţa că îşi vor păstra privilegiile, mai ales obiceiul de a vâna tigrul de pe elefant. Dar, vai! înainte chiar de plecarea trupelor britanice, violente confruntări au loc între hinduşi, musulmani şi adepţi ai sikhismului[129] în Punjab şi estul Bengalului, în locurile unde nu s-a clarificat situaţia frontierei dintre Pakistan şi India. Până la sfârşitul lunii august luptele vor face peste 20.000 de morţi şi vor provoca exodul a mai mult de un milion de persoane. În plus, un fanatic hindus îl va asasina pe Gandhi în 1948. Misiunea lui Mountbatten a reuşit, dar procesul se va desfăşura cu greutate în continuare. Strălucitorul Dickie este ultimul vicerege al Indiilor, iar George al VI-lea a fost, timp de 11 ani, ultimul împărat.

Ce soartă să li se rezerve ducelui şi ducesei de Windsor?

Eduard este în continuare la fel de capricios. I se propune să fie guvernator al Bermudelor, arhipelag plăcut,

129 Sectă hinduistă, puternic influenţată de islamism. (N. red.)

scăldat de Gulf Stream, dar el refuză, sătul de exilul din Antile. „Ne ţin în obscuritate", se plânge ducesa, foarte supărată. Să nu ştie ea că în 1945 Hamilton, capitala arhipelagului, este mai plăcută decât oraşul de mineri Manchester? Şi că din Bermude este uşor să mergi să îţi faci cumpărăturile la New York... Apoi, Wallis va pretinde că soţului ei i s-a oferit Australia – o ţară întinsă, dar mai departe de Europa –, dar că el a refuzat şi această soluţie, preferând să fie numit guvernator general al Canadei, oficial pentru a fi aproape de ranch-ul său, neoficial din atractive motive băneşti. Deşi bogat, Eduard este încontinuu implicat în operaţii financiare, căci ducesei nu îi place să îi lipsească nimic, compensând prin gusturi de lux ostracismul în care o ţine Curtea. Lui Eduard în mod regulat îi lipseau banii; el studiase chiar propunerea lui Hitler, care era gata să depună într-un cont secret 50.000 de franci elveţieni (valoarea din 1943) pentru a se instala în Elveţia, nu departe de Germania... Sâcâiţi de acuzaţiile permanente ale guvernatorului aflat la pensie, cu care nu mai ştiu ce să facă, şi exasperaţi de nenumăratele sale plângeri şi reclamaţii, autorităţile britanice nici nu îi mai răspund la scrisori. Se poate instala ducele în Statele Unite ale Americii, donându-şi averea operelor caritabile? Departamentul de Stat nu este favorabil ideii, într-un moment când începuse „vânătoarea de vrăjitoare": urmărirea foştilor acoliţi, a oamenilor de legătură şi a agenţilor naţional-socialismului, care lucraseră în numele interesului pentru progresul social şi condiţiile de trai ale muncitorilor. Aşadar ducelui nu îi mai rămâne decât să revină

În Europa, dar regele şi guvernul se opun în continuare stabilirii sale permanente în insulele britanice, dacă nu locuieşte ca orice alt cetăţean, fără titlu nobiliar şi fără un statut aparte. Şi, mai ales, dacă nu renunţă la agitaţia din jurul său. Un simplu domn Windsor? Ar fi rizibil şi palatul dă de ştire că, dacă ar fi cazul,

„Majestatea Sa ar trăi un coşmar continuu într-o ţară care trebuie reconstruită în întregime” Ceea ce este de neconceput.

În sfârşit, pentru a găsi totuşi o soluţie, Eduard obţine revenirea la Londra în octombrie 1945 şi acceptul de a locui pentru câtva timp la mama sa, la Marlborough House. Singur. Ducesa tot nu va fi primită de regina Mary? Putem înţelege că Wallis a renunţat la călătorie pentru a evita scandalul şi un nou afront din partea Curţii. Coborând dintr-un avion al RAF, ducele este întâmpinat de partizanii săi – încă mai are dintre aceştia –, apoi este condus la mama sa. O întâlnire în familie? Lipsesc oameni importanţi: George al VI-lea vine fără Elizabeth; ducesa de Kent refuză să coboare din apartamentele ei şi, oricum, Marina nu l-a suferit niciodată pe vanitosul ei cumnat şi pe soţia lui, nici nu a uitat că nu i-au prezentat condoleanţe la moartea soţului ei. În sfârşit, ducele de Gloucester este plecat în misiune în Australia.

Este prima dată de la sfârşitul războiului când are loc o astfel de întâlnire. Reşedinţa reginei Mary, ale cărei grădini dau spre Mall, datează din 1710 şi adăposteşte adevărate comori, printre care o colecţie de tablouri, readuse din pivniţele unde fuseseră puse la adăpost. Aceste opere evocă războaie câştigate de celebrul Marlborough împotriva armatelor lui Ludovic al XV-lea. Tema furnizează un etern subiect de conversaţii vesele, mai ales în timp de pace, ţinând cont că războiul german de tip *Blitzkrieg* a fost unul brutal. Regina Mary se simte bucuroasă că îşi vede cei doi fii împreună, doi regi, fostul şi actualul[130]. Se pare că nimeni nu îi pronunţă numele lui Wallis; ducesa este respinsă în unanimitate de femeile familiei regale.

În timpul şederii lui Eduard, regina Mary îl conduce în East End pentru a vizita cartierele bombardate – cinci

130 într-un salon din Marlborough House, Leopold de Saxa-Coburg şi Gotha îi primise, în 1831, pe emisarii guvernului provizoriu belgian veniţi să îi ofere coroana Belgiei. El va deveni Leopold I, primul rege al belgienilor.

ani după rege, fratele său! –, cu siguranţă din dorinţa de a-i arăta fiului că, între *Blitzkrieg* şi plictisitoarele mondenităţi coloniale de la Nassau, era o diferenţă colosală. Eduard, dintr-odată foarte sincer şi fără îndoială puţin ruşinat, se interesează de casele repede construite din prefabricate, dar confortabile, subvenţionate de cabinetul Attlee, adept al unei economii de tip socialist. Sunt atâtea de făcut! Atelierele, magazinele, docurile, cârciumile, barăcile, mahalalele Whitechapel şi Lambeth sunt toate ruine şi munţi de moloz. Totul este urgent. Şi guvernul schimbă profund anumite structuri ale ţării.

Când pleacă la Paris, unde se reîntâlneşte cu Wallis, ducele se asigură că următoarea dată ducesa îl va însoţi. Şi că va fi primită la Londra. Este o idee fixă. Poate singura din viaţa lui. Şi chiar când l-a întâlnit pe Churchill aşteptându-şi revanşa la alegeri, acesta nu s-a arătat deloc grăbit să o revadă pe fosta amantă a mai multor bărbaţi identificaţi drept duşmani ai Angliei, înainte de plecare, fostul rege manifestându-şi o oarecare indispoziţie în privinţa modului lipsit de fast în care fusese primit, Lascelles, fostul său secretar, trecut ulterior în slujba lui George al VI-lea, reacţionează sec.

Amintindu-i ducelui că în 1936 făcuse, după propriile cuvinte, un imens sacrificiu (abdicarea) care îl făcuse omul cel mai fericit, el îl pune pe Eduard în faţa realităţii: „Aţi putea oare să consimţiţi la un alt sacrificiu, în numele fratelui vostru care a acceptat, în locul vostru, sarcina cea mai grea din lume şi s-a legat, pe viaţă, la îndatoriri şi responsabilităţi pe care nu avusese cum să le prevadă, dar pentru care dumneavoastră aţi fost, de fapt, pregătit? Nu aţi putea acum, pentru a-l împiedica să se simtă jenat, să acceptaţi cele două hotărâri o dată pentru totdeauna în loc să pertractări încontinuu, ceea ce nu ar putea decât să facă lucrurile încă şi mai grele pentru el?"[131] O usturătoare lecţie de memorie şi educaţie şi un avertisment. Ducele s-a

131 Apud Hugo Vickers, op. cit. Cele „două hotărâri“ sunt: refuzul primirii ducesei la Curte şi acordării tidului de Alteţă Regală.

gândit întotdeauna doar la el. Acum, nimeni nu îl mai vrea. Şi singura propunere care i se poate face este să plece. În concluzie, o nouă abdicare, o renunţare la familia regală şi la ţara de baştină, dar independent de voinţa lui, de această dată. Nimeni nu mai are niciun interes pentru acest personaj egoist, care se văicăreşte, un trădător de ţară care a murdărit imaginea monarhiei din cauza unei femei periculoase şi interesate. În regatul care cunoaşte acum transformări radicale (naţionalizarea Băncii Angliei, a industriei extracţiilor de cărbune, a celei producătoare de oţel, energetice, a căilor ferate, controlul asupra preţurilor şi stagnarea salariilor) şi supravieţuieşte datorită ajutorului financiar american primit prin intermediul Planului Marshall, pretenţiile cuplului de Windsor sunt insuportabile. Pe cine ar mai putea să înduioşeze soarta lor?

Cu ocazia unei şederi în Anglia, sunt furate bijuteriile ducesei!

Ei revin, aşadar, în Franţa, în apartamentul din bulevardul Suchet. Nimic nu lipseşte, în afară de câteva obiecte decorative plasate într-un depozit. Negociază fără dificultăţi o prelungire a contractului de închiriere până în 1948. Frământările politice de după război li se par ciudate. În continuare obsedat de recunoaşterea sa în Marea Britanie, cuplul obţine dreptul de a locui în octombrie 1946 la Sunningdale, la contele şi contesa Dudley, aproape de Fort Belvedere. Această vilegiatură va deveni celebră printr-un fapt divers rămas mult timp necunoscut. Wallis şi soţul ei au obiceiul de a călători cu trei cufere identice ale armatei sub supravegherea unui ofiţer. Unul dintre ele conţine bijuteriile ducesei, fără să se poată ghici care conţine preţiosul sipet. Într-o seară, cei patru s-au dus la Londra pentru cină. La sfârşitul după-amiezii, sipetul este descoperit pe jumătate gol, în golful vecin. Un colier de perle, care aparţinuse reginei Alexandra, soţia lui Eduard al VII-lea, a fost aruncat în iarbă, cu siguranţă pentru că ar fi fost greu de vândut. Era

estimat la 5.000 de lire sterline. Pentru ziare, cazul este suculent. Se vehiculează sume fabuloase. Se vorbeşte de 20.000 de lire. Pe ce baze? Nu se ştie. O recompensă de 2000 de lire este promisă. Însărcinat cu ancheta, Scotland Yard-ul îşi trimite „ogarii” până în Argentina, Uruguay, Franţa, Elveţia, iar FBI-ul este solicitat pentru a rezolva acest senzaţional furt. Furioasă, într-o criză de mânie de nedescris, ducesa cere ca personalul să fie perchiziţionat, fără alt rezultat decât provocarea unui penibil disconfort. S-au furat 11 bijuterii, printre care cercei cu diamante, brăţări şi safire. Investigaţiile continuă când cuplul se îmbarcă pentru New York la bordul vasului *Queen Elizabeth*. Ducele şi ducesa suspectează că familia regală a organizat furtul pentru a recupera anumite bijuterii pe care ducesa era nedemnă să le poarte. Dar nimic nu o dovedeşte. Se poate deduce doar că în continuare Eduard şi Wallis nu sunt bineveniţi pe pământ britanic. Nu mai lipsea decât un emul al lui Arsène Lupin[132] ca să se vorbească din nou despre ducesa de Windsor!

Compania de asigurări rambursează suma estimată şi Wallis îşi reconstituie stocul de bijuterii, cumpărând de la Cartier o brăţară decorată cu o panteră. Ducesa achiziţionează astfel noi bijuterii care îi alimentează dubioasa legendă.[133] Atunci când regele îi oferă reginei

---

132 Bine-cunoscut personaj inventat de scriitorul Maurice Leblanc, protagonistul unei serii de romane poliţiste. (N. red.)

133" Au fost avansate diferite teze pentru lămurirea acestui mister. Iată ce crede Leslie Field, istoric oficial al bijuteriilor reginei şi ale familiei regale: „După părerea mea, ducesa de Windsor a escrocat asigurătorii supraestimând valoarea bijuteriilor, cel puţin 30 de articole pe care ea le dăduse drept furate figurau în catalogul Sothebys pentru licitaţia de la Geneva din 1987. Ele au fost vândute la preţuri foarte ridicate. Evident, ea nu le mai putea purta după ce încasase împreună cu soţul ei suma pentru care fuseseră declarate. Fără îndoială, ele nu au mai ieşit din sipetul în care le pusese la Paris“ (Charles Higham, op. cit.). Ducesa decedase în 1986. Vânzarea de la Geneva, din 2-3 aprilie 1987, cuprindea 230 de piese. Toate piesele fuseseră evaluate la peste 7 milioane de dolari. Licitaţia a atins mai mult de 50 de milioane de dolari, adică de şapte ori suma estimată (aproximativ 271 milioane de

Mary un prânz la Palatul Buckingham, în 26 mai 1947, pentru cea de-a 80-a aniversare a ei, Eduard, aflat în apropierea Londrei, nu este invitat. El trebuie să se mulţumească să îşi sune mama. Şi cuplul de Windsor nu va fi invitat nici la marele eveniment care se pregăteşte pentru sfârşitul anului…

În această perioadă de tulburări, regele şi regina nu au decât o imensă satisfacţie: cele două fiice ale lor. Cea mare, Elizabeta, de 21 de ani, a fost educată de preceptori privaţi şi foarte devreme pregătită pentru viitorul ei statut de regină. În timpul războiului, fusese adesea alături de tatăl său, având privilegiul de a studia documentele de stat secrete, conţinute în faimoasele *boxes*, acele cutii de piele roşie prezentate în fiecare zi monarhului, împreună cu sora sa Margaret, ea purtase mai ales uniforma Sea Rangers. Tot în anul 1947 a întreprins prima ei călătorie oficială în familie, în Africa de Sud. De la cea mai fragedă vârstă, Elizabeta este îndrăgostită de unul dintre verii săi, prinţul Philip al Greciei, ofiţer de marină fără avere, strănepot al lui Eduard al VII-lea şi nepot al lordului Mountbatten. Prima lor întâlnire avusese loc la baza navală de la Dartmouth în iulie 1939. Ea avea 13 ani, iar el 18 ani. Aspirantul era foarte frumos, aşa că prinţesa fusese orbită; ea căzuse imediat sub farmecul acestui marinar.

Philip al Greciei s-a născut în 1921 în Corfu; tatăl său, prinţul Andrei, era fratele regelui Constantin al Greciei. Mama sa, născută Alice de Battenberg, este o nepoată a ultimei împărătese a Rusiei, soţia lui Nicolae al II-lea. Ea este şi sora lordului Mountbatten. Părinţii tânărului Philip s-au separat în 1930. Tatăl său, condamnat la exil, a murit la Monte-Carlo în 1944. Mama sa, profund religioasă, trăia la Atena în condiţii de precaritate extremă. Din fericire pentru fiul ei, ea nu manifestase niciodată nici cel mai mic semn de germanofilie, ceea ce

---

franci), lăsate moştenire, ca toate bunurile ducesei, Institutului Pasteur. Bijuteria preferată a lui Wallis era un colier de rubine şi diamante de Birmania pe care regele Eduard al VIII-lea i-1 oferise pentru cea de-a 41-a aniversare a ei, cu această gravură: My Wallis front her David.

nu fusese cazul pentru restul familiei regale din Grecia. Această femeie foarte demnă se ocupase de copiii care erau victime ale războiului. Philip însuşi avusese o copilărie zbuciumată, fiind luat de un unchi din partea mamei, George de Battenberg, marchiz de Milford Haven. Educaţia sa fusese în întregime britanică. După prima lor întâlnire, Elizabeta şi Philip se revăzuseră cu ocazia permisiilor lui de ofiţer, petrecute în general la verişoara lui, ducesa de Kent (născută Marina a Greciei).

Prinţesa moştenitoare Elizabeta este îndrăgostită

Atracţia lor reciprocă era atât de evidentă, încât regele George al Greciei, în martie 1944, cere oficial mâna Elizabetei pentru vărul său primar Philip. Regele George al VI-lea, fără să refuze definitiv, îi răspunde că fiica sa este foarte tânără şi că el doreşte ca, odată războiul încheiat, prinţesa, care a trăit precum milioane de britanici timpuri grele, să poată călători şi reflecta la o hotărâre care ar angaja-o pe viaţă. În februarie 1947, însoţindu-şi părinţii, Elizabeta părăseşte pentru prima oară pământul britanic. Este, de asemenea, prima sa călătorie oficială în calitate de prinţesă moştenitoare, cu destinaţia Africa de Sud. În tot acest timp, la Londra, cabinetul discută despre naturalizarea prinţului Philip ca supus britanic. Această chestiune este repede rezolvată, de vreme ce el a servit cu temeritate în Marina Regală. În schimb, se pune problema noului nume pe care trebuie să îl adopte. Într-adevăr, ascendenţa daneză a familiei regale a Greciei face din Philip un Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg, un nume mult prea greu de purtat la doi ani după sfârşitul războiului. În sfârşit, este ales numele mamei lui, Battenberg, deja anglicizat în 1917 în Mountbatten. O dată în plus, trebuia ştearsă orice consonanţă germanică, la fel ca în timpul Primului Război Mondial.

În 10 iulie 1947, un comunicat de la Palatul Buckingham este publicat în coloana de ştiri a ziarelor şi afişat pe zidurile palatului: „Cu mare plăcere regele şi regina anunţă logodna fiicei lor iubite, prinţesa Elizabeta,

cu locotenentul Philip Mountbatten, din Marina Regală, fiu al răposatului prinţ Andrei al Greciei şi al prinţesei Andrea (prinţesa Alice de Battenberg), uniune la care regele şi-a dat cu bucurie consimţământul”.

Căsătoria este fixată pentru data de 20 noiembrie. Cadourile încep să curgă din lumea întreagă şi sunt expuse la Palatul Saint-James. Sunt numărate mai mult de 1.500 de daruri, de la cele mai sofisticate până la cele mai inedite. Printre acestea, sute de perechi de ciorapi de Nylon, un mare lux în acele timpuri de raţionalizare a materialelor textile şi o ciudată bucată de bumbac alb, dezgustătoare în opinia reginei Mary, care bănuieşte că este o pânză pentru înfăşurat coapsele oferită de Gandhi! De fapt, este vorba despre un şervet ţesut de Mahatma pe faimoasa roată de tors a acestuia, la sugestia lordului Mountbatten! Mama lui George al VI-lea, care acceptase cu greu ideea independenţei Indiei, nu putea fi decât scârbită de această curioasă atenţie… Cu multă diplomaţie, pentru a-şi menaja bunica, prinţesa Margaret ascunde repede această bucată de material nepotrivită în spatele altor cadouri!

Darul regelui va fi de altă natură. Îi conferă fiicei sale Ordinul Jartierei în 12 noiembrie. Pe viitorul său ginere îl investeşte cavaler al aceluiaşi ordin abia după o săptămână, astfel încât Elizabeta să aibă precedenţă asupra soţului ei. Philip este declarat Alteţă Regală şi primeşte diverse titluri nobiliare (baron de Greenwich, conte de Merioneth), dintre care cel de duce de Edinburgh îl va consacra în istoria Marii Britanii.

Invitaţiile sunt un adevărat chin pentru protocol. La căsătoria princiară, nu poate fi vorba să fie acceptate rudele germane. Astfel, niciuna dintre cele trei surori ale lui Philip, care se căsătoriseră cu aristocraţi germani, nu sunt invitate. Aceeaşi sancţiune pentru surorile ducesei de Kent, Elizabeth şi Olga. Soţul primei se compromisese cu regimul nazist; soţul celei de-a doua, prinţul Paul al Iugoslaviei, fusese favorabil pactului din 1941 ce îi lega

ţara de Germania. La fel sunt excluşi ducele de Saxa-Coburg şi prinţul Philipp de Hesse. În sfârşit, aşa cum ne putem aştepta, ducele şi ducesa de Windsor nu sunt doriţi, ca să ne exprimăm delicat. Mai grav, singura soră a regelui George al VI-lea, prinţesa regală Mary, refuză să asiste la căsătorie, tocmai în semn de protest faţă de excluderea fratelui ei Eduard, ducele de Windsor. Ea pretextează o mare oboseală. *No comment* de la Palatul Buckingham. În afara acestor interdicţii familiale, toate monarhiile Europei, în funcţie sau detronate, asistă la căsătoria viitoarei regine a Angliei.

În 20 noiembrie 1947, Elizabeta se căsătoreşte cu ASR ducele de Edinburgh. Ceremonia de la Westminster este solemnă, dar şi istorică, ţinând cont că pentru prima oară de la căsătoria prinţesei Charlotte, fiica lui George al III-lea de Hanovra, cu Philipp de Saxa-Coburg, în 1816, este celebrată căsătoria unei prinţese moştenitoare. În acea dimineaţă, burniţa persistentă nu reuşeşte să descurajeze mulţimea care sărbătoreşte momentul. Londonezii, îngrămădiţi la trecerea cortegiului, îşi manifestă o dată în plus ataşamentul faţă de familia regală. Arhiepiscopii de Canterbury şi York, episcopii de Londra şi Norwich celebrează împreună slujba. Apoi, tânărul cuplu este condus către capela lui Eduard Confesorul, unde „piatra regilor” este păstrată într-un relicvariu. În această iarnă de după război în care rănile rămân deschise într-o lume cenuşie de mizerie şi nelinişte, Churchill consideră că ceremonia este „un fulger de culori pe drumul pe care trebuie să-l urmăm”.

George al VI-lea este fericit cu această căsătorie. Presimte că va fi o poveste de dragoste menită să înfrunte timpul, chiar dacă despărţirea de fiica sa cea mare este dureroasă. În timpul copilăriei şi adolescenţei ei, părinţii şi fiicele nu au fost aproape niciodată despărţiţi. O armonie de tandreţe şi afecţiune. Destinată să devină regină, Elizabeta a fost iniţiată în secretele de stat şi în relaţiile cu Parlamentul. Ea a trăit războiul fiind foarte aproape de

rege, care a pregătit-o să fie informată, să înfrunte conflictele şi opoziţia altor oameni politici şi să se exprime în legătură cu interesul superior al ţării. Încercările războiului-fulger, bombardamentele, frica şi privaţiunile au format caracterul Elizabetei. Acum, ea se află în zorii unei noi existenţe al cărei martor este o lume întreagă. După această căsătorie care a reconfortat un popor eroic dar aflat în suferinţă, în seara de 20 noiembrie, George al VI-lea trimite o scrisoare impresionantă fiicei sale, succesoarea lui. Regele descrie sfâşierea produsă de plecarea Elizabetei în termeni deosebit de duioşi:

Eram atât de mândru de voi şi entuziasmat să vă am atât de aproape de mine în timp ce străbâteam lungul cubar din Westminster Abbey. Dar când i-am dat arhiepiscopului mâna voastră, am simţit că am pierdut ceva foarte preţios. Eraţi atât de calmă şi senină în timpul slujbei şi aţi pronunţat cuvintele cu atâta convingere, încât am ştiut că totul era perfect. Sunt atât de fericit că i-aţi scris şi spus mamei că lunga voastră aşteptare înaintea bgodnei şi lunga voastră reflecţie înainte de căsătorie fuseseră decizia corectă. Mi-era aproape teamă că aţi crezut că eram fără inimă în această privinţă. Era atât de deranjant pentru voi să veniţi în Africa de Sud. Familia noastră, noi patru, „familia regală a, trebuie să rămână sudată, cu adăugirea unor membri, desigur, în momenteb oportunei V-am privit cu mândrie crescând în toţi aceşti ani sub autoritatea înţeleaptă a mamei, care este, aşa cum ştiţi, cea mai minunată persoană în ochii mei şi pot, o ştiu, să contez întotdeauna pe voi şi acum şi pe Philip, pentru a ne ajuta în munca noastră. Pbcarea voastră a lăsat un mare gol în vieţib noastre, dar amintiţi-vă că vechea voastră casă este în continuare a voastră şi reveniţi cât mai des cu putinţă. Pot să văd că sunteţi excepţional de fericită cu Philip, care este perfect, dar să nu ne uitaţi, este dorinţa celui care este y

Al vostru mereu iubitor şi devotat TĂTIC[134]

134 Apud Sarah Bradford, George VI, op. cit.

„Dosarul Marburg”: o bombă cu întârziere în timp ce familia regală şi monarhia ies glorios din război, prin atitudinea lor curajoasă şi demnă, şi prin felul în care au împărţit cu poporul britanic încercările suferite de acesta, după bucuriile căsătoriei princiare, iată că

George al VI-lea se regăseşte, în ciuda sa, cufundat în teama dezvăluirilor privind scandaloasa compromitere a fratelui şi cumnatei sale cu oamenii de legătură şi oficinele germane de propagandă. Trebuie să ne amintim că, în afară de vizita sa la Hitler în 1938, prezentată ca mondenă şi care s-a derulat într-un spirit pacifist, alegerile, corespondenţa, relaţiile, contactele, promisiunile şi intervenţiile mai mult sau mai puţin supărătoare ale ducelui şi ducesei de Windsor nu fuseseră aduse la cunoştinţa publicului. Numai regele, regina şi apropiaţii lor, precum şi guvernul şi serviciile secrete – de peste tot, inclusiv sovietice – erau informaţi, constituindu-se astfel un dosar din ce în ce mai acuzator la adresa lor. Pe toată perioada războiului.

Eduard şi Wallis nu încetaseră să conspire, câteodată inconştient, limitându-se la naive speranţe de pace, cel mai adesea din spirit de răzbunare, prin care sperau chiar la înfrângerea Marii Britanii şi a Aliaţilor ei. În condiţiile obţinerii păcii şi ale noii împărţiri a lumii, pusă la cale la Ialta, trebuia, de asemenea, ţinut cont de sovietici. Ducele făcuse o declaraţie uşor de remarcat cu ocazia paradei din 8 mai 1945 prin care se celebrase capitularea armatei germane. El se mirase că nu vedea trupele lui Stalin acolo de vreme ce, la urma urmei, „ei erau adevăraţii învingători” *

Cel mai grav şi, să o spunem, cel mai descurajator este că întreaga, colosala operă de restaurare a imaginii monarhiei, de recâştigare a credibilităţii ei şi, aşadar, a încrederii populare după traumele din 1936 risca să fie distrusă de divulgarea unui ansamblu de dovezi, de fapte precise, de documente incontestabile care demonstrau că ducele de Windsor era un trădător şi

că soţia lui îl însoţise pe drumul dezonoarei. Pe scurt, lupta pentru dinastie câştigată de George al VI-lea şi Elizabeth după abdicarea lui Eduard al VIII-lea putea fi întinată de un scandal încă şi mai devastator decât precedentul. De această dată, cu laburiştii majoritari în Parlament, expansiunea ideologiei comuniste în Europa (de exemplu, lovitura de forţă de la Praga, ce marchează preluarea puterii de către comunişti în Cehoslovacia), apariţia Chinei maoiste, independenţa Indiei şi răspândirea fenomenului de decolonizare care cuprinde statele lumii puteau să clatine decisiv Coroana britanică. Grav compromisă de unul dintre membrii săi, va fi gata familia regală să reziste împotriva subminării pe care adversarii ei o întreprinseseră înainte de război, cu scopul de a pune pe tron un suveran germanofil, un rege-marionetă, corupt şi simpatizant al „succeselor” naţional-socialismului?

Teama faţă de aceste pericole îi zdruncină sănătatea lui George al VI-lea, atins de grave tulburări de circulaţie sanguină. El petrece nopţi albe, încercând să aplaneze scandalul care ar putea fi declanşat de dezvăluirile care îl înspăimântă. Într-adevăr, începând din aprilie 1945, americanii l-au avertizat de o groaznică descoperire, într-o zonă de munte germană, care urma să fie ocupată de Uniunea Sovietică. Unele secrete priveau activităţile ducelui şi ducesei de Windsor. La sfârşitul lui octombrie 1945, George al VI-lea este informat despre activitatea reproşată cuplului de la şederea acestuia la Lisabona, în 1940; în realitate, dacă regele ştia deja totul despre comportamentul fratelui său la acea epocă precisă, el presimţea că va descoperi ce este mai rău pentru perioada 1941 – 1945. Afacerea este atât de gravă, încât personalităţi de cel mai înalt rang se ocupă de ea în mod direct, mai ales generalii Eisenhower şi Patton; Armata a III-a, comandată de Patton, tocmai traversase munţii Taunus, cu o altitudine medie de 1.000 de metri, în căutarea de documente compromiţătoare semnalate de

informatori. În acel moment, regele George al VI-lea îşi trimisese bibliotecarul, Owen Moorshead, însoţit de un agent al MI5[135], la Friedrichshof, pentru a recupera cât mai multe acte care îl implicau în afacere pe ducele de Windsor. Acest castel, construit la sfârşitul secolului al XIX-lea de către fiica reginei Victoria[136], devenită regină a Prusiei şi împărăteasă a Germaniei, este o proprietate a prinţului Philipp de Hesse, compromis de legăturile sale cu naziştii şi fasciştii. Agentul MI5 se numeşte Anthony Blunt. Mai apoi va fi bibliotecar regal, apoi custode al colecţiilor reginei şi agent dublu, de vreme ce acţiona şi pentru Moscova! Foarte cultivat, homosexual notoriu, Blunt fusese recrutat de sovietici în perioada dintre cele două războaie mondiale alături de alţi câţiva studenţi ai Trinity College de la Cambridge. Scandalul, unul dintre cele mai spectaculoase ale Războiului Rece, va izbucni abia în anii 1960. Recolta celor doi emisari ai regelui este transferată la castelul Windsor. Dar dovezile cele mai copleşitoare împotriva ducelui de Windsor nu se aflau la prinţul de Hesse.

În realitate, americanii adunaseră documentele, dintre care unele – găsite în frumoasa pădure din Thuringia, care îi inspirase pe atâţia artişti – îi acuzau pe cei doi Windsor. Erau 485 de dosare, 60 de tone de arhive şi de valize pline cu microfilme. Totul fusese adunat la castelul Marburg. Înainte de război, conform unei tradiţii coborând până în secolul al XIII-lea, vechiul oraş Marburg trăia în continuare cu amintirea venerată a sfintei Elizabeta a Ungariei, dintre ai cărei descendenţi unul adoptase neaşteptat Reforma. La sfârşitul lui 1945, descoperirile trupelor aliate pătează acest discret bastion al Occidentului creştin cu o reputaţie jenantă. Printre

---

135 MI5, prescurtare de la Military Intelligence, Section 5, agenţie britanică de contrainformaţii şi securitate internă, înfiinţată în 1909. (N. red.)

136 Este vorba despre Victoria (1840-1901), căsătorită în 1858 cu Frederic, împărat german şi rege al Prusiei (1831-1888). Kaizerul Wilhelm al II-lea (1859-1941) a fost urmaşul ei. (N. red.)

documente figurează un dosar privind relaţiile germano-britanice şi mai ales pe ducele de Windsor. Se va lua repede obiceiul ca acest subiect să fie numit „dosarul Marburg”, care, cu adevărat exploziv, este extras pentru a fi transferat, bine păzit, la cartierul general al Corpurilor expediţionare aliate, unde este închis într-un seif. Conţinutul său nu va fi examinat decât în 1947. Este o bombă cu efect întârziat. Ea putea ruina prestigiul familiei regale britanice, împărţi opinia publică – aşa cum se întâmplase în perioada abdicării lui Eduard al VIII-lea – şi slăbi o ţară care se chinuia să se ridice după cinci ani de suferinţă. Această bănuială se suprapune cu un context familial complex, care nu este nou, dar reprezintă „o dificultate comună pentru Europa regală în perioada imediat de după război”[137], după cum constată Sarah Bradford. Într-adevăr, în această atmosferă confuză, numeroase sunt exemplele de opţiuni politice opuse în cadrul aceleiaşi familii, mult timp ascunse de operaţiunile militare şi care sunt dezvăluite în lumina crudă a păcii. Astfel, de exemplu, familia de Hesse, apropiată lui George al VI-lea, se găseşte într-o poziţie delicată. Prinţul Philipp de Hesse fusese un intermediar între Hider şi Mussolini, dar soţia lui, Mafalda, murise în lagărul de concentrare de la Ravensbrück la ordinul venit de la Berlin ca represalii la schimbarea de tabără a tatălui ei, regele Italiei, trecut de partea Aliaţilor în 1943. Ea fusese ucisă în timpului unui bombardament aliat. Labirintul complicat al înrudirilor agrava bănuielile care circulau deja în timpul Primului Război Mondial.

Dosarul Marburg este atât de stânjenitor, încât este desluşit de o comisie anglo-americancă. Secretarul Bevin de la Foreign Office şi omologul său american generalul

137 Sarah Bradford, George VI, op. cit.

"* în 25 iulie 1943, regele Victor-Emmanuel al III-lea al Italiei, mult timp compromis din cauza colaborării cu regimul fascist, ordonase arestarea lui Mussolini. Dar căderea Ducelui reprezintă, de asemenea, sfârşitul rolului politic al familiei de Savoia, discreditată deja. Reacţia regelui este tardivă.

Marshall hotărăsc distrugerea sa completă. El nu va fi păstrat nici în arhivele britanice, nici în cele americane. În momentul în care partizanii lui Hitler vor fi judecaţi, aceste dovezi ar fi putut rămâne o ameninţare care să dovedească complicitatea ducelui de Windsor cu inamicul. Cei învinşi ar fi putut beneficia de pe urma lui? După părerea lui Martin Allen, „în 1946, la procesul de la Nürnberg, Ribbentrop a reclamat chemarea ca martor al apărării a ducelui de Windsor, motivând că avea dovezi capitale în apărarea sa. Ducele de Windsor a declinat invitaţia"[138] Astfel, ambele părţi îl descriau drept las pe fostul rege. Dificultatea este dublă: să nu faci public nimic înseamnă să recunoşti o vină, dar să difuzezi anumite fragmente – care dintre ele? – este tot atât de grav. Pe cine să crezi? Arhivele germane (fabricate, poate, în parte) sau sursele britanice, care de asemenea ar putea fi îndoielnice şi curăţate de pasaje incriminatoare? în ciuda dispariţiei dosarului Marburg, neliniştea lui George al VI-lea este atât de mare încât, după ce a luat cunoştinţă de contactele din timpul războiului dintre fratele său şi fiul Kaizerului Wilhelm al II-lea, favorabil lui Hitler, îi trimite pe Blunt şi Moorshead in Olanda, la Huis Doorn, reşedinţa din exil a defunctului Kaizer. Regele vedea ameninţări peste tot, dar emisarii săi nu vor găsi nimic în Olanda.

Ducele de Windsor angajează un ziarist pentru a-şi justifica opţiunile

Oricât de curajos ar fi, George al VI-lea este chinuit de teama dezvăluirilor apărute în presă, mai ales că fratele său anunţase că îşi va scrie memoriile pentru a se justifica. Dar, incapabil să redacteze textul ce l-ar apăra sau l-ar absolvi de orice bănuială, ducele trebuie să angajeze un talentat ziarist, Charles Murphy, cunoscut datorită articolelor sale din revista *Life*. Colaborarea lor este haotică, fostul rege prefăcându-se că are dezvăluiri senzaţionale de făcut, revenind apoi asupra a ceea ce spusese. Ce vrea el să explice? Cum speră el să convingă?

138 Martin Allen, op. cit.

Ce este de crezut? Deoarece ducele este confuz şi incoerent, primele declaraţii apar sub forma unui interviu abia în decembrie 1947. Un dar otrăvit – încă unul! – pentru Crăciunul regelui George al VI-lea.

1948 este anul blocadei Berlinului de către sovietici şi al podului aerian la care participă şi britanicii, cu scopul aprovizionării sectoarelor occidentale ale capitalei germane. Dincolo de Atlantic, vânătoarea foştilor simpatizanţi nazişti este eclipsată de „vânătoarea de vrăjitoare” care urmăreşte „anti-americanii” suspecţi de spionaj în profitul URSS-ului în timpul războiului. Acest climat, se ştie, se va întinde ca o cangrenă până la Hollywood, printr-o serie de spectaculoase acuzaţii proferate de senatorul McCarthy. O comisie a Congresului Statelor Unite ale Americii stabileşte că un fost consilier de-al lui Roosevelt la Ialta şi un altul la Conferinţa de la San Francisco, la care fusese creată Organizaţia Naţiunilor Unite, erau, de fapt, agenţi infiltraţi de serviciile secrete sovietice. Stalin se dovedeşte mai machiavelic chiar decât Hitler. În perioada în care se află în opoziţie, Churchill repetă încontinuu: „*We have killed the wrongpig* („Nu am ucis porcul care trebuia”).

Ducele şi ducesa sunt în continuare la fel de puţin interesaţi de ceea ce fostul prim-ministru a numit, cu o formulă legendară, Cortina de Fier, care a dat naştere Războiului Rece într-o lume bipolară. Pentru cuplul Windsor, care îşi petrecea nopţile dansând în cluburile newyorkeze cele mai elegante, esenţialul este ca şi cele 120 de valize ale lor (!) să fie îmbarcate cu bine în New York, cu destinaţia Southampton. Ironie a istoriei, ei se află la bordul pachebotului *Queen Mary* şi, cu ocazia acestui nou sejur, prima vizită a lui Eduard va fi, ca de obicei, la regina Mary, mama sa, naşa transatlanticului. Ducele locuieşte la ea, la Marlborough House, întotdeauna singur. Când este şi Wallis, cuplul este găzduit la prietenii lor Dudley.

Nimeni nu îndrăzneşte să pună întrebarea, dar ea

bântuie întreaga familie regală: ce este de făcut cu aceşti incomozi Windsori, care sar în ochi, zgomotoşi şi groaznic de jenanţi? Imaginea unui fost rege petrecăreţ, stâlp de cluburi de noapte, ruinându-se în restaurante scumpe, câteodată folosind bani cu provenienţă dubioasă, pentru a satisface până şi cel mai mic capriciu al ducesei, este o sabie a lui Damocles deasupra monarhiei britanice, altfel demnă de laudă în timpul acelor ani mohorâţi.[139] Să adăugăm că este şocant faptul că ducele şi ducesa de Windsor şi-au regăsit intact apartamentul de pe bulevardul Suchet, în condiţiile în care în Paris începuseră reglările de conturi, câteodată transformate în adevărate procese de epurare, adesea ruşinoase. Se putea chiar pune întrebarea dacă Parisul fusese ocupat timp de patru ani… Dar este evident că autorităţile franceze au cazuri mai urgente de tratat decât al cuplului de Windsor, care ia la rând restaurantele elegante şi cabaretele ruseşti, nu fără a-şi provoca unul altuia gelozii întemeiate sau bănuite şi, în general, în compania unor prieteni zgomotoşi şi adesea ameţiţi de alcool. Este beţia de după război şi a mondenităţilor artificiale, în numele unei arte de a trăi regăsite şi uneori suspecte.

---

139 Bănuielile şi îndoielile vor afecta sfârşitul domniei lui George al VI-lea şi începutul domniei fiicei lui, actuala regină Elisabeta a II-a. In 1956, ca răspuns la publicarea anumitor „documente germane“, poate furnizate, fabricate sau aranjate de serviciile secrete sovietice, guvernul britanic, pe atunci condus de succesorul lui Churchill, conservatorul Anthony Eden, va cere publicarea unei „puneri la punct“ Această declaraţie oficială respinge acuzaţiile, considerând că ele se bazează pe „un izvor deosebit de îndoielnic“, subliniind că în 1940 „ducele a fost supus unor puternice presiuni venind din cele patru colţuri ale Europei, când germanii sperau să îl vadă exercitându-şi influenţa împotriva guvernului Majestăţii Sale. Alteţa Sa Regală nu a ezitat niciodată în loialitatea sa faţă de cauza britanică, nici în determinarea de a merge să îşi ia în primire postul de guvernator al insulelor Bahamas la data convenită“. Dimpotrivă, Martin Allen consideră că examinarea rapoartelor germane dovedeşte că „acolo se găseşte o cu totul altă versiune faţă de ceea ce instituţiile britanice prezintă drept adevăr“ {op. cit.). Pentru prim-ministru era vorba însă despre închiderea dosarului pentru a evita polemici ulterioare.

Viaţa celor doi Windsor este în acel moment lipsită de interes. Ameţeală şi derivă. Începând din 1949, deoarece contractul lor de închiriere pe bulevardul Suchet expiră, cuplul este constrâns să se mute într-un hotel particular pus la dispoziţia lor de comandantul Paul-Louis Weiller, pionier al companiei Air France, prosper afacerist şi adevărat om de lume. Eduard şi Wallis nu puteau găsi o gazdă mai rafinată şi mai atentă. Cu toate acestea, superba reşedinţă nu le convine deloc. Nereuşind să se acomodeze nicăieri, ei fac călătorii, una după alta, şi continuă să ducă o existenţă goală şi frivolă, urmărind cuplul regal cu ciudă şi cu revendicări neruşinate. Mereu aceleaşi…

Operat din cauza unor afecţiuni de circulaţie.

George al VI-lea pare vindecat

De câtva timp, regele se plânge de crampe în picioare şi de dificultăţi la mers. Examinat de medicii săi în 12 noiembrie 1948, diagnosticul de arterioscleroză la picioare este atât de grav, încât cangrena ameninţă bolnavul, ceea ce ar necesita o amputare a membrelor. Suveranul, care trebuia să efectueze cu soţia sa un prelungit turneu în Australia şi Noua Zeelandă, se resemnează, în 14 noiembrie, să-l anuleze. Dar în această încercare, există o minunată consolare: naşterea primului său nepot. Elizabeta l-a adus pe lume pe prinţul Charles. Până la jumătatea lui decembrie 1948, regele stă la pat. Medicii recomandă o operaţie la spate, o simpatectomie. Intervenţia are loc în 12 martie 1949, cu multă discreţie, într-o sală special amenajată la Palatul Buckingham. Este un succes. Suveranul îşi regăseşte bucuria de a trăi. George al VI-lea apare la evenimentele mondene hipice de la Ascot la fel de vesel ca şi soţia lui. Este chiar atent la protocolul vestimentar şi îşi ceartă invitaţii care nu urmează codul în această privinţă. În faţa pistei de curse regele se destinde, scăpând, alături de Elizabeth, de veşnica sa datorie de şef de stat. Regina este împlinită, fericită cu soţul ei şi găseşte ambianţa extraordinară. Este îmbrăcată în alb, arborând nelipsitele ei perle şi rubine;

George al VI-lea poartă un costum albastru.

Câte probleme internaţionale a trebuit să studieze el împreună cu guvernul! Desigur, blocada de la Berlin se încheie, dar în Belgia, „chestiunea regală” va fi supusă unui referendum pentru a se hotărî întoarcerea regelui Leopold al III-lea pe tron, dată fiind atitudinea lui în timpul războiului. Şi apoi, se produce recunoaşterea Republicii Populare Chineze de către Regatul Unit al Marii Britanii şi apariţia unei Germanii aşa-zis democrate, faţă de cea care se prezintă ca federală[140]. Unul dintre vechii prieteni ai suveranului, Sir Henry Channon, poreclit „Chips”, îl vede pe acesta indicându-i obrazul şi, după câteva pahare de şampanie care dezgheaţă atmosfera, îl întreabă cum face că arată atât de tânăr la vârsta lui. Cel interpelat este surprins de această amabilă familiaritate, semn că monarhul se simte mai bine şi constată „că pare mult mai tânăr decât ducele de Windsor”.

Regele se oboseşte muncind (aprovizionarea cu cărbuni este una dintre grijile sale), în timp ce fostul rege se epuizează distrându-se, înconjurat de curtezani servili şi câţiva profitori, Eduard şi Wallis putând face parte din această categorie în funcţie de circumstanţe... Cu regularitate, ducele îi scrie fratelui său pentru a se plânge că ducesa este ţinută la distanţă. Fostul rege Eduard al VTII-lea, deopotrivă fără ocupaţie şi măcinat de tratamentul aplicat soţiei sale, ameninţă că va cere studierea fundamentelor constituţionale şi juridice! În 22 mai 1950, pe când războiul pare iminent în Coreea şi un al treilea conflict mondial este aşteptat cu înfrigurare, ducele de Windsor este satisfăcut că revista *Life* publică a doua sa serie de interviuri sub titlul „Educaţia unui prinţ”. Un adevărat eveniment, în opinia lui. Îi scrie fratelui: „Înainte de a pleca din New York, am aranjat ca *Life* să vă trimită cele patru numere în care sunt publicate articolele mele.

140 în 1949, în cele două zone ale Germaniei ocupate de francezi, englezi şi americani, respectiv de sovietici s-au constituit state din blocuri politico-militare cu ideologii opuse: Republica Federală Germania (RFG), respectiv Republica Democrată Germană (RDG). (N. red.)

Sper că le veţi primi."[141] Tonul este rece şi vanitos.

Dar George al VI-lea cunoaşte o nouă bucurie familială, naşterea nepoatei sale, prinţesa Anne, în 27 iulie. Din păcate, sănătatea regelui continuă să se degradeze. În ciuda tratamentelor, el ştie că în orice clipă este ameninţat de o tromboză. La 55 de ani, George al VI-lea a îmbătrânit brusc; aproape că este la capătul forţelor sale. Comportamentul său se schimbă, arătând un ataşament sporit pentru detaliile neînsemnate. Precum răposatul său tată George al V-lea, el se înfurie, apoi se linişteşte, înainte de a se concentra asupra unor mărunţişuri în timpul pregătirii unui bal la Balmoral. Odinioară atât de amabil şi de rezervat, cu o educaţie fără cusur, monarhul devine sarcastic. Fără îndoială că răul ce îl roade trezeşte în el vechile sale fobii. „Chips" Channon, omul care dintotdeauna îl cunoaşte mai bine decât oricine, observă că „timiditatea naturală şi complexul lui de inferioritate îl pun în defensivă. [...] Regele nu mai are umor, este indispus, simţindu-se mai bine abia după ce a băut puţină şampanie. Nu avea vicii şi numai vânătoarea îl interesa. Avea puţini prieteni şi depindea complet de regină, pe care o adora. Ea reprezenta voinţa lui, lumea lui. Era un tată afectuos şi un prieten credincios faţă de cei pe care îi iubea"[142]. Ca şi fratele său Eduard, George al VI-lea avusese întotdeauna o slăbiciune pentru şampanie. Pe vremea când încă era duce de York, Lady Astor îl invitase să cineze, împreună cu Elizabeth, la reşedinţa ei din Saint-James's Square. Gazda îl anunţase pe unul dintre prietenii ei, James Stuart, care avea rolul de amfitrion atunci când soţul ei era absent, că nu se va servi nicio băutură alcoolică. Stuart, fost aghiotant al ducelui, o avertizează:

— Voi fi gazda serii doar cu condiţia să fie şampanie pentru ducesă şi pentru mine, la capătul meu de masă. Şi vă sfătuiesc să aveţi şi la capătul celălalt pentru duce. Asta

141 Apud Christopher Hibbert, op. cit.

142 Apud Christopher Sykes, Nancy, the Life of Lady Astor, Collins, Londra, 1972.

dacă doriţi să-l mai primiţi şi altă dată.**

Supărarea dintre cei doi fraţi fusese prea intensă ca să mai rămână loc pentru iertare. Chiar dacă George al VI-lea trimite ducelui de Windsor fazanii pe care îi vânase în timpul ultimei sale şederi la Balmoral, ducele este furios că intervenţia sa la radio, ce trebuia să îi asigure promovarea cărţii în Marea Britanie, este anulată din cauza anunţului privind boala regelui. El se declară şocat să afle că cele două nepoate, Elizabeta şi Margaret, fuseseră văzute în aceeaşi zi la o cursă de cai. Wallis explodează de mânie: – Ce ipocrizie! Ce gelozie!

Ea îşi putea permite să vorbească despre aşa ceva.

La 77 de ani, Winston Churchill este din nou prim-ministru!

La începutul primăverii lui 1951, regele are febră. Este o pneumonie. Radiografiile dezvăluie o problemă la unul dintre plămâni. Testele efectuate în iulie şi în septembrie indică prezenţa unei tumori maligne. Suveranul nu este informat de gravitatea stării sale. I se spune doar că suferinţa îi este provocată de un blocaj al bronhiilor şi că plămânul stâng trebuie să îi fie extirpat. George al VI-lea se teme de această nouă operaţie, făcută în 23 septembrie 1951, tot la Palatul Buckingham. De această dată, boala regelui nu mai este un secret. Cinci mii de persoane se înghesuie în faţa palatului, aşteptând primul buletin despre sănătatea lui. Acesta nu va fi citit decât noaptea târziu. Pronosticul are un ton rezervat, sunt aşteptate complicaţii postoperatorii.

În 25 octombrie 1951, conservatorii speră să câştige alegerile generale cu o majoritate de cel puţin 150 de mandate în Camera Comunelor. Eşecul usturător al laburiştilor în domeniul politicii sociale şi economice, ţinând cont şi de răsturnarea de situaţie în politica externă, mai ales în Iran şi Egipt, le părea promiţător. Dar nu obţin decât o slabă majoritate de 26 de mandate, cu 321 de aleşi împotriva celor 295 pentru laburişti. Bătrânul „leu” se trezeşte după surprinzătorul său eşec din iulie

1945. Şase ani mai târziu, Churchill revine la putere, aclamat în calitatea de „Premier al războiului” El îşi reia drumurile la Palatul Buckingham, unde regele, foarte slăbit, este fericit să îi încredinţeze conducerea unui nou guvern. Ducele de Windsor nu aşteaptă mult înainte de a-l hărţui pe Churchill, de abia revenit în funcţie, cerându-i o însărcinare oficială. În zadar, chiar dacă ducele precizează că ducesa fusese operată în Statele Unite ale Americii de un fibrom – amândoi fuseseră bulversaţi din această cauză –, ceea ce nu prea avea a face cu politica Marii Britanii... Operaţia, un succes, nu îi împiedicase pe cei doi Windsor să călătorească apoi veseli la Biarritz, unde fuseseră oaspeţii Elsei Maxwell, temuta şi foarte snoaba bârfitoare a ziarului *The New York Times*. Când la un dineu, un invitat a îngenuncheat curtenitor pentru a-i ridica ducesei poşeta căzută pe jos, Wallis, mai veninoasă decât niciodată, declarase: „Îmi place să-i văd pe britanici târându-se în faţa mea!”

Crăciunul din 1951, în familie, la Sandringham. La BBC, regele le adresează supuşilor săi tradiţionalele urări de sfârşit de an. După cum ştim, regele şi-a depăşit cu adevărat dificultăţile de vorbire, dar oboseala este atât de mare, încât trebuie să se resemneze şi să înregistreze discursul. Pentru prima dată... Reuşeşte să mascheze orice slăbiciune în intonaţie şi nu ezită deloc în timpul discursului. În 29 ianuarie, regele se întoarce la Londra ca să îşi consulte medicii care se declară încrezători. În următoarea seară, întreaga familie se duce în West End la celebrul teatru de pe Drury Lane pentru a vedea piesa de teatru muzical *South Pacific*. Apariţia în loja regală este importantă, întrucât arată că suveranului îi merge mai bine. Sala intonează *God Save the King*! în picioare.

A doua zi, prinţesa moştenitoare Elizabeta şi ducele de Edinburgh pleacă într-un lung voiaj până în Rhodesia*, apoi în Australia şi Noua Zeelandă. De fapt, ei vor efectua periplul la care George al VI-lea trebuise să renunţe în urmă cu patru ani. Regele ţine să îşi însoţească fiica şi

ginerele la aeroport. Un gest excepţional. Churchill, prezent şi el, va spune: „Regele ştia că nu mai are mult de trăit”. Într-adevăr, nu era un „la revedere”, ci un „adio”.

O săptămână mai târziu, în 6 februarie 1952, la castelul Sandringham unde se născuse în urmă cu 57 de ani, George al VI-lea este găsit mort de către valetul său care intra în cameră, la 7: 30, ca să îi aducă ceaiul de dimineaţă Majestăţii Sale. Epuizat de boală şi de activitatea neîntreruptă, George al VI-lea îşi depăşise rolul, în principiu limitat, de monarh constituţional, atunci când situaţia internaţională se agravase. Prin călătoriile sale şi cunoaşterea chestiunilor de stat, el sprijinise diplomaţia britanică. Şi îi înapoiase Coroanei demnitatea.

Prim-ministrul este trezit din somn. Winston, luptătorul feroce şi candid, camaradul tiranic şi stângaci, istoricul plin de cuvinte usturătoare şi oratorul implacabil, rămâne fără voce. El adormise în mijlocul dosarelor sale împrăştiate. Uitându-se fix la pereţii camerei, plânge. Când reuşeşte să îşi stăpânească durerea, Churchill îi spune secretarului său:

— Chiar îl iubeam. Sfaturile lui erau atât de înţelepte şi puteam întotdeauna să contez pe el în situaţii dificile.

Telefonându-i lui Anthony Eden, secretarul de la Foreign Office, îi spune doar atât:

— Închipuiţi-vă cel mai rău lucru care ni se putea întâmpla…

Poporul, care se recunoscuse întotdeauna în suveran, este împietrit de durere la aflarea veştii dispariţiei unui adevărat om de stat care fusese neîncetat un exemplu de curaj. Elizabeta, împreună cu prinţul Philip, se află în Kenya, şi primeşte cu întârziere trista veste. Conform uzanţelor, hainele ei de doliu sunt întotdeauna în bagaje. Prinţesa moştenitoare trebuia să fie gata oricând, aşa cum s-a întâmplat şi atunci. Domnia Elizabetei a II-a, în vârstă de 26 de ani, începe la 6.000 de kilometri de Londra. Regele a murit, trăiască regina! Mama ei, copleşită, nu îşi poate ascunde amărăciunea: dacă Eduard al VIII-lea nu ar

fi abdicat, soţul ei ar fi încă în viaţă.

9

1952 – 1955: Educaţia unei regine

Marea Britanie, Commonwealth-ul, coloniile şi dominioanele sunt în doliu, drapelele în berna şi spectacolele anulate. Vehiculele şi autobuzele se opresc, oamenii plâng. Lipsită de viaţă, Londra nu mai este metropola activă şi zgomotoasă, trăsături ce simbolizează întotdeauna o capitală imperială. O mare parte a mapamondului respectă durerea britanicilor cu demnitate şi reţinere. Scrisori sunt trimise cu zecile de mii la Palatul Buckingham, de la depeşe anonime până la telegramele celor mai importante personalităţi ale lumii. Văduva regelui va avea nevoie de mai multe luni pentru a răspunde personal condoleanţelor. Reacţia Statelor Unite ale Americii este fără îndoială cea mai neaşteptată. În afară de condoleanţele personale ale preşedintelui Truman şi ale Eleonorei Roosevelt, Camera Reprezentanţilor trimite un mesaj de simpatie şi îşi amână lucrările timp de o zi, în semn de respect. Senatul statului Massachusetts îl evocă „pe monarhul iubit”, cu al său simţ al datoriei, în timp ce presa din Los Angeles, unde suveranul nu fusese niciodată, îl supranumeşte „George cel Bun” Un model de rege, care învăţase repede şi bine, surprinzându-i chiar şi pe apropiaţii lui.

George al VI-lea lasă amintirea unui monarh care a ridicat Coroana din noroiul în care fusese aruncată, care a simbolizat personal rezistenţa şi care şi-a îndeplinit sarcinile în mod ireproşabil. În acelaşi timp, el i-a transmis moştenitoarei sale un regim stabil şi necontestat, beneficiind de un preţios capital de simpatie. Churchill, a cărui activitate politică datează de mai bine de o jumătate de secol, se nelinişteşte, evocând-o pe noua regină: „Este atât de tânără. E un copil”. Premierul mătură grămezile de hârtii ce îl înconjoară precum un blindaj; el îi roagă pe înalţii demnitari şi pe liderul opoziţiei laburiste, ştersul său rival Clement Attlee, să îl însoţească la aeroport pentru a o

întâmpina pe Elizabeta a II-a, de acum suverana lor. Ea plecase din Londra îmbrăcată în culori deschise, pentru o călătorie oficială împreună cu soţul său, către teritorii încă pe deplin supuse tutelei engleze; era al treilea periplu al său în calitate de prinţesă moştenitoare, după Franţa (1948) şi Statele Unite ale Americii (1950), unde fusese primită la Casa Albă. Revine îmbrăcată în negru, cu titlul de regină, şef de stat la 26 de ani. Anthony Eden nu va uita niciodată „apariţia acestei tinere siluete în negru în uşa avionului, oprindu-se o clipă înainte de a coborî pe pasarela care o conducea către îndatoririle ce o aşteptau”.

Churchill, pe care temperamentul său romantic îl leagă de monarhie, este impresionat, apoi destul de repede relaxat în faţa sârguinţei şi conştiinţei profesionale a celui de-al patrulea monarh al Casei de Windsor, al 41-lea suveran al Angliei de la William Cuceritorul. Tânăra femeie le are drept ilustre predecesoare pe Elizabeta I şi Victoria, două regine glorioase care aduseseră regatului o putere legendară. Dar timpurile şi popoarele nu mai erau aceleaşi. Tânăra femeie trebuia să se impună, în timp ce ea va alege să se dedice.

De la începutul domniei, pentru a asigura de îndată continuitatea statului, conform tradiţiei, îl primeşte în fiecare săptămână în audienţă pe şeful guvernului. La început întâlnirile sunt scurte; ei abordează politica vorbind despre una dintre pasiunile lor, cursele, evitând, în schimb, subiectele referitoare la sport! Vizitatorul de la Palatul Buckingham are în faţa lui o femeie hotărâtă care vrea să fie informată şi aptă să sfătuiască. Puţin mai târziu, va aplica cel de-al treilea privilegiu constituţional al său: ea va emite avertizări. În timpul războiului, „Lilibeth” făcuse cunoştinţă cu afacerile de stat cele mai importante. Acum, Elizabeta a II-a este informată despre tot. Faimoasele *boxes*, cutiile roşii conţinând depeşele, telegramele şi documentele confidenţiale sunt însemnate cu monograma ei, EII, care apare curând pe toate uniformele şi simbolurile serviciilor publice, de la vămi

până la Royal Mail. Iniţialele *HMS* rămân neschimbate, dar de-acum genul lor este la feminin: *Her Majesty's Service*.

Scrisorile pe care regina le scrie personal lui Churchill îl mişcă pe bătrânul politician care se gândise la retragerea din viaţa publică. Dar farmecul, atenţia şi competenţa suveranei l-au convins să rămână în funcţie. Audienţele sunt mai lungi şi Churchill va pleca de la ea fermecat, făcând risipă de elogii. Uită de problemele lui de sănătate, serioase totuşi (două accidente vasculare tratate… cu brandy), şi refuză propunerea pe care i-o sugerează în zadar medicul său, lordul Moran, de a se menaja, acceptând un loc în Camera Lorzilor. O singură persoană l-ar putea convinge: regina însăşi. Ea se abţine din respect şi prietenie faţă de acest om singuratic ale cărui slăbiciuni şi greşeli sunt compensate de un talent excepţional. Winston are geniul soluţiilor într-o lume de probleme. El urmează cortegiul ce îl conduce pe George al VI-lea acolo unde a locuit ultima oară, castelul Windsor. Sicriul defunctului rege, fost marinar, acoperit cu o pânză mortuară de purpură şi cusută cu fir de aur, este tras pe un afet de tun, escortat de un impunător detaşament al Marinei Regale. Este înhumat într-o capelă comemorativă situată în partea de nord a corului Capelei St George, finalizată de Henric al VIII-lea în 1528[143]. Regina Mary, în vârstă de 84 de ani, este prea slăbită pentru a asista la diferitele etape ale ceremoniei. Singura consolare pentru ea este să afle despre intensitatea omagiului popular adus fiului său. Timp de trei zile, mai mult de 300.000 de persoane defilează în faţa catafalcului expus la Westminster.

Elizabeta a II-a nu este deloc încântată să îl revadă pe unchiul Eduard

În aceste circumstanţe, ce fac ducele şi ducesa de Windsor? De la New York, Eduard a venit singur la

143 Moartea prematură a regelui nepermiţând pregătirea cavoului său din timp, el este întâi înhumat provizoriu în cavoul lui George al III-lea. Mormântul definitiv al lui George al VI-lea, cu monumentul său, datează abia din 31 martie 1969.

înmormântarea fratelui „iubit cu tandreţe şi pentru a o consola pe Majestatea Sa, mama mea, în acest doliu care îmi copleşeşte familia şi Commonwealth-ul naţiunilor britanice”. De pe eleganta punte superioară a lui *Queen Mary*, ducele, foarte emoţionat, pronunţă un discurs regal. „Rareori s-a ridicat el la aşa înălţimi”[144], remarcă Charles Higham. Dar el coboară repede de acolo: toţi rămân surprinşi că fostul monarh îndrăzneşte să declare cu ocazia acestei conferinţe de presă (el are în sfârşit dreptul la una... şi datoria!): „Defunctul rege şi cu mine eram foarte apropiaţi, şi marile calităţi de monarh pe care le avea mi-au permis să rezolv mai uşor succesiunea la tronul Regatului Unit al Marii

Britanii”. Un eufemism! „Se întâmpla acum 15 ani, 15 ani dificili, în timpul cărora domnia fratelui meu s-a desfăşurat cu nobleţe. Hărţuit de pericolele şi tumultul celui de-al Doilea Război Mondial şi asaltat de certuri politice, regele George al VI-lea a reuşit să menţină sus torţa monarhiei constituţionale”. Apoi vine o remarcă mai degrabă deplasată împotriva nepoatei sale: „Dar regina Elizabeta nu are decât 25 de ani; ea este foarte tânără în aceste timpuri nesigure pentru a asuma responsabilitatea unui mare tron!” Ducele se înşală, ea are 26 de ani şi se ghiceşte în spatele acestei remarce că monarhia ar avea nevoie de un om cu experienţă, cu alte cuvinte chiar de el! În sfârşit, el îşi corectează jignirea, conchizând: „Dar are multă voinţă şi sprijinul nostru al tuturor”. În ciuda tuturor afirmaţiilor sale, va fi aplaudat atunci când aruncă ziariştilor, la sosire: „Dumnezeu s-o păzească pe regină!”

Poate că Eduard este mişcat de pierderea fratelui său, dar îi este penibilă mai ales absenţa lui Wallis. În timpul traversării oceanului, el îi trimisese încontinuu mesaje prin radiotelefon, vorbind foarte tare din cauza interferenţelor şi a zgomotelor de fond: tot pachebotul era, aşadar, informat despre lamentaţiile lui. Ca de obicei, s-a făcut remarcat. Aceeaşi atitudine a avut-o şi când a urmat

144 Charles Higham, op. cit.

cortegiul funerar: mergea puţin deoparte, pentru a fi văzut, ceea ce i-a atras câteva batjocuri şi fluierături. Discreţia nu fusese niciodată punctul lui forte. Eduard are darul de a nu fi niciodată la locul său, el, care ocupase locul întâi. Va înceta oare tragedia shakespeariană care îi pune în rivalitate pe cei doi fraţi prin dispariţia celui mai onorabil dintre ei? Poate fi securea războiului în sfârşit îngropată? Nu, căci întâlnind-o pe regină la Palatul Buckingham – nu îşi văzuse nepoata de mult şi nu era decât o pură formalitate de circumstanţă –, el nu întârzie să se plângă public că renta care îi fusese vărsată de George al VI-lea cu titlu personal, adică 10.000 de lire anual, îi va fi anulată. Desigur, îi rămâne lista civilă, dar nu este o ruşine să tratezi cu atâta zgârcenie un fost rege, fiu de rege şi frate de rege? Adevărul, mereu acelaşi, era implacabil: nu mai exista niciun loc pentru el în noua domnie. Un paria, el era condamnat la un nomadism monden, ceea ce nu excludea câteva acţiuni caritabile din partea sa în Statele Unite ale Americii. Elizabeta a II-a arătase puţin entuziasm la revederea unchiului corupt. Avea memorie bună şi putea depune mărturie în privinţa multelor suferinţe îndurate de răposatul său tată. Pentru ea, încercările nedrepte prin care fostul monarh trecuse rămâneau de neiertat.

Şi ducesa de Windsor? Comportamentul ei este de o lipsă de delicateţe notorie, care îi scoate la iveală strategia: vrea să profite de emoţia stârnită în cadrul familiei pentru a-şi face auzite acuzele şi a obţine locul ce i se cuvine, după părerea ei. Ocazia este unică! înainte de plecarea ducelui, ea îl sfătuise aşa cum ar face-o un reprezentant comercial: „Acum, că uşa este lăsată întredeschisă, încercaţi să strecuraţi un picior înăuntru, cu scopul de a o face să se deschidă şi mai mult în viitor, pentru că asta ar fi cea mai bună speranţă pentru WC [Wallis şi Eduard]. Nu menţionaţi sau nu cereţi nicio recunoaştere pentru mine”. * încheindu-şi lecţia de „încercuire” psihologică, ducesa îl implorase pe duce să o

vadă pe regină cât mai curând posibil (ceea ce era inevitabil!) şi să încerce să îi explice ceea ce simţise în momentul abdicării. „La urma urmei, adăuga Wallis sigură pe ea, aceeaşi istorie are întotdeauna două versiuni”. Noua regină nu o cunoştea decât pe cea suferită de tatăl ei, cu familia regală şi o ţară întreagă murdărite de noroiul scandalului. Dar fără îndoială că Elizabeta a II-a, bulversată de moartea tatălui său pe care îl adora, deja strivită de povara unui rol şters în teorie, dar pe care ea trebuie să îl transforme într-unul influent, şi copleşită încă de cunoaşterea noilor sale prerogative, nu putea să suporte atitudinea falsă a soţilor Windsor. Căci la ei nimic nu era spontan, totul era calculat. Numai vârsta ar putea vindeca rănile deschise de invidii şi gelozii.

O persoană va încerca imposibilul: regina Mary. Situaţia ei este originală şi fără precedent: bunică a noii suverane, ea era regină-mamă de la decesul soţului ei George al V-lea. După dispariţia fiului George al VI-lea şi venirea la tron a nepoatei sale, nora ei devine şi ea regină-mamă! Aşadar două regine-mame! Un frumos subiect pentru Shakespeare şi o mare bătaie de cap pentru protocol, dar Curtea este în doliu şi regina Mary retrasă din viaţa publică. Ea îi scrie noii suverane, rugând-o să îngroape în sfârşit această faimoasă secure a războiului a familiei de Windsor după 15 ani de dispute. Ar fi fost necesar un miracol pentru a o îndulci pe tânăra Elizabeta a II-a la această epocă. Vizitele ducelui la ora ceaiului nu ajută nici cauza lui, nici pe a soţiei sale.

Văduva lui George al VI-lea vrea să fie numită „regină-mamă”.

La 15 zile după moartea soţului ei, Elizabeth cere să i se respecte statutul şi să fie înlăturate toate confuziile. Adresează un mesaj public pe care *News*

Chronicle, principala publicaţie de stânga, îl califica drept „o declaraţie fără echivalent în istoria regalităţii”. Celor care îşi aminteau forţa de caracter a văduvei lui George al VI-lea, sprijinul pe care ea i-l oferise ca să se

impună după iresponsabila abdicare a fratelui lui, rezistenţa ei cu zâmbetul pe buze sub ploaia de bombe, celor care i-au împărtăşit durerea în pierderea „unui mare şi nobil rege” care domnise 15 ani, tuturor ea le mulţumeşte.

Unica mea dorinţă este să îmi fie permis să continui singură munca pe care am desfăşurat-o împreună. V-o recomand pe scumpa noastră fiică, oferiţi-i loialitatea şi devotamentul vostru: deşi iubită de soţul şi copiii ei, ea va avea nevoie de protecţia şi dragostea voastră în marea şi solitara misiune la care a fost chemată. Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toţi şi să poată, în marea Sa înţelepciune, să ne călăuzească spre adevărata noastră menire: pacea şi bunăvoinţa”.

Începând din 17 februarie 1952, ea va fi numită *Queen Elizabeth, the Queen Mothery* un nume oribil, în opinia ei. Curând, dintr-o afectuoasă familiaritate, va deveni pentru toţi britanicii *Queen Mum*\ celebrele autobuze roşii cu două etaje vor afişa chiar un panou special cu acest nume de alint cu ocazia aniversării ei şi, ca şi fiicei ei, i se va spune *Madame*. Popularitatea ei va mai creşte încă. Totuşi, în primele luni de domnie ale fiicei ei mai mari, îşi manifestă gelozia, temându-se că va deveni o persoană de care nimeni nu va mai îndrăzni să se apropie, victimă a unei distanţări care ar face încă şi mai crudă pierderea fericirii ei familiale. La 52 de ani, se simte prea tânără să fie văduvă. Va rezista legendarul ei surâs sentimentului că este dată la o parte? Ea va regăsi forţa de a trăi, capacităţile ei de reacţie rămânându-i intacte. Scoţia ei natală îi vine în ajutor: la extremitatea de nord-est a acesteia, pe malul mării, cumpără un castel părăginit din secolul al XVII-lea, îl restaurează şi îl redenumeşte Mey Castle. Acesta va fi locul ei de retragere.

Conştientă că mama sa şi-a pierdut locul de primă doamnă a regatului, Elizabeta a II-a face totul pentru a-i îndulci situaţia. Când perioada doliului se va termina, va insista ca regina-mamă să o însoţească la ceremonii şi

manifestări oficiale, ceea ce va implica un şir întreg de limuzine la un interval de câteva secunde. Regina-mamă avea obiceiul de a păstra precedenţa faţă de celelalte doamne de la Curte. Care dintre ele două va avea precedenţa începând din acest moment? Evident, noua regină. Cu ocazia sărbătorilor de Paste din 1952, la Windsor, ele se găsesc pentru prima oară sub acelaşi acoperiş de la moartea regelui. Chiar şi la ora ceaiului, suveranei îi va trebui mult tact pentru ca regina-mamă să se simtă în continuare la ea acasă şi nu invitată de fiica ei, de vreme ce, în principiu, suveranul este peste tot la el acasă şi, atunci când se află undeva, pavilionul său flutură în vârful turnului rotund.

Cazul prinţesei Margaret nu este mai simplu. Având deja reputaţia de *enfant terrible* răsfăţată de tată, ea nu are niciun rol oficial şi nu se poate rupe de tristeţea paradisului pierdut al copilăriei. La 22 de ani, este drăguţă şi reprezintă ţinta principală pe durata oricărei serate de la castelele regale. Prin moartea tatălui, a pierdut un model de neînlocuit şi un complice; se simte părăsită. Va trebui să i se administreze un sedativ timp de mai multe zile. Greutăţile cu care se confruntă sunt evidente. Prinţesei Margaret îi va veni foarte dificilă trecerea la vârsta de adult. Ce loc i se poate rezerva atunci când sora ei este absorbită în muncă? Churchill nu se opreşte să laude calităţile celei care inaugurează „o nouă eră elizabetană”. Şi încheie un discurs în Camera Lorzilor prin exprimarea acestei dorinţe: „Să ne rugăm ca urcarea pe tronul nostru străvechi al reginei Elizabeta a II-a să fie semnalul unui sclipitor salut al speciei umane”.

Windsor sau Mountbatten?

Problema se transformă în dispută publică

În lumea nesigură a începutului anilor 1950 (bombele cad asupra Coreei, la frontiera RDG se ridică o Cortină de Fier în sensul propriu al termenului, între cele două Germanii), anumite probleme, considerate de mult rezolvate, revin la suprafaţă cu riscul unei explozii...

dinastice! Totul începe prin noaptea albă petrecută de regina Mary la numai trei zile după funeraliile fiului său. Tocmai aflase că, la o reuniune de familie acasă la lordul Louis Mountbatten, la Broadiands, în prezenţa prinţului Ernst-August de Hanovra[145], gazda declarase în faţa unei adunări de invitaţi regali: „Acum, Casa de Mountbatten domneşte!” Cuvintele fiindu-i aduse la cunoştinţă de Ernst-August de Hanovra, biata regină Mary, înnebunită şi gândindu-se la înţelepciunea şi curajul soţului ei George al V-lea atunci când alesese patronimul Windsor, îl previne pe Churchill. Acesta ia afacerea foarte în serios şi îşi reuneşte cabinetul. Elizabeta a II-a, pe care ne-o imaginăm cel puţin contrariată, face cunoscut faptul că este „plăcerea sa ca ea însăşi şi descendenţii ei să continue să poarte numele Windsor” Această poziţie hotărâtă ar trebui fie de ajuns. Problema îi agită totuşi pe şefii instituţiilor importante, de la lordul cancelar până la preşedintele Camerei Comunelor. Mulţi se gândesc la republicarea declaraţiei lui George al V-lea din vara lui 1917.

În cele din urmă, regina redactează un comunicat aprobat de guvern care va fi publicat de *The London Gazette* în 7 aprilie: „Eu, subsemnata, îmi declar voinţa şi dorinţa ca eu însămi şi copiii mei să fim identificaţi şi cunoscuţi drept Casa şi familia de Windsor şi ca descendenţii mei care se vor căsători şi descendenţii lor să poarte numele Windsor”. * După două războaie împotriva Germaniei, era şocantă manifestarea vechiului antagonism oficial al patronimelor. Este univoc, fără drept de apel. Aceasta reprezintă, de asemenea, şi prima criză dezvăluită public în cuplul regal. Chiar dacă Philip nu era cu nimic responsabil în privinţa spuselor unchiului său şi nu avea nicio intenţie de a submina rolul soţiei lui, ducele de Edinburgh este cu toate acestea profund rănit de dura punere la punct a regalei lui soţii. El explodează de mânie

145 Este vorba despre tatăl soţului — în prezent, divorţat — al prinţesei Carolina de Monaco, ea purtând în continuare titlul de ASR prinţesa de Hanovra.

şi lansează atunci un nou aforism care devine celebru:

— Nu sunt decât o blestemată de amibă!

Să remarcăm, alături de Sarah Bradford, că metafora este nefericită din partea unui tată a doi copii. Într-adevăr, toţi şcolarii – dar nu şi ducele de Edinburgh! – au învăţat că amibele se reproduc singure, fără a avea nevoie să trăiască sexual în cuplu! Şi este ştiut că prinţul nu se deplasează cu ajutorul pseudopodelor! Philip se simte umilit, fără o identitate reală, coborât la un rol trecător. Or, el voia să existe, căci nu avea nici statut, nici titlu de prinţ consort (ceea ce Victoria îi conferise repede soţului ei Albert), ci trebuia, în orice circumstanţă, să meargă la câţiva paşi în spatele reginei. Aceasta din urmă îi va justifica reacţia, perfect legitimă, în privinţa certei patronimice, explicând: „Mi-am pierdut într-un fel toată timiditatea devenind suverană şi având datoria de a-l primi pe şeful guvernului”. Cazul, de o prostie incalculabilă, întinează o uniune până atunci imaculată.

Ea demonstrează că Churchill avusese dreptate când estimase că Elizabeta a II-a era făcută să fie şef de stat… şi de familie.

Ducele şi ducesa de Windsor se mută din nou

Pentru că nu au obţinut funcţii oficiale şi dreptul de a locui în permanenţă în Marea Britanie, Eduard şi Wallis nu-şi mai apreciază reşedinţa pariziană, de pe rue de la Faisanderie. Nu le plăcuse niciodată acest hotel privat pus la dispoziţia lor de Paul-Louis Weiller. Oare erau în stare să se stabilească undeva? Sau urma ca ei să pândească veşnic evenimentele din insula britanică cu speranţa de a se întoarce acolo? înainte să se mute, ei au acceptat să primească doi istorici care vor deveni minunaţi povestitori ai istoriei spre bucuria milioanelor de cititori francezi, André Castelot şi Alain Decaux. Pentru emisiunea lor de radio de început, *La Tribune de l’Histoire*, ei au citit versiunea franceză a cărţii semnate de duce, *A Kings Story*, cu subtitlul *The Memoirs of H.R.H. the Duke of Windsor KG*. Lucrarea, care este deja un mare succes în

ediţiile engleză şi americană, va fi publicată în Franţa şi ducele a acceptat să răspundă întrebărilor acestor francezi pasionaţi, sosiţi pe rue de la Faisanderie precedaţi de un camion, de unde sunt desfăşuraţi sute de metri de cabluri. Hotelul lui Paul-Louis Weiller este transformat în studio de o echipă de tehnicieni, într-o epocă în care microfoanele sunt încă enorme. Interviul este un *scoop*, o exclusivitate, acordat de fostul rege cu eterna siluetă a unui bărbat tânăr. După înregistrare, câteva zile mai târziu, André Castelot şi Alain Decaux au fost invitaţi la un cocteil în rue de la Faisanderie. Să primească era singura revanşă a lui Wallis care ştia foarte bine că, în afara unor relaţii îndoielnice, invitaţii săi veneau să o vadă pe cea pentru care un rege bulversase în mod nefericit istoria monarhiei britanice. În ziua fixată – Alain Decaux mi-a confirmat-o chiar el –, ducesa părea foarte severă. Niciun zâmbet acordat oaspeţilor. Subţire, elegantă, în aparenţă bine restabilită după intervenţia sa chirurgicală (în definitiv, i se diagnosticase o tumoare canceroasă la ovare), cu faţa încadrată de celebrele sale cozi negre, Wallis se află, din întâmplare, în faţa lui Alain Decaux. El are 26 de ani şi caută cu disperare ceva de spus, pe cât posibil un subiect inteligent. Şi cum ni se întâmplă tuturor, se înfundă în prima idee care îi vine în minte, în general catastrofală:

— *Recepţia Alteţei Voastre este magnifica*!

Ea îmi aruncă o privire mânioasă şi, fără indulgenţă, îmi răspunde:

— *Niciodată, Alteţa Voastră*”!

Singura frază care mi-a fost vreodată adresată de către ducesa de Windsor a sancţionat această gafa”.

Cu toate acestea, cu anii care trec, se va întâmpla ca la Paris – numai la Paris –, Wallis să fie uneori numită Alteţă Regală fără ca ea să dezmintă un titlu care îi era refuzat. Pe atunci ambasada britanică avea ca instrucţiuni să nu dezvăluie incidente de acest fel şi să nu le dea amploare.

Plictisiţi de-atâtea plecări şi sosiri cu munţii lor de

valize, obosiţi să se simtă în permanenţă ca nişte proscrişi aproape apatrizi, cei doi Windsor caută să se stabilească în alt loc; ei aleg o foarte frumoasă casă din arondismentul XVI, la marginea pădurii Boulogne şi a parcului Bagatelle, cedată lor de primăria Paris pentru o chirie simbolică care te face să visezi: 50 de dolari pe an! Ducele avea încă mijloacele de a-şi permite această „nebunie”, o locuinţă cu o grădină de aproximativ 7.000 de metri pătraţi. O nouă existenţă urma să înceapă, o viaţă pe picior mare, cu suite la primul etaj, cu servitori foarte activi, cu mese rafinate şi în curând cu invitaţi curioşi, încântaţi sau critici, dar care nu ar fi ratat nicio invitaţie a cuplului pe seama căruia circula o senzaţională poveste de dragoste. Reşedinţa – situată în route du Champ-d' Entra înement 4 – era fermecătoare. Caii nu ar fi niciodată departe. Cei doi Windsor deveniseră parizieni în partea cea mai împădurită a capitalei. Era suficient? Nu! Ei cumpără, la Gif-sur-Yvette, Moulin de la Tuilerie care o fermecase pe ducesă cu ocazia unei vizite doi ani mai devreme; moara îi aparţinuse pictorului Drian care avusese bunul gust să deseneze un portret al ducesei. Activitatea cuplului este frenetică: golf, grădinărit cu germanul Eduard Kruch (ceea ce va suscita din nou diverse comentarii!), lectură şi proiecte de revanşă şi justificare pentru Alteţa Sa Regală. Cât despre ducesă, ea întinereşte, dedicându-se decorării reşedinţelor sale, modei pariziene aflate la apogeul ei şi recepţiilor.

În vara lui 1952, soseşte o invitaţie a ambasadorului Majestăţii Sale britanice la Paris, Sir Oliver Harvey. Serata trebuie să se desfăşoare în doi timpi. Dineul, politic, este în onoarea lui Maurice Schumann, pe atunci secretar de stat al afacerilor externe. Recepţia care va urma va fi mondenă.

Soţii de Windsor sunt invitaţi la a doua parte a evenimentului. Nu înainte… Furios, ducele refuză să accepte un înlocuitor de serată. Cuplul se simte tratat ca nişte invitaţi francezi de mâna a doua, iar Churchill crede acelaşi lucru. Sunt consultate instrucţiuni ale protocolului

datând din 1937, de vreme ce cazul este fără precedent, şi i se sugerează ambasadorului să nu-şi reînnoiască invitaţiile care dau naştere unor probleme asemănătoare. Wallis rămâne interzisă la Curte. Deci fostul rege acceptă să ia masa la Palatul Buckingham fără ea, în noiembrie, pentru a participa la a cincea aniversare a căsătoriei dintre Elizabeta şi Philip. Nicio iertare a reginei nu se întrevede. Alegerea generalului Eisenhower la preşedinţia Statelor Unite ale Americii cu 55, 14% din voturi reprezintă un vast subiect de conversaţie, deoarece Ike (după cum i se spune) este primul republican adus la Casa Albă în ultimii 20 de ani. Vicepreşedintele său este avocatul Richard Nixon.

Regina Mary nu va vedea încoronarea nepoatei sale

De la sfârşitul anului 1952, pregătirile încoronării Elizabetei a II-a preocupă în mare parte guvernul şi presa. Nu s-a găsit răspuns la o întrebare: va fi televizată ceremonia, fixată pentru data de 2 iunie 1953? Regina mai degrabă s-ar opune. În ciuda progresului tehnic şi aparaturii cunoscute pentru discreţia cu care este instalată, fiica lui George al VI-lea consideră indecentă utilizarea camerelor de filmat într-un loc sacru (abaţia Westminster) şi difuzarea imaginilor în direct în momentele de rugăciune şi reculegere. Importanţa luminii, deci a proiectoarelor, riscă să devină un spectacol sau cel puţin o curiozitate incompatibilă cu evenimentul. Desigur, televiziunea face deja parte din viaţa de zi cu zi a americanilor, şi chiar se fac experimente pentru folosirea televizoarelor color, dar este această formă de *voyeurism* compatibilă cu solemnitatea ceremoniei? Este un avantaj sau un inconvenient? Şi dacă poporul voia să îşi vadă regina la televizor ca şi cum ar fi fost invitat? Se găseşte soluţia de compromis: se va difuza slujba, încoronarea propriu-zisă, dar nu se vor transmite imagini ale ungerii cu mir, rugăciunilor şi împărtăşaniei. O ignoranţă în ce priveşte imperativele tehnice ale epocii este la originea acestei soluţii defectuoase, îndeplinită de presă. Cu mirare, se află că BBC nu a fost consultat. 7 Vor *not TV*?

That is the question. Protestele iau amploare. Nenumărate persoane se indignează: ar fi o insultă să rezervi acest spectacol – căci este unul foarte rar – numai persoanelor oficiale, demnitarilor şi personalităţilor din străinătate. Regina recunoaşte că a exclude zeci de milioane de oameni de la un astfel de eveniment ar fi o gravă greşeală. Un freamăt se porneşte: „Lăsaţi poporul să vadă regina!” Cu siguranţă nu a fost lansat de la Palatul Buckingham, ci poate de la angajaţii BBC, indignaţi că politicienii nu au luat în considerare competenţa lor.

Există deci un eveniment în eveniment: pentru prima dată, ceremonialul de la Curte va deveni, de asemenea, un program difuzat pe micul ecran. Este începutul epocii mijloacelor de comunicare în masă. Şi ai dreptului populaţiei, chiar a celei mai îndepărtate din regat, să asiste la un impresionant ritual. Era cu atât mai important cu cât, pentru prima dată, suveranul britanic poartă titlul de şef al Commonwealth-ului, această fantomă de imperiu. Nu era cunoscută încă importanţa pe care imaginea o va lua în viaţa de zi cu zi, prin dispariţia distanţei care, timp de secole, îi protejase pe actorii puterii.

În 2 martie 1953, pe când toate etapele ceremoniei erau examinate în cel mai mic detaliu, Churchill este informat că Stalin a fost victima unei hemoragii cerebrale. El se stinge trei zile mai târziu. Georgianul avea 74 de ani. Lumea comunistă îl plânge pe „tătucul popoarelor” (era, într-adevăr, mic de statură), iar ducele de Windsor regretă că Aliaţii nu au invadat Uniunea Sovietică şi l-au lăsat astfel pe „vulpoiul roşu” să ocupe Europa Centrală şi de Est. Uitase de eşecul lui Hitler…

Trei săptămâni mai târziu, în 24 martie, la 86 de ani, regina Mary îşi încredinţează sufletul Domnului, după ce suferise de dureri insuportabile de stomac. Ea spunea că trăise prea mult, cunoscând domnia reginei Victoria şi trecând prin două războaie mondiale. În timp ce încoronarea nepoatei sale se pregăteşte, trebuie, din nou, să fie organizate funeralii oficiale la Westminster. Un alt

ceremonial. Încă o dată, îl vedem pe ducele de Windsor urmând cortegiul pe străzile Londrei. Eduard pierde singura persoană care încercase, în zadar, să îngroape acea „secure a războiului” ce diviza familia. De acum, nu mai există decât o regină-mamă: cumnata lui.

Cuplul de Windsor urmăreşte încoronarea Elizabetei a II-a… la televizor

Pentru ducele de Windsor, apoteoza nepoatei sale este o nouă umilire. El nu este invitat. Churchill consideră că, dacă fiul reginei Mary poate, în mod legitim, să asiste la ceremonii funerare regale, este absolut exclus ca un suveran care a abdicat să fie prezent la încoronarea unuia dintre succesorii săi, iar guvernul aprobă această poziţie. În 2 iunie 1953, cuplul de Windsor se va mulţumi să urmărească grandioasa ceremonie la televizor în compania nelipsitei Elsa Maxwell, la Paris. Ziarista, ea însăşi o organizatoare a evenimentelor de acest fel, este flatată să petreacă timp în compania unor astfel de gazde. După părerea ei, este mult mai „şic” să trăieşti evenimentul privind la un ecran care difuzează imagini în alb şi negru împreună cu ducele şi ducesa decât să te îneci în mulţimea pestriţă de la Westminster – purpuriul domină – de unde nu s-ar vedea mare lucru. Slabă consolare. Wallis, cu maxilarul încleştat, vrea să pară calmă. De fapt, ea o suportă greu pe invadatoarea – din toate punctele de vedere – Elsa Maxwell, care este foarte mândră să aibă cuplul de Windsor în bătaia puştii ei mondene. Momeli. Vedete ale înaltei societăţi, deşi uşor contrafăcute, care impresionează întotdeauna şi devin subiectul articolelor ei. Cu ocazia unei gale de caritate la New York, ducesa ceruse chiar ca numele acesteia să fie scos de pe lista donatorilor, „căci ea se plângea mereu că e săracă şi se lupta să scape de impozitul pe venit”[146]. Într-o zi, neruşinata Maxwell adunase patru ducese: o englezoaică, o franţuzoaică, o spaniolă şi o italiancă. Un careu de aşi! O celebră cronicară a întrebat-o pe Wallis ce credea despre această

146 Charles Higham, op. cit.

adunare. Răspunsul a fost usturător:

— Îţi trebuie patru ducese obişnuite ca să obţii o ducesă de Windsor.[147]

Într-adevăr, Wallis era unică.

Încoronarea durează mai mult de patru ore. Momentul cel mai solemn este evident cel în care arhiepiscopul de Canterbury, la ora 12: 34, ia greaua coroană a sfântului Eduard şi o aşază încet pe creştetul reginei. Charles Hargrove notează: „Ea părea atât de delicată, de vulnerabilă şi de singură, înfăşurată de greul veşmânt sacerdotal din ţesătură de aur, ţinând cu o mână sceptrul de aur încununat cu cel mai mare diamant din lume, numit Cullinan (de 530 de carate), şi cu cealaltă simbolurile Justiţiei şi Mizericordiei."[148] Harold Nicolson, martor privilegiat al tuturor ceremoniilor dintre cele două războaie mondiale, subliniază în privinţa reginei că era o „victimă de sacrificiu, o Ifigenie consacrată fericirii poporului ei" Sub acest aspect, ceremonia sacră este fără egal: spectaculoasă, fastuoasă şi grandioasă, strălucitoare şi perfect organizată.

Un singur mic detaliu nu fusese prevăzut şi va fi la originea multor chinuri pentru noua regină. Într-adevăr, după plecarea Elizabetei a II-a cu soţul ei, prinţesa Margaret îşi aşteaptă caleaşca în faţa bisericii pentru a se întoarce la Palatul Buckingham. Lângă ea se află fostul secretar al tatălui ei, devenit administrator al reşedinţei reginei-mame. Prinţesa, cu un gest extrem de natural, înlătură o scamă de pe umărul tânărului şi frumosului ofiţer. În sine, acest gest nu are nimic şocant, doar că el dezvăluie o complicitate, chiar intimitate între cei doi. Atenţia prinţesei nu este trecută cu vederea şi lumea întreagă descoperă că sora reginei este îndrăgostită. Colonelul Peter Townsend este un erou al Bătăliei Angliei. El comandase faimoasa Escadrilă 43. Pentru a onora victoriile obţinute de RAF, regele George al VI-lea îl făcuse

147" Ibid.

148* " Charles Hargrove, Elizabeth II, Perrin, Paris, 1994.

pe acest pilot *equerry*-ul său în 1944. Din acest motiv, Peter Townsend ajunsese în proximitatea familiei regale. El s-a căsătorit foarte repede cu o femeie drăguţă, „o căsătorie de război”, cu care are doi fii. Din ordin regal, cuplul beneficiază de o reşedinţă „de graţie şi onoare”, un pavilion în parcul castelului Windsor. Serviciul pretenţios în slujba regelui o lasă pe doamna Townsend adesea singură, de vreme ce soţul ei trebuie să îl însoţească pe suveran în călătoriile lui şi să fie în mod constant la dispoziţia Majestăţii Sale. Depresiv, Peter Townsend rămâne traumatizat de luptele sale aeriene. Mariajul său este nefericit.

Prinţesa Margaret se îndrăgosteşte de un erou căsătorit, Peter Townsend

Se pare că prinţesa Margaret a căzut foarte repede pradă farmecului eroului. Primele bănuieli ale acestei idile apar în mai 1948. Margaret îl reprezintă atunci pe tatăl ei la încoronarea reginei Juliana a Olandei. Fermecătoare, prinţesa îşi ţine perfect rangul. La balul ce urmează după ceremonie, dansează cu Peter Townsend, poate prea des, ceea ce pare să îi facă extrem de multă plăcere. Acest lucru se întâmplă la puţin timp după căsătoria Elizabetei. De atunci, Margaret se simte foarte singură; şi imaginea cuplului Elizabeta-Philip nu poate decât să o facă să viseze la propria fericire. În cartea sa de memorii, Peter Townsend situează începutul poveştii lor de dragoste în 1950, atunci când este numit Master of the Household[149] al

Casei Regale. Margaret este micuţă, foarte vioaie, cu ochi mari, albaştri, un ten plăcut, foarte seducătoare. În plus, personalitatea ei este complexă. Poate fi delicată şi generoasă şi la fel de bine egoistă şi rea. Are har de actriţă, cântă la pian cu talent, imită cântăreţii la modă. Pentru George al VI-lea, martor al înclinaţiei fiicei sale pentru frumosul său secretar, nu putea fi vorba decât

149 Unul dintre angajaţii regelui însărcinat cu supravegherea şi coordonarea activităţii personalului care serveşte în reşedinţele acestuia. (N. red.)

despre un flirt, nimic serios. Regele şi regina se înşală amarnic. Este vorba despre o adevărată poveste de dragoste între cea de-a doua fiică a lor şi un bărbat căsătorit pe punctul de a divorţa. Acesta va spune că „dacă Elizabeta era mândria tatălui ei, Margaret era bucuria lui » la moartea regelui, Peter Townsend demisionează din funcţia sa. I se găseşte un post la Ministerul Aerului, pe care îl refuză. El cere în acel moment o audienţă la tânăra regină: ar putea Elizabeta a II-a să îl numească pe un alt post, căci căsătoria lui se destramă? Regina, care îl cunoaşte bine şi îl stimează, îl numeşte administrator al reşedinţei reginei-mame, Clarence House, unde locuieşte şi Margaret. Regina nu are habar atunci de idila şi de proiectele de căsătorie ale surorii sale. Divorţul lui Peter Townsend este pronunţat la sfârşitul lui 1952, în dezavantajul soţiei lui. Margaret îşi informează mama şi sora că doreşte să se căsătorească cu fostul secretar al tatălui. Margaret are 23 ani, Peter 38. Pentru a se căsători înainte de 25 de ani, prinţesa are nevoie de autorizaţia suveranei, în virtutea *Royal Marriages Act*, o lege emisă de regele George al III-lea în 1772, încă în vigoare. Elizabeta îi sugerează tinerei ei surori, cu multă tandreţe, să aştepte măcar un an, căci altfel ar trebui consultat prim-ministrul. Complicate dificultăţi constituţionale ar trebui atunci rezolvate.

Ce părere are Churchill? Ca de obicei, prima sa reacţie este pozitivă şi el se bucură pentru fericirea prinţesei. Dar doamna Churchill, Clementine, îi aminteşte soţului cât de mult se înşelase susţinându-l pe Eduard al VIII-lea în voinţa lui de a se căsători cu doamna Simpson! Desigur, situaţia nu se compară, dar şocul abdicării fusese atât de profund, încât guvernului îi pare imposibil ca un membru al familiei regale să dezamăgească din nou opinia publică. Este de neconceput ca sora reginei să se mărite cu un bărbat divorţat. Pentru a câştiga timp şi a-i despărţi pe îndrăgostiţi, Peter Townsend este numit ataşat al

Ministerului Aerului la ambasada britanică de la Bruxelles. Ziarele urmăresc acest foileton care face să le crească tirajul. Margaret este în călătorie oficială cu regina-mamă în Rhodesia când află că Peter va fi părăsit deja Londra când se va întoarce acolo. Prinţesa leşină de disperare, ea este adânc nefericită şi va trebui să îşi întrerupă periplul. Cu toate acestea, ea nu îl va revedea pe Peter decât după doi ani. Îşi scriu în fiecare zi. Margaret crede că i s-a cerut numai să aibă răbdare şi că va sfârşi prin a se căsători cu bărbatul pe care îl iubeşte. Ea devine „prinţesa tristă". O nouă dragoste complicată în familia Windsor! Ce romane!

Renunţând la şefia guvernului, Churchill o invită pe regină la sediul din Downing Street

De mai multe luni, premierul este obosit. Se gândeşte să îşi prezinte demisia reginei. Să pleci de la putere este neplăcut. Nu al doilea spasm arterial din timpul încoronării îl împiedicase să mai rămână în funcţie. Adevărata sa supărare este să-i lase locul lui Anthony Eden, unul dintre nepoţii săi. Îl deranjează graba succesorului său. În 25 martie 1955, Churchill, primit ca de obicei în audienţă la Palatul Buckingham, o întreabă pe regină dacă ea vede vreun inconvenient într-o amânare a demisiei sale. Elizabeta a II-a nu vede niciunul. Începuse să îl cunoască bine pe acest personaj fascinant, caracterizat printr-o forţă fizică brutală, specifică unui om dornic de confruntări, şi printr-o viziune extraordinară, chiar şi când greşeşte. Aşadar, el rămâne încă pe post. Este o chestiune de câteva zile. Anunţul unui iminent voiaj al preşedintelui Eisenhower şi al unei conferinţe la Moscova între Aliaţi ar justifica menţinerea lui în funcţie. La 80 de ani, Sir Winston se agaţă de toate pretextele pentru a nu pierde puterea. Mânia succesorului său desemnat, Anthony Eden, nu face cinste unui om care va fi, cu toate acestea, considerat un model al gentlemanului:

— Sunt zece ani de când sunt ministru al afacerilor externe. Chiar nu se poate avea încredere în mine?

Nu este o idee bună să procedezi aşa în faţa lui

Churchill. În schimb, blândeţea şi amabilitatea îl pot ademeni pe „leu” într-o capcană. În cele din urmă, se află că voiajul lui Eisenhower se amână şi că nu a existat în niciun moment proiectul unei conferinţe în patru la Moscova. De vreme ce nimic esenţial nu se va întâmpla, Churchill poate să se retragă; afacerile secundare vor fi tratate de persoane de acelaşi nivel... Demisia sa este fixată pentru 5 aprilie 1955. La prânz, prim-ministrul prezidează ultimul său consiliu în Downing Street. Se varsă lacrimi. Apoi Churchill se duce la Palatul Buckingham pentru a-şi prezenta demisia reginei. De data aceasta, este sigur şi, spre marea uşurare a suveranei, Anthony Eden este pregătit. Nicio consultare a electoratului nu va fi necesară, de vreme ce nu este vorba despre o schimbare de majoritate parlamentară. Ultima audienţă oficială cu Elizabeta a II-a este un moment de ipocrizie şi de umor pentru unii, de respect al tradiţiei pentru alţii. Într-adevăr, Winston Churchill reuşeşte miracolul de a nu pronunţa numele succesorului său în faţa reginei care, cu o înţelepciune deja bine exersată, nu i-o cere! Demisionând se va explica, amintind că niciun prim-ministru nu are dreptul de a formula o părere dacă suveranul nu i-o solicită! Astfel, după cum va spune Churchill în limbajul său expresiv: „Niciodată doi bărbaţi nu au schimbat garda cu mai multă gingăşie”.

Dar retragerea din viaţa politică a unui astfel de personaj nu poate fi însoţită decât de momente excepţionale. Se produc trei. În primul rând, ideea de a oferi un ducat descendentului lui Marlborough circulase prin palat. Era o atenţie a suveranei. François Kersaudy relatează această capodoperă de rea-credinţă şi talent dramatic pe care o reprezintă comedia ducatului: „Secretarul reginei, Sir Michael Adeane, îi răspunsese că suveranii nu mai confereau ducate, cu excepţia persoanelor de sânge regal, dar că, în anumite împrejurări, gestul putea să se impună; regina era deci dispusă să îi ofere un ducat lui Sir Winston, cu condiţia să obţină în

prealabil de la secretarul ei asigurarea că îl va refuza – o soluţie tipic britanică[150]. Churchill refuzase deja – din glumă! – titlul de duce de Londra şi un loc în Camera Lorzilor. Dar un adevărat ducat? Aşa ceva putea fi tentant. Dar niciun risc, căci „el ţinea în esenţă să moară ca deputat al Camerei Comunelor; de aceea, în cazul foarte improbabil în care i s-ar oferi un ducat, l-ar refuza categoric". Însă conspiratorii au început să se îndoiască atunci când l-au văzut pe prim-ministru plecând spre Palatul Buckingham. Şi dacă, până la urmă, pentru a nu o supăra pe regină, el accepta un ducat? Ar fi de neiertat! În sfârşit, revenit de la audienţa cu regina, Churchill are lacrimi în ochi: „S-a petrecut ceva de necrezut: regina mi-a oferit un ducat! Ei bine, eram atât de mişcat de frumuseţea, de farmecul şi de bunătatea ei, că eram gata să accept. Dar apoi mi-am amintit că trebuia să mor aşa cum m-am născut, sub numele de Winston Churchill. I-am răspuns aşadar că nu puteam accepta şi am rugat-o să mă ierte. Şi ştiţi, cel mai ciudat este că a părut aproape uşurată" Tartuffe la Oscar Wilde! Câtă artă! Al doilea moment excepţional se situează, în realitate, cu o zi înainte, când soţii Churchill au primit cuplul regal la cină, în Downing Street 10. De la război, era prima invitaţie de acest gen, dar de această dată în ţinută de gală. Şi pentru a-l onora pe Churchill.

Elizabeta a II-a poartă tiara şi decoraţiile[151]. Reprezentantul suprem al statului invitat de şeful guvernului, iată o raritate! Sir Winston, foarte mişcat, arborează în diagonală panglica sa de cavaler al Ordinului Jartierei, dar se ştie de mult timp că excentricităţile vestimentare fac parte din legenda sa. După cină – şi acesta este, de asemenea, un gest fără precedent –, Churchill, încă în funcţie până a doua zi, propune un toast

150 François Kersaudy, Churchill, le pouvoir de l'imagination, op. cit.

151 Abia în 1976 regina va fi invitată din nou în Downing Street, de către laburistul Harold Wilson, cu o zi înainte de demisia lui. Prim-ministrul poartă smoching, în timp ce regina s-a prezentat fără tiară şi fără decoraţii.

în sănătatea Elizabetei. Încă şi mai surprinzător este „fermecătorul răspuns al reginei” care doreşte să facă ceva ce puţini dintre predecesorii ei au avut ocazia să facă: propune ea un toast în sănătatea prim-ministrului. În sfârşit, iată un alt gest nemaivăzut: însoţind-o pe regină la maşină, Winston Churchill aranjează astfel încât să îi deschidă portiera. Un gest extraordinar. Stima lor reciprocă, atât de subtilă, rămâne ceva excepţional.

Margaret renunţă la dragostea ei şi devine „prinţesa tristă” în primăvara lui 1955, călătoria oficială a prinţesei Margaret în Caraibe fusese un triumf. Se pretindea chiar că, prin farmecul şi vivacitatea sa, ea eclipsase strălucirea periplului reginei care urmase imediat după încoronarea din anul precedent. Speculaţiile avansau repede în ziua dinaintea celei de-a 25-a aniversări a sa. Ce urma să se întâmple? Care va fi decizia ei? în continuare sigură de dragostea ei, prinţesa încearcă să vorbească cu mama şi sora sa. Şi una, şi cealaltă se sustrag discuţiei, deşi, în forul ei interior, Elizabeta a II-a este convinsă că mariajul surorii sale cu Peter Townsend ar fi sortit eşecului. Ea estimează că bărbatul rămâne expus din cauza divorţului şi îl consideră iresponsabil şi puţin conştient de realitate. În 1 octombrie, conform tradiţiei, noul premier, Anthony Eden, îi face o primă vizită reginei la Balmoral. Este evident vorba despre căsătoria lui Margaret. Elizabeta a II-a îi cere să sondeze cabinetul şi parlamentul pentru a le cunoaşte sentimentele, întrucât chiar dacă prinţesa nu mai are nevoie de autorizaţia surorii ei pentru a se căsători, ea trebuie să primească acordul guvernului şi al parlamentărilor. O căsătorie princiară este în acelaşi timp o problemă politică. Să adăugăm că prim-ministrul este uşurat că regina nu îi cere opinia lui personală, căci el însuşi este divorţat şi recăsătorit cu Clarissa Churchill, o nepoată de-a lui Winston! La rândul ei, prinţesa îndrăgostită se întoarce la Londra în 11 octombrie şi Peter Townsend soseşte a doua zi. Urmăriţi de nenumăraţi ziarişti, ei se văd de multe ori. Această agitaţie deranjează

guvernul într-atât, încât Palatul Buckingham publică un comunicat, cerând presei să o lase pe Margaret în pace, cu precizarea că, deocamdată, nu se va face niciun anunţ în ce priveşte viitorul prinţesei. Tirajul ziarelor creşte mai mult, ridurile presei de stânga fiind favorabile acestei poveşti de dragoste. Există subiecte mai interesante, precum anunţul făcut de locotenent-colonelul Nasser în Egipt cum că ar fi recepţionat arme sovietice şi cehoslovace. Cu ce scop?

În 18 octombrie, Anthony Eden revine la Balmoral pentru a-i comunica reginei rezultatul consultărilor sale. Este clar: guvernul refuză să aprobe căsătoria. Dacă prinţesa nu respectă hotărârea, cabinetul va vota în parlament o lege prin care Margaret va fi privată de drepturile ei de succesiune şi ale urmaşilor ei, iar lista ei civilă ar fi fost anulată. De asemenea, i s-ar fi cerut fără îndoială şi să plece din ţară pentru câţiva ani. Să remarcăm că aceste măsuri ar fi fost mai rele decât cele aplicate unchiului ei Eduard de vreme ce, în ciuda continuelor lui văicăreli legate de bani, ducele de Windsor păstrase venituri confortabile. Pentru prinţesă, perspectivă de a fi exilată departe de familie, privată de prerogativele ei şi având drept singur mijloc de existenţă venitul lui Peter, sărăcit de pensia vărsată celor doi fii ai lui, se transforma în coşmar.

După o lungă reflecţie, Margaret ia o hotărâre. Luni, 31 octombrie 1955, la ora 18, Peter Townsend vine să-şi ia rămas-bun de la ea la Clarence House. La ora 20, o declaraţie a prinţesei este citită la radio:

Aş vrea să vă aduc la cunoştinţă că am hotărât să nu mă căsătoresc cu colonelul Peter Townsend. Am fost informată că în ciuda renunţării mele la drepturile de succesiune, mi-ar fi imposibil să închei o căsătorie civilă. Dar, impregnată de învăţătura Bisericii că o căsătorie creştină este indisolubilă şi conştientă de datoria mea faţă de Commonwealth, m-am decis să aşez aceste consideraţii mai presus de orice. Am huit această hotărâre singură şi

acţionând astfel am fost întărită de susţinerea fără preget şi de devotamentul colonelului Townsend.

Sunt adânc recunoscătoare în această privinţă tuturor celor care s-au rugat necontenit pentru fericirea mea.[152]

„Afacerea Townsend" (cum o numea presa) s-a clasat. Oficial, prinţesa Margaret pune datoria înaintea pasiunii, contrariul a ceea ce făcuse unchiul ei Eduard al VTII-lea. Dar regina simţea probabil un sentiment de vinovăţie ce cu greu va fi uitat. Margaret va rămâne „prinţesa tristă" până la anunţul căsătoriei sale, mai puţin de cinci ani mai târziu, cu fotograful Antony, numit Tony Armstrong-Jones, căruia regina îi va acorda titlul de conte de Snowdon.

10

1956 – 1965: Timpul crizelor

Elizabeta a II-a este o regină care munceşte mult. Programul ei este incredibil de încărcat. Ea transformă o putere aparentă într-o influenţă reală. Dreptul de a primi în fiecare zi, oriunde se găseşte, documentele de stat şi comunicările diplomatice face din Majestatea Sa una dintre persoanele cele mai bine informate din Marea Britanie. Întâlnirea sa săptămânală cu premierul o ţine la curent cu toate deciziile politice şi sociale. Şef al Commonwealth-ului, şef al Bisericii Anglicane, ea întreprinde nenumărate vizite în tară şi în străinătate. Cu o mare solemnitate, deschide şedinţa inaugurală a sesiunii parlamentare pronunţând un discurs scris de premier. Şef al armatelor, ea trece trupele în revistă – câte defilări şi gărzi de onoare! – şi primeşte scrisorile de acreditare ale ambasadorilor străini. În sfârşit, acţiunile ei caritabile sunt foarte importante de vreme ce ea prezidează sute de asociaţii.

Suverana alternează ceremoniile spectaculoase cu acţiunile discrete. Respectarea riguroasă a tradiţiilor seculare, a protocolului, alături de întreţinerea castelelor şi a reşedinţelor private sau ale Coroanei îi revine tot ei.

152 Apud Christopher Hibbert, op. cit.

Lista sa civilă, votată de parlament, îi permite să acopere cheltuielile legate de funcţia sa. Costul monarhiei a făcut obiectul a nenumărate critici. Unele dintre privilegiile sale fiscale au fost contestate şi, din 1993, Majestatea Sa acceptă să plătească impozite pe venit. Trebuie însă admis faptul că „spectacolul monarhic”, pe care ea îl menţine, este unic în Europa şi că, fără un anumit fast, ţara, chiar şi în perioade de recesiune, ar pierde mult din prestigiu. Nu trebuie uitate nici veniturile din turism care provin din vizitarea unor remarcabile monumente.

Regina nu a fost scutită nici de încercări politice, nici de probleme personale şi drame familiale, unele mai stânjenitoare decât altele. După mai mult de 50 de ani de domnie, Elizabeta a II-a este un actor adeseori insuficient cunoscut, un martor privilegiat şi fără egal al timpurilor când multe certitudini au fost puse la îndoială. De la pălăria melon încă purtată uneori de unii gentlemeni din *City* până la triumful mondial al trupei *Beatles*, de la divorţuri până la moartea brutală a prinţesei Diana şi cedarea oraşului Hong Kong Chinei, câte evenimente bulversante, dar şi câte tradiţii surprinzătoare menţinute în ciuda schimbărilor survenite în lume!

Cumpătată, regina rămâne una dintre femeile cele mai bogate ale lumii, mai ales datorită colecţiilor sale de artă private (tablouri, mobilier) ce nu trebuie confundate cu patrimoniul statului.

Umorul ducelui de Edinburgh amuză şi consternează Regatul

Ritualul zilnic este neschimbat. La 8, suverana este trezită în camera sa situată în aripa de nord a Palatului Buckingham. Un valet îi aduce ceaiul de dimineaţă, urmat de coafeza suveranei, devotată şi confidentă. Putem face observaţia că de la încoronare Majestatea Sa nu şi-a mai schimbat coafura. La naiba cu moda! De ce să o schimbi, de vreme ce aspectul atemporal îi permite să aibă chipul degajat şi astfel să fie văzută? Mai mult, datorită acestei coafuri, ea poate suporta greutatea tiarelor la marile

ocazii. Într-o încăpere vecină, un poliţist în civil, care a vegheat toată noaptea la securitatea reginei, şi-a încheiat deja garda. Această măsură nu-l împiedică pe un necunoscut să se strecoare, în zorii zilei de 9 iulie 1982, până la camera regală şi chiar până la patul ei unde s-a încăpăţânat să se aşeze. La început, regina a crezut că i se adusese ceaiul, dar la 7: 15 era prea devreme. Ea a înţeles repede că nu era un valet, ci un străin, Michel Fagan, paşnic (?), un schizofrenic în vârstă de 33 de ani. El dorea să converseze cu regina despre problemele lui familiale! Suverana nu se sperie, îl ascultă, apăsând butonul de alarmă. Nimeni nu aude soneria! Poliţistul a plecat ca de obicei, la 6, pe când personalul privat abia soseşte. Valetul plimbă deja câinii, din rasa Corgi. Mai grav încă, Elizabeta a II-a sună la două numere de telefon ca să fie trimişi poliţişti şi... niciun răspuns! Ea este calmă şi hotărâtă să rămână aşa. Doar nu este mai grav decât războiul împotriva Germaniei! Necunoscutul cere o ţigară; regina pretextează că merge să îi caute una şi nimereşte peste o menajeră cu un aspirator care trăieşte şocul vieţii ei la Palatul Buckingham: un bărbat iese cu picioarele goale din camera reginei odată cu ea! Aşa cum se poate bănui, Elizabeta a II-a este salvată în sfârşit. Singura tristeţe a neînchipuitei întâlniri este faptul că s-a găsit sânge pe patul reginei: nefericitul încercase să-şi deschidă venele în faţa suveranei. După una dintre cameriste, „Majestatea Sa a rămas la fel de rece ca gheaţa”, ceea ce trebuie luat drept un compliment pentru o perfectă stăpânire de sine. Incredibilul incident a provocat tot atâtea nelinişti (şi dacă bărbatul ar fi fost un ucigaş plătit de IRA?) şi desene satirice extrem de caraghioase, în toate modurile posibile. Putem bănui că unele transferuri discrete au avut loc la Scotland Yard, poate dirijate spre supravegherea monstrului din Loch Ness!

În apartamentele reginei, este disponibilă în orice moment o selecţie de ziare şi ea apreciază mai ales cuvintele încrucişate din *Daily Telegraph*, ale cărui

rebusuri le completează. Serviciul de presă al monarhului a spicuit deja tot ceea ce ar putea să o intereseze în celelalte ziare la care, odată cu dezvoltarea tehnicii, se vor adăuga comentariile televizate. Majestatea Sa citeşte foarte repede, dar cu atenţie, reţine totul şi se amuză câteodată să testeze vigilenţa secretariatului său privat în privinţa unei informaţii sau a alteia. Micul dejun este luat cu prinţul Philip care soseşte din apartamentele lui, în general cu unele comentarii caustice despre actualitate. Când devin publice, gafele diplomatice, constatările şi remarcile lui câteodată jignitoare amuză sau consternează opinia publică. „Nu mai apar alţii ca el", glumeşte ziaristul Phil Dampier, autorul unei biografii intitulate, fără menajament, *The Duke of Hazard*. „Minunat este că nu se scuză niciodată", scrie el. Cu ocazia unei călătorii în Australia, prinţul pusese această întrebare: „Continuaţi să vă aruncaţi lănci unii împotriva altora?", care îl şocase pe liderul aborigen căruia îi era adresată, şi indignase presa. După Philip, era „mult zgomot pentru nimic" (titlu shakespearian care îi va servi adesea!) şi a regretat numai că interlocutorul său nu avea simţul umorului. Un cronicar de la *The Times*, Ben MacIntyre, care a urmărit cu atenţie „gafele" ducelui, consideră că „simţul umorului la acesta este cu adevărat specific generaţiei sale, reflexul unei stări de spirit ce consideră că Marea Britanie domneşte peste oceane, ce îi împarte pe străini în stereotipuri uşor de luat în derâdere şi ce presupune că tot ceea ce este fabricat în afara Angliei este susceptibil să se spargă"[153]. Ducele de Edinburgh este campionul clişeelor şi al greşelilor. În Scoţia, el întreabă un instructor de şcoală de şoferi: „Cum faceţi ca băştinaşii să rămână treji îndeajuns de mult încât să treacă testul?" în 2011, la Camera Comunelor, chiar prim-ministrul David Cameron a făcut elogiul „întorsăturilor de frază unice ale ducelui", o premieră într-un astfel de loc, fiind vorba despre declaraţiile fără reţinere ale soţului reginei. Ani întregi se comentaseră

153 The New York Times, apud Le Figaro, 17 iunie 2011.

acolo formulele devastatoare ale lui Churchill. Desigur, mulţi se plâng că un personaj precum prinţul Philip, recidivist arhicunoscut, nu face sacrificii pe altarul autoflagelării şi al căinţei. Într-un editorial, cotidianul *The Independent* consideră că nu trebuie glumit cu aşa ceva. Şi cu toate acestea, britanicii s-au obişnuit cu acest umor decalat, câteodată suprarealist, temut sau sperat, care poate fi perceput ca o formă de independenţă. Prinţul Philip a devenit o instituţie în sânul monarhiei. *No comment* din partea reginei, bineînţeles.

După criza Suezului, regina trebuie să numească un al treilea prim-ministru

Prima criză internaţională implicând Marea Britanie după încoronarea reginei Elizabeta a II-a este cea din Suez, în 1956. În 26 iulie, la Cairo, în faţa a 150.000 de persoane, preşedintele Nasser ţine un discurs deosebit de avântat cu ocazia aniversării detronării regelui Faruk de un grup de ofiţeri din care el făcea parte. Nasser anunţă naţionalizarea canalului Suez după plecarea ultimului soldat britanic din zonă. Bunurile companiei care îl administra sunt puse sub sechestru. Din 1936, britanicii asigurau protecţia militară a canalului. În Marea Britanie şi Franţa, ale căror interese sunt ameninţate, mânia este cruntă, căci acţiunile companiei aparţin celor două ţări. Anthony Eden şi omologul său francez Guy Mollet hotărăsc o intervenţie militară, cu susţinerea israelienilor. Operaţia din 29 octombrie este un succes total, dar ca represalii Nasser scufundă navele în canal, făcându-l impracticabil. Sovieticii ameninţă, Statele Unite ale Americii condamnă conflictul şi, în 7 noiembrie, trupele franco-britanice îşi opresc înaintarea. Canalul nu va fi redeschis decât în 1958. „Victorie militară şi înfrângere diplomatică”, se va spune. Situaţia duce la căderea cabinetului Anthony Eden.

În ianuarie 1957, regina îl primeşte pe succesorul acestuia, Harold Macmillan, al treilea său prim-ministru de când domneşte. Elizabeta a II-a îşi îndeplineşte datoria constituţională, dar presa se miră, căci se gândise la un alt

candidat. Ce ar fi făcut Churchill? Nu se ştie. Dar nu s-a uitat că *y*

Sir Winston mormăia, când vorbea despre nepotul său prin alianţă, Eden: „N-o să reuşească!” De atunci, Churchill se consacră aproape în fiecare zi talentelor sale de pictor de duminică, atunci când nu scrie opere istorice.

Dar familia Windsor? Noi indiscreţii evocă publicarea iminentă de către americani a unor documente compromiţătoare. Fantoma „dosarului Marburg” bântuie din nou, fără a se putea şti ce conţine. Oricum, ducele, sosit la Londra, va nega, afirmând că acele arhive nu erau decât nişte falsuri. Total diferit faţă de investigaţiile presei din zilele noastre, nimeni nu îndrăzneşte să împingă lucrurile mai departe şi să îl supună pe fostul rege unui veritabil interogatoriu. Este posibil ca riscul de manipulare din partea URSS să fi frânat ardoarea justiţiarilor. De asemenea, este adevărat că în afara declaraţiilor publice şi comportamentului ducelui între 1938 şi 1945, cu greu poate fi separat adevărul de dezinformare. În opinia unor contemporani, precum fosta regină Elena a României, Eduard „ar trebui executat ca trădător”[154]. „Otrava Windsor” va continua mult timp să arunce o umbră peste numele care îşi regăsise, nu fără suferinţe, demnitatea şi înlăturase orice echivoc. Pentru a face diversiune, ducele şi ducesa subvenţionează opere caritabile şi instituţii specializate în sprijinirea persoanelor cu handicap. La New York şi Paris, cei doi Windsor îşi manifestă generozitatea, reală şi eficientă, calitate ce le este recunoscută de mai multe personalităţi din domeniul medical. Nu este, de asemenea, preţul unei popularităţi încontinuu trecătoare? Cuplul rămâne o enigmă supărătoare.

Asemeni bunicului şi tatălui său, reginei nu îi plac deloc surprizele. În afara călătoriilor ei oficiale, ea are grijă să respecte întâlnirile familiale stabilite în funcţie de un calendar fix, prezenţa fiindu-i semnalată de un stindard personal în vârful catargului: în Ajunul Crăciunului la

---

154 Hugo Vickers, op. cit.

Windsor, când regina distribuie cadouri personalului; de Crăciun şi Anul Nou la Sandringham; de Paşte la Windsor, cu întâlnirea hipică de la Ascot; la sfârşitul verii la Balmoral, cu o mare recepţie în cea mai puţin cunoscută dintre reşedinţele regale, Holyrood, la Edinburgh. Vechiul castel al dinastiei Stuart fusese la început, în secolul al XII-lea, o mănăstire augustină. Reconstruită la sfârşitul secolului al XV-lea de regele Iacob al IV-lea al Scoţiei, clădirea fusese reşedinţa nefericitei Maria Stuart, ale cărei apartamente se găseau într-un turn. Atunci când fiul ei Iacob al VI-lea se suise pe tronul Angliei sub numele de Iacob I în 1603, Curtea se mutase. Incendiat de partizanii lui Cromwell în 1650, a fost restaurat sub Carol al II-lea. În timpul Revoluţiei şi al Imperiului, George al III-lea i-a acordat acolo exilul contelui de Artois, viitorul Carol al X-lea, care va lăsa câteva datorii, o amintire ce nu ar putea fi uitată în Scoţia! În privinţa acestui sejur, Chateaubriand a scris câteva fraze sclipitoare.

Astăzi, Holyrood este reşedinţa oficială a reginei în calitatea ei de suverană a Scoţiei, dar, nefiind o Stuart, ea nu poartă bijuteriile specifice rangului. Pe fotografia ei oficială, ele sunt puse pe o pernă alături de ea. O săptămână pe an, primeşte acolo societatea scoţiană. În 1999, crearea unui nou parlament scoţian a inspirat suveranei această declaraţie: „Recunosc Scoţia ca naţiune, dar nu ca stat”. În timpul şederii sale acolo asistă la extraordinarele jocuri de la Braemar cu aruncători de greutăţi, de trunchiuri de copac, iar prezenţa sa antrenează concerte cu sute de cimpoaie, pe cât de fascinante pe atât de spectaculoase. Prinţul Charles şi cea de-a doua sa soţie, Camilla, locuiesc cu plăcere la Holyrood, sub titlurile lor scoţiene de duce şi ducesă de Rothesay.

Cuplul regal traversează o criză conjugală, dar totul se aranjează

Anii 1956 şi 1957 nu sunt liniştiţi pentru cuplul regal. Tulburările încep odată cu zvonurile despre infidelitatea

ducelui. După Sarah Bradford, cu ocazia unei serate în compania prinţului Bernhard al Olandei, soţul reginei Juliana, prinţul Philip, mereu glumeţ, ar fi îngenuncheat în faţa acestuia, spunând: „Ai noroc, nimeni nu te recunoaşte. Poţi să ai câte iubite vrei. Eu am şase gărzi de corp în permanenţă în jurul meu."[155] Potrivit martorilor acestei scene deplasate, prinţul Bernhard nu ar fi râs deloc. Mai gravă este călătoria lungă – de patru luni – întreprinsă de ducele de Edinburgh din octombrie 1956 până în 18 februarie 1957 la bordul iahtului regal

Britannia. O călătorie în jurul lumii în compania secretarului său Michael Parker, sub pretextul de a asista la Jocurile Olimpice din Australia. De fapt, în spatele acestor intenţii şi a fugii ducelui se pune problema statutului soţului reginei[156]. Oficial, el este „consilier particular", dar nu are titlul de prinţ-consort. Existase un precedent celebru: în ianuarie 1854, prinţul Albert, soţul adorat al reginei Victoria, se plânsese că nu avea nicio poziţie oficială. Elizabeta a II-a reţine lecţia. În 22 februarie 1957, patru zile după întoarcerea soţului, îi acordă titlul de prinţ-consort. Regina ia această decizie după ce l-a consultat pe prim-ministrul Harold Macmillan, dar în realitate fusese o idee pe care Churchill i-o sugerase în martie 1955, cu o lună înaintea demisiei lui. De acum încolo, soţul suveranei are un rol important. împăcarea cuplului este vizibilă cu ocazia vizitei de stat a reginei Elizabeta a II-a la Paris, din 8 până în 11 aprilie 1957. Este un triumf. Cea de-a IV-a Republică Franceză a preşedintelui René Coty îşi expune fastul. Gala de la Operă se transformă în delir, într-atât de entuziasmată este mulţimea pariziană. Plimbarea cu *bateau-mouche* pe Sena, ale cărei maluri sunt luminate, va rămâne în amintirea multora, la fel ca şi recepţia de la Luvru, unde 2000 de

---

155 Sarah Bradford, George VI, op. cit.

156 Sarah Bradford, George VI, op. cit..

Vaporaş-muscă, în fr., în traducere liberă. Ambarcaţiunile aparţin Compagnie des bateaux Mouches, care organizează curse pe Sena şi alte canale din Paris. {N. red.)

invitaţi se înghesuie, unii suindu-se pe statui pentru a încerca să îi vadă pe regină şi pe soţul ei. Strigăte de „Trăiască regina!” se aud din toate părţile şi Garda republicană, în ţinută de gală, reuşeşte cu greu să menţină ordinea.

După zece ani de căsătorie, suverana doreşte să mai aibă copii. În 1959, Palatul Buckingham anunţa că Majestatea Sa aşteaptă un fericit eveniment, împăcarea este reală. Ea este amplificată de hotărârea spectaculoasă a reginei, 11 zile înainte de naşterea prinţului Andrew. În 8 februarie 1960, Elizabeta a II-a îi acordă lui Philip ceea ce îi fusese refuzat în 1952. După consultarea cu şeful guvernului, la ieşirea de la un consiliu privat, regina a hotărât publicarea acestui important comunicat:

*În această clipă şi de acum încolo, declar că aceasta îmi este voinţa şi plăcerea, în timp ce eu însămi şi copiii mei vom continua să fim identificaţi şi cunoscuţi sub numele de Casa şi Familia de Windsor urmaşii mei, alţii decât cei care beneficiază de identitat*ea, *de titlul sau de privilegiile de Alteţe Regale şi de demnitatea titulară de prinţ sau prinţesă, cât şi urmaşelefeminine care se vor căsători şi urmaşii lor vor purta numele Mountbatten-Windsor*.

Încheierea acestei hotărâri doreşte să repare umilirea din cauza căreia Philip suferise mult:

Regina a vrut ¿întotdeauna, fără a schimba numele Casei Regale ales de bunicul său, să asocieze numele soţului său cu numele său şi al urmaşilor săi. Regina luase această hotărâre cu mult timp în urmă şi ţinea la ea”.

Este o revoluţie dinastică, dar şi o declaraţie de dragoste. Putem deduce de aici că, din 1952, Elizabeta a II-a se simţea vinovată de a fi validat o alegere pe care ea nu o aproba. *Happy-end*!

Prinţesa Margaret se căsătoreşte cu Antony Armstrong-Jones

Anul 1960 pare fericit pentru familia regală. Coroana nu numai că are un al doilea moştenitor băiat, dar

neliniştea reginei în privinţa surorii sale va dispărea, de vreme ce Margaret se va căsători. Dar ce suspans! în martie 1958, Peter Townsend venise să o vadă pe prinţesă de două ori, ceea ce aţâţase curiozitatea presei. Va reîncepe povestea lor de dragoste? Nu, căci un an mai târziu, fostul ei iubit îi trimite o scrisoare în care o informează despre intenţia lui de a se căsători cu o tânără belgiană în vârstă de 19 ani, Marie-Luce Jamagne. Margaret se simte trădată. Şi totuşi, în aceeaşi epocă, ea cunoscuse în cercul prietenilor ei un seducător fotograf, Antony Armstrong-Jones.

El are talent, un caracter vesel, dar este serios în activităţile sale şi aureolat de o bună reputaţie. Calitatea supremă: adaptabilitatea, capacitatea de a împăca poziţia de cumnat al reginei cu restricţiile pe care acest lucru le implică, în timp ce continuă să lucreze mult pentru a-şi asigura independenţa. Şi este celibatar! Repede, „prinţesa tristă”, care fusese pe coperta a nenumărate reviste, îşi regăseşte surâsul. Ei sunt atenţi să păstreze secretul asupra idilei. În 26 februarie 1960, Casa reginei-mame anunţă logodna oficială. Mama Elizabetei a II-a şi aceasta se declară încântate, chiar dacă o parte a Curţii consideră că această partidă nu este demnă de o Alteţă Regală. Unele spirite morocănoase se bucură chiar să evoce cea de-a treia căsătorie a tatălui lui Antony, un avocat galez, cu o fostă stewardesă. Au existat şi altele mai rele, dar regina nu ţine cont de ele şi îşi va înnobila cumnatul conte de Snowdon. *The Times* dezvăluie că nu a existat „precedent recent al unei căsătorii a unei persoane atât de apropiate de tron, în afara mediului monarhic internaţional şi a aristocraţiei britanice”.

Un mare bal se dă la Palatul Buckingham în onoarea lui Margaret, care soseşte cu întârziere, căci i se stricase coafura când se pregătea să plece. Autorul dramatic Noël Coward, care este unul dintre invitaţii de care nu te puteai lipsi, aruncă o privire experimentată şi critică: el o găseşte pe prinţesă radioasă, transformată. Ea animă cu veselie

serata, oaspeţii se amuză mult, ceea ce nu este frecvent la un bal de curte. Într-un cuvânt, Margaret este fericită. Căsătoria se desfăşoară la Westminster, în 6 mai 1960. Fermecătoare, sora reginei este condusă la altar de cumnatul său, ducele de Edinburgh. Elizabeta a II-a este foarte fericită de fericirea surorii mai mici. Coşmarul „cazului Townsend” este definitiv îndepărtat. Regina aprobă o dată în plus această căsătorie, împrumutând iahtul *Britannia* tinerilor însurăţei pentru luna de miere în Caraïbe. Un bogat moştenitor scoţian, Colin Tennant, care fusese odinioară considerat drept cavalerul galant al prinţesei, a investit mult în acele insule. El oferă noului cuplu un teren pe insula Moustique drept cadou de nuntă. Sedusă de farmecul Caraibelor, prinţesa se hotărăşte să construiască acolo o casă, dar soţul ei detestă imediat locul şi jură că nu va mai reveni. El se va ţine de cuvânt, şi Margaret de asemenea. Casa va purta inspiratul nume Les Jolies Eaux. Ea va fi locul favorit de vacanţă al prinţesei. Dar acest dezacord nu este deja indiciul unei viitoare vieţi de cuplu destul de haotice?

Ducesa de Windsor denunţă persecuţiile a căror victimă este soţul ei

Se va spune că fericirea rămâne inegal împărţită în familia Windsor. Eduard şi Wallis, a căror pretenţioasă complicitate şi inconştienţă fuseseră pe punctul de a răsturna cea mai prestigioasă monarhie a lumii, sunt furioşi din cauza excluderii lor în continuare de la activităţile Curţii, în afara ceremoniilor funerare la care ducele se poate duce, singur. Invitaţii sinistre care sunt întotdeauna doar false speranţe de armonie familială. De fiecare dată, ducele revine încă mai conştient că este marginalizat din cauza soţiei sale. Puţin după căsătoria lui Margaret, ducesa este furioasă, agasată de ideea fericirii ce pluteşte în aer la Palatul Buckingham, dovedită de naşterea ultimului copil şi luna de miere a lui Margaret. Părăsindu-şi solitudinea de la Bois de Boulogne, unde toată

lumea se înghesuie pentru că recepţiile ei sunt strălucitoare şi unde se permite să îi vorbeşti de rău pe englezi între o cupă de şampanie şi o tartină cu *foie gras*, Wallis se duce la New York. Ea încheie acolo un contract substanţial cu o revistă americană pentru femei de largă audienţă, *McC al Vs*, care apare color. În numărul din ianuarie 1961, americanca scuipă venin, pentru a-l apăra pe Eduard, „bărbăţelui ei. Să nu uităm că o parte a presei de peste ocean îi luase adesea apărarea lui Wallis, într-atât istoria ei era romanescă şi le permitea să se strecoare în turpitudinile acestei *terra incognita* („pământ necunoscut") pe care Curtea de la Saint-James o reprezenta. Ce spune ducesa? Că soţul său este persecutat „fără încetare" de 25 de ani prin acţiunile conjugate ale familiei regale şi ale guvernului britanic. Ar fi caraghios dacă acuzaţii n-ar avea chestiuni mai importante de rezolvat, precum reorganizarea exporturilor Marii Britanii, îmbunătăţirea asigurărilor sociale, urgenta necesitate de a construi locuinţe şi de a înfiinţa universităţi, fără a omite dureroasa misiune de a face faţă procesului decolonizării din Africa, sarcină delicată pentru regină. Iar eşecul Conferinţei între reprezentanţii Estului şi Vestului de la Paris, subminată de cazul avionului de spionaj american U_2 doborât de sovietici[157], poate avea repercusiuni grave. Dar, prizonieră a viziunii sale egocentrice, Wallis rămâne convinsă că Imperiul – sau ceea ce mai rămăsese din el – se înverşunează împotriva fostului rege, încontinuu, sistematic. La această greşeală, ea adaugă câteva cuvinte nefericit alese: „Soţul meu a fost pedepsit ca un băieţel care ar primi o palmă la fund în fiecare zi a vieţii lui pentru o singură prostie". Dată fiind reputaţia de dominatoare sexuală a ducesei, aluzia este regretabilă! Ducesa comite a treia greşeală când vorbeşte despre „lipsa de demnitate a monarhiei în momentul abdicării", când, de fapt, milioane

157 Incidentul a avut loc în 1 mai 1960, când un aparat de zbor Lockheed U-2 a fost doborât de către sovietici. Pilotul, Francis Gary Powers, a supravieţuit, dar a fost capturat. (N. red.)

de bărbaţi şi de femei consternaţi şi şocaţi au trăit exact opusul.

y 1

În sfârşit, Wallis îşi încheie diatriba amintind talentele politice ale celui care fusese Eduard al VIII-lea, „cunoştinţe incomparabile exersate în afacerile de stat” Dar, din păcate, în privinţa acestui subiect nu mai rămânea decât amintirea câtorva idei generoase şi mai ales a pacifismului münchenez care întărise regimul naţional-socialist. Acumularea de acuzaţii pe cât de prosteşti, pe atât de false, urma oare să închidă definitiv porţile Palatului Buckingham în faţa celor doi reclamanţi superficiali, mondeni şi geloşi? Nu era vizată Elizabeta a II-a, nepoata ducelui, ci mama acesteia, văduva lui George al VI-lea. Aceasta din urmă nu înceta să repete că fără inconştienţa şi fantasmele erotice ale lui Eduard, soţul ei nu ar fi devenit suveranul care, pentru a reda încrederea unei ţări traumatizate, şi-a sacrificat toate energiile. Şi acest lucru era adevărat, contrar afirmaţiilor ducesei. Wallis, mai instinctivă decât Eduard, ştie perfect că şi-a ratat ţinta. Şi că strălucitoarele recepţii de la Neuilly nu vor şterge un trecut controversat, îngreunat de câteva relaţii prost văzute la Londra, precum cea cu familia Mosley, impresionaţi de rafinamentele stăpânei casei. Dar timpul acţionează împotriva acestui cuplu situat în afara normelor. Ducesa face apel la chirurgia estetică (de două ori) pentru a-şi păstra obrazul supt şi a pune în valoare o privire care vrea să spună: „Ştiţi voi cine sunt eu?”

Ar fi fals să declarăm că nimeni nu primea cuplul de Windsor, mai ales la Paris. Nu erau ei o părticică din splendoarea Casei Regale, dar partea care nu trebuia văzută sub pedeapsa de a displăcea ambasadorului reginei? Dimpotrivă, mai multe saloane le erau deschise, dineuri erau organizate în onoarea lor, dar şi cocteiluri unde erai asigurat că îi întâlneşti pe supravieţuitorii unei incredibile istorii[158]. Curioşii admiră un personaj istoric, în

158 Printre alte aspecte ale proastei sale reputaţii, ducesa nu accepta

timp ce snobii privesc la regina intrigii. Soţii Windsor frecventează lumea bună pariziană, în timp ce se înfurie că nu sunt agreaţi de înalta societate londoneză.

Scandalul Profumo dezvăluie faţa ascunsă a unei legende în 1961, regina întreprinde o serie de călătorii în ţări care sunt foste colonii sau vor deveni curând, dar rămân membre ale Commonwealth-ului. Peste tot, ea are parte de o primire vie, despre care relatează reportajele. Cu doi ani în plus, purtând cel mai adesea pălărie, dar întotdeauna cu mănuşi şi poşetă, Majestatea Sa vizitează Ciprul, India, Pakistanul, Nepalul, Ghana, Tanganika[159], Sierra Leone, Uganda, Kenya, înainte de a merge în Zambia şi Malawi. Aceste călătorii au şi importanţă economică, cabinetul Macmillan stabilind un tarif vamal preferenţial pentru nişte ţări în care regina este în mod oficial şeful statului.

Australia şi Noua Zeelandă figurează, de asemenea, în program. Europa nu este uitată, cu o vizită în RFG, care constituie un eveniment: pentru prima dată de la începutul Primului Război Mondial, un suveran britanic vine pe teritoriu german, în cadrul unei vizite de stat. Este urgent ca această întârziere să fie eliminată, căci John E Kennedy şi generalul de Gaulle au intensificat relaţiile cu Germania de Vest. Dar, dat fiind strămoşii dinastiei şi protocolul Republicii Federale, au fost necesari doi ani pentru a menaja susceptibilităţile, pentru a evita apariţia litigiilor şi a concepe un program de vizită inteligent. Prinţul Philip, fără efort, ajută la detensionarea atmosferei. În sfârşit, se hotărăşte ca regina să îşi întâlnească rudele în landurile unde îşi au reşedinţa. Unul dintre momentele cele mai emoţionante este scurtul dar sensibilul discurs al cardinalului de Köln. El nu vorbeşte deloc engleza şi regina nu înţelege germana. În ciuda vârstei sale, prelatul învaţă textul pe dinafară. Problema limbilor străine cu ocazia

---

o invitaţie decât dacă era plătită. Una dintre mătuşile mele, care nu o aprecia, a spus la acea epocă, remarcând-o la un cocteil în apropierea pieţei Vendome: „Dacă ducesa a venit, înseamnă că şi-a primit plicul“

159 Actualul stat Tanzania. (N. red.)

călătoriilor oficiale este de altfel delicată şi adesea timpul nu ajută, mai ales când este vorba despre vechi adversari din timpul războiului. Astfel – dar aceasta se va petrece 10 ani mai târziu – vizita la Londra a împăratului Hirohito al Japoniei este foarte rău primită de populaţia engleză. De-a lungul promenadei Mall, regina este imperturbabilă în caleaşca sa descoperită. Ca de milioane de ori, ea salută şi zâmbeşte. Vecinul ei nipon rămâne impasibil; este greu de spus dacă cel care, din 1945, nu mai este un zeu în viaţă, dar rămâne unul dintre şefii de stat cei mai misterioşi ai planetei, îşi dă seama că nu este binevenit. Căderea oraşului Singapore rămâne o rană deschisă. Mulţimea face comentarii ostile pe care Elizabeta a II-a le aude bine, prea bine chiar. Ea va spune mai târziu, într-o confidenţă demnă de remarcile soţului ei: „Sunt fericită că împăratul nu înţelege engleza...” Ceea ce nu era sigur!

Iunie 1963. John D. Profumo, ministru al apărării în cabinetul Macmillan, este constrâns să demisioneze. El întreţinea o relaţie cu o *caii girU* Christine Keller, care raporta unui ataşat al ambasadei URSS-ului la

Londra confidenţele secrete pe care le primise în pat. Bruneta superbă, a cărei poză provocatoare ţine capul de afiş al ziarelor (ea este aşezată, goală, călare pe un scaun), declanşează interpelări la Casa Comunelor. Demisia ministrului se datorează mai ales minciunilor lui din timpul primelor interogatorii; el nu dezvăluise natura raporturilor lui cu acea damă de companie. Macmillan este îngrozit să descopere implicaţiile problemelor sentimentale în politică şi diplomaţie. El îi scrie reginei că îi pare teribil de rău pentru această conduită nedemnă a unora dintre membrii cabinetului său. Oare prim-ministrul vine de pe o planetă unde viaţa ar fi asexuată? auzise el despre motivele abdicării lui Eduard al VIII-lea? „Afacerea Profumo” – astfel va fi cunoscută – se declanşează într-o perioadă în care au loc scandaluri mondene şi divorţuri, când nume mari se complăceau în desfrâu. Acest lucru privea mai mult sau mai puţin domeniul vieţii private. Dar în acest

caz, cu implicarea unui ministru al apărării, să fie vorba despre o afacere de spionaj clasic şi de şantaj din timpul Războiului Rece? Mulţi diplomaţi şi înalţi funcţionari occidentali au avut de plătit consecinţele, spre bucuria sovieticilor. Scandalul Profumo este mult mai complex şi atinge anturajul reginei. Dosarul este legat de afaceri cu mult anterioare, compromiţându-i pe britanicii care, în spatele unor acoperiri onorabile, erau agenţi sovietici. Aceşti spioni nu erau alţii decât Guy Burgess şi Donald MacLean, care se refugiaseră la Moscova din 1952, şi nu mai puţin faimosul Kim Philby, care sosise în capitala sovietică în februarie 1963, cu patru luni înainte de izbucnirea scandalului Profumo.

Or, aceşti trei agenţi comunişti au un punct comun: au primit ajutorul lui Anthony Blunt, înnobilat de suverană (i se spunea Sir), custode al colecţiilor regale de pictură şi istoric de artă reputat. Blunt? El fusese omul trimis de George al VI-lea în Germania în 1945 pentru a pune mâna pe documentele relatând istoria relaţiilor anglo-germane în care se puteau găsi, se temea regele, dovezi despre vinovăţia ducelui de Windsor. Blunt fusese foarte abil, de vreme ce lucrase pentru MI5 între 1940 şi 1945, înainte de a deveni membru al Casei Regale şi cu mult înainte de a putea fi bănuit că este agentul Moscovei. Este un bărbat înalt, blond, fermecător, foarte cultivat, cu trecere în mediile homosexuale londoneze, încă şi mai bine, pentru calitatea lui de custode al colecţiilor reginei şi pentru scrierile despre artă – este un expert –, fusese numit comandor al Ordinului Regal al Victoriei, un privilegiu personal acordat de suveran[160].

Constatăm deci că timp de aproape douăzeci de ani, un spion expert a operat la Palatul Buckingham şi în anturajul reginei. Nici chiar adjunctul lui nu bănuia nimic! Ancheta va fi lungă; ea va începe printr-o cădere în dizgraţie, va continua prin reconstruirea completă a trădării lui înainte de prăbuşirea finală. Dacă primele

160 Sarah Bradford, George VI, op. cit.

bănuieli ale contraspionajului datează din 1964, vinovăţia lui Anthony Blunt ne va fi dezvăluită public abia în 1979, de către premierul Margaret Thatcher. Dar se va evita studierea în profunzime a detaliilor referitoare la ducele de Windsor, căci Blunt trebuia să ştie multe. Regina – care, ne putem imagina, nu a făcut niciodată comentarii asupra acestui caz senzaţional – îl va radia pe vinovat din ordinul de cavaler ale cărui onoruri le primise.

Noroc că fericirea personală a reginei Elizabeta a II-a sporeşte odată cu naşterea celui de-al patrulea şi ultim copil al său, prinţul Edward, în 10 martie 1964. La 38 de ani, regina exclamă: „Ce fericire să ai încă un bebeluş în familie!” Ea este o mamă mult mai implicată şi atentă cu ultimii ei doi copii decât cu primii doi, ceea ce ar putea explica, parţial, originea anumitor conflicte, mai ales cu Charles. Evocând dramele sale personale, prinţul de Wales va dezvălui că a resimţit acerb lipsa de afecţiune în timpul copilăriei.

1965: moartea lui Churchill este cea a „omului secolului”.

Anunţase că nu va supravieţui mult după retragerea la pensie. Pentru prima dată, Sir Winston greşise în ceea ce-l privea: a petrecut încă zece ani, fascinându-şi contemporanii. Deşi judecata adusă acţiunilor lui a oscilat mai mult decât în privinţa oricărui alt om politic britanic, el părăsise puterea fiind venerat de popor şi respectat de toate partidele. La anunţul morţii lui în 24 ianuarie 1965 – avea 90 de ani –, regina este profund întristată. Ceremonia sa funerară se derulează la St Paul Cathedral, unde Marina Regală i-a condus sicriul acoperit cu drapelul britanic. Grandoarea personalităţii bătrânului „leu”, vastitatea domeniilor sale de interes, strălucirea spiritului şi a inteligenţei practice îi sunt recunoscute chiar şi de adversari. Incredibilă maşină de idei – „o sută pe zi, după preşedintele Roosevelt, dintre care numai patru sunt bune, dar nu ştie care!” –, el a fost, conform lui de Gaulle – cei doi bărbaţi nu se plăceau, dar se respectau –, „marele

artist al unei mari istorii”. Nu părăsise niciodată politica, de vreme ce, în 1959, se prezentase la Camera Comunelor pentru a 15-a oară şi nu renunţase la viaţa parlamentară decât în vara lui 1964. De la gara Waterloo până la un mic cimitir în apropierea castelului Blenheim, unde se născuse pe vremea Victoriei, Churchill îşi face ultima călătorie într-un tren special. Locomotiva eroică a acestuia poartă un nume care rezumă viaţa oficială a acestui laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1953: *Battle of Britain*.

Puţin după funeraliile acestei extraordinare personalităţi, regina trebuia să îi primească la Palatul Buckingham pe şefii de stat şi de guverne prezenţi. Ian Smith, liderul Rhodesiei, se află, de asemenea, la Londra. Cum acesta anunţase că îşi va autoproclama independenţa, guvernul laburist al lui Harold Wilson, fumător de pipă şi jucător de şah, a exclus Rhodesia din Commonwealth. Elizabeta a II-a nu îl poate deci primi. Cu toate acestea, premierul trebuie să discute cu Ian Smith. Regina consimte să îi trimită o invitaţie, care nu primeşte răspuns. La ora 14, regina se mulţumeşte să observe absenţa domnului Ian Smith. Un secretar este trimis să îl caute. Este găsit în timp ce degustă o friptură la restaurantul hotelului Hyde Park. Africanul îi răspunde trimisului reginei că nu a primit nicio invitaţie… în vreme ce aceasta i se vede ieşind din buzunar. Nepoliticosul va fi condus la Palatul Buckingham unde regina îl va primi curtenitor, fără a arăta nici cea mai mică supărare, şi el va avea cu prim-ministrul o discuţie politică. Majestatea Sa avea dreptul să creadă că, odată cu moartea lui Churchill, un mare capitol era definitiv închis. Despre Sir Winston, Elizabeta a II-a spusese nişte cuvinte sugestive: „Era amuzant”[161]

11

1965 – 1997: Căsătorii, înmormântări.

161 Unul dintre vagoanele Pullman ale trenului funerar, după ce a fost reamenajat, a intrat în componenţa trenului britanic în corespondenţă cu actualul Orient Express Veneţia-Simplon.

TRĂDĂRI ŞI... *AnNUS HOKRIBILIS*

Câte tulburări în regatul Albionului! Cabinetul lui Harold Wilson (laburiştii sunt la putere de un an) se arată favorabil Europei, în timp ce generalul de Gaulle nu voia Marea Britanie în Piaţa Comună. Societatea britanică se schimbă, străduindu-se să fie mai puţin inegală. Istoricul Roland Marx consideră că „10% din populaţie deţine 80% din bogăţia naţională, în vreme ce 1% din populaţie este proprietară a 43% chiar din această bogăţie” Revoluţia moravurilor este, de asemenea, în desfăşurare, înainte de mai 1968, parlamentul autorizează avortul, iar relaţiile homosexuale între adulţi care consimt sunt scoase de sub incidenţa legii. Oscar Wilde trăise prea devreme. Procedura de divorţ va fi simplificată, protecţia soţiei consolidată şi dreptul de vot autorizat la 18 ani. Niciodată nu este uşor să conduci o ţară, deci cum va putea regina să îşi apere familia şi să îşi conserve influenţa, ştiind că sarcina este mai dificilă în vreme de pace decât în vreme de război? Al doilea conflict mondial îi permisese tatălui ei să devină un model demn de urmat de supuşii săi. Elizabeta a II-a va avea de înfruntat urgii, furtuni şi chiar uragane devastatoare. După cum spune şi dictonul englez „*It never rains, itpours*”. Momentele când se luminează sunt rare, dar nu ne aflăm noi aproape în ţara natală a impermeabilelor şi umbrelelor?

y

1967: prima întâlnire dintre regina-mamă şi Wallis după 1936!

În 7 iunie 1967, în amintirea reginei Mary, care îşi avusese reşedinţa la Marlborough House, au fost inaugurate câteva plăci memoriale. Să fie vorba despre o ceremonie tradiţională? Este mai mult decât atât: un eveniment cu adevărat familial şi politic, de vreme ce toţi membrii Casei Regale sunt prezenţi... chiar şi ducele şi ducesa de Windsor! Ceea ce era de neimaginat cu puţin timp în urmă devenea în sfârşit o realitate. Primul semn favorabil apăruse în urmă cu trei ani, când regina îi

trimisese unchiului ei o telegramă de felicitări pentru cea de-a 70-a lui aniversare. Ea ştia că ducele era bolnav, că vederea îi slăbise, obligându-l să poarte ochelari cu lentile închise la culoare, că suferea de un anevrism al aortei şi că suferise operaţii delicate, în Statele Unite ale Americii şi la Londra. Suverana îi făcuse o vizită unchiului său cu doi ani în urmă, în schimb, ducesa încă nu-şi revăzuse cumnata. Trebuie să ne imaginăm mulţimea de curioşi, ţinuţi în frâu de poliţişti atunci când sosesc limuzinele, vizavi de Parcul Saint-James.

Ce întâlnire! Regina le strânge mâinile unchiului şi ducesei şi le adresează câteva cuvinte. Semn de afecţiune sau de milă, văduva lui George al VI-lea îşi sărută cumnatul pe obraz. Dar care va fi atitudinea reginei-mame faţă de ducesă? Aceasta se comportă mai mult decât „curtenitor”, conform martorilor care pândeau reacţiile celor două adversare. Wallis este „foarte nervoasă” în momentul reverenţei. Este o confruntare tăcută, dar tot o confruntare. Putem vorbi despre o împăcare totală între cele două inamice? Nu, de vreme ce ducele şi ducesa nu sunt invitaţi la prânzul care urmează (ei vor fi la familia Gloucester şi a doua zi la ducesa de Kent, deci de fiecare dată în familie). Este vorba despre o meschinărie a reginei? Nu trebuie mers atât de departe: primirea lui Wallis la Palatul Buckingham nu ar fi fost poate bine înţeleasă. Totuşi, ce progres! Şi ce ironie: ducesa, care nu este Alteţă Regală, se regăseşte în mijlocul familiei regale! Un uriaş pas înainte. Şi o victorie pentru Wallis, după 30 de ani de ură acumulată. Tânăra generaţie arătase de altfel că această înverşunare era de neînţeles şi, pentru a spune tot, depăşită. Era timpul ca războiul dintre membrii familiei Windsor să înceteze. Trebuie remarcat şi gestul reginei, care va pune la dispoziţia cuplului unul dintre avioanele sale pentru a se întoarce la Paris. Da, timpurile se schimbă. Curând, omul va păşi pe Lună…

Cu toate acestea, fostul rege este febril, în aceeaşi măsură fericit, fragil, emoţionat şi insuportabil. Dacă o

trăsătură rămâne neschimbată la el este mania – penibilă – de a cere. El are mereu ceva de cerut! Astăzi, obsesia ducelui, care îşi presimte deja sfârşitul, este să poată fi înhumat la Windsor cu draga lui Wallis… Îi trimite nepoatei scrisori, implorând-o să răspundă la ultima sa dorinţă. El vrea ca rămăşiţele sale să fie depuse în Frogmore Plot, un cimitir din apropierea mausoleului regal al Victoriei şi al lui Albert. Ducele va aştepta răspunsul reginei vreme de aproape doi ani.

Odată cu trecerea timpului, familia se reuneşte mai ales cu prilejul înmormântărilor. Următoarea se produce în 30 august 1968, cu ocazia funeraliilor prinţesei Marina de Kent, victimă a unei tumori pe creier. Ducele asistă, singur. El nu ştie că se află pentru ultima dată pe teritoriul britanic. Din nou, este preocupat de propriul deces, dacă s-ar produce înaintea soţiei lui. O nouă scrisoare, datând din 17 august, trădează veşnicele lui griji pentru bani, dar după moartea lui, de data aceasta. Îi cere reginei garanţia că i se va asigura o rentă văduvei sale. Regina va lăsa timpul să treacă până să-i răspundă „dragului unchi David”, în 26 februarie 1969 – opt luni mai târziu! –, când îl asigură că o pensie anuală de 5.000 de lire va fi vărsată chiar de ea ducesei, inclusiv de către succesorii săi, dacă ea însăşi ar fi dispărut înaintea lui Wallis. Regina speră că această hotărâre „îl va ajuta să îşi găsească liniştea”. Elizabeta a II-a are eleganţa de a nu evoca averea pe care ar primi-o ducesa la moartea ducelui şi mai bine era să nu vorbească despre bijuterii, nici despre veşnicele probleme de protocol diplomatic pe care le pun călătoriile cuplului de Windsor în străinătate, oriunde s-ar duce. Într-adevăr, deşi contactele în sânul familiei se reluaseră, „guvernul Majestăţii Sale nu avea nicio legătură oficială cu ducele sau cu membrii Casei lui”. Apartenenţa politică a prim-ministrului, conservator sau laburist, nu schimba cu nimic această stare de lucruri. De la abdicare, fostul rege rămânea, desigur, o Alteţă Regală, dar era în acelaşi timp o persoană particulară, un paradox continuu şi fără

precedent în istoria monarhiei britanice. Ambasadorii se confruntau veşnic cu acest impediment, trebuind să dovedească supleţe şi curtenie atunci când era posibil.

1 iulie 1969: Charles este investit cu titlul de prinţ de Wales

În sfârşit, o ceremonie care priveşte viitorul Marii Britanii! Dar climatul politic şi social al Ţării Galilor este agitat la anunţul încoronării şi venirii moştenitorului la tron. Greve ale foamei, bombe împotriva unui post de radio al RAF, atentat împotriva trenului regal, alte bombe în împrejurimi ucigând două persoane şi diverse proteste nu diminuează curajul lui Charles, atunci când se duce la castelul Caiernarvon, ce a jucat şi joacă în continuare un rol important în viaţa britanică. În acest edificiu – construit în două etape, din secolul al XIII-lea până în secolul al XIV-lea – s-a născut fiul lui Eduard I – un Plantagenet –, viitorul Eduard al II-lea, primul care a dobândit titlul de prinţ de Wales, purtat de atunci de către toţi moştenitorii succesivi ai tronului. Dar pentru Charles, ceremonia din 1969 este, de asemenea, impregnată de o amintire mai apropiată, de vreme ce în 1911 unchiul său David, viitorul Eduard al VIII-lea, apoi duce de Windsor, inaugurase tradiţia desfăşurării ceremoniei de investire în acest castel. De atunci, obiceiul fusese întrerupt, numai moştenitorii de sex bărbătesc putând să pretindă titlul. Regina şi-a invitat unchiul la ceremonie, dar acesta a refuzat să se ducă. Oare era prea dureros pentru el să se reîntoarcă într-un loc atât de special pentru el? A urmărit reportajul la televizor. Pentru a încerca să calmeze spiritele înfierbântate, Charles are grijă să se exprime în galeză (el studiase pentru o perioadă la o universitate din Ţara Galilor), dar mama sa, îmbrăcată în galben, este atât de neliniştită, încât BBC prevăzuse, de asemenea, o emisiune sub formă de omagiu funebru în caz că el ar fi fost asasinat…

Prinţul are un triumf neaşteptat. În genunchi, depune jurământ de credinţă reginei Elizabeta a II-a. Mai târziu, în sfârşit uşurată, regina va spune că ziua fusese „minunată”,

atunci când puteau exista temeri pentru ce era mai rău! Şi toţi au fost siguri că de la Prinţul negru[162], adică cu peste 600 de ani în urmă, Charles era cel mai promiţător dintre prinţii de Wales. Ducele refuzase, de asemenea, să fie prezent la consacrarea capelei în care se păstra memorialul tatălui său şi mormântul lui definitiv de la Windsor. Regina îl invitase. Singur. Observăm că unchiul David, care sperase atâta să fie reintegrat printre ai săi, îşi permite să refuze câteva ocazii de a-i întâlni. Oboseala, grijile de sănătate şi deja ora bilanţului, unde eşecul cel mai usturător va rămâne de neuitat: Wallis nu va fi niciodată Alteţă Regală. Un eşec pe care Wallis i-l reproşează adesea. La marele banchet al ariviştilor la care ea singură se invitase, trebuia să se mulţumească doar cu câteva resturi. Între pretenţie şi inconştienţă, fostul rege nu cântărise consecinţele deciziei sale. Wallis rămânea deoparte, chiar dacă era prezentă. Dar ne putem gândi şi că atmosfera de adio, de doliu, de amintiri şi poate de eşecuri personale îl impresionează prea tare pe duce, care pare atât de fragil şi de trist. Problemele oculare nu sunt singurul motiv pentru care purta ochelari negri.

În 17 martie 1970, ducele şi ducesa se opresc la vila La Croe pentru ultima oară. Câte amintiri minunate! Ei nu mai reveniseră acolo de la declararea războiului. Parcurgând castelul, Edward spune: „La urma urmei, ar fi trebuit să-l cumpărăm”[163]

Apoi ei se îmbarcă la Cannes pe pachebotul italian *Rafaello*. În sfârşit, după o lungă luptă interioară – şi în

---

162 Este vorba despre fiul regelui Angliei Eduard al III-lea, Eduard de Woodstock (1330-1376), supranumit The Black Prince. El datora porecla culorii armurii pe care o purta. A devenit prinţ de Wales în 1343. Tehnica lui de folosire a arcaşilor fusese determinantă în prima mare victorie engleză în Războiul de o sută de ani, la Crecy, în 26 august 1346.

163 în anii 1950, castelul a fost închiriat unor foşti monarhi: fostului rege Leopold al III-lea al Belgiei, Marie-José a Italiei, lui Faruk al Egiptului, ceea ce a adus proprietăţii numele de „castelul regilor nefericiţi“ Urmează apoi doi armatori greci extrem de bogaţi, Onassis şi cumnatul lui, Niarchos.

ciuda opoziţiei reginei-mame –, Elizabeta a II-a vine chiar ea să îi anunţe pe duce şi ducesă o mare veste, atunci când ei revin la Londra pentru o intervenţie medicală. Iubindu-şi unchiul, învăţând la rândul ei să treacă peste diferite supărări de-a lungul vieţii, ea le acordă ambilor dreptul de a fi înmormântaţi la Frogmore. Aşadar nu vor fi niciodată despărţiţi. Mai mult, regina consimte pentru fiecare dintre ei servicii funerare în St Georges Chapel, cum este obiceiul pentru toţi membrii familiei. Astfel, Wallis îşi va primi locul alături de ceilalţi.

Trebuie subliniat faptul că este vorba despre o hotărâre personală a suveranei în privinţa unei chestiuni private. Cel puţin, sub acest aspect, cuplul de Windsor nu îşi va mai face veşnicele griji. Tandrul semn de atenţie venit de la Palatul Buckingham îi mişcă mult. Numai regina-mamă, aflată la Clarence House, nu îşi schimbă poziţia. „Şi în cazul în care cuplul de Windsor ar veni la cursele de la Ascot?” Răspuns negativ. Altă cerere a lui Charles: „Şi dacă i-am invita pentru un sfârşit de săptămână?” Refuz din partea bunicii sale. În pasionantul său studiu, Hugo Vickers scrie că, în ciuda acestei atitudini închise, trei doamne de onoare ale reginei-mame au afirmat că aceasta nu o ura pe ducesa de Windsor. Şi, cu toate acestea, exista dovada concretă că o duşmănea! „Trebuie să cunoşti pe cineva ca să-l urăşti, iar regina-mamă abia o cunoştea pe ducesă.”[164] Elizabeth, care era atât de pornită împotriva lui Wallis, căuta mai ales pacea.

Totuşi, din punct de vedere financiar timpurile sunt grele pentru monarhie, atunci când Marea Britanie bate a doua oară la poarta Europei[165]

Aceasta nu va fi întredeschisă decât prin complicitatea preşedintelui George Pompidou. Se pune problema listei civile, altfel spus a bugetului familiei

---

164 Apud Hugo Vickers, op. cit.

165 Marea Britanie a intrat în Piaţa Comună în anul 1973, odată cu Danemarca şi Irlanda. Iniţial, refuzase, dar şi-a schimbat poziţia după Criza Suezului. (N. red.)

regale: inflaţia a micşorat alocaţiile acordate reginei de la venirea ei pe tron. Conform previziunilor, în 1970 conturile Casei Regale sunt la un nivel minim. Cu talentul său de a comite gafe cu multă candoare, în realitate masca unui om inteligent, ducele de Edinburgh îşi dezvăluie grijile la televiziune: „Da, a trebuit să vindem un mic iaht şi va trebui fără îndoială ca eu să renunţ la polo”, spune el în faţa telespectatorilor britanici, deopotrivă încântaţi să afle mai multe despre viaţa privată a familiei regale şi neîncrezători în ce priveşte dificultăţile financiare ale Majestăţii Sale. Este evident şocant să îl auzi pe prinţul Philip plângându-se, când este soţul uneia dintre femeile recunoscute ca fiind printre cele mai bogate din lume. Glumele se înmulţesc în presă, însoţite de caricaturi nemiloase: „Dragă, şi dacă am vinde un Canaletto ca să schimbăm maşina de spălat?” Dar, aşa cum subliniază unchiul ducelui, lordul Mountbatten, care trebuia să se ocupe de relaţiile publice ale dinastiei, mai mult din 85% ale misterioasei „averi a reginei Angliei” este constituit din tablouri, opere de artă, mobile pe care regina nu are dreptul să le vândă. Să le contemple este deja un imens privilegiu. Şi, o dată în plus, suntem rugaţi să nu confundăm castelele aparţinând statului cu reşedinţele private (Sandringham, Balmoral) care trebuie întreţinute, fără a omite plata numeroaselor salarii. La începutul anului 1970, „firma de Windsor” trebuie să îşi arate parlamentului conturile. Diverse comisii caută soluţii făcând uneori apel la tradiţii vechi de două secole, punând întrebări de genul: ar trebui dat un salariu prinţului de Wales şi să i se retragă veniturile ducatului Cornwall? Un frumos exerciţiu de democraţie, fără îndoială, dar cum să pui în cifre ceea ce aduce această monarhie ţării sale? Este preţul unei imagini, dar este incalculabil. Şi supus unor variaţii redutabile.

Nefericitele aventuri ale prinţesei Anne cu un nebun, apoi cu un cal

După toate aceste înmormântări, în sfârşit o

căsătorie, cea a prinţesei Anne. Logodită în 30 mai 1973 cu un căpitan, Mark Phillips, Anne se căsătoreşte cu acesta în 14 noiembrie la Westminster, de ziua celei de-a 25-a aniversări a fratelui ei Charles. Singura fiică a cuplului regal reprezintă generaţia dezinhibată în faţa camerelor, exprimându-se direct, natural şi simpatic. Prinţesa Anne este curajoasă şi are umor. Iată două exemple. În 1974, pe când circulă în maşină pe Mail, un bărbat vrea să o răpească. Bolnav mintal, necunoscutul încearcă să o scoată pe prinţesă din vehicul. Ea se apără. În luptă, garda ei de corp, şoferul, un poliţist şi un ziarist sunt răniţi. Un adevărat coşmar în apropierea Palatului Buckingham. La puţină vreme după aceea, prinţesa, foarte populară, merge la Paris pentru a prezida o importantă manifestare sportivă. Un dineu de gală, cu scop caritabil, este organizat de contele Jean de Beaumont, preşedintele Cercle de l'Union Interalliée. Alteţa Sa Regală întârzie, ceea ce nu îi stă în fire, deşi ambasada britanică unde este găzduit evenimentul este chiar alături de clădirea Cercului. Atunci când apare în rochie de seară, ea are la ochiul drept o vânătaie pe care niciun machiaj nu o poate disimula. Murmure, apoi linişte în sala Foch, plină, a Cercului. Dând dovadă de prezenţă de spirit, prinţesa explică:

— Vă gândiţi cu toţii că m-am certat cu soţul meu şi că ne-am bătut. Regret să vă spun că nu este aşa. Adevărul este că, în după-amiaza aceasta, calul meu a vrut să meargă într-o direcţie şi eu într-alta… Un *major disagreemenA*

Ducele de Brissac, preşedinte al Jockey Club-ului, intervine în numele lumii hipice. El o asigură pe invitata care i-a făcut pe toţi să râdă:

— Calul nu avea dreptate, iar Alteţa Voastră este răpitoare.

A fost părerea francezilor care, în acea seară, o vedeau pe prinţesă de aproape pentru prima oară. Contrar unor sordide bârfe de dincolo de Canalul Mânecii, ea nu

semăna deloc cu un cal şi îi va da reginei imensa bucurie de a fi în sfârşit bunică.

Total opus cumpătării practicate la Palatul Buckingham, în Downing Street şi la Westminster, cuplul de Windsor cheltuise fără socoteală. Ei avuseseră până la... 30 de servitori! „Fiecare [are] şoferul propriu, iar singura bucătărie folosea şapte persoane, un bucătar, un ajutor de bucătar, spălători de vase şi fete de bucătărie. Invitaţii erau serviţi de şapte valeţi în livrea. Este evident că toţi, adresându-se ducesei, nu îi spuneau altfel decât «Alteţa Voastră Regală»". * Desigur! Trebuia ca ei să uimească Parisul, să arate cât de meschini erau cei de la Londra, ceea ce nu era adevărat. Câţiva iluştri vizitatori se duc la Bagatelle, precum împăratul Japoniei în octombrie 1971. Hirohito şi ducele nu se văzuseră de 49 de ani! în februarie 1972, la Bagatelle este aşteptat lordul Mountbatten. Ducele îşi imagina această vizită ca pe o reglare de conturi. Amiralul intenţiona să vorbească despre incendiul care afectase pachebotul *Queen Elizabeth*, despre independenţa Bangladesh-ului, despre relaţiile furtunoase dintre Churchill şi de Gaulle; dar ducele, adunându-şi forţele care îl părăseau, îi vorbeşte rudei sale despre dezamăgirea resimţită că acesta nu a asistat la căsătoria sa. Mountbatten pretinde că nu a fost invitat. Era fals, după cum am văzut. Louis se supusese interdicţiei regale.

Trecuseră 37 de ani şi ducele nu îi iertase lui Mountbatten absenţa la Caride... unde veniseră atât de puţini oameni.

Elizabeta a II-a se duce la căpătâiul ducelui de Windsor, aflat în agonie

Sfârşit de mai 1972. Regina este informată că „dragul său unchi David", operat încă o dată, moare de cancer. Ducele cântăreşte 45 de kilograme şi este intubat. Nu mai are decât câteva zile de trăit. Or, în acelaşi moment, suverana trebuie să se ducă în vizită oficială la Paris pentru a sărbători primirea, în mai multe etape, a

Marii Britanii în Piaţa Comună. Negocierile au durat un an. În 22 ianuarie 1971, la Bruxelles, la Palatul Egmont, fuseseră semnate acordurile privind Marea Britanie, Irlanda, Danemarca şi Norvegia.

Elizabeta a II-a mergea la Paris pentru a marca sfârşitul „splendidei izolări britanice”. Lecţia lui André Siegfried, care îşi deschidea cursul la Sorbona cu afirmaţia (adesea atribuită lui Michelet), Anglia este o insulă”, devenea mai puţin corectă. Dar cum să împaci programul oficial foarte încărcat al suveranei cu vizitarea unchiului ei? Cine să aibă prioritatea: reprezentarea statului britanic sau o urgenţă familială? Ambasadorul Soames, ginerele lui Churchill (cei doi bărbaţi se detestau), va avea misiunea de a găsi un moment liber în programul Majestăţii Sale. Ducesa este prevenită. Ca o ultimă cochetărie, ducele, atât de elegant odinioară, cere să fie prezentabil, fără tuburi şi fără perfuzii, aşezat într-un fotoliu, îmbrăcat ca şi cum ar pleca în croazieră. Se presupune că vor fi necesare aproximativ patru ore pentru a-l pregăti pentru vizita regală, medicii ştiind că i se apropia sfârşitul. Putem saluta curajul fostului rege, dornic să pară cât mai puţin slăbit cu putinţă. În 18 mai, în faţa reginei Elizabeta a II-a, Wallis îşi face reverenţa, iar Eduard reuşeşte să zâmbească. Cele două femei dau dovadă de o perfectă stăpânire de sine. Nu există emoţie, ci cuvinte de încurajare adresate ducesei care se aşază puţin mai departe. Apoi, din decenţă, ea se retrage, pentru a i se alătura ducelui de Edinburgh şi prinţului Charles. Wallis cere să fie servit ceaiul. Nimeni nu va cunoaşte vreodată conţinutul ultimei discuţii dintre regină şi unchiul ei, doar că el a fost fericit să o vadă şi mişcat că ea a schimbat protocolul pentru a ceda acestei datorii de omenie. Să fi fost vreo confesiune din partea lui Eduard? Vreo mărturisire? Iertare din partea nepoatei? Vreo explicaţie? Ducele abia putea să vorbească, dar ochii lui bolnavi exprimau recunoştinţă. La 2 noaptea, în 29 mai, ducesa ia în braţele sale acel corp descărnat. Murmurând „dragă”, muribundul fixează asupra soţiei ochii lui albaştri,

una dintre acele priviri pe care ea le iubea. Ducele se stinge la vârsta de 77 de ani. Unul dintre puţinii martori ale acestor ultime clipe asigură că fostul rege ar fi murmurat, de asemenea, de mai multe ori „mămico!” înainte de a-şi da sufletul. Să fi fost vorba, cu adevărat, despre mama lui, răposata regină Mary? Sau, dimpotrivă, despre Wallis care, la cererea lui, îl trata adesea ca pe un copil? O enigmă, printre altele. Ducesa de Windsor „rămânea glacială, împietrită şi mută de durere, scrie Charles Higham. A fost condusă cu blândeţe în camera ei, unde ea s-a aşezat fără să spună un cuvânt, cu ochii pierduţi în gol. Nu s-a despărţit niciodată de demnitatea ei”.

La Londra, Elizabeta a II-a decretează o perioadă de doliu. Cabinetul lui Edward Heath, premier conservator începând din 1970, autorizează ambasada pariziană să deschidă un registru de condoleanţe în memoria fostului rege. Multă lume va veni să semneze şi vor fi citite şi auzite multe mărturii de simpatie. La Bagatelle, după dorinţa ducesei, niciun curios nu asaltează casa. Ziarele, radioul şi televiziunea caută prin arhive. Această istorie este povestită – dar încă nu se ştie totul! – în diverse variante. Un roman care surprinde tineretul. Există cei care ştiu şi cei care cred că ştiu. În ansamblu, romanul de dragoste câştigă în faţa opiniei publice. Ceasul judecăţii definitive încă nu a sosit.

Jandarmeria conduce corpul neînsufleţit al ducelui până la Bourget. Un detaşament prezintă onoruri militare fostului rege al cărui sicriu este aşezat într-un aparat de zbor aparţinând RAF. Wallis, îndurerată, nu a avut forţa să îl însoţească pe cel care o alesese renunţând la îndatoririle lui. Apare cu chipul răvăşit, încă şi mai palidă decât de obicei în rochia de mătase neagră cu care elegantul Hubert de Givenchy a ştiut să o îmbrace. Dar care urma să fie reacţia populaţiei în Marea Britanie?

Elizabeta a II-a se ţine de cuvânt: ducele de Windsor

este înmormântat la Windsor

Este greu să judeci patruzeci de ani mai târziu ceea ce s-a întâmplat cu ocazia funeraliilor „dragului unchi David” Să ne raportăm la epocă. În 1972, chiar dacă ducele are, în ochii multora, reputaţia unui om slab, instabil, imatur, frivol, insuportabil, care îşi trădase îndatoririle, el are şi partizani, cei care îl cunoscuseră ca suveran şi crezuseră în el. Mai multe personaje au considerat nedemnă ostracizarea a cărui victimă a fost. Farmecul, memoria, vivacitatea lui neastâmpărată, ideile lui sociale îi seduseseră. Şi, repet, convingerile lui politice regretabile şi infame nu sunt cunoscute decât celor mai înalte autorităţi, deoarece constituie un secret de stat. Wallis nu putea decât să îşi agraveze situaţia atunci când repeta, cu cinismul ei obişnuit, că sperase să se căsătorească cu un rege, nu cu un duce... Rigiditatea declaraţiilor, răutatea judecăţilor, lamentaţiile protocolare, legăturile rareori discrete o făcuseră mai de nefrecventat decât Eduard. Acesta era vinovat mai ales pentru că abdicase, lăsând un popor stupefiat. Ce pierdere!

Şi cu toate acestea... La baza militară aparţinând RAF, unde un avion special tocmai aterizează, se aude imnul naţional. Dumnezeu nu l-a salvat pe rege, să o salveze pe regină! Ducele şi ducesa de Kent iau în primire rămăşiţele pământeşti ale ducelui. Cortegiul se duce direct la Windsor, unde o mulţime numeroasă aşteaptă de-a lungul străzii în pantă care conduce spre poarta lui Henric al VIII-lea. Elizabeta a II-a trimite la aeroport unul dintre şoferii săi să o aducă pe Wallis, venită de la Paris cu ambasadorul Soames şi soţia lui, Mary, fiica lui Churchill. Lord Mountbatten o întâmpină pe ducesă. Incontestabil, regina este de o atenţie rafinată. Conform instrucţiunilor, ducesa are dreptul la apartamentul şefilor de stat de la Palatul Buckingham. Ce diferenţă! Ce şoc, când te gândeşti că ea nu a avut niciodată dreptul să apară în faimosul balcon! În schimb, vom vedea fotografia ei la o fereastră a palatului, ca o intrusă! Dar oare nu fusese întotdeauna

astfel?

Regina îşi surprinde întregul anturaj menţinând ceremonia aniversării sale, sâmbătă, 3 iunie, celebrul *Trooping the Colour*, unde, călare, ea trece în revistă garda. Funeraliile unchiului urmează să aibă loc după două zile. Luni, 5 iunie, în St Georges Chapel, unde sunt atârnate stindardele cavalerilor Ordinului Jartierei (mai mult de o mie au fost investiţi de la fondarea lui), aproape nouăzeci de persoane iau loc. Ducesa de Windsor stă alături de Elizabeta a II-a. Toată familia regală este prezentă, după rang, dar se remarcă şi regele Olav al V-lea al Norvegiei, aşezat între ducele de Edinburgh şi regina-mamă, precum şi alte nume mari de la Curte, generali, amirali, prim-ministrul în funcţie Heath şi foşti prim-miniştri, ca Macmillan, Wilson şi chiar Eden. Sunt acolo munţi de flori, printre care şi crucea compusă de Wallis din lăcrămioarele de la moara pe care cuplul de Windsor o pusese în vânzare. Sicriul este coborât în pământul de la Frogmore, aşa cum fostul rege îşi exprimase dorinţa.

În realitate, ducesa nu are decât un singur imens regret: ea voia să moară înaintea lui Eduard. Se teme. Ce va deveni din punct de vedere social? Odată ceremonia încheiată, după amabilităţile obişnuite, ea va fi din nou dată la o parte. O consolare, totuşi: au fost numărate 57 903 persoane care au defilat în faţa sicriului înainte de coborârea în cavou. O frumoasă revanşă... Iar arhiepiscopul de Canterbury a binecuvântat corpul defunctului şi s-a rugat pentru sufletul lui. Cea mai surprinzătoare rămâne seria de elogii pronunţate în Camera Comunelor, chiar acolo unde abdicarea fusese anunţată într-un tumult memorabil şi unde era huiduit numele doamnei Simpson. Cine este onorat mai ales? Ducesa! La Westminster, se vorbeşte despre dragoste, fără a fi denunţat scandalul de acum 36 de ani! Edward Heath este auzit evocând decesul fostului monarh, lăudând-o apoi cu lirism „pe cea care a răspuns devotamentului lui printr-o loialitate, o prezenţă şi o dragoste identice” Urmează

condoleanţele oficiale cu „profunda simpatie a Camerei Comunelor” Harold Wilson, pe atunci şef al opoziţiei, nu rămâne mai prejos când, prin fraze suprarealiste, imaginează viitorul ducesei: „Sperăm că ea se va simţi liberă în orice moment să revină printre noi ca să comunice liber cu poporul în serviciul căruia a trăit soţul ei, prinţ de Wales, rege şi duce”. Oare îşi dă seama onorabilul domn Wilson că vorbeşte în acelaşi timp despre ascensiune şi cădere? Ne întrebăm: erau sinceri aceşti politicieni, sufereau ei de pierderi de memorie sau jucau rolul discipolilor lui Tartuffe?

Regina este copleşită: sora sa prinţesa Margaret va divorţa

Martie 1976. Nu mai era un zvon. Iar pentru regină se confirma un nou eşec conjugal în familie. Faptul că în 1967, unul dintre verii săi, contele de Harewood, îşi părăsise soţia şi devenise primul divorţat dintre descendenţii lui George al V-lea făcuse puţin zgomot, dar necredinciosul nu era decât al 18-lea în succesiunea la tron. În schimb, eşecul evident al căsătoriei lui Margaret o plasa pe suverană în miezul evenimentului. Cu aceste scandaluri care ţin capul de afiş al tabloidelor, presa câştiga mulţi bani. Istorii „de gura târgului”? Nu întotdeauna, dar bine ţintite şi adesea argumentate. O dovadă a atenţiei pe care populaţia o acorda dinastiei, atât asupra bucuriilor, cât şi chinurilor ei. La cină, în oraş, toţi discută despre căsătoria contelui şi a contesei de Snowdon, Tony şi Margaret. Toţi sunt convinşi că este o căsnicie destrămată. Fotograful îşi consideră soţia prea posesivă, sora reginei îl găseşte pe Tony egoist; este nefericită – aceasta se vede: s-a îngrăşat. De aproximativ cinci ani, ei nu mai sunt văzuţi împreună. Dragostea lor se transformase în ură. Cine începuse? Nu mai era neapărat necesar de ştiut. Margaret se pusese pe băutură şi îşi ţâra depresia şi amanţii prin night-cluburile londoneze, apoi până la dragele ei insule din Antile, acele paradisuri artificiale pe care Tony nu le suportase niciodată. Când ea

era la Londra, soţul ei refuza să îi vorbească soţiei în faţa copiilor. În sertare, îi lăsa bilete insultătoare ca acesta: „Arăţi ca o manichiuristă evreică şi te urăsc”. La rândul său, ea se neglijează, din toate punctele de vedere, uitându-şi rangul şi efectul dezastruos al beţiei asupra imaginii publice. Un deputat laburist, deopotrivă critic al prim-ministrului conservator James Callaghan şi al monarhiei, face din fosta prinţesă Margaret ţinta atacurilor sale în momentul în care Palatul Buckingham negociază, cu greu, noua listă civilă care îi va fi alocată. „Să plătim pentru o beţivă şi amanţii ei? Nici vorbă!”

După „prinţesa tristă”, urmează „prinţesa alcoolică”. Furioasă, regina încearcă să îşi aducă la raţiune sora. Margaret răspunde aruncându-se în braţele lui Roddy Llewellyn, un peisagist amic al unor prieteni de-ai ei. El este însărcinat să o distreze. Şi reuşeşte: ea are 43 de ani, el, 25. Regina constată adevărul: în ciuda aparentei lor compatibilităţi şi a caracterelor complementare care, potrivit părerii generale, ar fi fost de ajuns să constituie un cuplu solid, diferenţele de origine şi opoziţiile dintre Tony şi Margaret erau mai puternice, ei nefiind făcuţi să trăiască împreună. Chiar şi interesul lor comun pentru artă se transformase în certuri vulgare, în timp ce amantul lui Margaret abia se ţinea prin discoteci. Bucuriile familiei…

1977: regina Elizabeta a II-a celebrează cei 25 de ani ai săi de domnie

Din fericire, această agitaţie se estompează şi trece în plan secund atunci când, în 7 iunie 1977, la Londra un singur eveniment le eclipsează pe toate celelalte: regina sărbătoreşte un sfert de secol petrecut în fruntea Regatului Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord. Nu contează că cerul este acoperit, suverana este îmbrăcată în roz. Este o femeie care îşi stăpâneşte perfect atribuţiile constituţionale, atât îndatoririle, cât şi privilegiile. Îşi exercită funcţia în permanenţă – „o adevărată meserie”, spune anturajul său –, deşi nu intervine public decât rareori, cu bună ştiinţă, şi se străduieşte să muncească

discret. Cei 11 premieri pe care i-a cunoscut deja în această perioadă sunt de acord cu ea. În caleaşca aurită care datează de pe vremea lui George al III-lea – un Hanovra –, Elizabeta a II-a este aclamată de sute de mii de supuşi. Prinţul Philip este foarte fericit şi are în continuare aceeaşi alură ca în tinereţe, în uniforma sa impecabilă a Marinei Regale. Prinţesa Anne, însoţită de soţul său, îşi ascunde sarcina într-o ţinută verde-crud. Prinţul Charles este călare, în uniformă de colonel de grenadieri, cu capul bine acoperit de o tocă din blană de urs. Prinţesa Margaret este îmbufnată (şi pe bună dreptate!), dar este prezentă; soţul ei este înlocuit de unchiul ei, lordul Mountbatten, ale cărui medalii nu mai pot fi numărate. Într-atât de multe i-au fost conferite acestui autentic erou! Cortegiul ajunge la Catedrala St Paul. „Sub arcurile imensului edificiu religios conceput după modelul Catedralei Sfântului Petru de la Roma, 35 de conducători oficiali se ridică la sosirea suveranei. Toţi reprezentanţii Commonwealth-ului, preşedintele american James «Jimmy» Carter şi soţia lui, James Callaghan, actualul prim-ministru laburist, şi predecesorii săi, Harold Wilson şi Edward Heath, salută suverana care se îndreaptă către altar."[166]

Treizeci şi cinci de minute mai târziu, regina şi toată familia sa se duc pe jos la primărie, suscitând un formidabil entuziasm. Ducele de Edinburgh are grijă să rămână cu doi paşi în urmă; după atâta timp, el este rodat în respectul faţă de prezenţa soţiei sale. Fotografi şi cameramani, amatori şi profesionişti înregistrează mii de imagini. Regina zâmbeşte. În ce priveşte accesoriile vestimentare, nu ştim care va fi cel mai imortalizat: pălăria rotundă albastru-pastel foarte înflorată a reginei-mame sau imensa tocă a prinţului Charles? Din balconul Palatului Buckingham, familia regală oferă două curiozităţi celor cinci sute de milioane de telespectatori. Prima întrebare care se pune este: de ce, la aproape 30 de ani, prinţul

166 Jérôme Carron, Elizabeth II, reine du siècle, Point de Vue/L'Express/Roularta, 2011.

Charles este tot celibatar? încă nu se ştie că de aproape şapte ani, o anumită Camilla Shand este singura femeie din viaţa lui, „cu 18 luni mai în vârstă decât el şi deja cu foarte multă experienţă sexuală”. A doua întrebare pe care mulţimea şi-o pune: de ce prinţul Andrew, întors din Canada, nu este în uniformă? Nu se va cunoaşte răspunsul, dar jubileul este o reuşită. Era, de asemenea, prima oară când prinţul Edward, la cei 14 ani ai săi, avea mândria să asiste la un eveniment regal excepţional. Dacă balconul Palatului Buckingham ar putea vorbi…

Noile nenorociri ale prinţesei Margaret (urmare)

Fotografii intime luate pe insula Moustique la vila Les Jolies Eaux sunt un regal pentru cititorii presei de duminică – weekendul britanic este încă foarte lung! Este evident că sora reginei se consolează după dezamăgirile sale conjugale. Apoi opinia publică este alimentată cu plângeri ale asociaţiilor caritabile de care prinţesa ar trebui să se ocupe, dar care nu primesc fondurile promise de Alteţa Sa Regală; aceste acuzaţii declanşează teama unui nou scandal, o gravă pierdere financiară în lumea spitalelor. Calomniile sunt demontate, dar răul este făcut. Timp de doi ani, regina încearcă imposibilul pentru a salva căsnicia celor doi Snowdon, dar pentru că totul converge către un scandal politic, divorţul este anunţat în 10 mai 1978. Într-un editorial, *The Daily Telegraph* notează cu mult realism că aceste incidente sunt, până la urmă, preţul plătit de o monarhie ereditară: „cele bune trebuie acceptate împreună cu cele mai puţin bune”. Cotidianul, de altfel foarte conservator, constată că a reclama o conduită exemplară nu numai din partea ocupantului tronului, ci şi din partea familiei acestuia, ar fi „să ceri prea mult; şi ar însemna să ceri prea mult chiar şi într-o societate mult mai conştientă decât a noastră în ce priveşte natura acestor idealuri”. Marea Britanie ar trebui să fie mulţumită de prima sa familie. Şi regina la fel! Contele Snowdon a devenit lord Snowdon prin voinţa cumnatei sale, care îl iubeşte mult şi se arată, în

particular, sincer dezolată de acest eşec. Notorietatea lui de fotograf care nu a făcut decât să se amplifice îi permite lui Tony să cumpere o casă în Launceston Place, în elegantul cartier Kensington. Margaret va avea grija copiilor. Din fericire, prinţesa şi fostul ei soţ vor rămâne în cei mai buni termeni cu regina, care şi-a iubit întotdeauna foarte mult sora. Ea îi va cere, atât ei, cât şi cumnatului său, respectarea anumitor formalităţi. Astfel, cu ocazia confirmării fiicei sale la Windsor, Margaret nu poate să asiste din cauza unui ordin medical, suferind de gastroenterită. În schimb, lordul Snowdon este prezent. La fel şi atunci când regina îi cere să îi facă o fotografie cu primul său nepot, fiul prinţesei Anne. Căsătoria destrămată a lui Margaret era un indicator pentru evoluţia opiniei publice şi chiar a atitudinii Bisericii Anglicane, care nu se opusese divorţului. Între timp, devenise ceva obişnuit în familia Windsor, ca peste tot în societate. Moravurile se schimbaseră între timp. Dar, în cazul dinastiei, exista o particularitate: prinţesa Margaret îşi păstra locul – al şaselea – pe lista de succesiune şi va continua să îşi îndeplinească funcţiile şi obligaţiile regale publice.

Asasinarea lordului Mountbatten scandalizează Marea Britanie

El este membrul cel mai seducător şi mai glorios din întreaga familie. Amiralul Louis Mountbatten este o legendă, nu numai în Marea Britanie, ci dincolo de frontierele fostului Imperiu al Indiilor al cărui ultim vicerege a fost. Cu descendenţă germană, acest strănepot al reginei Victoria se născuse ca prinţ de Battenberg în 1900. El va deveni englez prin adoptarea noului patronim familial, după cum am văzut. Acest bărbat excepţional, pe care am avut onoarea de a-l cunoaşte, era înzestrat cu un farmec irezistibil, cu un spirit viu şi o voinţă de oţel. Dintre toate comandamentele supreme pe care le exercitase, cel care îl aşezase în capul forţelor aliate din Asia de Sud-Est rămânea acesta: îi eliberase pe britanici de jugul japonez. Reuşind, nu fără riscuri, să conducă India spre

independenţă în 1947 cu ajutorul lui Gandhi şi Nehru – care va fi amantul soţiei lui, frumoasa Edwina, al cărui văduv este din 1960 –, fost comandant al NATO în Mediterana, şef de stat-major al Ministerului britanic al Apărării şi mare amiral al Flotei, Mountbatten rămâne la fel de activ după ce iese la pensie. Se implică în tot ceea ce îi place: jocul de polo, cinematograful, maşinile de sport, călătoriile. Unchi al ducelui de Edinburgh, el îi este apropiat prinţului

Charles, căruia i-a prezentat nenumărate tinere susceptibile să îl intereseze pe moştenitorul tronului. Dickie (porecla sa în familie) este un incorigibil seducător, cunoscut la Nairobi, dar şi la Singapore, la New York, dar şi la Paris. Ducându-se în Franţa ca să viziteze o veche pivniţă din Champagne unde, în timpul războiului, se ascunseseră piloţi ai RAF, el declară unei franţuzoaice drăguţe, care îi este prezentată, ceea ce le spusese probabil multor femei: „Doamnă, când cineva vă vede, ştie că este în Franţa”. Lordul Mountbatten este foarte apreciat în Irlanda, unde are o proprietate care dă peste golful Donegal. Îi place să îşi petreacă acolo vacanţele. De mai mulţi ani, naţionaliştii de la IRA îl au „în colimator”, în sensul propriu al termenului. Membru al familiei regale, simbol al autorităţii britanice şi al aservirii irlandezilor, lordul Louis a fost informat despre ameninţările la viaţa lui şi este înconjurat de gărzi de corp. Fatalist, el nu vrea să creadă în pericol la 79 de ani. Doar a văzut atâtea! În plus, se spune că este foarte iubit. Şi apoi, este un soldat, mai precis un marinar care, spre sfârşitul dimineţii, în 27 august 1979, pleacă să-şi ridice vârşele cu homari. Este însoţit de şase persoane, dintre care un membru al familiei. Ofiţerii de securitate îl urmăresc cu binoclul. Amiralul nu are nevoie de nimeni pentru un scurt cabotaj. El, care a comandat escadrile şi chiar şi Flota, îşi manevrează cu îndemânare ambarcaţiunea în verde şi alb, o modestă barcă de pescuit. Porneşte motorul, când „25 de kilograme de explozibil sunt detonate sub el, iar

ambarcaţiunea se dezintegrează. Fragmente de lemn, metal, cordaje, pantofi şi veste de salvare sunt propulsate în aer în mijlocul unui nor gros de fum şi cad înapoi ca o ploaie pe mai multe zeci de metri de jur-împrejur.”[167] Eroul campaniei din Birmania este ucis pe loc. Trei pasageri de pe *Shadow* Vinor de asemenea, alţi trei sunt grav răniţi. La Delhi, guvernul decretează un doliu de opt zile, gest de reală gratitudine a fostei colonii faţă de emancipatorul ei. Unda acestui şoc familial şi politic provoacă un seism de mânie şi durere. „*Bastards*/” titrează ziarele britanice. Un cuvânt care, în această limbă, îmbracă un sens deosebit de puternic şi de dispreţuitor. Funeraliile solemne, în prezenţa întregii familii regale şi a nenumăratelor personalităţi străine, sunt celebrate la Westminster în 5 septembrie. Se remarcă mânia prinţului Charles, cu greu stăpânită: el strânge din pumni. De furie. Ucigând un astfel de om, IRA s-a discreditat în mod considerabil. Condamnarea acestui act odios este unanimă. Mountbatten era poate puţin vanitos şi sigur de el, dar ce parcurs şi ce curaj! Ce viaţă extraordinară a avut, de la botezul la Frogmore House, în parcul de la Windsor, când naşa lui, regina Victoria, îl ţinea în braţe! În numele luptei sale, IRA nu respecta nimic: chiar şi câinii amiralului, nişte labradori, excelenţi înotători, fuseseră victime ale bombei... *Bastardsi* Da, chiar asta erau asasinii lui!

Ducesa de Windsor este obsedată de dimensiunile viitorului său mormânt

Extenuată, părând absentă, Wallis s-a reîntors la Paris. Care va fi de acum ultima parte a acestei vieţi care alimentează toate fantasmele romantice de mai mult de patruzeci de ani? Deocamdată, ea este la adăpost de grijile materiale, ducele lăsându-i aproximativ 3 milioane de lire. Li se adaugă celebra – şi misterioasa – colecţie personală de bijuterii. Datorită intervenţiei lui Maurice Schumann, ministru al afacerilor străine şi fost tânăr ziarist care relatase căsătoria ducelui şi ducesei la Candé, autorităţile

167 François Kersaudy, Lord Mountbatten, Payot, Paris, 2006.

franceze nu reclamă drepturi de succesiune acestei rezidente în Franţa. Wallis este scutită în continuare de achitarea impozitului pe venit, ceea ce este prost primit în diferite cercuri. În sfârşit, închirierea cu un preţ modest a casei de la Bagatelle este prelungită pe tot timpul vieţii ei.

Un an după moartea ducelui, un om de afaceri elveţian cumpără în sfârşit Moulin de la Tuilerie, ceea ce îi va aduce lui Wallis un milion de dolari. Acordul fiscal franco-britanic nu poate fi mai înţelegător, nici Republica franceză mai dezinteresată de aspectele financiare! Şi, cu toate acestea, modul ei de viaţă rămâne într-atât de luxos, încât ducesa este constrânsă să vândă o parte din avere. Sănătatea proprie o preocupă, ulcerul o face să sufere. Se hrăneşte puţin, dar asta nu este o noutate, spre marea disperare a bucătarului căruia ea nu încetează să îi facă reproşuri. Atunci când invită la cină un cuplu de tineri căsătoriţi, prieteni de-ai săi, cere să i se rezerve masă la Maxim's şi comandă pentru ea... un hamburger! Personalul, siderat şi dezamăgit, conchide că ducesa îşi trage energia din originile ei nord-americane! Din fericire, bea multă şampanie care să îi însoţească insolitul şi insultătorul meniu.

Văduva fostului rege îşi exasperează avocaţii londonezi cu scrisori presante privitoare la mormântul său. Va fi acesta destul de mare ca să-i încapă sicriul? Deja din timpul înhumării soţului, cu o vulgaritate cinică, ea îl apostrofase pe arhiepiscopul de Canterbury criticând spaţiul mic, în opinia ei, care i-ar fi rezervat alături de dragul ei David. Fusese auzită spunând, cu un ton sec: „Ştiu că sunt foarte subţire, dar nu cred că o să pot intra într-un spaţiu atât de strâmt”. * Chiar şi când îşi imagina decesul, ducesa rămânea preocupată de grija întregii sale existenţe: locul ei de veci. Prelatul, ofuscat de o astfel de conversaţie în acel moment de adio, replicase: „Nu văd prea bine ce s-ar putea face, dar o să intraţi, nu vă îngrijoraţi” Deloc satisfăcută, ea a cerut să fie tăiat gardul

viu care mărginea terenul pentru a mări suprafaţa mormântului şi a plecat de lângă arhiepiscop cu o remarcă inimaginabilă: „La urma urmei, nu sunt un arici”.

În aşteptarea morţii, ducesa reîncepe să călătorească. Merge la New York, unde este revigorată de aerul din Manhattan, dar are nevoie de un baston. Cuplul Snowdon, încă împreună, o vizitează. Relaţiile cu familia regală s-au liniştit, în timp ce ameninţări cu dezvăluiri, mai mult sau mai puţin fondate, apar în mod regulat: „dosarul chinez”, Ribbentrop, Hitler. Noi zvonuri, încercări de spargeri ale locuinţei cărora i-ar fi căzut victimă, ziarişti care o urmăresc luând-o drept un reprezentant al înaltei societăţi, o vizită la mormântul soţului – fără îndoială pentru a verifica dacă supărătorul gard viu fusese într-adevăr tăiat –, o scrisoare de gratitudine reginei, amintirea unei telegrame a prinţului de Wales şi ameninţarea unei răpiri de către un comando de extremă stânga îi umplu existenţa în acel sfârşit de an 1970. Este tot mai gârbovită, mai firavă şi din nou bolnavă de stomac, fiind îngrijită la Spitalul american, bineînţeles. Când iese de acolo, bate câmpii; delirează adesea şi, dacă reuşeşte să se ducă la un cocteil dat „în onoarea ei”, ea soseşte ultima, ca o regină. Şi uşierul este avertizat să anunţe „Alteţa Sa Regală”. Ambasadorul Majestăţii Sale se abţine să reacţioneze la această veche fantasmă. Ce importanţă mai are? Ducesa nu mai este decât o fantomă scheletică şi o curiozitate: „Ah! Ea este?”, se miră cei care nu o cunoşteau. Da, chiar ea era, bucăţica aceea de femeie în negru, în continuare elegantă, care făcuse Imperiul Britanic să se cutremure din capitală până în Himalaya. Chiar ea era cea care provocase abdicarea regelui Eduard al VIII-lea. Martorii erau surprinşi, şocaţi, dar niciodată indiferenţi. Se întrebau cum de odinioară, putuse să îl farmece pe unchiul reginei. Nu găseau decât o privire care îi fixa cu un anume dispreţ.

Ultima ambiţie a lui Wallis:

să o revadă pe regina-mamă înainte de a muri

La sfârşitul lui octombrie 1976, văduva lui George al VI-lea trebuie să se ducă la Paris. Aflând aceasta, Wallis imploră să i se ceară reginei-mame să treacă pentru câteva clipe pe la Bagatelle. Apoi, mintea i se înceţoşează, aşa cum se întâmpla tot mai des. *Queen Mum* consimte la un gest care ţine fără îndoială de milă faţă de o femeie aflată la începutul morţii cerebrale. Se organizează o întâlnire cu ambasada, care pune o maşină la dispoziţia mamei, foarte vioaie, a reginei Elizabeta a II-a. Dar cu puţin timp înainte de ora stabilită, ducesa este într-un aşa hal de confuzie mentală încât vizita este anulată.

Adevăratul motiv al venirii reginei-mame în Franţa era organizarea unei expoziţii pentru a sărbători la Windsor aniversarea de 50 de ani a fiicei sale. Câteva obiecte şi survenire care aparţinuseră ducelui, o duzină, puteau fi împrumutate. Hugo Vickers, biograf al personalităţilor regale şi autor al studiului cel mai complet şi mai recent (2011) despre ducesă*, este însărcinat să adune aceste mărturii. El povesteşte: „Regina-mamă a examinat cu multă atenţie actul de abdicare şi şi-a manifestat dezaprobarea la vederea lui Hitler şi a lui Mussolini [fotografiaţi alături de duce]”. Contrariul ar fi fost surprinzător!

Este regretabil că cele două „inamice” nu s-au revăzut, chiar şi numai în numele compasiunii. Dar este prea târziu, ducesa nu mai ştie cine este, înţepenită într-o stare vegetativă, în care nici măcar nu mai suferă. Ea se stinge în 24 aprilie 1986, la vârsta de 90 de ani, în timp ce în Downing Street, din 1979, domneşte, dacă putem spune astfel, Margaret Thatcher, „Doamna de fier”. Într-un anume fel, Wallis, cu cei trei soţi ai săi – dintre care un fost rege – şi incredibila sa îndrăzneală, fusese, de asemenea, înaintea lui „Maggie”, o doamnă de fier.

Regina îl trimite pe lordul şambelan la Paris; el revine cu un sicriu de stejar. Rămăşiţele pământeşti ale ducesei sosesc pe aceeaşi bază militară unde fusese adus

trupul neînsufleţit al soţului ei. Tânărul duce de Gloucester însoţeşte apoi sicriul mătuşii sale la castelul Windsor. Regina a ordonat să fie închis. Un detaşament al unuia dintre cele cinci batalioane ale Gărzii dă onorurile. Serviciul funerar, privat, adună mai puţin de două sute de persoane, printre care regina, soţul ei, prinţul şi prinţesa de Wales, 16 membri ai familiei regale, inclusiv regina-mamă. Ambasadorul Statelor Unite ale Americii este prezent. Prin voinţa Elizabetei a II-a, în naosul St Georges Chapel, sicriul este depus pe acelaşi loc unde fuseseră depuse înainte sicriele lui George al V-lea, George al VI-lea, al reginei Mary şi al ducelui de Windsor. Să fi devenit Wallis o Alteţă Regală cu titlu postum? Nu. Pe placă îi figurează doar numele. Regina a cerut ca pe catafalc să fie pusă o coroană de crini albi şi galbeni. Nici măcar o dată numele defunctei nu este pronunţat în timpul slujbei. Oare a existat?

Sicriul ei este lăsat să alunece fără dificultate în cavoul lărgit la cererea ei. Wallis şi-a găsit locul. Lângă „bărbăţelul” ei.

Trebuie însurat prinţul de Wales!

Charles este foarte afectat de asasinarea lordului Mountbatten, de care era foarte apropiat. Amiralul era un peţitor (el „aranjase” căsătoria dintre Elizabeta şi Philip) şi spera să o reuşească pe cea a moştenitorului tronului.

În 1980, Charles, care are 32 de ani, a reînnodat legătura cu Camilla, devenită între timp soţia lui Andrew Parker Bowles. Prinţul are aşadar o legătură cu o femeie căsătorită. Regina este perfect la curent, dar crede că o căsătorie fericită i-ar putea aşeza fiul într-o situaţie mai conformă cu statutul lui. „Fericita aleasă” va fi Lady Diana Spencer, în vârstă de 19 ani. Este drăguţă, înaltă, blondă, timidă şi nu a avut o copilărie fericită, mama ei părăsindu-şi soţul şi copiii pentru un alt bărbat pe când ea avea doar 5 ani. Bunica ei maternă, Lady Fermoy, nu îi adresase un cuvânt fiicei timp de 13 ani. Ea era doamna de onoare preferată a reginei-mame. Se povesteşte că cele două au

contribuit mult la alegerea Dianei ca prinţesă de Wales. Cu toate acestea, nu este sigur. În schimb, ele au fost încântate.

Şi Charles? Ce crede el despre cea promisă lui? El o găseşte dulce, fermecătoare; ea pare sensibilă în privinţa frământărilor lui asupra viitorului Coroanei. Prinţul consideră, sincer poate, că va putea rupe relaţia cu Camilla şi construi o relaţie solidă cu Diana. În 4 februarie 1981, prinţul cere mâna Dianei. Regina şi Philip sunt încântaţi. „În sfârşit!” Evenimentul va avea, de asemenea, o anvergură istorică, întrucât ultima căsătorie a unui prinţ de Wales a avut loc în 1863. Era vorba de viitorul rege Eduard al VII-lea, care se căsătorea cu prinţesa Alexandra a Danemarcei. „Şi, în plus, fusese celebrată cu cea mai mare discreţie, subliniază Antoine Michelland, dat fiind doliul Victoriei după soţul ei.”[168] Dragul ei Albert murise prematur în 1861. Doliul Victoriei nu se va încheia niciodată.

O formidabilă agitaţie mediatică clocoteşte în jurul lui Charles şi al Dianei. În perspectiva căsătoriei moştenitorului Coroanei cu fermecătoarea tânără, mii de cereri de interviuri cu prinţul sosesc pe birourile serviciului său de presă de la Palatul Buckingham. Charles trebuind să se ducă în curând în Franţa, îmi încerc norocul în numele revistei *Figaro Magazine*. Spre marea mea bucurie, în patru zile audienţa este fixată. Îmi pregătesc întrebările. Se ştie că Charles iubeşte natura, că este interesat de problemele mediului înconjurător, de muzică (Berlioz, printre alţii, îl bulversează) şi că nu apreciază unii arhitecţi care construiesc la întâmplare. Îi este lăudat, de asemenea, simţul umorului, mai discret decât cel al tatălui său. Tunelul de sub Canalul Mânecii nefiind încă pus în funcţiune, fotograful François Engel şi cu mine sosim la Londra în seara de dinainte şi ne inspectăm cu grijă materialul, el aparatele şi proiectoarele, eu magnetofonul

168 „Dix siècles de mariages royaux à la cour d’Angleterre“, Point de Vue, „Histoire“, nr. 7, martie 2011.

cu casete. Verificăm şi testăm totul, după ce am făcut-o deja la Paris. A doua zi, la ora hotărâtă, printr-o poartă mică, suntem întâmpinaţi de serviciul de ordine al palatului unde regina primeşte un şef de stat african în vizită oficială.

După ce trecem printr-o percheziţie, un control şi alte verificări (inclusiv ale materialului), iată-ne ajunşi în apartamentele private ale lui Charles, prinţ moştenitor ce are curtenia de a ne primi. Un urs de pluş se găseşte pe canapea. Intră prinţul cu aghiotantul său şi cu însărcinatul cu presa, un australian cu un puternic accent. Un poliţist stă discret de pază la capătul salonului. Interviul începe în engleză cu câteva pasaje în franceză. Deodată, observ neliniştea fotografului. Prinţul de Wales de asemenea. Ce se întâmplă? Bliţurile sunt inexplicabil desincronizate, luminile defectuoase. Un dezastru. Îi arunc o privire furioasă acestui excelent profesionist, când constat că magnetofonul meu strică banda casetei care, până atunci, se derula normal. Dublu dezastru! Prinţul de Wales ne vede stânjeniţi, ne consolează că şi el are probleme cu aparatele lui şi brusc ne întreabă cu umor:

— Este aparatură franceză?

— Nu, Sire. Este aparatură japoneză.

El pare uşurat pentru cei doi francezi aflaţi într-o situaţie ridicolă şi se arată foarte răbdător, în orice caz mai mult decât aghiotantul şi ofiţerul de securitate care ştiu ca prinţul are angajamente ulterioare de îndeplinit. Ne grăbim şi reuşim să salvăm în mod miraculos un reportaj exclusiv de mai multe pagini. Şi onoarea noastră!

De mult timp, Diana visa să devină prinţesă de Wales

După versiunea oficială a epocii, Lady Diana cucerise inima lui Charles la Balmoral. În presă se scrie despre o poveste de dragoste la prima vedere de ambele părţi. Nu este chiar adevărat. Familia Spencer este apropiată de familia regală, căci tatăl şi fratele Dianei sunt un fost secretar al reginei Elizabeta a II-a, respectiv un fin al

acesteia. Aşadar, Diana l-a văzut mereu pe Charles în anturajul familiei sale. În schimb, se vehiculează povestea dragostei la prima vedere, căci pare scrisă de mama celei de-a doua soţii a tatălui Dianei, Barbara Cartland, „regina romanului roz”, de altfel adesea îmbrăcată în roz – o imagine diferită de cea a Agathei Christie, care este „o lady a crimei”. O imagine, roz ca fericirea. Cu Barbara Cartland, iubirea lui Charles şi Diana nu putea deveni decât un bestseller. Ştie Diana ce loc deţine Camilla în viaţa lui Charles? Da. Dar este gata să înfrunte provocarea, cea a unei soţii care va reuşi să facă uitată o amantă. Calităţile lor respective ar trebui să îi ajute să depăşească această delicată situaţie care nu are nimic original. Deloc previzibil, proiectata lor căsătorie stârneşte un extraordinar entuziasm printre englezi şi reprezentanţii mass-media, care îi înnebuneşte pe cei doi viitori miri. Şi îi epuizează totodată, prinzându-i la mijloc între pregătiri de nuntă şi reportaje. Este aproape imposibil să fie singuri. Asta va fi abia mai încolo!

Din cauza mulţimii care este aşteptată în număr mare la ceremonie, căsătoria trebuie să se desfăşoare în Catedrala St Paul şi nu la Westminster, aşa cum cerea tradiţia. Nouăzeci de posturi de televiziune vor difuza evenimentul în direct şi sute de ziarişti stau la pândă. Ei nu vor şti nimic despre rochia Dianei, opera stilistului David Emanuel, până în momentul, când ea va coborî din caleaşcă chiar lângă treptele de la intrarea în biserică. Ce şoc! Trena de tul sidefiu are o lungime de 8 metri! Prin intermediul posturilor de televiziune din toată lumea, în acea zi de 29 iulie 1981, 750 de milioane de telespectatori o descoperă pe Diana şi sunt orbiţi de apariţia ei. Ei o cercetează cu de-amănuntul, fără îndoială mai bine decât cei 2 700 de invitaţi la nuntă, printre care se află şi şefi de stat din întreaga lume. Uşor de remarcat este regele insulelor Tonga, care nu se deplasează decât cu fotoliul personal şi făcut pe măsură: monarhul cântăreşte 120 de kilograme!

În momentul schimbului de consimţăminte, prinţesa îşi numeşte soţul „Philip Charles” în loc de „Charles Philip” Cu umor, prinţul îi şopteşte la ureche soţiei sale: „Tocmai v-aţi căsătorit cu tatăl meu!”

La Curte, Diana se întrece în stângăcii

Ieşirea cuplului este grandioasă. Mulţimea este în extaz. Monarhia britanică tocmai a întinerit; avea şi nevoie. Dar încă nu se văzuse totul. Într-adevăr, atunci când cuplul apare în balconul Palatului Buckingham, sute de mii de persoane nu se mulţumesc cu saluturile tradiţionale. „Un sărut!”, cere mulţimea. Atunci, pentru prima dată în istoria vechiului palat, tinerii căsătoriţi se sărută. Casa de Windsor continuă să se modernizeze...

Foarte repede, prinţesa cea mai adulată din lume, plină de bunăvoinţă, se arată stângace. Ea încearcă să câştige favorurile noii sale familii, dar ratează ocaziile printr-un comportament inoportun. Ea soseşte adesea în întârziere, după regină, ceea ce este intolerabil. Este bulimică. Are faze de depresie, agravate de relaţiile complicate cu soţul său. Dar aceste incidente vor rămâne mult timp ascunse. Publicul nu reţine decât sarcina Dianei anunţată în noiembrie şi naşterea prinţului William în 23 iunie 1982. După ce şi-a văzut nepotul, regina declară, total neinspirat: „Cel puţin nu are urechile tatălui!”[169] Dar aparenţele sunt salvate.

În acel moment, Elizabeta a II-a are alte griji decât atitudinea câteodată surprinzătoare a nurorii sale: de două luni, în Atlanticul de Sud, forţele navale britanice s-au lansat în recâştigarea insulelor Falkland. Guvernul Margaret Thatcher a rechiziţionat chiar şi pachebotul *Queen Elizabeth 2* pentru a transporta trupe – zece mii de oameni. Maggie dovedeşte că Marea Britanie nu îşi uită cetăţenii, de vreme ce localnicii îşi manifestaseră dorinţa de a rămâne sub administraţie britanică, aşa cum se întâmplase încă din 1832. Războiul este scurt, dar bilanţul

169 Sarah Bradford, Elizabeth: A Biography of Her Majesty the Queen, Penguin Books, Londra, 1996.

este nefericit: mii de victime şi patru nave ale Marinei Regale scufundate. În schimb, dictatura argentiniană a capitulat. Fiica de băcan devenită prima femeie instalată în funcţia de prim-ministru atinge o popularitate de neegalat. Regina şi premierul său nu se plac deloc, dar în mod necesar acţionează la unison în acest caz.

Prinţul Andrew, de 22 de ani, fiul preferat al reginei, era pilot de elicopter la bordul navei *HMS Invincible*. Aureolat de glorie, el este singurul membru al familiei regale care a participat la conflict. El devine noua ţintă a mass-mediei, care dezvăluie legătura lui cu o anume Koo Stark, actriţă de „filme uşoare”. Regina o primeşte la Balmoral şi o consideră „fermecătoare”, deşi dezvăluirile presei despre filmele erotice şi legăturile tinerei femei sunt atât de şocante, încât prinţul este constrâns să rupă relaţia. Va trebui reflectat la căsătoria lui Andrew, care pare să aibă o slăbiciune pentru fetele puţin vulgare.

În 15 septembrie 1984, prinţesa de Wales naşte un al doilea fiu, pe Harry. Totul pare normal la Charles şi Diana. În vara lui 1985, Andrew face cunoştinţă cu Sarah Ferguson şi cei doi se îndrăgostesc. Toată familia de Windsor este încântată. Tânărul incorigibil şi-a găsit în sfârşit o logodnică convenabilă. Ce uşurare! Năprasnica roşcată este fiica unui antrenor de polo al prinţului Charles. Este liniştitor. Desigur, „Sarah Ferguson avusese aventuri – nici nu se ascundea –, dar era atrăgătoare, cam provocatoare, emanând un aer de sănătate şi vitalitate, sportivă desăvârşită şi îndrăgostită de viaţa la ţară şi de activităţile în aer liber, fără complexe şi fără probleme”[170] Tinerii au aproape aceeaşi vârstă: Sarah, 27 de ani, Andrew, 26. În dimineaţa căsătoriei lor la Westminster, în 23 iulie 1986, regina îi conferă fiului titlul de duce de York şi îi oferă o sumă considerabilă pentru a construi o casă pe domeniul de la Sunning Hill.

Era prea frumos! Destul de repede, cuplul de York

170 Andrew Morton, Diana, adevărata ei poveste. Confesiuni inedite, Editura Pro, Bucureşti, 1998.

devine un subiect de ironii în presă. Culmea criticilor va fi atinsă cu acea reşedinţă atât de bătătoare la ochi şi pretenţioasă pe care jurnaliştii o compară cu a familiei Ewing din foiletonul televizat american *Dallas*. Southfork este rebotezată „South York”! Dragoste, glorie şi regalitate!

Minciuni în familia York, infidelităţi conjugale în familia Wales

Sarah, poreclită Fergie, cheltuie fără socoteală, dar pretinde că aduce bani în familie „scriind” despre Osborne, casa reginei Victoria de pe insula Wight. În realitate, lucrarea este redactată de nepoata bibliotecarului reginei. Ea semnează, de asemenea, o carte pentru copii, *Budgie, the Little Elicopter*, în totalitate plagiat dintr-un volum apărut în anii 1960. Revistei spaniole *Hello*, pentru suma de 200.000 de lire, ducesa îi vinde dreptul să o fotografieze în compania soţului şi a celor două fiice – Beatrice, născută în 1988, şi Eugenie, născută în 1990.

În acest timp, în căminul prinţului de Wales, situaţia s-a degradat. Uniunea nu mai este decât de faţadă. După ce a fost credincios o perioadă, Charles şi-a reluat legătura cu Camilla, fără îndoială în 1987. Deşi se achită cu seriozitate de numeroase obligaţii, el constată că soţia îi fură veşnic locul în lumina reflectoarelor. Este suficient ca ea să apară în public pentru a provoca un delir mediatic, orice face sau nu face soţia sa. Diana este un idol. Vom afla mai târziu că prinţesa a devenit amanta unui ofiţer al Gărzii, căpitanul James Hewitt.

În cuplul York lucrurile nu se aranjează. Andrew îşi urmează cariera de ofiţer de marină; lipseşte pentru lungi perioade. Fergie nu se obişnuieşte cu situaţia bine-cunoscută a soţiilor de marinar! Ea îşi afişează legătura cu un american bogat, Steve Wyatt, fiul unui magnat texan al petrolului (iarăşi *Dallas*!). Ea îl prezintă lui Andrew care, evident, nu bănuieşte nimic. Ducesa petrece vacanţe în vila milionarului la Saint-Jean-Cap-Ferrat cu cele două

fiice. În ianuarie 1992, fotografii compromiţătoare sunt luate de un spălător de geamuri şi vândute tabloidelor. La şase zile după publicarea instantaneelor, Andrew şi Sarah-Fergie hotărăsc să se despartă. Ei o informează pe regină. Elizabeta a II-a este îngrozită, căci 1992 este anul celei de-a 40-a aniversări a urcării sale pe tron. Ce cadou!

Altele vor urma... O lună mai târziu, o fotografie, foarte studiată şi aranjată, a Dianei, singură, tristă şi melancolică în faţa Taj Mahal-ului, dezvăluie lumii întregi că lucrurile stau prost în cuplul lor. Prinţesa, ştiind să manipuleze foarte bine, a ales să apară în faţa acestui sublim mausoleu, simbol al dragostei eterne, pentru a trimite un mesaj foarte clar: Diana, icoana, este nefericită. Curtea încearcă, o dată mai mult, să evite ce este mai rău. După un meci de polo, Charles îşi sărută soţia... pe obraz, căci ea şi-a întors capul! Patru luni mai târziu, prinţesa lansează un fel de declaraţie de război: în 7 iunie, în *The Sunday Times* apar fragmente dintr-o carte, *Diana, Her True Story*, de Andrew Morton. Înăuntru găseşti cu ce să ocupi o duminică englezească! Ea se prezintă drept o victimă, o femeie înşelată, şi acuză familia regală că nu îi ia apărarea. Prinţesa povesteşte despre suferinţa ei, bulimia incurabilă, depresia şi tentativele de sinucidere. Se consideră singură pe lume. O lungă prezentare de amănunte. Un tsunami mediatic. Cartea, tradusă în mai multe limbi, este un triumf, căci Diana este o stea şi a jucat cu fineţe cartea popularităţii sale. Regina şi ducele de Edinburgh consideră indecente aceste declaraţii. Ei sunt şocaţi şi iau partea fiului lor. Opinia publică se situează de partea soţiei neînţelese. Fermecătoarea şi nefericita prinţesă este o mină de aur pentru ziare, staţiile de radio şi televiziuni. Ce roman!

Suntem abia în primăvară. Vara se anunţa fierbinte pentru cuplul Windsor de vreme ce, în 20 august, *Daily* Af/rrar publică fotografii în care Sarah-Fergie, aflată în vacanţă în sudul Franţei, apare alături de „consilierul ei financiar” care îi suge voluptuos degetul de la un picior pe

marginea unei piscine, în faţa celor două fiice ale ducesei. Desigur, tânăra femeie este despărţită de Andrew, dar prezenţa copiilor este foarte aspru judecată. În faţa acestui scandal, familia regală se repliază. „Vinovata" şi fiicele sale se găsesc în acel moment la Balmoral, clişeele, furate, fiind cu siguranţă luate în iulie. Sarah-Fergie rămâne încă trei zile la castel, Elizabeta a II-a nevrând să dea impresia că îşi izgoneşte nora. De altfel, Andrew este de asemenea prezent şi, în această împrejurare, el o susţine. Va avea adesea această atitudine cavalerească faţă de ea.

Războiul ziarelor este suculent. Două zile mai târziu, în replică, *The Sun* publică transcrierea unei conversaţii cu Diana, înregistrată în seara Revelionului din 1989, cu unul dintre prietenii ei, James Gilbey. Ea se plânge de felul în care este tratată de soţ şi foloseşte termeni deosebit de grosolani referindu-se la familia regală. Deşi o parte din cuvintele ei au fost cenzurate, nu există îndoială că acest bărbat i-a fost amant. Ce vară arzătoare! Regina încearcă să îşi convingă nora să salveze aparenţele însoţindu-l pe Charles în călătoria lui oficială în Coreea. Diana refuză, apoi acceptă. Acest periplu va fi un eşec pentru cuplul lor, căci incompatibilitatea lor nu mai poate fi mascată. Şi, cu toate acestea, anul catastrofelor nu s-a încheiat… Ce s-ar mai putea întâmpla?

20 noiembrie 1992: castelul Windsor este în flăcări!

Ceea ce două războaie mondiale nu au putut face, căldura degajată de un proiector, amplasat prea aproape de o draperie, reuşeşte: în noaptea de 19 spre 20 noiembrie 1992, un incendiu izbucneşte în capela privată a reginei Victoria, în colţul de nord-est al curţii de onoare. Se crede că focul a pornit de deasupra altarului. El se propagă repede de-a lungul grinzilor, distrugând tavanul de lemn al splendidei săli St George unde se adunau, o dată pe an, în luna iulie, regina, ducele de Edinburgh şi ceilalţi 24 de cavaleri ai Ordinului Jartierei, după un ritual început în 1348, anul creării numitului ordin. În ciuda eforturilor celor 200 de angajaţi din şapte posturi de

pompieri, acoperişul şi zidurile sunt transformate în cenuşă şi restul sălii (56 x9 metri) este serios deteriorat. Şase secole de istorie sunt mistuite de flăcări. În afară de capela privată, sala de mese folosită la ceremonii este serios afectată. Această încăpere în care regina îşi primea invitaţii la prânz cu ocazia curselor de la Ascot şi în seara de Paşte suferise deja din cauza unui incendiu precedent în 1853. Niciun element decorativ nu este cruţat; se va deplânge pierderea unui imens bufet şi a unui tablou reprezentându-l pe *George al III-lea asistând la o revistă*.

Salonul stacojiu, principala încăpere dintre saloanele de ceremonie, nu scapă nici el de la distrugere: şarpanta acoperişului, din oţel, se dilată sub intensitatea căldurii, împingând zidul de est; faţada întreagă, arsă, ameninţă să se năruie, în timp ce tavanul nu mai este decât un munte de cenuşă. Numeroase anexe au dispărut. După o luptă de 15 ore, incendiul este izolat în partea de nord-est a castelului. Mii de opere de artă, o mare parte a bibliotecii şi din sala cu stampe au putut fi evacuate. Din fericire, sălile cele mai atinse erau goale în momentul dezastrului, căci instalaţia electrică era în reparaţie. Imaginea turnului Brunswick pe cerul roşu, deasupra curţii înalte, este halucinantă.

Prinţul Andrew, care dormea în castel, a putut organiza prima salvare a operelor de artă. Trezită în plină noapte, regina soseşte acolo la prima oră. Elizabeta a II-a este văzută încălţată în cizme înaintând în mijlocul dărâmăturilor, cu eşarfa Hermès înnodată sub bărbie. O ţinută bună pentru o astfel de intervenţie. Pentru suverana care se pregăteşte să sărbătorească chiar în acea zi cea de-a 45-a aniversare a căsătoriei ei, şocul este foarte dur. Regina răceşte, are vocea răguşită din cauza fumului acru pe care l-a inhalat. Patru zile mai târziu, atunci când pronunţă un discurs cu ocazia prânzului care îi este oferit de către primăria din Londra pentru a sărbători, atât cât este posibil, aniversarea celor 40 de ani de domnie ai săi, vocea îi este încă afectată.

Windsor este un astfel de simbol, încât repararea lui începe imediat. Cel mai urgent este să fie protejate părţile din clădire expuse intemperiilor – este iarnă – şi să fie uscate: aproape şapte milioane de litri de apă au fost vărsaţi pe vechile ziduri şi structuri de lemn. Două comitete sunt imediat constituite: cel pentru restaurare, prezidat de ducele de Edinburgh, însărcinat să supervizeze ansamblul proiectului, şi cel pentru artă şi amenajare, sub preşedinţia prinţului de Wales. Anumite părţi deteriorate, precum salonul St George, sunt reamenajate în stil gotic modernizat, în timp ce alte încăperi sunt restaurate în starea dorită de Wyatville, arhitectul regelui George al IV-lea.

Cu şase luni înaintea calendarului prevăzut, în 20 noiembrie 1997, lucrările au fost încheiate pentru a coincide cu nunta de aur a reginei şi prinţului Philip, la exact cinci ani după catastrofa. A fost cel mai mare proiect de acest gen din secolul XX. Cei mai buni artizani şi întreprinderi din regat au colaborat. Bugetul de 37 de milioane de lire a fost parţial acoperit de drepturile de intrare în partea intactă a castelului şi în Palatul Buckingham, deschis publicului pentru prima dată în 1993. Fonduri suplimentare au fost alocate, extrase din subvenţia acordată de parlament pentru întreţinerea castelului, proprietate a Coroanei. Paradoxal, procesul de reconstrucţie a fost benefic, în măsura în care importantele cercetări arheologice conduse de English Heritage au permis o cunoaştere mai bună a originilor fortăreţei. Printre altele, datorită pazei sporite, castelul Windsor este cu mult mai bine întreţinut decât a fost pe parcursul ultimelor două secole. Repararea reşedinţei preferate a reginei Elizabeta a II-a a fost cel mai frumos cadou pe care îl putea primi pentru a-şi sărbători cei 50 de ani de căsătorie cu ducele de Edinburgh.

Premierul John Major anunţă despărţirea prinţului şi prinţesei de Wales

În 26 noiembrie 1992, John Major, noul prim-

ministru, îi succedă lui Margaret Thatcher, care bătuse recordul de longevitate în Downing Street, unde a rămas unsprezece ani şi jumătate. Şase zile mai târziu, în Camera Comunelor, şeful guvernului face un anunţ neaşteptat. Regina şi prinţul de Wales acceptă să plătească impozite pe veniturile lor private. O revoluţie? Nu, un semn al timpurilor dificile.

Două săptămâni mai târziu, în 9 decembrie, acelaşi John Major face o nouă declaraţie mai puţin surprinzătoare, cu toate acestea mai spectaculoasă: „Palatul Buckingham are regretul de a anunţa că prinţul şi prinţesa de Wales au hotărât să se despartă”. Urmarea comunicatului este bogată în precizări care permit să se vadă o minuţioasă examinare a situaţiei făcută de regină şi de premierul ei. „Alteţele lor Regale nu au intenţia să divorţeze şi vor continua să se ocupe împreună de educaţia copiilor lor. Ei vor continua să îşi desfăşoare separat angajamentele publice, dar vor apărea împreună în anumite circumstanţe familiale şi naţionale. Regina şi ducele de Edinburgh, deşi întristaţi, înţeleg şi compătimesc dificultăţile ce i-au determinat să ia această hotărâre. Majestatea Sa şi Alteţa Sa Regală prinţul de Wales speră că amestecul în viaţa privată a prinţului şi prinţesei va putea înceta din acest moment.”[171]

Prim-ministrul adaugă că, prin această hotărâre, chestiunile dinastice nu sunt afectate, copiii păstrându-şi rangul în succesiunea la tron. Şi nu există niciun motiv ca Diana să nu fie încoronată regină cu ocazia suirii pe tron a soţului ei. Un adevărat coşmar pentru Charles! O bombă împotriva monarhiei! În spatele acestui cataclism, este arătată o vinovată, Camilla Parker Bowles. Regina este extrem de afectată şi discursul său tradiţional de sfârşit de an o dovedeşte. Pentru a defini anul 1992, precedentul ei secretar privat, Sir Edward Ford, alesese expresia *annus mirabilis*, de vreme ce suverana urma să îşi sărbătorească cei 40 de ani de domnie. Elizabeta a II-a va spune că 1992

171 Declaraţie în parlament. Traducerea îi aparţine autorului.

s-a dovedit a fi un *annus horribilis*, o formulă care spune multe despre starea sa de spirit. Din păcate, neplăcerile nu au încetat, întrucât în presă va izbucni ceea ce se va numi „Camilla Gate”, publicarea unei conversaţii foarte intime, datată din decembrie 1989, dintre Charles şi Camilla, în care prinţul regretă că nu că se poate strecura în... chiloţelul amantei sale şi alte *desiderata* scabroase! Efectul este devastator! Camilla devine femeia cea mai detestată din Marea Britanie. Un avantaj pentru Diana! Prinţesa este aşadar femeia umilită şi ştie perfect cum să îşi folosească puterea de seducţie. Imaginea ei o alterează pe cea a familiei regale. În decembrie 1993, în ciuda tuturor eforturilor reginei şi ale prim-ministrului pentru a o descuraja, prinţesa, în mod dramatic, îşi anunţă retragerea din viaţa publică.

În acelaşi moment, prinţesa Anne, divorţată de Mark Phillips, prevăzuse să se recăsătorească discret în Scoţia cu comandorul Timothy Laurence. Regina află printr-o indiscreţie a postului de radio BBC. Reacţionează imediat, hotărând să aibă loc ceremonia la Balmoral, în prezenţa familiei regale. Elizabeta a II-a încearcă să reia controlul asupra anumitor evenimente. Pregătirile se fac într-o săptămână. Mai mult, castelul trebuie deschis şi încălzit, căci iarna scoţiană este friguroasă!

Diana face oare prea mult? Este război în cuplul de Wales!

Prinţesa ştie foarte bine cum să folosească presa, mai ales influentul ziar *Daily Mail*, oricând pregătit să-i preia declaraţiile. Aceste legături privilegiate provoacă gelozia altor publicaţii. Ziarele populare cu tiraj mare, precum *The Sun* şi *News of the World*, de exemplu, vor dezvălui hărţuirea telefonică la care ea l-a supus pe unul dintre amanţii ei. Sunt publicate fotografii înfăţişând-o pe Diana cum se ţine în formă într-un club de sport. Este surprinsă cu sânii goi pe o plajă din sudul Spaniei, un alt gen de antrenament. Nu este foarte clar dacă publicarea clişeelor o deranjează. Ea îşi iubeşte propria imagine. Ştie să

seducă şi ştie că seduce. Diana devine femeia cea mai fotografiată din lume, dar şi cea mai singură. Pedeapsa lui Narcis. Mai gravă este publicarea cărţii *Princess în Love*, în care James Hewitt dezvăluie îndelungata lor relaţie.

Charles va încerca să recâştige opinia publică participând la o emisiune de televiziune în 29 iunie 1994, care are drept temă „Charles, personalitatea publică şi omul” Este departe de a fi un succes, ceea ce Camilla prezisese. Războiul celor doi Wales este fără milă. La sfârşitul lui noiembrie, prinţul de Wales recidivează cu publicarea biografiei sale, din care extrase sunt publicate în *The Sunday Times*. Chiar dacă Charles şi Diana folosesc aceleaşi arme, prinţul nu are chiar aceleaşi atuuri ca soţia sa!

Un an trece şi nimic nu se aranjează, nici măcar în cazul Camillei, care divorţează. Diana îşi ascute armele şi ripostează în 20 noiembrie 1995, acordând un interviu în direct la BBC. Ea şi-a ales bine data, dacă putem spune astfel, în care se sărbătoresc 48 de ani de căsătorie a Elizabetei cu Philip. O face în mod intenţionat? Avem motive să credem asta. În timpul emisiunii *Panorama*, difuzată de la domiciliul ei, Diana dramatizează încă şi mai tare situaţia. Este îmbrăcată într-un taior negru şi un corsaj alb; are ochii foarte machiaţi; o punere în scenă. Prinţesa confirmă tot ceea ce a fost deja relatat în biografia sa, mai ales ura faţă de Camilla, şi relaţiile sale extraconjugale, mai ales cu James Hewitt. Va fi auzită spunând clar: „Îl adoram!” Ea afirmă că nu vrea nici să divorţeze, nici să domnească oficial, ci să devină „prinţesa inimilor”, o formulă pe care nenumăraţii săi admiratori o vor reţine, iertându-i totul. Dar elementul cel mai inedit din spusele ei este o perfidie la adresa soţului: se îndoieşte de capacităţile lui Charles de a domni şi consideră că fiul lor William ar trebui să fie succesorul direct al reginei. Emisiunea bate toate recordurile de audienţă, chiar şi în afara Marii Britanii. Niciun comentariu de la Palatul Buckingham, dar regina nu mai vede o altă ieşire decât

divorţul. Încă unul!

Puţin înainte de Crăciun, Elizabeta a II-a le scrie separat fiului şi nurorii sale, sugerându-le să înceapă procedura de divorţ. În 15 februarie 1996, suverana o primeşte pe Diana pentru a pune la punct modalităţile despărţirii definitive. Cei doi părinţi vor continua să se ocupe împreună de educaţia copiilor, William (13 ani) şi Harry (11 ani). Trebuie recunoscut că Diana este o mamă bună, caldă şi tandră. Ea va continua să trăiască la Palatul Kensington, îşi va păstra birourile de la Palatul Saint James, dar îşi va pierde titlul de Alteţă Regală. Este posibil ca această ultimă hotărâre să aibă la bază indiscreţia Dianei. Se pare că Elizabeta a II-a i-ar fi cerut nurorii să nu dezvăluie nimic despre discuţia lor, dar, după cum îi era obiceiul, tânăra femeie, jucându-se cu focul, i-ar fi alertat imediat pe „prietenii" ei ziarişti. De unde mânia reginei împotriva nurorii sale, în care, era evident, nu putea să mai aibă încredere. Ea va trebui să se mulţumească cu titlul de prinţesă de Wales. Şi va percepe o sumă compensatorie enormă: între 15 şi 17 milioane de lire. Va fi Diana rezonabilă?

Incontestabil, din punct de vedere al familiei regale, 1996 se prezintă ca un *annus horribilis bis* de vreme ce, în 10 mai, este pronunţat divorţul lui Andrew de Sarah-Fergie. Şi aceasta îşi pierde titlul de Alteţă Regală. În schimb, financiar, va fi mult mai puţin răsfăţată decât Diana. Este adevărat că prinţul Andrew nu are avere personală şi depinde în întregime de regină. Cu datoriile şi viaţa sa privată extravagantă, Fergie ar trebui să se aştepte ca divorţul să fie pronunţat împotriva ei. Nimeni nu o plânge, în niciun caz presa, care o atacă în mod repetat. După sfârşitul procedurii, mereu în doi timpi, divorţul Dianei şi al lui Charles este definitiv în 28 august 1996. Biata Elizabeta a II-a! Dintre cei patru copii ai săi, trei au divorţat şi Edward nu s-a căsătorit încă. Aceste eşecuri familiale l-ar putea îndemna la o anume prudenţă!

Oricare ar fi starea de spirit a reginei în privinţa

celor două nurori ale sale, suverana va păstra legătura cu ele. Va continua să le telefoneze şi să le vadă pentru cei patru nepoţi. Este datoria ei de bunică şi nimic şi nimeni nu ar putea-o constrânge să se deroge de la ea. Elizabeta a II-a are tot atât afecţiune pentru William şi Harry, cât pentru Beatrice şi Eugenie. William îşi iubeşte mult bunicii, în aşa măsură încât preferă să petreacă cu ei, la Sandringham, primul Crăciun de după divorţul părinţilor, decât să meargă la schi la Klosters, în Elveţia, cu tatăl său.

1997: sfârşitul dramatic al războiului dintre cei doi Wales

În iulie 1997, Charles organizează o mare petrecere la el, la Highgrove, pentru aniversarea de 50 de ani a Camillei. Evident, este vorba despre o serată privată la care nu sunt invitaţi decât apropiaţii săi. Dar, desigur, se produce o scurgere de informaţie şi presa se pune la pândă. Redacţiile vor cu tot dinadinsul să obţină o fotografie cu Charles şi Camilla, femeia vieţii lui, cea care, de mult timp, este păstrătoarea secretelor lui. Diana este furioasă. Ca de obicei, ea încearcă să reia avantajul mediatic şi îşi afişează noua legătură cu Dodi Al-Fayed, unul dintre fiii foarte bogatului om de afaceri egiptean Mohammed Al-Fayed, proprietar, printre altele, al celebrului magazin Harrod's de la Londra şi al prestigiosului hotel Ritz de la Paris. În cursul verii, îi vom vedea atât pe Diana şi pe copiii ei, cât şi pe Dodi la Saint-Tropez, practicând schi nautic. În august, copiii se reîntorc la tatăl lor la Balmoral, în vreme ce Diana şi Dodi sunt vânaţi de paparazzi, cu ocazia unei croaziere de îndrăgostiţi de-a lungul coastelor Sardiniei. Nenumărate „poze furate”, dintre care una cu Diana pe o trambulină cu un pescăruş, depun mărturie pentru această nouă poveste de dragoste. Sunt ei cu adevărat îndrăgostiţi? Se vor căsători? Este foiletonul verii. Este greu să îl treci cu vederea! Cei doi Windsori, chiar divorţaţi, sunt în continuare personaje de roman. Regina-mamă, care o apreciase mult pe Diana în momentul când intrase în

familie, consideră acum insuportabile provocările şi etalarea mediatică permanentă ale fostei soţii a nepotului său preferat. Este convinsă că Dianei îi place să provoace reacţii stupide şi exasperante. Nu se gândeşte decât la ea, stricând din răzbunare atmosfera în sânul familiei regale. Văduvei lui George al VI-lea aceste extravaganţe îi amintesc poate de comportamentul obsesiv al unei anumite ducese de Windsor pe care ea a numit-o tot timpul „femeia asta...”, fără a-i acorda vreodată titlul de Alteţă Regală.

La Paris, în noaptea de sâmbătă 30 spre duminică 31 august 1997, un Mercedes rulând în plină viteză izbeşte al treilea pilon al subteranului de la podul Alma. Diana şi Dodi se aflau înăuntru, cu şoferul şi o gardă de corp alături de el. Impactul este teribil, iar locuitorii cartierului, pustiu în acea noapte de vară, vor spune că au auzit ceva ce semăna cu una sau două explozii. Transportată de o ambulanţă a SAMU[172], prinţesa, foarte grav rănită, este dusă de urgenţă la Pitié-Salpêtrière. Au trezit-o pe regină la 2 dimineaţa şi l-au prevenit pe preşedintele francez Jacques Chirac, aflat în Maroc. În ciuda tuturor îngrijirilor primite, Diana moare la ora 3: 30, ceea ce este confirmat printr-un nou apel al ambasadei britanice la Palatul Buckingham. Diana avea 36 de ani.

Oficial – dar această versiune va fi contestată –, şoferul, domnul Paul, voia să scape de un grup de paparazzi care conduceau motociclete. Diana şi amantul ei cinaseră la Ritz. Apoi, doriseră ei să facă o plimbare cu maşina liniştiţi prin Paris? Aveau un scop precis? începuseră ei imediat să fie urmăriţi de fotografii bine informaţi? Subiectul acestei cărţi nu este să facă o contra-anchetă suplimentară a acestei drame, în privinţa cauzelor ei directe şi indirecte. Accident spectaculos? Se spune că ar fi fost provocat de excesul de viteză şi că şoferul fusese văzut beat înainte de a porni maşina (versiune la rândul ei contestată). Sau era – şi zvonul circulă încă – un atentat

172 Service d’Aide Médicale Urgente. (N.t.)

(maşina sabotată, un misterios vehicul mic ar fi barat calea Mercedesului etc.)? Au circulat fel de fel de variante, dar în lipsă de dovezi irefutabile (dacă au existat), după ce a trecut emoţia generală, după cercetări şi anchete, dintre care una încredinţată ilustrului fost patron al brigăzii criminale a poliţiei judiciare, teza accidentului este cea care a rămas în picioare. S-a speculat asupra faptului că dacă şoferul era beat, garda de corp (singurul supravieţuitor) nu ar fi trebuit să îl lase să conducă, decât comiţând o gravă greşeală profesională. S-a notat că acel domn Paul nu putuse fi văzut în stare de ebrietate la barul Hemingway al hotelului Ritz, căci acesta fusese închis.

În timp ce, în acea noapte, informaţia făcea înconjurul lumii, la foarte puţin după dramă (această rapiditate de reacţie a părut foarte suspectă), în zori, din Libia, colonelul Gaddafi afirma că britanicii îi asasinaseră pe Diana şi pe amantul ei pentru că ea avea de gând „să ia de soţ un musulman”. Au urmat, de asemenea, ipoteze despre planurile amanţilor: era

Diana însărcinată? Voiau ei să se instaleze în fosta reşedinţă a ducelui şi

ducesei de Windsor de la Neuilly? Un arhitect decorator francez ar fi fost chiar angajat cu discreţie în acest scop şi lucrările primiseră numele de „Operaţiunea Windsor”.

Cei care susţineau teza asasinatului au evocat declaraţiile şi acţiunile prinţesei împotriva flagelului minelor antipersonal. Cu ce drept se amesteca? Iar călătoria ei prevăzută în Orientul Mijlociu pentru a apăra cauza palestinienilor ar fi fost o luare de poziţie ce ar fi „afectat interesele superioare britanice”.

Apoi se ajunge la acuzarea familiei regale că a angajat emuli ai agentului 007 pentru a o executa pe deranjanta Diana! Căci ea deranja. Până astăzi, după multe cercetări fără rezultate satisfăcătoare pentru el, Mohammed Al-Fayed, tatăl lui Dodi, rămâne convins că fiul

său şi irezistibila Diana au fost ucişi. Se mai vorbeşte încă despre asta şi se va vorbi mult timp de acum încolo. Pentru mulţi, cazul prinţesei încă se situează între certitudini şi născociri. Fapte evidente pentru unii, enigme pentru alţii.

Regina şi familia regală sunt acuzaţi de indiferenţă

Acestui soc îi urmează un al doilea: stupefacţia şi tristeţea supuşilor şi omagiile sosite din întreaga lume. Chiar şi Nelson Mandela o numeşte pe Diana „cetăţeană a lumii", ceea ce nu are niciun sens. În faţa Palatului Kensington, un milion de buchete de flori sunt depuse şi trebuie aşteptat şase ore înainte de a putea semna în registrul de condoleanţe de la Palatul Saint James's, unde prinţesa defunctă îşi avea birourile şi de unde se angaja în opere caritabile, mai ales în lupta împotriva SIDA. Milioane de oameni o plâng pe Diana, icoana lor. Ei au rămas fără un idol. Familia regală nu se manifestă în niciun mod. Înzestrat cu un simţ politic foarte fin, premierul laburist Tony Blair, care tocmai a fost instalat în funcţie, înţelege imediat intensitatea durerii populare. Ea creşte, cu forţa distrugătoare a unei maree. El este cel care emite această formulă percutantă pentru a o defini pe cea dispărută: „Era prinţesa poporului". Unirea a doua lumi, o idee remarcabilă, un omagiu oficial britanic intens. Prim-ministrul se plasează de partea suferinţei. Dar de ce regina, aflată în Scoţia, nu are niciun cuvânt de compasiune pentru fosta ei noră? De ce nu revine la Londra? Liniştea de la Balmoral constituie cel de-al treilea şoc. Familia regală nu are aşadar inimă? Şi regina, de obicei atât de atentă la nefericirile regatului, va rămâne departe, mută şi insensibilă în faţa munţilor de flori, fotografii şi mesaje care arătau o imensă nefericire. Putea să vadă totul la televizor. Elizabeta a II-a şi soţul ei sunt surprinşi. Aşadar, Diana era atât de iubită încă?

Să îndrăznim să o spunem: pentru familia regală, tragedia, groaznică din mai multe puncte de vedere, este şi o uşurare. Fiecare zi venea cu teama unei noi provocări din partea Dianei. Dar la Londra mulţimea creşte pe zi ce

trece, frustrată din cauza lipsei de compasiune a familiei regale. Neînţelegerea persistă între guvern şi Casa Regală. La Londra, o nouă săptămână începe prost, trăită ca un şocant abandon după dramă, ajungându-se uneori până la isterie. Un vis este frânt, absenţa reacţiei din partea Curţii îi calcă în picioare amintirea celei decedate. Remarcabilul film al lui Stephen Frears, *The Queen*, va descifra această chestiune. Pândit de milioane de priviri, drapelul fluturând pe Buckingham este adus la jumătatea catargului. O jumătate de durere? Un început...

În 5 septembrie, după şase zile de linişte considerată drept o greşeală politică, regina revine la Londra, la solicitarea presantă a prim-ministrului care vede cum mânia creşte – „Windsori asasini!" se poate citi pe unele pancarte. Reacţia reginei este însă tardivă. Ea nu a măsurat amploarea emoţiei. Populaţia este supărată pe suverana care o exclusese pe Diana din familia regală, dar trebuie amintit că prinţesa, vorbăreaţă încăpăţânată, era posibil să se fi autoexclus, dezvăluind presei conţinutul discuţiei confidenţiale avute cu regina. Elizabeta a II-a nu o iertase pentru că îi trădase încrederea.

Regina iese deci să întâlnească mulţimea în faţa palatului al cărui gard a devenit o grădină neobişnuită. Dar mulţimea tace. Mai rău: pentru prima oară în domnia ei, Elizabeta a II-a simte nemulţumirea oamenilor. Ea este surprinsă şi şocată la rândul său. În aceeaşi seară, se chinuie să facă o declaraţie plină de bunăvoinţă la televiziune. Textul a fost în amănunţime analizat de angajaţii Casei Regale şi ai guvernului, iar regina se exprimă simplu, cu emoţie. În acest discurs, Diana devine „o fiinţă excepţională şi înzestrată, pe care o admirase şi o respectase". Apoi, pentru prima oară în domnia sa, Elizabeta a II-a îndeamnă la calm: „Cred că există lecţii care trebuie trase din viaţa ei şi din extraordinara şi imprevizibila reacţie la moartea ei".

Această declaraţie abilă s-a lăsat însă prea mult aşteptată. Poporul va avea nevoie de mult timp ca să ierte

răceala suveranei, atunci când şi-ar fi dorit o înţelegere spontană, chiar şi reţinută. A doua zi, corpul lui Lady Diana, urmat de Charles alături de cei doi fiii ai săi, de regină şi chiar de regina-mamă, de ducele de Edinburgh şi de familia Spencer, este condus la abaţia Westminster. Elton John cântă pentru prietena sa dispărută şi fratele Dianei se ia violent de familia regală, vrând să îşi apere nepoţii de lipsa de umanitate la care tocmai a fost martor. El este aplaudat. Drama şi mai ales reacţiile pe care ea le-a suscitat lasă un sentiment de nedreptate şi de gol, urmat de un seism pe care nimeni nu îl prevăzuse. Faptul că a înţeles situaţia repede şi că a extras din ea toată puterea emoţională îi vor aduce lui Tony Blair o popularitate imediată, în timp ce Elizabeta va trebui să facă faţă unei realităţi noi: lumea a devenit un sat imens şi tăcerile pot fi la fel de devastatoare ca şi vorbăria neîncetată.

y

La Paris, deasupra tunelului Alma, se vor vedea mult timp turişti venind să se reculeagă în faţa unei sculpturi: o flacără turnată în metal aurit. Vizitatorii cred că este un omagiu adus amintirii Dianei. „Pelerinajul" nu va înceta decât în momentul când primăria Parisului va aplica pe ea o placă explicând că este vorba despre un element al celebrei statui *La Liberté éclairant le monde*. De atunci, se vor vedea mult mai puţin curioşi. Încă o neînţelegere, deşi, într-adevăr, Diana simboliza o aspiraţie către libertate, revoltată şi supărătoare.

12

1998 – 2013: Elizabeta a II-a, senină

ÎN CIUDA TUTUROR ÎNTÂMPLĂRILOR?

După atâta amărăciune şi atâtea neînţelegeri, opinia publică percepe monarhia ca o instituţie cu probleme. Pentru a cicatriza rana produsă, ar fi nevoie de timp, dar mai ales de evenimente pozitive capabile să facă uitată copleşitoarea înlănţuire de drame. Prinţul Charles se străduieşte să se arate un tată foarte atent faţă de cei doi fii tineri, traumatizaţi de moartea mamei lor şi de

evenimentele la care au fost martori. Fostul soţ al Dianei

I consimte chiar la o şedinţă de fotografii neoficială cu William şi Harry, undeva, la ţară. Sunt cunoscute dificultăţile prinţului când vine vorba de astfel de sesiuni fotografice formale. Destul de repede, el se crispează, şi William, din câte se pare mult mai destins, îi suflă tatălui la ureche să zâmbească şi să dea impresia că este relaxat. O veste fericită luminează cerul familiei de Windsor în 1999: Edward, fiul cel mai mic al reginei, se va căsători cu domnişoara Sophie Rhys-Jones.

Edward, ultimul fiu celibatar, se căsătoreşte în sfârşit

Era o surpriză? Nu chiar. Într-adevăr, când, în 7 august 1997, iahtul regal *Britannia* făcuse escală, ca în fiecare vară, în Scoţia, la castelul Mey situat pe malul mării, reşedinţa de vară a reginei-mame, la bord se aflau regina şi soţul ei, prinţul Andrew şi cele două fiice ale sale, prinţesa Anne, soţul ei şi copiii lor, copiii lui Margaret, şi prinţul Edward, însoţit de prietena lui Sophie Rhys-Jones. Atmosfera era puţin melancolică, pentru că precedentul guvern, cel al lui John Major, hotărâse să tragă la doc *Britannia*, a cărui întreţinere era considerată prea costisitoare. Această hotărâre fusese confirmată de noul prim-ministru, Tony Blair. Timp de 40 de ani familia regală parcursese lumea la bordul lui, în serviciul Coroanei sau cu ocazia croazierelor private. Charles şi Diana îl împrumutaseră pentru călătoria lor de nuntă. Escala a fost totuşi plăcută. Nimeni nu îşi putea imagina că trei săptămâni mai târziu moartea Dianei urma să bulverseze atâtea existenţe.

Prinţul Edward, al patrulea copil al Elizabetei a II-a şi al lui Philip, este cu siguranţă mai puţin cunoscut. El a urmat aceleaşi studii ca fraţii săi, apoi a intrat în Royal Marines. O alegere surprinzătoare, dat fiind că este una dintre unităţile cele mai dure şi ştiind că Edward visa să devină actor.

y y y

A fost un dezastru: în ianuarie 1985, înainte de

sfârşitul contractului şi spre marea disperare a tatălui său, demisionase. Au circulat zvonuri despre înclinaţiile lui homosexuale, toate dezminţite de apropiaţi: Edward a avut mai multe aventuri cu femei, ce au rămas confidenţiale. De altfel, el este foarte iubit de toţi cei care lucrează cu el sau sunt în serviciul său.

Sophie Rhys-Jones, ataşat de presă, este complet în afara cercului de la

Curte, iar anunţul acestei căsătorii primeşte aprobarea totală a reginei. El va fi mult mai discret decât fraţii săi – cu siguranţă că este mai bine aşa!

Edward şi Sophie vor avea doi copii şi vor reprezenta adesea suverana la mari ocazii, mai ales în 2 iulie 2011, cu prilejul căsătoriei prinţului Albert al II-lea de Monaco şi lui Charlene Wittstock.

Urmează, în acest an 2000, aniversările familiale. În 21 iunie, regina oferă un mare bal la castelul Windsor pentru a sărbători cei 70 de ani ai surorii sale Margaret, cei 50 de ani ai prinţesei regale Anne şi cei 40 de ani ai ducelui de York, prinţul Andrew. O altă celebrare va ocupa luna următoare, şi nu una oarecare: centenarul reginei-mame!

Destinul neîmplinit al lui Margaret, „prinţesa rebelă”.

Deşi şi-a sărbătorit cu veselie aniversarea, de mulţi ani prinţesa Margaret este suferindă şi nefericită. Ea este o pasăre de noapte care nu reuşeşte să se ducă la culcare, agasată de o tristă realitate: viaţa ei este în derivă. Tony, fostul ei soţ, s-a recăsătorit cu o femeie divorţată care a avut amabilitatea de a-i ura „toată fericirea posibilă prinţesei Margaret”. Printre nenumăratele mariaje eşuate, divorţuri şi copii traumatizaţi, oare există vreun cuplu a cărui căsătorie să reziste? Există, desigur, exemplul surorii ei, regina.

Margaret, odinioară atât de romantică şi de curtată, nu se mai bucură de aceeaşi imagine favorabilă în înalta societate. Prinţesa bea, fumează şi are un amant tânăr – o

situaţie clasică. Când ea l-a întâlnit, ea avea 43 de ani, iar el 25. Parcă am fi într-un roman de Stendhal, iar eroul se numeşte Roddy Llewellyn. Legătura era gravă căci, în epocă, Margaret era căsătorită încă, fiind contesa de Snowdon. De atunci, prinţesa îşi iroseşte renta în interminabile vacanţe. O dată în plus, în parlament, voci se ridică împotriva acestui exemplu, cu atât mai regretabil şi mai şocant cu cât era vorba despre sora reginei. Nu îi va mai fi rezervată decât o gardă de corp, ceea ce este deja prea oneros după anumiţi parlamentari, care urmăresc cu atenţie cheltuielile familiei regale.

Ce face Margaret? Nimic folositor. Aventura cu Roddy este solidă. Reşedinţa lor de bază este în insula Moustique. Prinţesa semnează cecurile sau achită notele de plată cu bancnote purtând efigia surorii sale pe dolarul din Caraibele de Est, căci insula Moustique, privată şi întinzându-se doar pe 7 kilometri pătraţi într-un arhipelag din Micile Antile, este membră a Commonwealth-ului. Este un paradis cu capcane pentru milionari. Cum noaptea se lasă repede, vine şi ora cocteilurilor. Margaret bea mult. Consumă de toate, dar preferatul ei rămâne trioul şampanie-scotch-gin. Chiar şi regina-mamă este neliniştită. Se adaugă ţigările, câte 60 pe zi uneori. Este prea mult pentru organism. Ea cade bolnavă luni întregi. Dar te vindeci vreodată de amintiri? Alcoolismul îi goneşte prietenii şi îi strică relaţiile. Nimeni nu se mai înghesuie să fie invitat la ea.

La Londra, în 1981, prinţesa îl primeşte pe scumpul ei Roddy la ceai. Ca în orice roman bun de acest gen, la opt ani după ce a cunoscut-o pe Margaret, el i-o prezintă pe viitoarea lui soţie. Trecem acum în registru balzacian: ultima dragoste a unei femei este adesea prima dragoste a unui bărbat. Fostul ei amant se căsătoreşte cu 20 de zile înaintea lui Charles şi a Dianei. Chiar aşa... „Margaret ezită, dar sfârşeşte prin a trimite o telegramă de felicitări.”[173]

---

173 Bertrand Deckers, Les Grandes Amoureuses du Gotha, Ed. Poin de

Cu toate acestea, încheierea unei relaţii poate fi benefică. Prinţesa îşi reia activităţile oficiale: taie panglici, botează nave (ce păcat, atâta şampanie risipită!), inaugurează şcoli, prezidează sau sponsorizează peste cincizeci de asociaţii. Ea pronunţă discursuri, apreciază baletul şi primeşte din nou invitaţi. Părând mai echilibrată, ea nu mai merită cel mai trist premiu care i-a fost acordat de presa insensibilă la decăderea ei: una dintre cele „zece femei cel mai prost îmbrăcate din lume”! Prinţesa se apropie de copiii ei, David ebenistul* şi Sarah. Instinctul său matern se manifestă din nou, dar rănile rămân vii, mai ales, se pare, la fiica sa.

Iunie 1995. Margaret, 60 de ani, află de decesul lui Peter Townsend în valea Chevreuse unde el se stabilise de mai mult timp. Păstrase fotografii cu el, trei dintre ele mai ales. Fostul aviator fusese adevărata ei pasiune. Nu poţi ucide complet o dragoste rebelă. Trebuie subliniat faptul că, în ciuda rătăcirilor ei, Margaret rămăsese profund ataşată de sora ei, care îi răspundea cu aceeaşi afecţiune, în toate împrejurările. Astfel, a doua zi după funeraliile Dianei, Margaret îi scrisese reginei pentru a-şi „exprima tandra admiraţie pentru modul atât de afectuos în care aţi avut grijă de fiecare după accident şi aţi făcut suportabilă viaţa celor doi bieţi băieţi... Acum, ca întotdeauna credincioasă postului, l-aţi ascultat pe fiecare şi aţi luat toate hotărârile... Consider pur şi simplu că aţi fost minunată”[174175]

23 februarie 1998. Margaret, revenită pe insula Moustique, este victima unui accident vascular cerebral. Cu 13 ani în urmă, i-a fost extirpat un plămân. Problemele ei de sănătate s-au înmulţit. O criză de apoplexie o doboară în 9 februarie 2002, la 72 de ani, atunci când Curtea se pregătea să sărbătorească aniversarea de cincizeci de ani

---

Vue/L’Express/Roularta, 2011.

174F iul lui Margaret şi al lui Tony Amstrong-Jones, David Amstrong-Jones, al 2-lea conte de Snowdon, cu numele David Linley, este fabricant de mobilă. (N.t.)

175 Apud William Shawcross, op. cit.

de domnie a surorii ei. Funeraliile prinţesei au loc în 15 februarie, exact la o jumătate de secol după decesul tatălui ei George al VI-lea, a cărui fiică preferată a fost. Ea era cea mai drăguţă, dar nu şi-a găsit niciodată locul în lume. O viaţă în mare parte risipită. Regina-mamă este bulversată. Bolnavă, aproape de nerecunoscut, ea îşi însoţeşte fiica cea mică la mormântul unde îi va fi depusă cenuşa. Văduva lui George al VI-lea nu ştie că o va urma în curând.

Queen Mum – regina-mamă sau legenda unui secol

Ea avea o sută de ani, motive pentru ca unii să creadă că este nemuritoare. Existenţa fără ea era de neimaginat. Această personalitate încarna tradiţia regală cu o astfel de onestitate voioasă, încât chiar şi cei mai mari critici ai monarhiei manifestau o anumită indulgenţă faţă de Coroană. În acea sâmbătă de 30 martie 2002, la ora 15: 15, regina-mamă şi-a pierdut legendarul zâmbet, o atitudine pe care o detesta în mod deosebit Hitler spre sfârşitul războiului. Regina-mamă s-a stins la vârsta de 101 ani, în somn, la Royal Lodge, reşedinţa ei din marele parc al castelului Windsor, un nume care datora mult strălucirii ei personale. Elizabeta a II-a se afla lângă ea, deja foarte afectată de dispariţia, cu exact şapte săptămâni mai devreme, a surorii ei mai mici, prinţesa Margaret. În ajunul Paştelui, acest nou doliu ia prin surprindere Curtea. Din obişnuinţa de a o vedea pe *Queen Mum* în rochii de culoare roz-mov sau galben-pai, arborând pălării desprinse parcă din *My Fair Lady*, s-a uitat poate că venerata profesionistă a regalităţii avea un extraordinar simţ al umorului, care îi putea păcăli şi pe cei mai buni experţi în mondenităţi. Ea îşi cunoştea perfect rolul în public, pentru a se îndepărta maliţioasă de îndată ce era într-un cerc de intimi. Un savant amestec de demnitate şi de excentricitate ascunsă. În mod evident populară chiar din momentul în care a fost văzută, curajoasă şi neaşteptată, mergând printre mormanele de moloz ale Londrei în timpul războiului mondial, *Queen Mum* era simbolul unei

epoci apuse, ultima legătură cu alte timpuri. La sfârşitul după-amiezii, valuri de emoţie şi tristeţe se revarsă asupra Regatului mai „unit" ca niciodată. Ziare, posturi de radio şi televiziune îşi dau programul peste cap într-o avalanşă de ediţii speciale. Trist sfârşit de săptămână. Dar de data aceasta, contrariul „neînţelegerii" cu Diana (un eşec catastrofal al Casei Regale), prim-ministrul Tony Blair nu este constrâns să vină în ajutorul monarhiei, inatacabilă când vine vorba de persoana defunctei. Prim-ministrul salută imediat „eleganţa, simţul datoriei şi pofta de viaţă" ale celei decedate, aclamată timp de o jumătate de secol. „Curaj", „simplitate", „respect", „admiraţie" şi „simpatie": aceste cuvinte vor acapara prima pagină a ziarelor de duminică. Întors de urgenţă dintr-o staţiune montană din Alpii elveţieni, prinţul Charles se declară „devastat" Născută odată cu secolul, moartă după încheierea lui, bunica sa, care îi ierta greşelile, era simbolul unităţii naţionale, aşa cum fusese şi soţul ei, George al VI-lea.

Regina-mamă era o profesionistă a monarhiei

Puţin înainte de 1980, întreprinsese o nouă călătorie în Franţa, ţară pe care o iubea, cu un program încărcat: vizite la comorile din patrimoniu şi escale gastronomice în sud-vest. Una dintre rudele mele, castelană în Dordogne, a avut onoarea să o primească timp de două zile, ceea ce a declanşat agitaţia pe care ne-o putem imagina într-un mic sat din Périgord. Pe podul basculant al castelului, în faţa unei mulţimi imense agitând drapele generos distribuite, regina-mamă a aşteptat scurtul discurs de întâmpinare rostit de o fetiţă care, de zile întregi, repeta un text pentru oameni mari, plonja într-o reverenţă pe cât de exersată pe atât de neobişnuită şi îşi potrivea gestul pentru a oferi un buchet „doamnei în albastru-pastel", totul sub privirea mamei, mândră, dar şi emoţionată. Şi iată că fetiţa, împietrită, uită să ofere buchetul de flori! Din cauza timidităţii? Nu, din logică: fetiţa tocmai constatase că pălăria Majestăţii Sale era deja deosebit de înflorată. Astfel, când mama ei, supărată, i-a cerut explicaţii, fetiţa a

răspuns: „Dar regina nu mai avea nevoie de flori, avea deja destule pe cap!” Remarcă a fost transmisă înaltului oaspete, care a aprobat râzând: „Sunt aici ca să fiu văzută!” Scopul era oricum atins.

De când scăpase, în mod miraculos, din bombardarea Palatului Buckingham în 1941, *Queen Mum* nu se temea de moarte, poate şi pentru că era o îndepărtată descendentă a lui Macbeth. Cu ocazia vizitei sale, a cerut deci celor doi poliţişti de la Scotland Yard însărcinaţi cu paza ei personală să fie cazată la unicul hotel din sat mai degrabă decât la castel, unde anumite lucrări de renovare limitau numărul camerelor. Apoi i-a prezentat cameristei o cerere nemaiauzită: trebuia de urgenţă să fie aduse 70 de umeraşe suplimentare şi un flacon de Martini-gin, cu grijă dozat, care să fie reumplut seara de fiecare dată când era necesar... Un cocteil care îi permitea să reziste la toată oboseala şi să fie perfect pregătită de atac a doua zi ca să-şi îndeplinească programul. Iubea, de asemenea, vinul Dubonnet şi cântecele lui Edith Piaf. Şi avea un stil de a comunica deschis, inclusiv în franceză. Opţiunile ei puteau fi ordine. Astfel, ea nu ar fi lăsat nimănui preşedinţia Asociaţiei francezilor liberi de la Londra şi inaugurase în persoană statuia generalului de Gaulle la Carlton Gardens, cartierul lui general din 1940 până în 1944. Continuându-şi şederea în Franţa, călătorind pe rând într-unul dintre cele două Daimler negre provizoriu importate în sud-vestul Franţei de către RAF, regina-mamă se descălţa sub un pled de îndată ce era în maşină, încălţa o pereche de papuci confortabili pentru a-şi relaxa picioarele şi ştia să se încalţe într-o clipită de îndată ce ajungea la destinaţie. Un profesionalism desăvârşit! Ea şi-l asuma fără să se despartă o clipă de buna sa dispoziţie care îi adusese, atunci când tocmai se căsătorise cu ducele de York, supranumele de „ducesa zâmbăreaţă”. De atunci, ea devenise „regina zâmbăreaţă”.

Ora 2 noaptea la Balmoral: regina-mamă dansează step!

Cu ocazia călătoriilor în Franţa, era însoţită de prinţul de Faucigny-Lucinge, „gentleman cosmopolit” după propriile lui spuse. Acesta, invitat la Balmoral şi în mod inevitabil trezit de sunetul cimpoiului[176], dormea foarte prost noaptea. Deodată, el aude zgomote insolite pe coridor. Scoţând capul, el o vede, în halat, pe regina-mamă dansând step! La 2 dimineaţa! Ea îl auzise pe unul dintre nepoţi plângând şi găsise această metodă originală pentru a-l consola! În seara următoare, după o zi de vizite şi de inaugurări scrupulos îndeplinite, *Queen Mum* consimte în sfârşit să se culce, lăsând-o pe fiica ei, Elizabeta a II-a, în conversaţie privată cu prinţul de Faucigny-Lucinge care, mi-a mărturisit, se lupta cu o insomnie. Plecând, *Queen Mum* i-a aruncat fiicei ei, suverana: „Vă las playboy-ul meu! Ocupaţi-vă bine de el!”

Din momentul anunţării decesului acestei personalităţi legendare, mulţimea trece prin faţa reşedinţei, la Clarence House, depunând mii de buchete de flori. La fel de multe sunt şi la Windsor. La Palatul Buckingham, steagul britanic este coborât în bernă. Omagiile sunt unanime. Odată cu moartea reginei-mame, o întreagă epocă dispare. De la Victoria până la Elizabeta a II-a, ea trăise sub domnia a şase suverani, printre care cea a soţului, apoi a fiicei ei. Simboliza continuitatea şi legitimitatea tronului, pe care fiica ei îl deţine singură de acum. La BBC, un admirator aproape în lacrimi declară: „Ea era ultima legătură cu un trecut dispărut”.

A doua zi, rugăciunile pentru sufletul celei dispărute domină slujbele duminicii pascale. Timp de o oră, se aude clopotul Catedralei St Paul. Pe clădirile publice, drapelele care au fost coborâte până la jumătatea stâlpului vor rămâne aşa până marţi, 9 aprilie, data înmormântării şi a încheierii doliului naţional decretat de fiica ei. Prim-ministrul a cerut convocarea parlamentului care intrase în vacanţă. Acesta se va reuni miercuri pentru a aduce

176 La Balmoral, cimpoiul răsună în fiecare dimineaţă, în timpul micului dejun. (N.t.)

omagiu defunctei.

Elizabeta a II-a este condamnată la o singurătate pe care nu îndrăznise să şi-o imagineze. Sicriul este transferat de la capela reginei, la Windsor, la Palatul Saint James's. Londonezii şi locuitorii întregului regat se reculeg, aproape fără să le vină să creadă. În 5 aprilie, o imensă procesiune însoţeşte rămăşiţele pământeşti regale la Westminster Hall pentru omagiul „englezilor obişnuiţi" pe care ea îi iubise şi îi cunoscuse atât de bine. Până la căderea nopţii, după o aşteptare de aproximativ şapte ore şi după cinci kilometri de coadă, zeci de mii de persoane înfruntă frigul pentru a se înclina în faţa catafalcului purpuriu expus pe o mică estradă de aceeaşi culoare; la colţuri stau patru ofiţeri ai Gărzii regale. Nemişcaţi, având capetele plecate, ei sunt înlocuiţi la fiecare douăzeci de minute. În patru zile, 200.000 de persoane defilează în acest loc impresionant unde fuseseră judecaţi Thomas Morus şi Carol I.

Queen Mum era bunica preferată a britanicilor

De vreme ce Curtea este încremenită în durere şi tăcere, ca şi poporul, reacţiile politice alternează recunoştinţa cu amintirea. James Callaghan, fostul prim-ministru laburist căruia regina-mamă îi trimitea în fiecare an un mic mesaj de aniversare, subliniază că mâhnirea nu trebuie să facă uitată vitalitatea celei dispărute. Tristeţea nu era în caracterul celei care iubea viaţa, câinii, caii, ţinutele roz-bombon, vinul *Le Château dYquem*, dar nu şi trufele – ceea ce îi dezamăgise pe organizatorii escapadei în Périgord. Marţi, 9 aprilie, funeraliile celei mai populare persoane din familia Windsor iau o dimensiune pe care nimeni nu o prevăzuse. Cu zecile de mii, britanicii, dintre care mulţi sunt veniţi de pe continent, sunt actorii unui emoţionante melancolii naţionale. Deşi nu erau funeralii de stat, ele sunt cele mai spectaculoase de la moartea lui George al VI-lea, în 1952, în urmă cu 50 de ani. Înainte, regina Elizabeta a II-a, uitând rigorile protocolului, s-a adresat poporului într-un scurt mesaj televizat, înregistrat

la castelul Windsor. Cu chipul trist, suverana în doliu s-a declarat „profund mişcată de afecţiunea sinceră care a însoţit moartea scumpei sale mame”, a cărei bucurie de viaţă molipsitoare a evocat-o. Cei patru nepoţi ai dispărutei au vegheat-o pe timpul nopţii. Cei trei fii ai reginei, Charles, Andrew – în uniforma de gală a Marinei Regale –, Edward şi vărul lor David Linley – fiul răposatei ducese Margaret – fac la rândul lor de gardă la catafalc, după ofiţeri. Clopotul de înmormântare de la Westminster răsună la fiecare minut timp de o sută unu minute pentru a marca vârsta defunctei. Şi, timp de două minute, la 11: 30, regatul întreg rămâne nemişcat în tăcere. Printre cei 2000 de invitaţi – de la înalta societate la republicile componente ale Commonwealth-ului –, să semnalăm prezenţa Camillei Parker Bowles, „partenera” (cum i se spunea atunci) prinţului Charles, care a fost, şi ea, invitată la ceremonie. Pe sicriu, nu poate fi ignorată coroana împodobită cu legendarul diamant

Koh-i-Noor, amintind că soţia lui George al VI-lea fusese ultima împărăteasă a Indiilor şi că purtase această bijuterie în ziua încoronării regelui. În sfârşit, în momentul înhumării lângă soţul ei în St Georges Chapel, cenuşa prinţesei Margaret este depusă alături de mormintele părinţilor ei.

Editorialistul de la *The Observer* consideră că „regina-mamă reprezenta o lume, un ordin constituţional şi o cultură pe cale de dispariţie. Familia regală pe care ea a construit-o are nevoie de o nouă epocă de creativitate dacă vrea să continue să joace un rol-cheie în viaţa naţională”. Privată de apariţiile vesele şi încurajatoare ale reginei-mame, fără forţa ei şi tot ceea ce ea simboliza, familia Windsor pierde un atu excepţional şi sinteza, de neuitat, a valorilor lor.

Charles şi Camilla se căsătoresc la 34 de ani după momentul în care se îndrăgostiseră

Castelul Windsor nu este doar cadrul pentru recepţii de stat, pentru adunările cavalerilor din Ordinul Jartierei

sau pentru manifestaţii sponsorizate de familia regală. În 1666, memorialistul Samuel Pepys scria deja despre Windsor, cu mult timp înaintea epocii victoriene: „Este castelul cel mai romantic din lume”. Poate că este motivul care l-a incitat pe prinţul Charles să se căsătorească acolo cu scumpa lui Camilla, la opt ani după decesul Dianei. Ceremonia se derulează întâi la frumoasa primărie a oraşului, la baza fortăreţei, apoi la St Georges Chapel, în 9 aprilie 2005.

De acum, titlurile lor engleze sunt, pentru el, cel de prinţ de Wales, ca şi mai înainte, şi, pentru ea, ducesă de Cornwall. Se cunoscuseră în 1971, după un meci de polo. El începuse imediat să viseze la o căsătorie, deoarece ea era în largul ei peste tot, indiferent dacă purta cizme pe o cărare de pădure sau era îmbrăcată în rochie de seară cu pantofi cu toc. Deşi refuzase întotdeauna să îi devină soţie, ea îi împărtăşea în schimb gusturile şi umorul, îi dăduse încredere în el după o copilărie austeră şi devenise confidenta lui. Această apropiere nu a fost niciodată ruptă. Şi când ştim ceea ce s-a întâmplat, înţelegem că Diana nu a suportat niciodată complicitatea lor. După multe drame şi divorţuri, le-a trebuit să aştepte 34 de ani înainte de a-şi uni destinele oficial. Acelaşi Samuel Pepys scrisese, de asemenea, o operă foarte personală, *Love is a Cheat*, dar distrusese din fericire acest lung poem, considerându-l nepotrivit…

Astfel, puţin câte puţin, un fel de armonie familială a fost regăsită. Desigur, ducesa de York, fosta soţie a lui Andrew, face adesea să se vorbească despre ea. Cunoscuse întâi un aparent succes în Statele Unite ale Americii, unde câştigase mulţi bani fiind ambasadoare a companiei Weight Watchers. Ducesa, predispusă la îngrăşare, era credibilă când lăuda meritele acestui regim. Dar contractul a fost rupt şi ea a lăsat în urmă datorii. Apoi, în 2008, a produs un film consacrat anilor de tinereţe ai reginei Victoria, mai degrabă reuşit, istoric solid, somptuos realizat. Dar, din păcate, o dată în plus, ea face datorii. Ce poate fi mai rău

se petrece în iunie 2010, când este atrasă într-o cursă de un ziarist pe care îl credea om de afaceri. Acesta pretindea că vrea să îl întâlnească pe fostul ei soţ, ducele de York, ambasador al întreprinderilor britanice din lumea întreagă. Fergie propune să fie intermediara eficientă a acestei întâlniri în schimbul a 500.000 de dolari. Argumentele ducesei, uşor beată, sunt filmate de o cameră ascunsă. Aşa cum ne imaginăm, difuzarea „negocierilor" are un efect catastrofal.

Trebuie spus că situaţia soţilor divorţaţi este paradoxală. După ce şi-a vândut proprietatea de la Suning Hill ginerelui preşedintelui Kazahstanului pentru 25 de milioane de dolari, ducele de York s-a instalat în parcul Windsor, la Royal Lodge, fosta reşedinţă a bunicii sale. El le primeşte acolo pe fiicele lui, ceea ce este normal, dar şi pe fosta sa soţie, acoperită de datorii, ceea ce este generos.

În martie 2011, Andrew apare pe prima pagină a ziarelor britanice, deşi nu şi-o dorea. Este văzut în compania unui miliardar american încurcat într-o sordidă afacere de prostituţie cu minore. De altfel, relaţiile „îndoielnice" ale celui de-al doilea fiu al reginei cu străluciţi „investitori" şi alţi oligarhi ai unor foste republici din Asia Centrală sau cu potentaţi orientali fac să curgă multă cerneală: acţionează el în cadrul unor misiuni oficiale sau din motive mai personale? O parte a membrilor guvernului au cerut ambasadorului princiar însărcinat să promoveze industria şi comerţul Marii Britanii să renunţe la funcţiile lui, dar prim-ministrul David Cameron i-a oferit ducelui de York sprijinul său. Regina i-a ţinut evident o predică fiului preferat şi, pentru ca nicio umbră să nu păteze viitoarea căsătorie a lui William şi Catherine, a dorit să facă un gest clar pentru a arăta că încă mai avea încredere în el. La castelul Windsor, cu ocazia unei ceremonii private, l-a promovat la rangul de Cavaler al Marii Cruci a Ordinului Regal Victoria. Este cea mai mare onoare pe care suverana o poate decerna pentru „serviciile

aduse”.

Cuplul regal a ieşit întărit din toate încercările „Ce slabă este o regină şi ce puţin înseamnă aceasta!”, scria Victor Hugo. În cazul prezent, romancierul greşeşte. Elizabeta a II-a este o femeie foarte puternică. Şi de aproape şaizeci de ani în curând, exemplul ei este unic într-o lume care pare adesea fragilă. Dincolo de funcţia monarhică, de la respectul faţă de instituţii şi de la longevitatea domniei care o apropie de cea a reginei Victoria, soţul ei ducele de Edinburgh rămâne pilonul central al existenţei ei. Gafele, furiile, caracterul lui în întregime sunt din plin compensate prin capacitatea ei de a asculta şi a da sfaturi. Philip rămâne singurul ei confident, atunci când este câteodată obosită de sarcinile funcţiei pe care o deţine sau când trece prin decepţii şi suferinţe. Ea preferă să uite de defectele lui şi de problemele lor intime şi să se bucure de calităţile lui. Desigur, regina a suferit din cauza absenţei lui, mai ales în noiembrie 1992, când s-a produs incendiul de la Windsor. Ducele era atunci în Argentina pentru o călătorie „privată”, nepotrivită din cauza catastrofei, una în plus în acel neuitat *annus horribilis*. Regina înţelege dificultatea pentru soţul său de a trăi în permanenţă în umbra Coroanei. Cu ocazia nunţii lor de aur, în 1997, suverana a vorbit despre soţul ei în aceşti termeni: „El a fost pur şi simplu forţa mea în toţi aceşti ani şi rămâne astfel. Iar eu, şi familia lui întreagă, şi această ţară, şi multe alte ţări, toţi îi datorăm mai mult decât o va recunoaşte el vreodată”. O declaraţie de dragoste regală. Şi încrederea reciprocă a soţilor care au ştiut să îşi domine diferenţele pentru a construi o viaţă extraordinară, în ajunul jubileului de diamant al reginei.

Elizabeta a II-a, medalie de aur pentru umor

Jubileul ei de diamant a cunoscut o incredibilă – şi inedită – secvenţă pregătită în cea mai mare taină în martie 2012. Vineri, în seara zilei de 27 iulie, pentru deschiderea Jocurilor Olimpice de la Londra, regina a

acceptat, pentru prima dată, să îşi joace propriul rol într-un film spectaculos de câteva minute, foarte amuzant, care a obţinut un triumf popular în afara oricărei categorii.

La 86 de ani, stră-stră-nepoata Victoriei a dovedit în mod magistral că „*the british sense of humor*” rămâne o valoare incontestabilă. Vedetă neaşteptată, adesea parodiată, Elizabeta a II-a i-a dat replica celui mai cunoscut dintre agenţii secreţi aflaţi „în serviciul Majestăţii Sale”, lui James

Bond însuşi, indestructibilul 007, *alias* Daniel Craig, actualul deţinător al acestui rol prolific.

Un taxi se opreşte în curtea de onoare a Palatului Buckingham. Un bărbat elegant, îmbrăcat în smoching, ţinuta sa de lucru preferată, coboară din maşină. James Bond, spionul atât de iubit, este întâi întâmpinat de trei mici fiare, căţeii din rasa Corgi ai reginei, Monthy, Holly şi Wiclow, rivali pe patru labe ai lui 007. Apoi, însoţit de un majordom în ţinută de gală, Daniel Craig *aka* James Bond calcă pe covorul roşu care îl conduce la primul etaj al palatului, până în biroul suveranei. Aceasta, îmbrăcată în roz şi cu nelipsitul ornament cu pene pe cap, îşi ridică ochii verzi către vizitator şi îi spune, cât se poate de serios:

— *Good eveningy Mister Bond*.

Drept ca lumânarea, el răspunde:

— *Good eveningy Your Majesty*.

El a venit să o ia pe regină, pe regina sa, pentru o misiune foarte specială, olimpică. Amândoi ies pe coridor şi coboară scara de marmură. Apoi se suie într-un elicopter, sub privirile celor trei câini indignaţi şi nelămuriţi: filmul continuă fără ei! Cinci secunde mai târziu, aparatul survolează stadionul olimpic. Uruitul elicelor îi forţează pe cei 80.000 de spectatori şi 1 miliard de telespectatori să îşi ridice ochii. Două siluete se lansează în gol. Spre stupefacţia – ilară! – a mulţimii, regina şi James Bond sar cu paraşuta, care se deschide în culorile drapelului britanic. Bineînţeles, cum un comunicat al palatului a precizat imediat, Majestatea Sa era dublată

de un cascador. Ce uşurare! Agentul 007, de asemenea (Este puţin cam dezamăgitor, nu-i aşa?...). Dar nu are importanţă: jucând jocul şi împărtăşind gustul poporului pentru autoironie, regina, atât de des pusă în scenă în calitatea pe care o îndeplineşte de mai mult de şaizeci de ani, a atins inimile tuturor britanicilor. Şi, conform Casei Regale, i-a făcut „atât de multă plăcere” să fie complicea camerelor realizatorului Danny Boyle, încât a adăugat un nou record, de neuitat, excepţionalului său palmares. Bravo, Doamnă!

George, bebeluşul regal, este al treilea în ordinea succesiunii la tron

Duminică, 21 iulie 2013 şi a doua zi au fost foarte încărcate pentru monarhiile europene. În acea duminică, ziua sărbătorii naţionale a Belgiei, regele belgienilor, Albert al II-lea, a abdicat, aşa cum anunţase, în favoarea fiului său Philippe. O transmitere a puterii foarte reuşită, care a provocat multă emoţie printre supuşi, din care reţinem, mai ales, marele „*kissu* pe care suveranul care se retrăgea l-a adresat, public, soţiei lui, regina Paola. Ultima glumă publică a regelui Albert al II-lea. Încă de dimineaţă, comentasem această ceremonie pentru canalul francez de ştiri *i>Télé*. Ne temeam de un impas mediatic, pentru că zvonurile asigurau că la Londra ducesa de Cambridge ajunsese la spitalul St Mary, la Paddingon. Duminică seara, trecând dintr-o falsă alarmă într-alta, vestea încă nu se adeverise, aşa că am avut timpul să mă întorc acasă, binecuvântând natura care făcea lucrurile atât de bine. Imaginaţi-vă că bebeluşul cuplului William-Kate venea pe lume în timpul abdicării regelui Albert al II-lea şi a depunerii jurământului regelui Philippe! Ar fi trebuit împărţite ecranele de televiziune în două! Şi multiplicate transmisiile în direct de la Londra şi Bruxelles! Un fost rege, un nou rege, un viitor rege sau o viitoare regină: o adevărată avalanşă de ştiri! Şi tuturor celor care găseau că bebeluşul regal se lăsa aşteptat, pentru că era duminică, le-am răspuns că acest „*royal baby*” era curtenitor: el nu a

perturbat ceremonia belgiană. Fiecare membru regal unul câte unul, vă rog! Dintr-o politeţe absolut regală, acest copil aşteptase ca sărbătoarea să se termine în Belgia. Într-adevăr, frumoasa ducesă, mama lui, nu va sosi la spital decât luni dimineaţa, în zori. Iar eu, din nou ia în *Télé*... De data aceasta sute de milioane de persoane au aşteptat, inclusiv printre republicanii de francezi incapabili să evadeze din „*royal mania* \ care îi obligă să admire, să scruteze, chiar să critice monarhiile străine, vecine sau apropiate, cu o anume fascinaţie, ca şi cum acest spectacol le-ar lipsi la ei acasă. Toată ziua, la Londra, toţi s-au pregătit, la Palatul Buckingham, în birouri, în bistrouri, în universul virtual al Internetului, lansând pronosticuri privind sexul copilului, prenumele pe care el/ea le-ar primi, naşii şi naşele lui... Britanicii sunt campioni ai pariurilor, aşa că fiecare *bookmaker* se află la datorie. În sfârşit! La 16: 24, ora locală, se naşte un băiat de 3, 8 kilograme. O explozie de bucurie, aproape fără excepţie, în Marea Britanie şi în cele 16 ţări din Commonwealth[177].

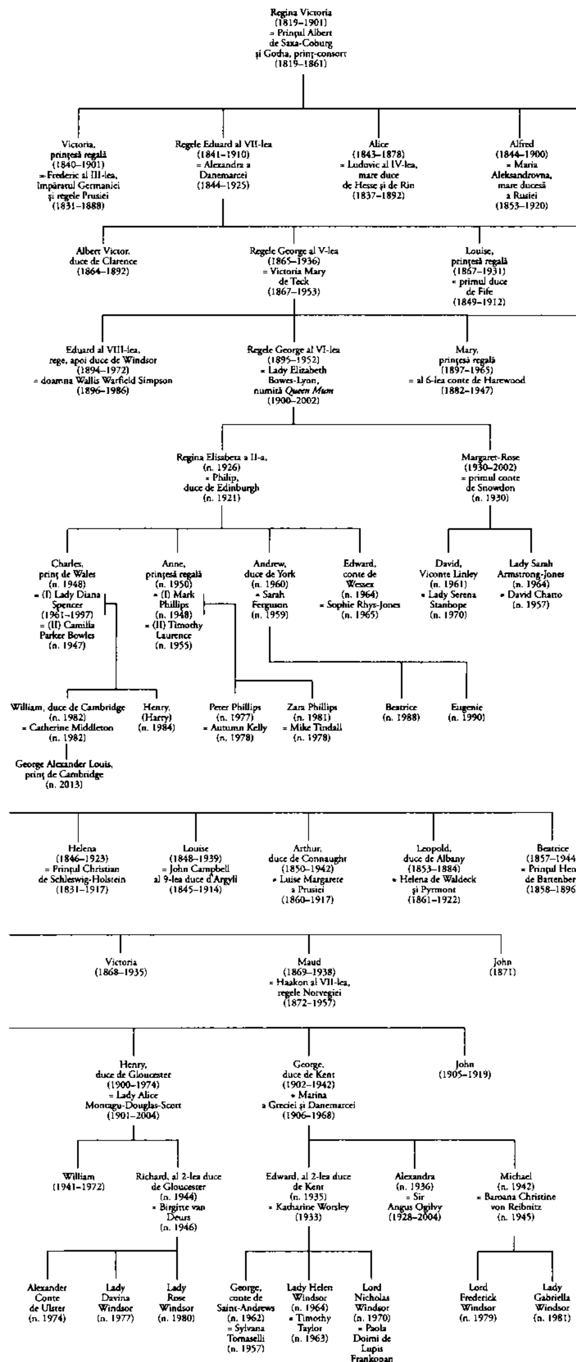
Semn că destinul familiei regale, fericirile şi nefericirile lor fac parte în mod considerabil din viaţa politică britanică, prim-ministrul, David Cameron, a declarat: „Este un moment important pentru naţiunea noastră, un moment foarte emoţionant pe care întreaga ţară îl împărtăşeşte”.

Jurnaliştii care stăteau zi şi noapte de trei săptămâni pe trotuarul din faţa spitalului ieşeau în sfârşit din toropeală. Deja, emisiunile speciale care se succedau şi ediţiile „extra” ale ziarelor se aflau spre sfârşit. Originalitatea fiind o virtute britanică, a fost văzut chiar şi un „crainic public”, îmbrăcat după moda din secolul al XVIII-lea într-o uniformă (fantezistă) roşie, cu aur, cu o pălărie împodobită de pene colorate, anunţând naşterea copilului, aşa cum se proceda, în alte timpuri, pentru a

177 Este vorba despre acele state care au ca şef de stat pe monarhul britanic. Din Commonwealth mai fac parte 5 state care au un monarh diferit de cel britanic şi 31 republici. (N. red.)

informa populaţia despre un eveniment capital. Nu era decât un farsor şarlatan care a cunoscut un moment de celebritate în faţa a sute de camere şi de telefoane mobile: fusese luat drept un funcţionar municipal de vreme ce el îşi striga textul între doi poliţişti! Poliţiştii văzuseră şi auziseră deja prea multe! Mult mai serioasă a fost tradiţia anunţului oficial al naşterii: Philip Rhoses, pajul reginei străbunice, aduce de la spital buletinul medical la Palatul Buckingham, apoi apar doamna Anderson, ataşata de presă a reginei, şi un lacheu, care aşază documentul pe un şevalet în faţa palatului unde mulţimea se înghesuia. Acelaşi şevalet folosit la naşterea lui William cu 31 de ani în urmă, plus o lună şi o zi… Abia după 48 de ore s-a aflat primul prenume al acestui moştenitor al Coroanei, aflat pe poziţia a treia după bunicul lui, prinţul Charles, şi după tatăl lui. George, prenume care a fost purtat de şase monarhi, este un nume cu o puternică rezonanţă şi clasic, un omagiu adus lui George al VI-lea, curajosul suveran al Regatului Unit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Dar prinţul George de Cambridge se numeşte şi Louis, în amintirea amiralului Louis Mountbatten, ultimul vicerege al Indiei engleze, naş al prinţului Charles şi unchi al Ducelui de Edinburgh. Cu o astfel de ereditate, noul-născut nu putea să nu schiţeze, conform experţilor, prima sa fluturare din mână regală… doar la 36 de ore după naştere! O obişnuinţă care trebuie creată devreme! Excepţională, în schimb, este reunirea a patru generaţii ale familiei Windsor în viaţă, Elizabeta a II-a, Charles, William şi George pe fotografia de la botezul lui, trei luni mai târziu. Acest lucru nu se mai produsese din 1893, adică de la regina Victoria, înconjurată de fiul ei, viitorul Eduard al VII-lea, şi de nepotul ei, viitorul George al V-lea, ţinându-şi pe genunchi strănepotul, pe viitorul Eduard al VIII-lea, apoi duce de Windsor. Deja o parte de eternitate…

Genealogie

Regina Victoria (1819–1901) = Prinţul Albert de Saxa-Coburg şi Gotha, prinţ-consort (1819–1861)
Victoria, prinţesă regală (1840–1901) = Frederic al III-lea, împăratul Germaniei şi regele Prusiei (1831–1888)
Regele Eduard al VII-lea (1841–1910) = Alexandra a Danemarcei (1844–1925)
Alice (1843–1878) = Ludovic al IV-lea, mare duce de Hesse şi de Rin (1837–1892)
Alfred (1844–1900) = Maria Aleksandrovna, mare ducesă a Rusiei (1853–1920)
Albert Victor, duce de Clarence (1864–1892)
Regele George al V-lea (1865–1936) = Victoria Mary de Teck (1867–1953)
Louise, prinţesă regală (1867–1931) = primul duce de Fife (1849–1912)
Eduard al VIII-lea, rege, apoi duce de Windsor (1894–1972) = doamna Wallis Warfield Simpson (1896–1986)
Regele George al VI-lea (1895–1952) = Lady Elizabeth Bowes-Lyon, numită Queen Mum (1900–2002)
Mary, prinţesă regală (1897–1965) = al 6-lea conte de Harewood (1882–1947)
Regina Elisabeta a II-a, (n. 1926) = Philip, duce de Edinburgh (n. 1921)
Margaret-Rose (1930–2002) = primul conte de Snowdon (n. 1930)
Charles, prinţ de Wales (n. 1948) = (I) Lady Diana Spencer (1961–1997) = (II) Camilla Parker Bowles (n. 1947)
Anne, prinţesă regală (n. 1950) = (I) Mark Phillips (n. 1948) = (II) Timothy Laurence (n. 1955)
Andrew, duce de York (n. 1960) = Sarah Ferguson (n. 1959)
Edward, conte de Wessex (n. 1964) = Sophie Rhys-Jones (n. 1965)
David, Viconte Linley (n. 1961) = Lady Serena Stanhope (n. 1970)
Lady Sarah Armstrong-Jones (n. 1964) = David Chatto (n. 1957)
William, duce de Cambridge (n. 1982) = Catherine Middleton (n. 1982)
Henry, (Harry) (n. 1984)
Peter Phillips (n. 1977) = Autumn Kelly (n. 1978)
Zara Phillips (n. 1981) = Mike Tindall (n. 1978)
Beatrice (n. 1988)
Eugenie (n. 1990)
George Alexander Louis, prinţ de Cambridge (n. 2013)
Helena (1846–1923) = Prinţul Christian de Schleswig-Holstein (1831–1917)
Louise (1848–1939) = John Campbell al 9-lea duce d'Argyll (1845–1914)
Arthur, duce de Connaught (1850–1942) = Luise Margarete a Prusiei (1860–1917)
Leopold, duce de Albany (1853–1884) = Helena de Waldeck şi Pyrmont (1861–1922)
Beatrice (1857–1944) = Prinţul Henry de Battenberg (1858–1896)
Victoria (1868–1935)
Maud (1869–1938) = Haakon al VII-lea, regele Norvegiei (1872–1957)
John (1871)
Henry, duce de Gloucester (1900–1974) = Lady Alice Montagu-Douglas-Scott (1901–2004)
George, duce de Kent (1902–1942) = Marina a Greciei şi Danemarcei (1906–1968)
John (1905–1919)
William (1941–1972)
Richard, al 2-lea duce de Gloucester (n. 1944) = Birgitte van Deurs (n. 1946)
Edward, al 2-lea duce de Kent (n. 1935) = Katharine Worsley (1933)
Alexandra (n. 1936) = Sir Angus Ogilvy (1928–2004)
Michael (n. 1942) = Baroana Christine von Reibnitz (n. 1945)
Alexander Conte de Ulster (n. 1974)
Lady Davina Windsor (n. 1977)
Lady Rose Windsor (n. 1980)
George, conte de Saint-Andrews (n. 1962) = Sylvana Tomaselli (n. 1957)
Lady Helen Windsor (n. 1964) = Timothy Taylor (n. 1963)
Lord Nicholas Windsor (n. 1970) = Paola Doimi de Lupis Frankopan
Lord Frederick Windsor (n. 1979)
Lady Gabriella Windsor (n. 1981)

Indice

** Lista civilă reprezenta, în Marea Britanie şi în fostele sale colonii, lista persoanelor care primeau o alocaţie de la guvern şi indica odinioară cheltuielile menite

să îl susţină pe monarh. A fost abrogată în 2011. (*N.t.*)

— Catrine Clay, *Le Roi, l'Empereur et le Tsar*, traducere de Marie Boudewyn, Jean-Claude Lattes, 2007.

„* Kenneth Rose, *King George V*, Alfred Knopf, New York, 1994.

— Alain Decaux, op. cit. Din cauza stării de nervozitate, Wallis a uitat atitudinea potrivnică a presei anglo-americane.

** Sarah Bradford, *George VI*, op. cit.

** După citatul tradus în franceză de autor, extras din Sarah Bradford, *George VI*, op. cit.

Arhiducele Otto de Habsburg, care refuzase mereu să îl întâlnească pe Hitler şi devenise oaia neagră a acestuia, mi-a amintit că o singură ţară emisese un protest uitat: Mexicul. De furie împotriva moştenitorului Habsburgilor, pe care va încerca să-l asasineze, Hider dăduse *Anschluss-ul\n* numele de cod Operaţiunea Otto. Arhiducele Otto a murit în 4 iulie 2011, la 99 de ani. Vezi Jean des Cars, *Saga dinastiei de Habsburg. De la Sfântul Imperiu la Uniunea Europeană*, Editura Trei, Bucureşti, 2015.

** Sarah Bradford, *George VI*, op. cit.